

Antim Ivireanu
A. Ivireanu

Int. 11570

ANTIM IVIREANU

Bebebebe

PREDICI

CU O PREFAȚĂ ȘI INDICE DE CUVINTE

DE

PETRE V. HANEȘ

PROFESOR SECUNDAR

Bebebebe

Donat
Antim Ivireanu
Prof. Petre Haneș
1915

Int. 61.069

BUCUREȘTI

Institutul de Arte Grafice și Editură
«MINERVA». — Bulevardul Acade-
miei, 3. — Strada Edgar-Quinet, 4.

1915

N. IORGA DESPRE PREDICILE LUI ANTIM IVIREANU

În Istoria lit. rom. în secolul al XVIII-lea, I, 430—433

De sigur că în ele e multă imitație, — în volumul descoperit în urmă multă traducere chiar; de sigur că avem destulă erudiție migăloasă de teolog, care nu se citește și nu se poate citi. Dar, afară de partea lucrată după rețetă sau împrumutată, afară de partea banală și moartă. e și o alta care nu e cea mai întinsă, dar ocupă multe pagini din «Didahii». E această parte originală în care ne întâlnim cu experiența oratorului, îi cunoaștem sentimentele personale.

Ascultați-l cum descrie societatea românească din timpul său, cu indignarea supraveghetorului turmii celei cuvântătoare, cum o mustră și caută să o îndrepte către o viață curată și potrivită cu voia lui Dumnezeu.

«Ce neam injură ca noi, de lege, de cruce, de cuminicătură, de morți, de comandare, de lumânare, de suflet, de mormânt, de colivă, de prescuri, de ispovedanie, de botez, de cununie și de toate tainele Sfintei Biserici... Nouă ne pare bine și râdem. De sunt acestea lucruri creștinești, zică cine are Dumnezeu».

El arată pe părinți ocăriți și bătuți, pe bătrâni necinstiți, pe boieri, pe domni blestemați, pe arhierii desprețuiți, pe preoți și călugări defăimați și clevetiți. Bisericele sunt socotite «ca niște grajduri»: în ele credincioșii, falsii credincioși vorbesc, râd, «și fac cu ochiul unul altuia mai rău decât

pe la cărciume». Când vine o sărbătoare, Români se adună pentru a *bucură pe dracul*. Ei vând și cumpără ca și în zilele lucrătoare și petrec fără măsură, «ca niște dobitoace necurate, căvâlnindu-se în răsfătăciunile cele spurcate și de nimica», alungându-se «ca niște cai sirepi, fără de zăbală și fără de rușine».

El poruncește însă meșteșugarilor și negustorilor să cinstescă ziua odihnei lui Dumnezeu, închizându-și cămărilor și țărăniile. «Să vă închideți prăvăliile, și nici să vindeți, nici să cumpărați. — nu numai dela creștin, ci nici dela Turci, nici dela alții, nici să lucrați». Căci altfel îi va pedepsi și va alerga pentru aceasta la ajutorul domniei, nu numai la armele lui duhovnicești. «Și nimeni să nu socotească din voi și să zică în inima lui: Dar ce treabă are Vlădica cu noi, nu-și caută plăcerea lui, ci să amestecă într'ale noastre? De n'ați știut până acum și de n'au fost nimeni să vă învețe, iată că acum veți ști că am treabă cu toți oamenii câți sunt în Țara-Românească, dela mic până la mare, și până la un copil de țară. — afară din păgâni și din ceia ce nu sunt de o lege cu noi. Căci în seama mea v'au dat stăpânul Hristos, să vă pasc sufletogate, ca pre niște oi cuvântătoare, și de gâtul meu spânzurați sufletele voastre și dela mine va să ceară pre toți, iar eu dela alții, până când vă voi fi păstor». Dacă au ei «nevoiele» care-i îndeamnă să calce liniștea Duminecii — căci vlădica știe de câte suferă țara sa «dela cei ce stăpânesc pământul acesta», — el oare nu le are?

Întă acum rândul puternicilor și bogățiilor, după al meseșugilor și negustorilor. În posturi, ei dacă se spovedesc din lucruri, o fac numai din obicei, de rușine ori de frica «stăpânului» sau și a «unor întâmplări». Sunt unii care-și fac râs de întreaga spovedanie, fiind pe lângă duhovnicul dela oraș, căruia-i mărturisesc greșelile mărunte, un duhovnic de țară, «un om prost» și sfios, căruia-i spun, pentruca să le ierte, dîmpna datoria lui, vinovățiile cele grele, păcatele cele mari. Ei oltă să apuc «că mîncăm carnea și munca fratelui nostru, creștinul și bem sângele și sudoarea feții lui, cu lăcomiile

și nesațitul ce avem», ei nu-și mai aduc aminte de nedreptățile și pârile cu cari și-au încărcat sufletele. La postit, acești fruntași ai țării nu-și află locul de nemulțămire și de poftă. «Răpștase asupra verzelor, înjură legumele, zicând: în zadar s'au adus în lume». Apa o beau cu sila ca o doftorie, «și cei mai mulți meșterșuguesc băutura, mângâindu-și pohta lor, unii cu bragă, alții cu bere, alții cu șerbel, alții cu liverji, alții cu mied». Și femeile lor, femeile timpurilor nouă care nu mai știu ca Sara să gătească masa oaspetului... Căci mâinile nu pot frământa pâinea, fiind pline «de inele și de scule», precum fața li-o acopăr «fleacurile drăcești».

Iar cât despre preoții săi, ei își au încă partea în această satiră cuprinsă în ramele predicii religioase. Prin vina lor nu se luminează poporul, prin vina lor nu se curăță sufletele și cad în pierzare. Ei cari trebuie să aibă graiu de adevăr, lasă să stăpânească tăcerea în casa lui Dumnezeu. Atunci când spune Mitropolitul, «citanile și tâlcurile, voiu îndrăzni a zice, că sunt mai bune decât citania Sfintei Evanghelii».

Dar chiar când avem a face cu pură frazeologie bisericască, cu vechia, veșnică și banala morală, în formele vechi, fixate de tradiție, frumuseți literare deșteaptă atenția cetitorului și-l fac să urmărească mai departe predica lui Antim. Ici o frază cu meșteșug întoarsă, dincolo o comparație originală. «După ce a ascuns soarele toate razele lui și s'a stins de tot lumina zilei întru întunericul nopții, și când cerul de osteneală a fost închis spre somn toți ochii lui, atâta cât nici luna nu priveghiă, nici una din stelele cele mai mici avea deschise tâmplele lor cele de argint». «Cum face ariciul», scrie el aiurea, «că, după ce merge la vie, întâi se satură el de struguri și apoi scutură vița, de cad broboanele jos și se tăvăleşte pe dânsese, de se înfig în ghimpii lui, și duce și puilor». Și nu sunt singurele pe cari le-am putea culege în Didahii.

E curios cum de nu s'au publicat aceste minunate învățături, atunci când nu numai operele lui Maiota, purtând numele beizadelelor, dar și ale lui proprii s'au tipărit pe grecește, și chiar pe românește. Biserica românească a pierdut fără în-

doabă mult prin aceasta, căci prin manuscripte discursurile nu s'a răspândit, și ele au rămas fără influență. Abia târziu grăbul ardeleană a pus în circulație, a popularizat propovedniile și didahii, «cuvinte», cari au o bună formă românească, fiind opera frunțașilor culturii noastre, dar n'au energia și farmecul discursurilor lui Antim Ivireanul.

Pe de altă parte, se pare că dintre Mitropoliții cari i-au urmat — și unii erau totuși oameni cunoscători și iubitori de carte, păstori sufletești plini de râvnă, — nimeni n'a mai urcat treptele ce duceau către amvon, pentru a întări și mângâia în românește sufletele credincioșilor. Cuvântările cari, cum ne spune Dimitrie Cantemir, se rostiau la îngropăciunea Domnilor, deveniră foarte rare, într'o epocă de schimbare calei-doscopice a cărmuitorilor noștri. Și chiar de s'ar mai fi rostit, cum vedem din Iorgachi Logofătul, că se rostiau discursurile la sărbătorile mari și cum suntem îndreptățiți a crede că se făcea la instalarea vreunui Domn, — oratorul vorbea în forma solemnă grecească, pentru a-și recomanda astfel cunoștințele».

PRRDIOL

I.

LUNA LUI AUGUST 6

CAZANIE LA PREOBRAJENIA ¹⁾ DOMNULUI

«Luat-au Iisus pre Petru și pre Iacov și pre Ioan fratelelui și i-a suit pre dângii într'un munte înalt deosebi și și-au schimbat fața înaintea lor».

Cuvintele acestea sunt ale Sfintei Evanghelii, dintru carele avem să înțelegem de prea slăvita schimbarea feței a domnului nostru Iisus Hristos, ce și-au făcut în muntele Tavorului. Că când ca să arate mărirea sa ucenicilor săi și nouă mai înainte cu puținel, zice Evanghelistul cum că, umblând Iisus în părțile Cezariei lui Filip, întrebă pre ucenicii săi, zicând: «cine-mi de mie oamenii a fi?», iar Petru, apostolul din descoperirea părintelui ceresc, dintre toate celelalte vorbe ale ucenicilor lui au zis cum că este fiul lui Dumnezeu celui viu, și cu acest mijloc descoperind tuturor mărirea sa cea mare, Ocara patimii sale, ucenicilor săi celor întăriți într'această credință a vorbit, zicând: «că i se cade lui a merge în Ierusalim și multe a păși dela bătrâni și dela arhierii și dela cărturari, și a se omori, și a treia zi a învia din morți». Care cuvinte auzindu-le Petru și fiind încă cu cunoștință trupească și necunoscând mărirea ce eră să vie dintru ocara patimilor, s'a ne-

¹⁾ Schimbarea la față.

voit ca să întoarcă pre Domnul dela acel gând, zicând : «De parte de tine, Doamne, să nu-ți fie ție acestea». Căruia Domnul îi zise : «Du-te dinapoia mea, satano, sminteală-mi ești, că nu gândești cele ce sunt ale lui Dumnezeu, ci cele omenești». Cu care cuvinte, dojeniă Domnul gândul cel trupesc ce eră înrădăcinat cu greșala păcatului celui de obște în mintea oamenilor, ci zice cum că-i este sminteală, nu că doar ar păți el sminteală, ci pentrucă cu acele cuvinte il opriă pre el Petru de lucrarea mântuirii noastre. Dintru care cuvinte putem cunoaște dragostea cea fierbinte a lui Dumnezeu, care are către neamul omenesc, că pentru fierbințeala dragostei aceștia și-au schimbat fața înaintea ucenicilor, pentru ca să-i întărească pre dânșii mai mult în credință și să nu să smintească văzând pre dascălul lor pătimind pe cruce. Drept aceea lasă astăzi de strălucește întru dânsul lumina aceea a măririi, care luminează va străluci și în trupurile sfinților lui, când vor lua cununa cea desăvârșită a bucuriei lor, întru care luminează toată făptura omenească cea dinafară atâta s'a schimbat, cât ¹⁾ obrazul lui strălucia ca soarele și veșmintele lui erau albe ca zăpada. Iar asămănarea aceasta a obrazului cu soarele și a veșmintelor cu zăpada, nu doar pentru aceea să asemenează, cum că nu ar fi strălucit obrazul lui mai mult decât soarele, sau veșmintele lui n'ar fi fost mai albe decât zăpada ; ci pentrucă aici în lume n'avem noi alt nimic mai strălucitor și mai luminat, decât soarele ; sau mai alb, decât zăpada. Că pentru trupurile sfinților, însuși Domnul zice la 13 capete ²⁾ ale lui Matei : «Că vor străluci ca soarele întru împărăția părintelui lor (cari sunt pre lângă Hristos ca și niște stele, care au lumina lor dela acest soare al dreptății), că de asămănează Hristos pre lângă toți sfinții lui ca un soare pre lângă stele și de vor străluci sfinții ca soarele, cu cât mai vârtos va străluci soarele acesta al dreptății. Și lumina aceasta ochii cei slabi ai ucenicilor nu-i smintiă, ci mai vârtos cu o bucurie oarecare dumnezeiască îi veseliă. Și nu numai lumina aceasta strălucia

¹⁾ încât.

²⁾ la capitolul al XIII-lea.

în obrazul lui Hristos, ci și o frumusețe oarecare și podoabă nespusă să arată întru dânsul, atâta cât, de s'ar adună într-un loc toată frumusețea și toată podoaba, și cea pământască și cea cerească, nici într'un chip n'ar putea ca să se veselească ochii și inimile celor ce ar privi spre dânsa, precum a veselit lumina aceea ochii ucenicilor lui Hristos. Și această bucurie preste fire a ucenicilor lui Hristos, nu din strălucirea luminii, ci mai mult din luminata frumusețe a Mântuitorului să facea. Pentru care lucru putem cunoaște bunătatea și dragostea lui cea mare, că cu această mărire putea totdeauna să strălucească; iar el din bunavoie a sa pentru noi au închis razele strălucirii sale, ca să poată răbdă dureri amare pentru noi și pentru păcatele noastre, ca să poată face răsplătire mării cei ¹⁾ dumnezești. Deci cine va fi acela carele va soroti acestea și nu să va aprinde cu totul de dragostea Mântuitorului acestuia? Și cine nu să va minună de puterea lui cea mare și nespusă, care totdeauna ar fi putut ca să strălucească cu această mărire? Și cine nu va iubi o bunătate ca aceasta pentru care (o! minune) a gonit dela sine o mărire ca aceasta, ca să poată săvârși mântuirea noastră. Că muli mare minune a fost a închide o mărire ca aceasta strălucitoare, decât a străluci cu dânsa deapănarea. Și nu numai sugură mărirea lui Hristos veselie ochii ucenicilor, ci și a lui Moisi și a lui Iie, cari împreună cu Domnul să arătase a fi cuplunși de lumina și mărirea aceea; că precum nu eră slobod moartea împăratului Artaxerx a intra cineva îmbrăcat în sac, și nu s'a convenit nici înaintea împăratului celui veșnic a sta slugile lui, fără numai a fi îmbrăcați în lumină și în strălucire. Că aceștia erau, din toți părinții legii vechi, mai aleși și mai mari, că unul eră, «nomthetis» adică puitor de lege, iar celălalt eră «zilotis», adică întăritor acestei legi, și pre aceștia a vrut Domnul să să arate cu dânsul, pentru ca din lege și din prooroci să ia mărturisire omenirea lui. Oare ce gură ar putea grăi ca să adevereze cu ce bucurie și cu ce veselie

1) celei.

s'au umplut acei doi luminați prooroci, când pre Domnul și Mântuitorul lor, de carele multe prorocise, nu numai în trup, ci și în mărire și în strălucire îmbrăcat, l-au văzut? Că de vreme ce s'au învrednicit aceștia a-l vedea și a-l auzi pre Domnul Iisus, de care ei de mult doriă ca să-l vază, și nu numai ei, ci și toate neamurile. Cu ce gură va putea neștine ¹⁾ să grăească cu adevărat bucuria lor, și mai vârtos că dintr'atâția părinți și prooroci ai legiei vechi numai ei s'au învrednicit a vedea o mărire ca aceasta. Și de s'au bucurat Simeon bătrânul atâta, văzând pre Mântuitorul Hristos numai în scutece mișcând (cât moartea, care alt lucru mîi groaznic nu poate fi, cu ochi veseli o priviă), dar aceștia cari pre acelaș Domn întru mărire strălucind l-au văzut, ce vor fi făcut? Și cu ce bucurie să vor fi bucurat, și cu ce veselie să vor fi veselit? Încă și sufletele acelea cari erau închise în sânul lui Avraam, întorcându-se Moisi și spuindu-le lor cele ce au văzut, cunosându-și ei a fi aproape ziua mântuirii și a răscumpărării lor, cu ce dragoste vor fi așteptat? Iar de vreme ce acestea toate sunt puse preste înțelegere, cu o tăcere oarecare blândă și cu o dragoste, cu credință trebuie să le cinstim și să le mărim. Cuvios și trebuincios lucru socotesc a fi ca să știm, la această prea slăvită mărire, acești luminați prooroci ce cuvinte vor fi vorbit cu Domnul. Că înălțimea fețelor înălțat lucru oarece întrebă, și veselia măririi vesel oarece și frumos lucru poftiă. Că așa vedem că să face și la mesele și ospețele celor mari, că sunt toate voioase și vesele, mâncările, băuturile, vorbele, jocurile și cântările, nimic nu este de jale sau de întristăciune, ci toate de bucurie și de desfătare. Cine este dar acela acum carele să poată spune mărirea zilei acesteia desăvârșit și precum să cade? Că tot ce a fost mai slăvit în legea veche și în cea nouă, în cer și pre pământ, la arătare au ieșit. Căci acolo au fost mai marii prorocilor al legii vechi și mai marii apostolilor ai legii nouă; din cer Sfânta Troiță s'au vădit, și de pre pământ prea sfânta ome-

1) cineva.

nu a lui Hristos s'au arătat: și la această veselie mare și prea slăvită, mai mult decât trei apostoli, cari au fost iubit, n'au fost chemați. Să vedem dar și vorba cea de veselie ce au fost? Vorbiă, zice Luca la 9 capete ¹⁾, pentru ²⁾ patimile Domnului, carele eră să se îplinească în Ierusalim. Adică vorbiă pentru patime, pentru moarte, pentru îngropare, pentru croco, pentru legături, pentru scuiări, pentru palme, ocări și pentru bătăile carele eră ca să se îplinească în Ierusalim. Deci dar au acestea sunt cuvintele cele mari și de veselie carele să conveniă să grăească la o veselie ca aceasta? Acel fel de vorbe eră să se amestice la o bucurie ca aceasta? Toată aceasta este: că nu trebuie socotită această vorbă după socoteala lui Petru pământește, ci după socoteala lui Hristos, carele a urit cele pământești, înaintea căruia nimic mai vrednic nu eră decât pentru mărirea lui a răbdă patimi și ocări. Că prea marele judecătorul lumii Dumnezeu, pentru ca să slobozească neamul omenesc din robia diavolului, acest preț de răscumpărare mai vârtos au pohtit dela răscumpărătorul neamului omenesc, ca să se jertvească el pentru om, cu moarte amară și plină de ocară. Care dar și jertfă atâta au fost de iubite înaintea lui, cât pentru această jertfă a iertat toate greșalele din toți vecii cei trecuți, și ușile cerului, cele până atunci încuiate, celor răscumpărați le-au deschis, și lumea a întors-o întru mila sa cea bogată și veche. Că mai mult l-au îmblânzit și l-au milostivit această jertvă singură, decât precum îl mâniase răutățile și fără de legile tuturor oamenilor. Dintru care putem cunoaște și putem înțelege că vorba aceasta a fost foarte vrednică unei măriri ca aceea: că ce lucru este mai iubit robului, decât slobozirea lui? Și ce este mai drag străinului, decât întoarcerea la moșia sa? Fiind drept areu înstrăinați Moisi și Ilie de atâta vreme de moșia lor, de care foarte doriă, ce ar fi putut grăi mai cu dragoste și mai cu dulceață, decât pentru ³⁾ moartea preotului acestui mare? Pentru care moarte să de străinilor întoarcerea la moșia lor.

¹⁾ Capitolul IX; ²⁾, ³⁾ despre.

Așijderea și Domnul, ce fel de vorbă ar fi avut mai iubită decât vorba mântuirii și a răscumpărării lumii? Că atâta doriă de paharul acesta a-l bea, cât acea puțină vreme, ce mai eră ca să treacă până a-l bea, îi părea că sunt mii de ani. Căci cu setea acestui pahar să lucră mântuirea sufletelor omenești, răscumpărarea lumii, stricarea puterii diavolului, înmulțirea credinței, iertăciunea păcatelor și slobozirea sufletelor. Și atâta să bucură de acestea, cât în locul bucuriei, ce eră înaintea lui, răbdă crucea de-l munciă și bătăirea cea multă de-l căsnia, spinii de-l încrunță și durerile sufletului de-l chinuă, de care chinuri asudă sudorile cele crunte, ne gândind nimica de rușine. Că de au părut lui Iacov puțin 7 ani a sluji pentru Rahila, logodnica lui, de dragostea ce aveă cătră dânsa, dar unui iubitor mare ca acesta, cum nu i-ar fi părut puține casnele și muncile, cu care iubita lui logodnică o răscumpără și o curăță pre dânsa cu scăldarea neprețuitului său sânge, și foarte frumoasă, făr de nici o hulă și întinăciune o făcă? Drept aceea nu i-au putut fi mai iubit și mai dulce, decât a vorbi de lucrul acel de carele el mult însetă.

Cunoască dar acum fieștecarele dintru noi pohta cea nesusă, bunătatea cea negrăită, mila cea bogată și desăvârșită a iubitorului de oameni Dumnezeu, cu câtă sete au priimit (nu pentru sine, ci pentru noi viermii cei lepădați) atâta osteneală, dureri, patime și moarte. Dar noi acum, căci să nu priimim pentru dragostea lui și pentru binele ce ne-a făcut, vreo scârbă cât de mică?

Însă vorbindu-se acestea și gătindu-se Moisi și Ilie ca să ducă, iar Petru, ca să nu să lipsească de o frumusețe și de o dulceață strălucitoare ca aceasta, zice: «Doamne, bine este a fi noi aici; de vei vrea, să facem trei colibi, ție una, și lui Moisi una, și una lui Ilie», ne știind ce zice, că nici un lucru lumesc nu-și aduce aminte¹⁾, nici de mâncare, nici de băutură, nici de vieță, nici de moarte, ci toate lucru-

¹⁾ Mântuitorul.

rire, încă și de sine uitându-și, și fiind ca și un beat de dragostea acei frumuseți, numai de aceea însetă, numai aceea pohtiă, și numai într'aceea a petrece deapururea să nevoiă. Iar încăși luând seama vorbei și pohtei lui Petru, o aflăm să fie supusă voiei dumnezeești, că a zis «de vei vrea să facem aicea trei colibi», adecă de vei nărăvi. După aceasta zice, că : încă grăind el, iată nor luminat umbri pre ei și iată glas din nor grăi : «acesta este fiul meu cel iubit, întru carele bine am voit, pre acesta ascultați.»

Și tot cela ce pohtește ca să placă mie prin credință și prin dragoste, să fie una cu dânsul, ca așa cu dânsul și printr'insul să fie plăcut mie. Și pre acesta ascultați : că va deschide vouă cale de mântuire și cu crucea va face vouă scară spre împărăția ceriului.

Pre acesta ascultați : că el este calea și vieța și dreptatea ; el este cuvântul meu și înțelepciunea mea ; pre dânsul drept nece ascultați, iar nu pre lume, nici înșelăciunile șarpelui celui de demult, nici îndemnările sufletului, nici cuvintele fariseului ; ei socotind strălucirea și mărirea luminii care eră întru dânsul (Moisi și Ilie), și alte minuni toate câte ați văzut în loc de mărturie.

Și iarăși zice : că auzind ucenicii, căzură pre fața lor și să temură foarte. De ce a adus cuvântul acest dulce și mângâitor al lui Dumnezeu atâta frică ? Dar groaza judecătorului ce va face ? De îngrozește așa îndemnarea a ținea legea, dar când va luă seama pentru lenevirea celora ce n'au plinit legea, ce va lucră ? Și oare pentruce la o veselie ca aceasta, întru care vrea să arate Domnul mărirea și frumusețea sa, nu adus ucenicilor săi frica aceasta ? Cu adevărat nu este alta, fără numai ca să ne învețe pre noi aceea ce este scris la al doilea psalm : «slujiți Domnului cu frică și vă bucurați lui cu cutremur». Că să cuvine omului a să bucură de o bunătate mare, și a să teme și a să cutremură de o mărime mare, cuvîndu-se drept aceea acestea amândouă lui Dumnezeu deapururea întru toate laudele și măririle lui trebuiește să le vedem, și să cerem ajutorul și mila lui cea bagată. Că fără de

mila lui, nimic spre mântuirea sufletelor noastre nu vom putea face, că însuși cu nemincinoasa gura lui zice : «fără de mine nu puteți să faceți nimic.» Și deoarece fără de dânsul nu putem face nimica, iar lui trebuie să-i zicem cu căldură din adâncul inimii să ne miluească după mare mila sa, după mulțimea îndurărilor sale și să ne descopere ochii sufletului și ai trupului, ca să putem pricepe minunile sale ; să scoată din trupurile noastre, aceste de carne, inimile cele de piatră și să ne dea inimă de trup, ca să ne temem de dânsul și să ne rușinăm de poruncile lui ; să ne lumineze inimile noastre ca și ale Apostolilor ; să ne întărească deapănarea asupra vrăjmașilor noștri celor văzuți și nevăzuți ; să ne îndrepteze pre calea poruncilor sale și să ne dea sfârșit bun, ca deapănarea să fie mărit și proslăvit, în vecii vecilor, amin.

II.

CAZANIE LA ADORMIREA PREA SFINTEI NĂSCĂTOAREI DE DUMNEZEU ¹⁾

Pohta și dragostea ce văz la această cinstită și sfântă adunare mă îndeamnă, și neștiind a vorbi, măcar că vorba mea nu este vrednică niciodată ca să îndulcească cu vreun mijloc muzirele ascultătorilor; iar încă și domnul Hristos, carele a săturat cu 5 pâini 5.000 de suflete și a îndreptat sărăcia și neputința ucenicilor lui cu bogăția darului său, acelaș și înaintea dragostei voastre, prin mijlocul vorbelor mele cele neistoricite, va întinde masă duhovnicească.

HARUL SFINTEI MARI.

De multe ori am stătut în socoteala mea, ca doar aș putea afla ceva nou să zic întru cinstea și lauda prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu și pururea fecioarei Mariei, dar n'am putut afla nimica, nu doar că nu sunt cuvinte multe și de multe feliiuri de vorbe a să grăi întru lauda măririi ei, ci pentrucă, fiind mintea mea turburată de norul neștiinței și mai vârtos întunecată de socoteala dumnezeieștilor și prea lumintelor ei daruri, îmi înfruntez și-mi ticăloșesc nevrednicia și neștiința învățăturii mele. Că de vreme ce cei învățați și pedepsiți ²⁾ întru bunătăți stau de să miră de mărirea ei, dar eu

¹⁾ 15 August.

²⁾ învățați.

cel neînvăţat şi departe de toate bunăţile, ce voiu face? Drept aceea dar imi caut şi fără de voia mea a conteni de a mai iscodi să aflu înălţimea fecioriei ei, întru care cu anevoie să suie gândurile omeneşti, şi adâncimea darurilor ei, carele nu să pot vedeà lesne nici cu ochii îngereşti. Ci numai cu acest tituluş ce i s'au dat mui nuinte de toţi vecii, dela Părintele cel fără de început şi veşnicul Dumnezeu, prin mijlocul îngerului Gavriil, acela şi eu cu bucurie şi cu multă frică-i voiu zice întru lauda şi cinstea ei: «bucură-te ceea ce eşti plină de dar, Domnul e cu tine». Că mai mare şi mai lăudat şi mai cinstit tituluş decât acesta nu s'au dat din veci nimănu, nici să va da până în veci, fără numai ei; că au aflat har înaintea lui Dumnezeu, care n'a aflat alta niciodată, după cum i-a zis îngerul. Iar de să va şi află vreun periergôs, adecă prepuitor, să zică cum că cu aceste cuvinte, de nu cu acest mijloc, iar într'alt chip, s'a zis şi la alţii, precum să vede în multe locuri ale Sfintei Scripturi. Că întâi la al pătrulea cap ¹⁾ al *Facerii* ²⁾ zice pentru Avel: «că caută Dumnezeu asupra lui şi asupra darurilor lui»; pentru Enoch: «şi fu, zice, bine plăcut lui Dumnezeu; şi nu să află, pentrucă l-au mutat pre dânsul»; pentru Noe: «că au aflat har înaintea domnului Dumnezeu şi-l păzi de potop»; pentru Avraam: «că crezû, zice, pre Dumnezeu, şi i'să socoti lui întru dreptate şi-l făcû părinte a multe neamuri;» pentru Iosif: «că erà Domnul cu dânsul şi vărsà asupră-i milă şi-i dede lui har». Pentru Moisi, că i-a zis: «şi cuvântul acesta carele ai zis tu ţi-l voiu face, pentrucă ai aflat har înaintea mea şi te ştiu decât pre toţi;» pentru David, că i a zis: «aflat-am om după pofta inimii mele, pre fiul lui Iesè, carele va împlini toate cererile mele». Şi pentru ca să nu mai lungesc eu vorba, tuturor proorocilor şi tuturor sfinţilor, şi celor mai nainte de lege şi celor după lege, li s'au zis cuvinte de bucurie prin mijlocul îngerilor şi li s'a dat dela Dumnezeu dar şi milă,

1) Capitolul al iv-lea.

2) Prima parte a Bibliei.

lusa acoperit. Iar Sfintei Fecioarei s'au dat cuvântul bucuriei cei adevărate, care este mai pre sus decât toată mintea, în slavă și în cinste mai veselitoare, cōvârșind pre toți cu darul și cu mila: «bucură-te ceea ce ești plină de dar, Domnul e cu tine.»

NUMELE SFINTEI.

Și nu numai pentru bucuria aceasta ce i s'au dat să ferește de toate neamurile, ci și pentru numele ei cel prea cinstit ce i s'au dăruit, de să numește *Mariam*; că precum este numele fiului ei mai presus decât toate numele, — după cum zice fericitul Pavel: «și i-au dăruit lui nume, care este preste «tot numele» — așa și numele ei este preste tot numele după al lui Iisus; și precum întru numele lui Iisus să pleacă tot genuchiul celor cerești și celor pământești și celor de supt bezne, așa este și ea mai cinstită în cer decât heruvimii și mai slăvită fără de asemănare decât scrafimii și pre pământ mai închinată și mai fericită, ca o împărăteasă a lumii, de toți credincioșii pământului; și sub bezne mai strașnică și mai înfricoșată asupra dracilor, decât toți sfinții. Întru care nume *Mariam*, după a mea proastă socoteală, înțelegem cum că cuprinde în sine trei lucruri: una, pentru că fiind numele acesta de trei silabe, adecă de 3 înjugări, se înțelege cum că nu născut o față a Sfintei Troițe, pre Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu; a doua, că are fieștecare înjugare câte două slove, și să înțelege cele 2 firi ale lui Hristos, adecă cea dumnezească și cea omenească; a treia, că sunt 6 slove de toate într'acest nume, cu care înțelegem cele 6 taine mari și preste fire, adecă: blagoveștenia ¹⁾, nașterea, botezul, moartea pre cruce, învierea și înălțarea la cer. Deci cu blagoveștenia s'au descoperit taina cea mai înainte de toți vecii ascunsă; cu nașterea s'au împăcat ceriul cu pământul, adecă Dumnezeu cu omul; cu botezul ne-am îmbrăcat cu haina nestricăciunii; cu moartea ni s'au dat viața; cu învierea ni s'a dat bucuria și cu înălțarea la cer, șederea deadreapta lui Dum-

¹⁾ Înnavestire.

nezeu-Tatăl. Așijderea și în cuvintele cele de bucurie ce i-au zis îngerul: «Bucură-te ceea ce ești plină de dar, Domnul e cu tine», iar înțelegem numele prea sfintei Troiță; că în cuvântul ce zice: «bucură-te», se înțelege Fiiul, că el este bucuria lumii; în cuvântul ce zice: «plină de dar», se înțelege Duhul sfânt, prin carele să dau toate darurile; și cuvântul cel ce zice: «Domnul e cu tine», să înțelege Tatăl, că el este Domnul a toate văzutele și nevăzutele. Însă Dumnezeu, carele numai cu un cuvânt au făcut și au zidit toate lucrurile cele văzute și nevăzute, poate cu adevărat, cu cea desăvârșită a lui preaputernicie să facă stele mai luminoase decât acestea ce strălucesc pre cer; și lună mai iscusită decât aceasta ce ne povățuește noaptea; și soare mai strălucitor și mai luminat decât acesta care stinge cu lumina lui toate celelalte lumini; și ceriuri mai mari și mai largi în rotocolime; și pasări mai cu dulci glasuri; și flori mai cu multe mirosuri; și copaci mai nalți și mai roditori; și vânturi mai sănătoase și văzduhuri mai de folos; și hiare mai multe la număr, și mai de multe feliuri; și mai multe lumi decât aceasta ce locuim poate să zidească, în mărime și în meșteșug mai minunate. Iar o zidire, care să covârșească în vrednicie pre Maica lui Dumnezeu, nu va putea să facă niciodată, măcar că este prea puternic, pentrucă, precum nu este cu puțință, nu zic să socotească, ci nici cu mintea să gândească neștine o ființă mai cuvioasă și mai naltă decât dumnezeirea; așa nici o zidire mai covârșitoare decât aceea ce au născut pre un Dumnezeu care s'au făcut om; că pre dânsa o au ales Dumnezeu mai înaltă decât toată zidirea, pentruca să fie lăcaș veșnic, după cum grăește David: «Aceasta este odihna mea în vecii vecilor și într'insa voiu locui pentrucă o am ales».

**CU CE SE POATE
ASEMĂNA SFÂNȚA?**

Aleasă este cu adevărat ca soarele, pentrucă este încununată cu toate razele darurilor dumnezeiești și strălucește mai vârtos intru celelalte lumini ale ceriului; aleasă este și frumoasă ca luna, pentrucă cu lumina sfințeniei stinge celelalte stele; și pentru marea și minunata strălucire, de toate șireagurile ste-

lelor celor de taină se cinstește ca o împărăteasă; aleasă este ca răvârsatul zorilor, pentru că ea a gonit noaptea și toată întunericimea păcatului și au adus în lume ziua cea purtătoare de viață; aleasă este, că este izvor, care cu curgerile cereștilor bunătați adapă sfânta biserică și tot sufletul creștinesc; aleasă este, că este chiparos, carele cu nălțime covârșește cerurile, și pentru mirosul cel din fire s'au arătat departe de toată stricăciunea; aleasă este, că este crin, că măoar de-au și născut între mărăcinii nenorocirii cei de obște, dar nu și-au pierdut niciodată podoaba albiciunii; aleasă este, că este nor, care n'au ispitit nici o greime a păcatului; mai aleasă este, pentru că este fecioară mai nainte de naștere, fecioară în naștere, fecioară și după naștere; și este o adâncime nepricepută a bunățăților și o icoană însuflețită a frumuseților celor cerești. Este o grădină încuiată, din care au toțit floarea cea neveștejită; și o fântână pecetluită, din care au curs izvorul vieții, Hristos. Pre aceasta o au văzut Moisi în muntele Sinai ca un rug aprins și nu ardea; pre aceasta o au văzut Aaron ca un toiag înflorit și plin de roadă; pre aceasta o au văzut Iacov ca o scară întărită din pământ până în cer, și îngerii lui Dumnezeu să suie și să pogoră pre dânsa; pre aceasta o au văzut Iezechiil ca o ușă încuiată, prin care nimeni n'au trecut; pre aceasta au văzut Ghedeon ca o lână, Avacum ca o dumbravă umbroasă, Daniil ca un munte și Solomon ca un pat. Aceasta astăzi ¹⁾ să mută de pre pământ în cer, lasă întristăciunea și să duce la bucurie, lasă cele de jos și primește cele de sus, lasă cele stricăcioase și câștigă cele nemuritoare și veșnice. Astăzi își dă prea sfânt sufletul ei în mâinele fiului ei și cu cântări îngerești și apostolești să potroce cinstit trupul ei în satul Ghetsimani spre îngropare. Astăzi ceriul întinde sânurile sale și primește pre ceace au născut pre cela ce nu-l încape toată zidirea; astăzi să minunează toate puterile cerești, zicând una cătră alta: cine este aceasta ce să suie din pustiu, adecă de pre pământ la cer?

cine este care să ivește ca zorile, frumoasă ca luna și aleasă ca soarele? Cine este aceasta ce să suie de pre pământ în cer, albită, inflorită, întru care hulă nu este? Ridicați deci porțile voastre, zic cetele cele îngerești una către alta, și cu cântări de laude priimiți pre împărăteasa ceriului și a pământului, care vine să locuească deadreapta Impăratului Dumnezeu; cu îmbrăcăminte de aur, îmbrăcată, împistrită, după cum zice David: «căci aceasta este ceea ce au împăcat ceriul cu pământul și pre Dumnezeu cu omul; aceasta este bucuria celor drepti și nădejdea celor păcătoși».

DATORIA CREDINCIO-
SILOR CĂTRE SF. MARIA.

Pre aceasta dar și noi cu toții trebuie cu dragoste, cu cucerie, cu inimă curată și cu cântări de laude să o cântăm și să o lăudăm, ca pre o maică a lui Dumnezeu, și cu bucurie sufletească să prăznuim Adormirea ei. Ci, o maică fecioară, acest norod ce stă înaintea mării tale, văzând înălțimea curățeniei tale și cunoscându-și ei nevrednicia și smerenia lor, nu îndrăznesc fără de mijlocitor ca să-ți aducă căzuta închinăciune și mulțumită pentru multele faceri de bine și să să roage ca să te milostivești asupra lor. Pentru aceea eu, nevrednicul și mult păcătosul robul tău, fiindu-le tată sufletesc, rânduit de fiul tău, prin mijlocul meu să roagă cu toții cu căldură din adâncul inimii, zicând:

Stăpână de Dumnezeu Născătoare, împărăteasa ceriului și a pământului, cinstea și slava creștinilor, ceea ce ești mai naltă decât ceriurile și mai curată decât soarele, fecioară prea lăudată, nădejdea celor păcătoși și liniștea celor bătuți de valurile păcatelor, caută asupra norodului tău, vezi moștenirea ta, nu ne lăsa pre noi păcătoși, ci ne păzește și ne mântuește de vicleșugurile diavolului, că ne-au impresurat scârbele, nevoile, răutățile și necazurile; dă-ne mână de ajutor Fecioară, că pierim, nu te îndură de noi, că pre tine te avem ajutătoare și la tine nădăjduim, ca, cu rugăciunile tale cele prea puternice și nebiruite, să împlânzești pre fiul tău asupra noastră, ca să-și întoarcă mila sa cea bogată spre noi; și încă îl roagă cu căldură, ca să dea putere din înălțimea lăca-

şului său, şi pre luminatul nostru Domn ¹⁾, pre care pronia sa l-a ales şi l-a pus preste acest norod, ca să poată chivernisi cu înţelepciune întreaga turmă ce i s'au încredinţat, în mulţi ani luminat, cu fericită sănătate, şi să o apere de lupii cei văzuţi şi nevăzuţi. Să păzească şi toată cinstita aceasta boierime de toate primejdiiile şi de toate viclesugurile vicleanului, şi să le dea dragoste, unciune, sporiu şi ajutor întru toate, şi să ne învrednicească pre toţi de obşte, ca să petrecem toată viaţa noastră cinstită, curată şi fără de prihană, ca cu o gură şi cu o inimă pre dânsul deapururea să-l mărim şi ţie să zicem : «bucură-te ceace eşti plină de dar, Domnul e cu tine».

¹⁾ C. Brâncoveanu.

III.

LA DUMINECA VAMEȘULUI CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ

Pohta cea mare și dragostea cea curată, iar mai vârtos să zic datoria cea părintească ce am către dragostea voastră, m'au îndemnat astăzi de am venit aici, pentru ca să vă cercetăm sufletește, de vreme ce m'au rânduit Dumnezeu ca pre un nevrednic să vă fiu păstor și părinte sufletesc și învățător la lucrurile cele ce ar fi spre folosul mântuinții sufletelor voastre; pentru care lucru aveți datorie cu toți, dela mic până la mare, să mă ascultați la cele ce vă învăț de bine și de folos, că acea ascultare nu o faceți mie, ci lui Hristos, după cum zice la zece capete ale Lucăi: «cel ce ascultă pre voi, pre mine mă ascultă, și cel ce să leapădă de voi, de mine să leapădă»; așijderea și fericitul Pavel zice la 13 capete către Ovrei: «fraților! plecați-vă învățătorilor voștri și vă cuceriți lor, că ei privighează pentru sufletele voastre, ca cum ar fi să dea cuvânt ca cu bucurie aceasta să facă, iar nu suspinând, că nu este de folos vouă aceasta». Drept aceea n'am pregetat, nici am lenevit, ca să nu fac datorie după porunca Stăpânului și Învățătorului nostru Hristos, căruia mă și rog ca să-mi dea putere, să vă pociu spune ceva de folos și vă pohtim de ascultare.

Precum un om casnic, vrând ca să samene grâu curat în holda lui, pune multă nevoiță de-l cerne și-l curăță de ne-

ghină și de altele, așa și sfinții părinții noștri au pus multă nevoiță de au cernut cu ciurul chibzuielii toată Sfânta Scriptură și au ales ca niște grâu curat, din toate bunătățile câte ar putea fi, aceste trei bunătăți mari: credința, nădejdea și dragostea și le-au semănat în holda sfintei beserici, adică: în adunarea și în inima celor credincioși; și are datorie fieștecare creștin a le ține și a le face; căci fără aceste 3 bunătăți nu este cu puțință nici cu un mijloc să să mântuească creștinul, măcar de ar zice cine ce va vrea, căci acestea sunt temelile creștinătății. Că precum nu este cu puțință a trăi neștine pre pământ fără de hrană trupească, și fără de îmbrăcăminte, și fără de somn, așa nici fără de aceste 3 bunătăți, care sunt, precum am zis mai sus, credința, nădejdea și dragostea. Ci întâi voi zice puține cuvinte pentru nădejde și pentru dragoste, apoi voi zice pre urmă și pentru credință mai pre larg.

NĂDEJDEA. Nădejdea este o îndrăzneală adevărată către Dumnezeu, dată în inima omului din dumnezeiasca strălucire, ca să nu să desnădăjduească niciodată de darul lui Dumnezeu, ci să fie încredințat cum că va luă prin pocăință iertăciune păcatelor, și verice altă cerere sau trecătoare sau veșnică. Și este nădejdea de două feluri: una bună și alta rea. Bună este aceea când nădăjduește cineva la Dumnezeu să să mântuească sau alt bine ceva să petreacă, că nici ostenește, nici cheltuește nimic, cum zice David: «că cel ce să nădăjduește spre Dumnezeu, mila îl va înconjură». Rea este aceea când nădăjduește cineva la om să-i facă vreun bine, sau vreo îndemână la lucrurile aceste trecătoare ale lumii, care nădejde este mincinoasă și deșartă, cum zice iarăși David: «nu vă nădăjduiți spre boieri, spre fiii oamenilor, la cari nu este mântuire»; așijderea zice și Solomon: «blestemat să fie tot cel ce nădăjduește spre om».

DRAGOSTEA. Dragostea încă este o unire a mulți într'una și cale către Dumnezeu și vârf tuturor bunătăților, după cum o adeverează și fericitul Pavel, la 13 capete către Corinteni, zicând: «decât credința și decât nădejdea este

mai mare dragostea». Și este și aceasta de trei feluri ; una dumnezească, alta firească și alta pătimitoare și rea ; dragostea cea dumnezească este aceea ce zice la a 2-a lege, la 6 cap ¹⁾ : «să iubești pre Domnul Dumnezeuul tău» i proci ²⁾ ; iar cea firească este ceea ce iubesc părinți pre fii și fiii pre părinți și fieștecare pre ruda sa și prietenii săi ; iar pentru dragostea cea pătimitoare și rea nu vom zice nimic, pentru căci fieștecare înțelept și temător de Dumnezeu o cunoaște că nu este bună, și pentru aceea lipsească vorba ei dela mijloc, ca să nu ne spurcăm auzul.

Credința este ființa celor nădăjduite și lucrurilor celor ce nu să văd dovediri, după cum zice Apostolul Pavel ; «și fără de credință nu este cu puțință nimeni să să mântuească» ; precum vedem aceasta la toți sfinții și la toți dreptii, cei mai înainte de lege și cei după lege, că pentru credința lor cea dreaptă au aflat har înaintea lui Dumnezeu și au făcut minuni mari și preste fire, făcând folos și lor și altora. Și eră deapururea ochii lui Dumnezeu asupra lor, și cu urechele lui ascultă rugăciunile lor, după cum zice David. Așijderea și în Sfânta Evanghelie vedem in bogate locuri că cei ce mergeau la Domnul Hristos cu credință, auiau din gura lui : «după credința voastră să să facă vouă», și îndată să tămăduiă, ori de ce boală ar fi fost. Și putem luă pildă și de pre Vameșul acest de astăzi, ce pomenește Sfânta Evanghelie, că bătându-și pieptul și zicând cu credință : «Doamne fii milostiv mie păcătoșului», să pogori îndreptat.

NECREDINȚA NOASTRĂ.

Dar noi acum, că ne numim creștini, după ce fapte bune socotiți că ne vom putea arătă creștinătatea și blagocestia ce avem, și să fim aleși și despărțiți de neamurile ce zicem noi că sunt păgâni ?

Că de vom zice de pre credință, ne înșelăm, că noi credință nu avem ; că de am avea credință, am iubi pre Dumnezeu și

¹⁾ capitolul al VI-lea.

²⁾ și celelalte sau etc.

am păzi cuvintele lui și am face după puțină poruncile lui, că zice Ioan în 14 capete: «de mă iubește neștine, cuvântul meu va păzi». Iar noi, în loc de a-l iubi și a-i păzi cuvintele, îl înjurăm și-i ținem cuvintele de răs și de batjocură, ca când ar fi niște basne. Iar de mă veți întrebă în ce chip îl înjurăm, să vă spuiu: Când înjurăm de lege ¹⁾ pre cinevă, pre Dumnezeu înjurăm; că v'am spus mai sus că credința este numai de un fel și toți oamenii cred în Dumnezeu, că Dumnezeu este legea și făcătorul legii, și pentru căci înjurăm legea, înjurăm pre Dumnezeu, și pentru aceea iată dar că n'avem credință.

De vom zice după nădejde că suntem aleși din păgâni, nici aceasta nu o avem, căci că de am aveă credință, poate dar că am aveă și nădejde; că v'am spus mai sus că întâi este să crează neștine în Dumnezeu, apoi să nădăjduască.

De vom zice de pre dragoste că suntem aleși din păgâni, nici aceea nu o avem, că zice Ioan: «de va zice cinevă că iubește pre Dumnezeu și pre fratele lui îl urăște, mincinos este, că de vreme ce nu iubește pre fratele lui, că-l vede, dar pre Dumnezeu, că nu-l vede, cum îl va puteă iubi?»

Și iată că precum zic, că neavând dragoste între noi și nepohtindu-ne binele unul altuia, după porunca lui Dumnezeu, nu avem nici credință, nici nădejde, nici dragoste, și suntem mai răi, să mă ierțați, decât păgânii; că zice apostolul Pavel: «limbile n'au lege și fac ale legii», iar noi avem lege, facem tot împotriva legii și suntem mai păcătoși decât toate neamurile și decât toate limbile. Și puteți cunoaște aceasta, că este așa cum zic, că ce neam înjură ca noi de lege, de cruce, de comunicătură, de morți, de comândare, de lumânare de suflet, de mormânt, de colivă, de prescuri, de ispovedanie, de botez, de cununie și de toate tainele sfintei biserici? Si ne ocărim și ne batjocorim înșine legea. Cine din păgâni face aceasta? Sau cine-și măscărește legea ca noi? Oare nu înjurăm cu acestea toate pre Dumnezeu? Oare nu ocărim

¹⁾ religie.

cu acestea poruncile lui? Că el singur ne-a arătat și ne-a învățat aceste taine, ca prin mijlocul lor să ne curățim de păcate și să-l imblânzim asupra noastră la scârbe și la nevoi. Dar noi, dacă auzim pre cineva că înjură injurăminte de celea ce am zis, în loc de a-l certă și a-l înfruntă, ca pe un om fără de socoteală, nouă ne pare bine și râdem. De sunt acestea lucruri creștinești, zică cine are Dumnezeu.

Încă și pre lângă acestea toate mai adaogem cu răutatea, că pre părinții noștrii îi ocărîm și-i batem, pre bătrâni îi necinstim, pre boieri și pre domni îi blestemăm, pre arhierii nu-i ținem într'o nimic, pre călugări îi clevetim, pre preoți îi ocărîm, besericile le ținem ca niște grajduri; și când mergem la dânsese, în loc de a ascultă slujbele și a ne rugă lui Dumnezeu să ne ierte păcatele, iar noi vorbim și râdem, și facem cu ochiul unul altuia, mai rău decât pe la cărciumi. Sărbătorile și praznicile nu le ținem ca un nimic, ci atunci facem cele mai rele, de bucurăm pre dracul, și atuncia vindem și cumpărăm; și în scurte vorbe ne-am abătut cu toții din calea dreptății și împreună ne-am netrebut după cum zice David: «și nu suntem până la unul a cunoaște și a cercă pre Domnul». Căci fiind orbiți de deșertăciunile cele lumești, nu ne bucurăm la altceva, fără numai la lucrurile întunericului veacului acestuia, și suntem porniți cu toții spre răutăți, ca o roată când dă de vale și nu să poate opri; și suntem toți cu totul ca niște dobitoace necurate, tăvălindu-ne în răsfăciunile cele spurcate și de nimica. Și acestea toate nu să trag dintr'alta, fără numai din necredința noastră, că ni s'au impietrit inimile întru răutăți, ca a lui Faraon, și umblăm ca niște cai sirepi, fără zăbală și fără de rușine, până vom cădea în vreo prăpastie și vom pieri.

Cu aceste fapte ne lăudăm că suntem creștini? O vai de păcatele noastre și cu creștinătatea ce avem! Poate că vom fi socotind că numai căci ne numim creștini, ne vom ispăși; ba, ci mai mare osândă va să luăm, de nu ne vom pocăi și de nu ne vom lăsa de răutățile noastre, că zice Hristos: «nu ței ce-mi zic mie: Doamne! Doamne! vor intră întru

«mpărăția ceriului, ci cei ce fac voia mea». Spuneți-mi, rogu-vă, că eu poate că-mi voi fi ieșit din fire, care voie a lui Hristos facem? Sau care poruncă ținem? Eu nu pot cunoaște altceva, fără numai un nume uscat și semn ce avem, fără de nici o faptă bună; și încă stăm de ne mirăm, căci nu ne face Dumnezeu pre voia noastră, pentru căci ne numim creștini; ba încă bine că nu ne prăpădește ca pre Sodomiteni, că vedem depărtarea lui Dumnezeu cu ochii noștri și cunoaștem că din răutățile noastre ne vin atâtea feluri de boale și atâtea feliuri de morți și alte nevoi și scârbe, și nicidecum nu ne venim în fire, ca să ne părăsim de răutățile noastre.

SFATURI CREDINCIOȘILOR.

Ci iată că vă zic, iubiților mei, și vă învăț cu frica lui Dumnezeu, ca un părinte sufletesc și păstor ce vă sunt, să vă veniți în fire și să vă căți de lucrurile cele necuvioase, că Dumnezeu este milostiv, și dacă va vedea întoarcerea noastră și pocăința cea bună, ne va ierta; că zice prin rostul Isaiei: «Întoarceți-vă către mine și mă voi întoarce și eu către voi».

Și vă poruncesc tutulor căți sunteți cu meșterșug și cu negușitorii, veri de ce breslă, ca de acum înainte Duminicile și sărbătorile cele mari, ce se numesc domnești, și ale Maicei Precistii, și a unora din sfinții cei numiți, să vă închideți prăvăliile, și nici să vindeți, nici să cumpărați, nu numai dela creștini, ci nici dela Turci, nici dela alții, nici să lucrați; și precum zic, să faceți; că nefăcând, să știți bine că vă voiu pedepsi bisericește cu pravila și pre dreptate, nefăcându-vă nici o năpaste; și încă și pre cari să vor arătă semeți și tari de cap și nu să vor supune dreptății și poruncii bisericești, li vom pedepsi cu domnia. Și nimeni să nu socotească din voi să zică în inima lui: «dar ce treabă are Vlădica cu noi, nu-și caută vlădicia lui, ci să amestecă într'ale noastre?» De n'ați știut până acum și de n'au fost nimeni să vă învețe, totu că acum veți ști că am treabă cu toți oamenii căți sunt în Țara Românească, dela mic până la mare, și până la un

copil de țată, afară din păgâni și din cei ce nu sunt de o lege cu noi. Căci în seama mea v'a dat stăpânul Hristos să vă pasc sufletește, ca pre niște oi cuvântătoare, și de gâtul meu spânzură sufletele voastre, și dela mine va să ceară pre toți, iar nu dela alții, până când vă voi fi păstor. Ci vă caut în scurte cuvinte, să mă ascultați, de veți fi creștini și de vă țineți ai lui Hristos; că precum nu pot fi oile fără de păstor, așa nici norodul fără de arhieru, și orice va păsa cuivă la cele sufletești, alerge la mine ca la un părinte, că-l voi vindecă cu ajutorul lui Hristos. Încă-și poate să zică fieștecine din voi în gândul său: dar noi avem nevoi grele asupra noastră și nu putem să facem aceste ce ne zic; ci eu încă zic că este așa și crez, numai la greul acela sunt și eu părtaș și într'acel jug ce trageți voi, trag și eu; dar n'am putere să zic, nici să gândesc așa; căci că, precum cere împăratul dăjdii dela noi, așa ne cere Dumnezeu credință și fapte bune, că zice Hristos la Evanghelie: «dați ale Chesarului Chesarului și ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu». Să nu socotiți că-i va fi milă lui Dumnezeu de noi să ne ierte pentru căci avem nevoi, dacă nu vom face după puțința și poruncile lui; ci ne va băga de unde nu vom putea să mai ieșim. Ci să lăsăm năravurile cele rele și obiceiurile cele necuvioase, ca doar s'ar milostivi Dumnezeu asupra noastră să ne ierte și să ne chivernisească cu mila lui cea bogată; căruia mă și rog să tipărească și să pecetluească în inimile voastre acestea câte v'am vorbit, ca să nu le uitați, ci după puțință deapaurarea să le faceți; și precum înțelepțește pre cei orbi și pre cei sfărâmați îi îndreptează, așa să ne înțelepțească și pre noi și să ne îndrepteze pre calea cea dreaptă a mântuinții, ca deapaurarea să mărim și să proslăvim numele lui cel sfânt și prea sfânt, amin.

IV.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA STRETENIA DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

A povesti lucruri minunate este dat oamenilor celor învățați, a îndulci cu vorba auzurile ascultătorilor este dat ritorilor, a descoperi taine mari și preste fire este dat celor desăvârșiți întru bunătăți; iar în mine, neaflându-se nici unele de arăstee, nu va putea nimeni să auză nimic de folos. Drept aceea cu multă jelanie îmi ticăloșesc nevrednicia și-mi caut și iar' de voia a mea a tăceă; iar apoi cunoscându-mi datoriu ce am și temându-mă ca să nu caz în osânda slugii cei vitelene, cu cuviință este după puțină să povestesc de a pururea lucrurile Domnului, căruia mă și rog cu multă umiltuță să-mi deslege gângăvia limbii și să-mi lumineze mintea, ca să pot zice puține cuvinte întru slava lui cea negrăită; ci vă poftesc de ascultare.

Cum că este fecioria o bunătate mare, înaltă și minunată, asta-l lucru dovedit și infățișat la cei înțelepți, pentru care nu sunt vrednic a grăi și a lăudă măririle ei. Iar pentru căci pruzuicul de astăzi aduce la mijloc, ca o cunună neveștejită, toată slava fecioriei desăvârșit și o pune înaintea fiilor celor hrăniți cu hrana cea sufletească, ne îndeamnă, după puțină, a zice puține cuvinte pentru dânsa. Astăzi să deschide sfatul prorocilor celor dumnezești și semnele cele închipuite ale prea slăvitei zilei aceștia, împreună cu sfârșitul lor să propo-

văduesc adunării cei besericești; astăzi sfârșitul cel adevărat al sfatului celui din început prin fapte cu mărirea lumii s'au arătat; astăzi slava Domnului și a Sfintei Fecioare descoverit o privim; astăzi bucuria cea cerească, pre care toate neamurile cu dragoste o așteptau, sfântul praznic de astăzi o dă neamului omenesc. Au trecut cele vechi și au înflorit cele nouă, cari nu să mai învechesc; nu mai stăpânește de acum porunca cea tare a legii, ci mila Domnului împărtășește, pre toți îi trage la sine cu mântuire și îndelungă răbdare; nici ne pedepsește ca pre Ozan acela odinioară, carele au îndrăznit de s'au atins de care nu eră să să atingă; că Dumnezeu pre toți chemând la sine, frica nu poate să zăticnească, strigă zicând: «veniți după mine toți cei osteniți și însărcinați». Și cine nu va alerga? Intru ale sale au venit Domnul, nu prin umbră, ci chiar înfățișat să aduce ca pre un jertvenic pre pământ cu pohvală de sicriul cel însuflețit, adică de Sfânta Fecioară. De care sicriu s'a atins vameșul și s'a îndreptat, și s'a apropiat curva și s'a făcut curată, s'a lipit bubosul și s'a tămăduit. Acest sicriu pre nimeni nu urăște, pre nimeni nu gonește, de nimeni nu să scârbește, nici să ferește; aduce cele mântuitoare și pre nimeni nu face părtaș stricăciunii, că iubitorul de oameni Dumnezeu să odihnește într'insa. Acestea sunt darurile milei cei nouă, acestea s'au făcut întâi sub soare (nou), ¹⁾ care nu s'au mai făcut, nici să va mai face. Căceace rânduise Dumnezeu pentru multa milostivire și îndurare ce aveă către noi, a venit însuși și au împlinit pentru iubirea de oameni ceace i să conveniă lui. Pentru care lucru adevărat a răsunit dumnezeasca trâmbiță, fericitul Pavel zicând: «cele vechi au trecut, iată s'au făcut toate nouă».

**DARURILE ADUSE DE
MÂNTUITOR IN BISERICĂ.**

Drept aceea, ce voiu puteă cuprinde cu mintea mea, sau ce lucru vrednic voiu puteă grăi asupra zilei aceștia? Nu pot să mă ițtind unde nu ajung, nu pot să vorbesc cele ce nu știu. Imi mărturisesc nevrednicia și neputința,

¹⁾ contrazicerea zicătoarei «nimic nou sub soare».

ou hrăznesc a mai zice nimic, că biruește și covârșește mai presus decât toată priceperea minții omenești graiul pomelului și fecioria Sfintei Fecioarei aceștia. Că de poate afla cineva mai mare și mai slăvit decât pre Dumnezeu, poate că boară va afla mai mare și mai cinstită decât pre Sfânta Feboară, care Fecioară, ca alt ceriu gânditoriu, ține în brațele cele pre făcătoriu ceriului și al pământului, pre fiul său carele este născut din Tatăl mai înainte decât luceafărul, și-l aduce astăzi la biserică, ca pre un cap ce este al besericii, să-l închină Domnului, celuia ce să închină toată făptura și să pleacă tot genuchiul. Că pentru bunătatea lui cea fără de margine să supune legii, cela ce a dat legea lui Moisi în muntele lui Horiv. Ce supune poruncii cela ce numai cu porunca a făcut toate, cele văzute și ne văzute ; să smerește cela ce de carele să cutremură toată zidirea ; priimește ca un milostiv de să pune în brațele dreptului Simeon cela ce este numai însuși drept ; duce plocon la beserică cele ce sunt toate ale lui ; duce plocon la biserică două paseri, cela ce a făcut cu un cuvânt toate paserile în văzduh ; duce plocon două turturele, ca să arate cele două volu dumnezeirii și a omenirii ; duce o pereche de turturele curate, ca să facă pereche curată lui Dumnezeu pre omul, ca să facă amândouă una, ca să împreune cele vechi cu cele nouă, cele cerești cu cele pământești, cele de jos cu cele de sus ; duce plocon lucru curat, cela ce este numai însuși curat, ca să arate că s'a născut din maică curată și să arate și curățenia besericii și a credinței ; duce acele două paseri ca să facă preoții jertfă, arătând cu această jertfă cecece eră să se facă pre sine Tatălui pentru noi.

**MANTUITORUL IN
BRAȚELE LUI SIMEON.**

Zice sfânta Fecioară către Simeon : priimește, cinstite și fericite bătrâne, pre acest prunc, carele a sărăcit de volu lui, a căruia bogăție nu să poate spune ; priimește pre acest prunc carele este mai vechi decât toți vechii ; priimește pre acest prunc ce vezi, pre carele nici ingerii nu-l pot vedeă ; cuprinde-l cu brațele tale, pre carele nu-l poate cuprinde toată lumea ; adăvărat, mic este de vârstă, iar anii nu-i se știu ; mic este,

dar este preste toate mărirea mai mare; mic este la vedere iar este mare la pricepere; în biserică este acum împreună cu noi, iar în cer șade în scaunul slavei sale și în care de heruvimi; în chipul slugii să vede, iar este stăpân preste toate. Și luându-l Simeon în brațe, fiind pornit de Duhul sfânt a zis: cu adevărat tu ești stăpânul a toată făptura, tu ești mântuitorul lumii, tu ești Dumnezeuul nostru, pre tine cu mare poftă te așteptam, de tine doriaș, de tine însătoșam pre tine adăst de atâția ani, ție mă închin, pre tine te rog ca celuia ce ești stăpânul vieții și al morții. Tu mă slobozește cu pace acum din lumea aceasta și din trupul acest stricăcios, că te-am văzut cu ochii mei, Mântuitorul meu slobozești-mă dintr'această vieată, să merg în iad să spui de venirea ta în lume, să-i mângâiu pre acei ticăloși și dosădii ce sunt întru închisoare de atâția ani; să le spui bucurii amărișilor, să le spui cum că te-am văzut cu ochii mei și cum că te-am pipăit cu mâinile mele, și cum că te-am ținut în brațe, și cum că ai împlinit toate ale legii, și vei să pătimești și vei să te omori pentru mântuirea tuturor, și vei să te pogori și în lad, ca să ne scoți pre toți dela muncă, și să te sui împreună cu tine la cer, să ne faci una cu Tatăl. Așa te rog, Stăpâne, mângâerea și slava norodului tău Israil, lumina cea descoperită a limbilor ¹⁾ celor dintru întunec, slobozește-mă cu pace, ca să măresc numele tău cel prea sfințit și slăvești.

NECREDINȚA NOASTRĂ.

Acesta este praznicul beseriei noastre de astăzi, iubiților mei, acesta este sfârșitul tainelor celor vechi și începutul tainelor celor nouă. Astăzi s'au împlinit toate ale legii cei vechi și încep cele nouă. Și de vreme ce Hristos, Dumnezeuul nostru cel adevărat, carele este legea și făcătorul legii, s'au supus legii, ca să ne arate nouă că este cu cale și cu dreptate să ne supunem legii; drept ce dar nu ascultăm, ci stăm împotriva legii și a lui Dumnezeu, ca când ne-ar fi vrăjmaș și moarte? Zece porunci sunt scrise în lege și nici una nu ținem.

¹⁾ a neamurilor.

1. Porunca cea dintâi zice : să nu avem alt Dumnezeu înaintea lui, iar noi avem pre mamonul nedreptății.

2. A doua poruncă zice : să nu luăm numele Domnului în deșert, iar noi îl purtăm prin gurile noastre ca o nimica.

3. A treia poruncă zice : să sfințim Sâmbăta, adică să cinștim și să ținem praznicile, iar noi atuncea facem lucrurile cele mai multe și lucrurile cele mai necuvioase.

4. A patra poruncă zice : să cinștim pre părinții noștri, iar noi îi ocărim și îi batem.

5. A cincia poruncă zice : să nu ucidem, iar noi de nu putem ucide cu bățul sau cu sabia, ucidem cu limba ; și de nu putem ucide pre alții, ne ucidem și ne omorâm înșine pre noi cu faptele cele rele.

6. A șasea poruncă zice : să nu preacurvim, iar noi facem altele mai rele și mai spurcate care nu le pociu grăi.

7. A șaptea poruncă zice : să nu furăm, iar noi luăm de față cu sila.

8. A opta poruncă zice : să nu mărturisim strâmb, iar noi jurăm cu mâinile pre Sf. Evanghelie, ca să nu ne pierdem cinstea, și pierdem pre Dumnezeu.

9. A noua poruncă zice : să nu pohtim muerea vecinului nostru, iar noi mijlocim ca să știe și el de acel lucru, iar să nu zică nimic, că apoi nu e bine de el.

10. A zecea poruncă zice : să nu pohtim verice lucru străin, iar noi luăm tot, ca să nu aibă cu ce să hrăni.

Și lată dar că nici una din cele zece porunci nu ținem, nici facem. Iar de va socoti cinevă din noi cum că vorbele acestea nu sunt adevărate, îl las în seama cugetului său ; și de nu-l va bate cugetul în sine, atunci poate că acel om va fi au prea sfânt și drept înaintea lui Dumnezeu, au este nesimțitor. Ci tu Doamne ! dă-le ce pentru bunătatea cea făr'de margine și multa milostivire ai voit de ai luat trupul firii noastre celei slabe și ai împlinit toate ale legii, îndură-te și ne luminează și mințile și inimile, ca să ne arătăm împlinitori legii și poruncilor tale, și ne milostie ca un milostiv, după mulțimea îndurărilor tale, ca de-aputarea să mărim numele tău prea slăvit, amin.

V.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA DUMINICA LĂSATULUI DE BRÂNZĂ

Astăzi n'am a spune alt nimic înaintea dragostei voastre, ca să vă ospătez sufletește, fără numai puține cuvinte de învățătură, pre care mă rog să le ascultați toți cu dragoste, neuitându-vă atâta la neputința și neștiința învățăturilor mele, cât la pofta și dragostea ce am deapururea către înțelepția voastră; și măcar că nu este cu puțință să vă folosiți dintr'însele, iar, ajutorând Dumnezeu, nici de tot fără folos nu veți rămâneă.

EXPLICAREA FRUCTULUI OPRIT.

Vedem în Sfânta Scriptură, la 2 capete ale *Facerei*, cum că Dumnezeu au poruncit lui Adam ca din tot lemnul¹⁾ ce este în grădină cu mâncare să mănânce, iar din lemnul a pricepe binele și răul, să nu mănânce, că în ce zi va mănca, cu moartea va muri. Tâlcul acestor cuvinte cu adevărat este mare și adânc, și numai dascălilor este dat să o tâlcuească după cum să cade; iar eu după puțință voi zice, foarte pre scurt, numai cele ce mă voi pricepe că sunt drepte.

Cuvintele acelea ce zic, «din tot lemnul ce este în grădină cu mâncare să mănânce», socotesc că nu voi greși de voi zice: că din toată învățătura cea dreaptă și din toate cu-

1) pomul.

antele lui Dumnezeu ce sunt în grădina sfintei biserici a răscăltului, ca o hrană sufletească, cu bucurie tot creștinul cu **doceală** să mănânce, și ne putem încredința de aceasta și din cuvintele ce zice Hristos, la Matei în 4 capete¹⁾: «că nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu». Iar din lemnul ce zice: «a pripe binele și răul» să nu mâncați, că în ce zi veți mânca cu moarte veți muri, pot zice și pentru aceasta: Cum că de păcatul ce să face cu pricepere fiecare să să ferească, că în ce zi il va face, cu moarte va muri, că mai rea moarte decât a fi neștine prin păcat despărțit de Dumnezeu nu este alta, că zice Ioan la 3 capete; «că cel ce face păcatul dela diavolul este, că d'inceput diavolul păcătuște». Iar putem zice și într'alt chip că în toate zilele ce sunt în grădina anului, cele ce sunt spre hrana trupului rânduite cu **moceală** și fără de vicleșug, fiecare să mănânce; iar din pomul cel hotărit pentru folosul cel sufletesc, carele cu priceperea noastră il putem face bine și rău, nimeni să nu-l strice, că în ce zi il va strică, cu moarte va muri. Pentrucă călca porunca lui Dumnezeu și mai rea moarte decât a călca neștine porunca lui Dumnezeu, nu este alta; că va fi izgonit de dânsul din grădina besericii, ca și Adam din raiu.

POSTUL. Și dintr'aceste puține cuvinte ce am zis, să poate înțelege cum că volnicia mâncării ce au dat Dumnezeu lui Adam să adevără și legea postului, iar mai vârtos să zic, să încredința porunca lui Dumnezeu, pentru ca să cunoască Adam că are mai mare preste dânsul și cum că nu este volnic a călca porunca lui Dumnezeu, că în ce zi il va călca, cu moarte va muri. Drept aceea acela însuși făcătorul și poruncitorul lui Adam, în zilele cele de apoi, arătându-se pre pământ și cu oamenii împreună viețuind, pentru că să arate nouă cum că este cu cale și cu dreptate să ne supunem poruncii lui Dumnezeu și cum că este foarte de folos să postim; întâi, el însuși au postit 40 de zile și 40 de

¹⁾ Evanghelia lui Matei, capitoul al IV-lea.

nopti, precum să vede la Luca în 4 capete, puind postul acesta înaintea ochilor noștri, ca să privim într'insul ca într'o oglindă, în toată viciața noastră, și să ne aducem aminte de pacostea ce s'au întâmplat lui Adam, din călcarea poruncii și din mâncare. Pentru aceea trebuiește dar și noi, de vreme ce ne-au învrednicit Dumnezeu și am ajuns ca să intrăm de mâine în călătoria sfântului post, cu poftă și cu dragoste să priimim porunca stăpânului, și după puțință să facem și cele poruncite; și pentrucă avem a merge la rășboiu asupra vrăjmașului sufletelor noastre trebuie să ne gătim, ca niște ostași viteji ai lui Hristos «incingându-se mijloacele noastre cu adevărul» după cum zice fericitul Pavel: «și să ne încălțăm picioarele cu gățirea Evangheliei păcii, și să ne îmbrăcăm cu «zaua dreptății, și să punem coiful mântuirii pre capetele noastre, cu care vom puteă stinge toate săgețile vicleanului «cele arzătoare, și sabia duhului care este graiul lui Dumnezeu. Pentrucă nu este lupta noastră spre sânge și trup, «ci cătră domnii, cătră puteri, către țiitorii lumii, întunericului «veacului acestuia, spre vicleșugul duhurilor celor de sub cer».

Vrând drept aceea a face această călătorie asupra vrăjmașului sufletelor noastre, precum am și mai zis, trebuie să luăm împreună cu noi cinci lucruri, ca să ne fie ca o merinde la vreme de primejdie, care lucruri sunt acestea: ispovedania, rugăciunea, postul, milostenia și dragostea.

SPOVEDANIA. 1. Cu ispovedania să ne spălăm păcatele, mărturisindu-ne înaintea duhovnicilor noștri

cu frică și cu inimă înfrântă, ca înaintea lui Dumnezeu, pârindu-ne înșine pre noi; iar nu să dăm pricina la alții, sau să zicem că de nevoie am făcut sau prin neputință, că nu ne vom folosi nimic, precum nu s'au folosit nici Adam. Că vrând Dumnezeu să-l aducă la pocăință, în loc de a-și cunoaște greșala și a-și mărturisi păcatul, el făcea pre Dumnezeu vinovat, căci i-a dat muiere, și muierea iar să cură pre șarpe. Și să fie ispovedania noastră cu nădejde bună cum că ne va iertă Dumnezeu, iar nu cu desnădejduire, precum a făcut Cain, zicând: «că mai mare este vina mea, decât a mi se

«tă mic»; așijderea și Iuda, măcar că s'au mărturisit înaintea scrierilor cum că au greșit de au vândut sânge nevinovat, dar nu i-au folosit nimic acea ispovedanie, căci eră cu desădejdure. Că ispovedania trebuie să o facem cu gând ca acela, ca să nu mai greșim înainte. Că Faraon, măcar că s'au mărturisit zicând: «greșit-am Domnului», iar n'au folosit nimic, că nu gândiă a să părăsi de răutăți, și pentru aceea și pierit. Ci să avem nădejde bună, că de ne vom ispovedi cu inimă curată și cu gând ca acela ca să nu mai greșim, ne va iertă Dumnezeu, și vom auzi ca David: «și Dumnezeu a mutat păcatul tău, nu vei muri».

RUGĂCIUNEA.

2. Cu rugăciunea să cerem dela Dumnezeu

mântuire sufletelor noastre, că ni-o va da, după cum singur Hristos zice: «cereți și să va da vouă». Că rugăciunea ce să face cu căldură din inimă pătrunde cerurile și intră în urechile lui Dumnezeu. Zice și Sfântul Ioan Chiriac, «cum că unde să face rugăciunea cu mulțumită, unde darul Duhului Sfânt, și dracii să gonesc, și toată puterea potrivnicului să depărtează și fugă; și iarăși într'alt loc zice cum că rugăciunea este pază curățeniei, pecete fecioriei, împelște mâniei, ținere mândriei, curățenie zavistiei, pierzare orgolului, și temeiu păcii. Și în scurte cuvinte, cela ce face rugăciune vorbește cu Dumnezeu».

POSTUL.

3. Cu postul să ne ușurăm trupul, să ne limpezim mintea, și să ne bucurăm cu sufletul, ca să

vedem darul lui Dumnezeu asupra noastră, care post trebuie să-l facem cu rugăciuni amestecat; că precum nu sunt dulci bucatele fără de sare, așa nici postul fără de rugăciuni. La a 2-a parte, în începerea postului, zice Sfântul Grigorie: «cum că postul este pace de obște a sufletului și a trupului, traiu fără de tulburare, petrecanie cu bună întocmire, vieată ce veselește pre Dumnezeu și întristează pre vrăjmașul; că precum sunt stătorii, celor ce postesc, sfinți ingeri și-i feresc de toate prietenșile, așa sunt, și celor ce nu postesc, păzitori dracii și-i întocmă la multe păcate. Drept aceea trebuie să ne ostenim

ca să nu avem părtășie cu diavolul; că nu s'au făcut nimeni ucenic bunătăților, din cei ce s'au îndestulat în mâncări după pohta lor, nici din cei ce iubiă răsfățările s'au făcut sfânt, nici din cei ce au viețuit trupește s'au făcut părtași împărăției cereiului». Știu bine că nu ne va lăsa obiceiul și năravul cel rău ca să ne postim de bucate. Ci încaileă să ne postim de răutăți; că spre mâncare (n'am cum mai zice într'alt chip) ne îndeamnă blestematul acesta de pântece, dar a face rău, n'aveni îndemnător pre nimeni; că trupului îi trebuiește mâncare, iar sufletului nu-i trebuiește răutăți, și din mâncare cunoaște oarece dulceață, iar din răutate nu să cunoaște alt nimic, fără numai vătămare de suflet și călcare de lege.

MILOSTENIA.

4. Cu milostenia să împlânzim pre Dumnezeu, dând cu dragoste milă, din agonisitele noastre cele drepte, lipsiților, săracilor, străinilor, bolnavilor și celor ce sunt intru închisori; și atunci vom fi și noi miluiți de Dumnezeu, după cum zice la cele 10 fericiri; iar de vom da milă din jafurile ce facem, mai multă osândă vom câștiga; și de să va lunecă cineva cu firea și va zice în minte lui că nu știu ce grăesc, lăsându-se în nădejdea cuvântului lui Ioan ce zice: «faceți și voi milostenie din mamonul nedreptății», trebuiește acela ce va gândi acel lucru să meargă înapoi să întrebe pre cei ce știu și tâlcuiesc Sfânta Scriptură fără de vicleșug, să vază cu ce gând l-a zis Ioan acel cuvânt, apoi să gândească rău asupra mea. Gândul lui Ioan este acesta: faceți, zice, și voi milostenie din mamonul nedreptății; în ce chip să faci cu lacrimi, cu inima înfrântă, și cu gând ca acela, ca să nu mai faci după aceea strâmbătate nimănui, nici să jefuiți, și apoi atunci va fi acea milostenie priimită. Care lucru să poate încerca dințā și de pe Zacheu, că au zis: «iată jumătate din averea mea dau săracilor; și de am năpustit pre cineva cu ceva, îi întorc împătrit». Auzit-ați ce zice Zacheu, căruia i-a zis Hristos: «astăzi să faci mântuire casei aceștia, pentru că și acesta fiul lui Avraam este», adică au făcut cu gând și cu inimă ca a lui Avraam acea milostenie, iar nu ca unii dintre noi ce fac jafuri și fac câte sunt mai rele pre pământ, apoi

duce cu gând ca acela ce dă vreunui popă să-i facă săciindar, ca să i să ierte păcatul și el tot cu totul stă în tina răutății. Nu așa ticăloșii de noi, nu așa ! că Dumnezeu nu e înșală.

DRAGOSTEA.

5. Cu dragostea să ne încredințăm că de

vom iubi pre vecinii noștri după porunca lui Dumnezeu, ca înșine pre noi, și le vom face bine, vom fi și noi Dumnezeii și fii celui de sus, după cum zice David : «că dragostea este singur Dumnezeu, și cela ce rămâne în dragoste, în Dumnezeu rămâne și Dumnezeu într'insul», după cum zice Ioan : «și de vom iertă greșalele tuturor celor ce ne-au greșit nouă, ne va iertă și Dumnezeu greșalele noastre». Că ce folos este trupul să fie deșert de bucate, iar sufletul a-l umplea de păcate ? Ce folos este a fi galben și ofilit de post, iar de pismă și de urâciune a fi aprins ? Ce folos este a nu bea vin și a fi beat de veninul mâniei ? Ce folos este a nu mânca carne, și cu hulele a rumpe carne fraților noștri ? Ce folos este a ne conștient de cele ce sunt uneori slobode, și a face acelea ce nu sunt niciodată cu vreun mijloc slobod ? Că Dumnezeu pre acela iubește și-i cinstește, pre cari să feresc de cele oprite.

Cu aceste puține cuvinte ce am vorbit, ați înțeles lupta noastră cu cine este și cu ce fel de arme și de merinde ne trebuie să mergem asupra lui, și cu ce mijloc să-l biruim. Dinpt aceea fieștecarele, după putință, să nu să lenevească a să nevoi, că nu va greși. Am înțeles cum că este obiceiul de vă adunați deseară în divan și faceți puțină orajie înaintea Domnului și după aceea cereți iertăciune ; și măcar că nu voi să nu întâmplat până acum să văz cu ochii, iar foarte mi-a plăcut și am fericit obiceiul acesta, că este lucru cuvios a cere iertăciune dela stăpânii și mai marii noștri, nu numai într'această zi ce vom să intrăm în zilele sfântului post, ci pot zice căci să cuvine să cerem iertăciune în toate zilele, că precum greșim înaintea lui Dumnezeu în tot ceasul, așa greșim desăpurarea și înaintea mai marilor noștri, cu cuvântul și cu fapta, cu voie și fără de voie, prin știință și prin neștiință, de față și pe'n ascuns ; iar apoi luând seama cu tot dena-

dinsul sfârșitul acestui lucru, foarte mă întristez, că obiceiul este frumos la vedere și rău la pricepere; că nici iertăciunea ce cereți dela stăpâni nu este curată, nici aceea ce luați unul dela altul, că este plină de pismă și de zavistie și plină de răutate, că nu este cu gând curat. Ci vă rog, iubii mei, pentru prea scump sângele lui Hristos, carele s'au vărsat pentru noi păcătoșii, să vă părăsiți de aceea, că veți cădea în osândă, dintru care osândă eu nevrednicul și mult păcătosul rog pre milostivul și iubitorul de oameni Dumnezeu ca să ne mântuească pre toți și să ne învrednicească să petrecem sfântul post cu pace, cu sănătate, cu vieață curată și cu spăsenie sufletească, ca să putem vedea și luminata lui înviere, amin.

VI.

CAZANIE LA VOVEDENIA BOGORODIȚEI, ¹⁾ NOEMVRIE 21

Pușin ajutoriu va puteă luă un bogat dela un sărac, și pușină laudă va auzi un cinstit dela un neinvățat.

Drept aceea dară și eu, știindu-mi sărăcia bunătăților și slăbiciunea învățaturii, stau de mă mir ce voi face? Că de o parte uitându-mă măririlor prea sfintei fecioarei Mariei, a căria intrarea cea cu pohfală în beserică astăzi prăznuim, de alta parte văzând atâtea cinstite obraze împodobite cu florile bunătăților și cu înțelepciune, mă spăimântează și nu cutez a grăi. Că ce tărie are ticăloasa mea limbă a laudă și a cinsti cu vrednicie pre una ca aceasta, care este aleasă și întru tot îmbunătățită mai nainte decât toată zidirea, după cum zice la Cartea Cântărilor? Sau ce putere are izvorul meu cel cu o picătură de apă să adape o grădină sufletească ca aceasta? Iar încăși de vreme ce darul Duhului Sfânt, carele pururea tămăduiește cele neputincioase și cele carele nu sunt desăvârșit le împlinește, acelaș să-mi dea și mie putere și ajutoriu, ca să potu zice pușine cuvinte în slava lui Dumnezeu și întru cinstea și lauda Născătoarei de Dumnezeu.

¹⁾ Intrarea Maicii Domnului în biserică.

**MAICA DOMNULUI
ȘI SFÂNȚA SFINTELOR.**

Vede-se în Sfânta Scriptură, la a 3-a carte a Împăraților la al 6-lea cap, «cum că împăratul Solomon a făcut casa Domnului cu 3 despărțituri; și în despărțitura cea dintâi sta mulțimea norodului; întru a doua despărțitură sta arhieriei și preoții, iar întru a treia despărțitură eră Sfânta Sfințelor, întru care nu puteă să intre nimenea, fără arhierul într'un an odată, de tămâia locul acela și să rugă lui Dumnezeu pentru mântuirea lui și a norodului»; precum zice fericitul Pavel la al 9-lea cap către Evrei: «la cortul cel dintâi pururea întră preoții de făcăa slujbele, iar la cel de al doilea într'un an odată singur arhierul; nu făr de sânge, carele aduceă pentru dânsul și pentru necunoștințele norodului». Carea beserică, despărțitura cea dintâi unde sta norodul, să închipuiă ceriul, care stă d'asupra noastră, unde este văzduhul și sunt acoloa toate pasările sburătoare; iar a doua despărțitură, unde stă arhieriei și preoții, să închipuiă ceriul al doilea, carele stă d'asupra ceriului dintâi, unde sunt puterile cele cerești, adică ingerii și sufletele dreptilor; iar a treia despărțitură, unde eră Sfânta Sfințelor și întră într'un an odată numai arhierul, să închipuiă al treilea ceriu, care stă d'asupra celui de al doilea, întru carele nu întră nimenea, fără numai adevăratul arhierul, Hristos Dumnezeu nostru. Și de pohtiți ca să vă incredințați cum că beserica aceea eră închipuirea ceriului, ascultați de vedeți ce zice fericitul Pavel iar la al 9-lea cap către Ovrei: «pentrucă nu în sfințe făcute de mâini au intrat Hristos, pildă celor adevărate, ci într'acestaș ceriu să să arate acum feții lui Dumnezeu pentru noi». Și pentru ce să numiă Sfânta Sfințelor? Nu pentru alta, făr numai căci eră într'insa cele 2 table ale legii, ce a dat Dumnezeu lui Moisi în muntele lui Horiv, și toiagul cel înflorit al lui Aaron, și năstrapa cea cu mană, și cădelnița cea de aur și lada legii. Iar eu pociu zice că să numiă mai vartos Sfânta Sfințelor, nu pentru căci eră stătătoare într'insa numai acele lucruri trecătoare, carele închipuiă multe taini ale besericii noastre, ci și pentru căci s'au învrednicit a lăcui într'insa 12 ani Sfânta Sfințelor cea ade-

vântă, adică Sfânta Fecioară, carea a născut mai presus de fire pre Sfântul Sfinților, pre Mesia cel făgăduit. Și cum că se înclupniă biserica aceea ceriului, este lucru dovedit, căci este ceriul cel adevărat, care au răsărit pre soarele dreptății, și în pântecel ei au locuit ca întru al treilea ceriu o față a Sfintei Troițe. Fiul și cuvântul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, adevăratul arbirer, de au zidit a doua oară neamul omenesc, și să rugă lul Dumnezeu Tatăl pentru mântuirea lui Adam și a necunoștinței lui. Iar pentru pricina căci au intrat Sfânta Fecioară de au locuit atâția ani la acel loc sfânt, măcar că este știut la toți, iar încăși cu cuviință este să o spunem și noi.

IOACHIM ȘI ANA. In vremile cele de demult eră obiceiul la Jidovi, și care om nu făcea coconi¹⁾ eră hulit și urit de toți, măcar de ar fi fost de neam cât de mare și bogat; și când ducea darurile lui la beserică, le priimiă preotul pre urma tuturor, și sta la beserică mai jos decât toți, și bucate nimeni nu mănca cu el, ci-l ținea toți ca pre un urgisit de Dumnezeu. Deci Ioachim și Ana, fiind sterpi, s'au întâmplat într'o sărbătoare mare ce aveă Iidovii, prin neștiință și fără de nici un vicleșug, ca niște oameni bogați și de neam împărătesc ce eră, au dus darurile lor mai nainte decât alții la beserică și văzându-l preotul, atâtu l-au înfruntat și l-au dojenit, cât i-au scos din beserică cu mare rușine, și cu multă urgie i-au gonit, împreună cu darurile ce adusese. Oare ce jale și scârbă socotiți că vor li luat în inima lor niște oameni mari ca aceia? Iar ei blagosloviții au priimit înfruntarea și urgia preotului cu multă curerie, și plecându-și capetele să ducea plângând cu amar la casa lor, nezcând nimic nimenui. Iar acum să nu care curivă să îndrăznească preotul sau arhiereul să înfrunteze pre cineva, nu pentru căci nu are coconi, ci pentru căci face fără de legi și strâmbătați, că apoi este vinovat morții. Iar măcar ea aveă Ioachim și Ana multă jale în inima lor pentru uraciunea și hula ce aveă de cătră toți pentru sterpiciumea

lor, iar de pururea să rugă cu lacrimi din adâncul inimilor stăpânului firii, ca să facă milă cu ei, să le deslege sterpiciunea și să le dăruească roadă pântecelui lor. Nu doar pentruca să le rămâie după moartea lor fecior, să-i pome nească, după cum pohtesc oamenii, cești de acuma, sau să le moștenească moșiile și averea, ci numai cu făgăduială ca aceea, că de vor naște vreun prunc, au parte bărbătească, au parte femeiască, să-l închine lui Dumnezeu. Vedeți dar acum pohtă și dragoste creștinească ! Vedeți căldură din inimă ! Vedeți râvnă ! Cine să află acum pre aceste vremi, sau din cei bogăți, sau din cei săraci, măcar de ar aveà o sută de feciori, să închine unul lui Dumnezeu ? O țin lucru necuvios și lucru de nimica, zicând multe cuvinte deșarte carele mă rușinez a le grăi. Inșă Dumnezeu, după cum zice David : «voia celora ce să tem de dânsul va face și rugăciunea lor va ascultă». Implinindu-se sorocul sfatului lui Dumnezeu cel mai nainte de toți vecii, și sosind vremea și ceasul acela, aflându-se și vase alese ca acelea, binevoi Dumnezeu de deslegă sterpiciunea Anii și născu prin făgăduință, după cum au născut Sara pre Isaac, Reveca pre Iacob, Rachil pre Iosif, femeia lui Manoe pre Samson, Ana femeia lui Elcana pre Samuil și Elisavet pre Ioan Botezătorul. Așa și fericita Ana, femeia lui Ioachim, născu scaun sfânt lui Dumnezeu pre Fecioara Maria, ca să să odihnească pre dânsa cea ce să odihnește pre scaunile cele îngerești, și-și găti lui și ceriu însuflejit cea ce au întărit ceriurile cu înțelepciunea sa, și pământul l-au întemeiat pre ape ; de carele să cutremură toate adâncurile și beznele ladului. Și au avut mare dreptate Ioachim și Ana, ca să nască pre una ca aceasta din pântecelul lor : una, pentrucă eră amândoi de neam împărătesc, și să trăgeă din seminția lui David, și erau foarte dreptși și buni înaintea lui Dumnezeu ; și alta, că au câștigat această roadă blagoslovită cu multă durere de inimă, cu multe rugăciuni, cu multe milostenii și cu multe lacrimi, după cum zice David : cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera. Și au câștigat adevărat o bucurie ca aceea, cât nu o au putut câștiga alți

părtași din veci, nici vor câștiga, nici numele ce au câștigat ei, a să numi părinți ai lui Dumnezeu.

**DOCEREA MAICII
DOMNULUI LA BISERICĂ.**

Drept aceea, trecând 3 ani după nașterea Fecioarei, o duseră părinții ei la beserică cu multă pohfală de folosare, cu făclii aprinse, după prorocia lui David, să o închine lui Dumnezeu, după făgăduiala lor. Și sosind la ușa bisericii, fericita Ana zise către preot cu credință și cu multă curaj: «priimește, preote a lui Dumnezeu, pre această cocoonă¹⁾, că este roadă pântecelui meu pre care am câștigat-o cu multă durere de inimă, prin rugăciuni cu lacrimi amestecate, și o așează în casa Domnului, că lui o am făgăduit-o, pentru căci au făcut milă cu mine și au rădicat dinăupra mea hula norodului; priimește-o fără de nici o îndoielă și sârguește de o du în beserică fără de nici o zăbavă, că lui Dumnezeu o am închinat. Care cuvinte auzindu-le preotul Zaharia și văzând și pre prea Sfânta Fecioara, să minună și zise cu bucurie mare și cu glas de prorocie către Fecioară: «Tu ești cu adevărat ușa cea de gând a vieții, care o a văzut prorocul Iezechiil închisă, ci-mi caută²⁾ și fără de voia mea a-ți deschide ușile bisericii, ca să intri într'insa să lăcuești, că cu adevărat mai vârtos pentru tine au făcut Solomon, cu înțelepciunea ce i-au dat Dumnezeu, acest lăcaș, și ție au închipuit-o, cunoscându-ți fecioria cu ochii cei de gând ai prorociei lui, și ție ți să cuvine ca să lăcuești într'insa, că acelea câte sta într'insa ți să închipuie. Drept aceea dacă s'au arătat adevărul, trebuie să se ridice umbra. Intră fiica lui Dumnezeu cu bucurie și te veselește într'insa, că am cunoscut cu adevărat că s'a apropiat mântuirea lui Israil, care va să vie înfățișat să să nască din tine; intră prea curată voioasă și veselă, de te fă lăcaș desfătat precum înălțatului Iisus, carele este mântuitorul lumii. Intră la locul cel ales ceea ce ești aleasă mai înainte de veci, ca să

¹⁾ copilă.
²⁾ trebuie.

te hrănești cu hrană cerească, care va să-ți fie trimisă dela părintele vecilor prin îngeri. Intră în Sfânta Sfințelor, ca aceea ce ți să cuvine ca să auzi tainele cele ascunse și prea slăvite ce s'au grăit în cămărilor cele cerești, că tu vei să naști preziditoriu a toată făptura. Intră de te fă mijlocitoare mântuirii omeneshi». Și întorcându-se preotul Zaharia zise și către părinți: «bucurați-vă și voi, soție sfântă, pereche blaglovită, loachime și Ano, căci v'ați învrednicit de v'ați făcut părinți a unei prunci sfinte ca aceștia, fericiți sunteți cu toată fericirea, că de pre semnele darurilor ce văd că are această cocoană asupra ei, cunosc adevărat cu duhul prorociei, că ea este acoperământul goliciunii strămoșilor, oglinda prorocilor și izbăvirea lumii».

Deci cu aceste puține cuvinte ce am zis înțelegerea noastră cea de pre urmă este: cum că pentru două lucruri au intrat Sfânta Fecioară în Sfânta Sfințelor. Una pentru ca să se curățească de păcatul cel strămoșesc prin mijlocul cuvântului celui de bucurie ce așteptă să-i vie cu Arhanghelul Gavriil. Și alta, ca un vas ales ce eră, prin venirea Sfântului Duh și prin umbrirea puterii cei de sus, să primească în pântecele ei pre Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu.

Drept aceea dar trebuiește și noi, când vom intra în sfânta biserică, să ne curățim întâi de păcatele noastre și de cugetele cele viclene, și apoi cu cunoștință întreagă să ne facem vase alese, să primim pre darul Duhului sfânt, Cuvântul lui Dumnezeu în inimile noastre; și așa cu acest mijloc vom fi adevărați prăznuitori; măcar că pre prea Sfânta Fecioară, de vreme ce este și să numește pricina tuturilor bunătăților, nu este cu puțință nici cu un mijloc să o cinstim și să o prăznuim precum să cade; pentrucă cinstea ei biruește toată limba și covârșește tot cugetul omenesc. Iară însăși trebuie cu frică și cu bucurie, cu frică pentru păcat și cu bucurie pentru mântuire, să-i zicem toți cu un glas lauda cea îngerească: «bucură-te ceace ești plină de dar, Domnul e cu tine». A căruia mila cea nespūsă și darul cel bogat să fie pururea cu noi cu toții, amin.

VII.

LUNA LUI DECHEMVRIE ÎN 6 ZILE, CAZANIE LA SFÂNTUL NICOLAE

Pentru căci este omul făcut de Dumnezeu îndoit, de suflet cuvântător și de trup simțitor, are și bunătăți îndoite, sufletești, trupești. Și sunt bunătățile cele sufletești 4: Vitejia, luțelepciunea, Dreptatea și Curățenia. Bunătățile cele trupești încă sunt 4: Tăria, Intregimea, Frumusețea și Sănătatea: și dintre aceste bunătăți ale sufletului și ale trupului, nasc alte 4 bunătăți de obște: Credința, Nădejdea, Dragostea și Smerenia.

Deci pre aceste 4 bunătăți, ca pre 4 temelii nemișcate, voiu să-mi întemeiez vorba ce voiu să fac astăzi, cu ajutoriul lui Dumnezeu, înaintea dragostei voastre. Ci întâi voiu să vă spunu foarte pre scurt a fieștecăruia bunătate, puterea și lucrarea ce are, pentru ca să să priceapă mai lesne cele ce voiu să grăiesc; apoi vom întinde vorba înainte, de vom zice după putință câte va aduce ceasul și ne va lumina Dumnezeu. Dela carele cerem și ajutoriu, și vă pohtesc să ascultați cu dragoste, ca să aveți și plată dela Dumnezeu.

CREDINȚA. «Credința, după cum zice fericitul Pavel la 11 capete către Evrei, este flința celor nădejduite și lucrurilor celor ce nu să văd dovediri, și fără de credință nu este cu putință nimic să fie plăcut înaintea lui Dumnezeu,

nici să să apropie de el». Și pentru ca să vă încredințați cum că este cuvântul acesta adevărat, ascultați de vedeți, că zice Hristos către Apostoli la 16 capete ale lui Marcu : «mergeți în toată lumea, propove-luiți Evanghelia la toată zidirea, și cela ce va crede și să va botezã, să va spãsi, iar cel ce nu va crede, să va osãndi». Iatã dar cã fãrã de credinã nu este cu putinã sã ne mãntuim. Și sã știți cã lãcașul ei este inima omului, și vieața ei faptele cele bune, dupã cum zice apostolul Iacov : «Cã precum trupul omului este mort fãr de suflet, așã și credinã este moartã fãr de fapte bune». Și nimene sã nu socoteascã în mintea lui cum cã cu credinã singurã sã va mãntui, de nu va face și fapte bune, cã va greși. Și iatã cã v'am spus, în puține cuvinte, puterea credinții.

NĂDEJDEA. Auziți și a nãdejdei: Nãdejdea este o îndrãznealã adevãratã cãtrã Dumnezeu, datã în inima omului din dumnezeiasca strãlucire, ca sã nu desnãdãjduescã niciodatã de darul lui Dumnezeu, ci sã fie încredinãat cum cã va luã prin pocãinã iertãciune pãcatelor, și verice altã cerere, sau trecãtoare sau veșnicã. Și sã încredinãezã și sã adevereazã nãdejdea aceasta în inima omului, întâi cu ajutorul și cu darul lui Hristos, cã el este toatã nãdejdea noastrã, dupã cum zice apostolul Pavel cãtre Corinteni : «dupã porunca lui Dumnezeu Mântuitorului nostru și Domnul Iisus Hristos al nãdejdei noastre, cã printr'insul luãm toate» ; precum însuși Hristos învațã și zice : «și cãte veți cere întru numele meu, aceasta voi face, ca sã se mãreascã Pãrintele întru fiul.» Și în darul acesta al lui Hristos, toatã nãdejdea noastrã sã intemeiazã. Iatã cã ați înțeles puterea nãdejzii. Sã vã spuiu acum și a dragostii.

DRAGOSTEA. Dragostea încã este, dupã cum zice fericitul Pavel, mai mare decãt credinã și decãt nãdejdea, temeiul și vãrfurile tuturor bunãtãților, care unește pre mulți întru una și face cale cãtrã Dumnezeu tuturor celor ce-l iubesc ; cãreia dragoste singur Hristos o adevereazã la 22 capete ale lui Matei, zicând «cã întru acele douã porunci a iubi neștine pre Dumnezeu și pre aproapele sãu, reazimã

toată legea și prorocii.» Am înțeles și puterea dragostii. Să vă spuiu acum și a smereniei.

SMERENIA. Smerenia încă este sfârșitul, legătura și pecetea tuturor bunătăților; căci că de ar face neștine toate bunătățile lumii și smerenie să nu aibă, toate-s pierdute, toate-s stricate, toate-s de nimica; și osteneala lor este în deșert, pentru căci smerenia este maică tuturor bunătăților, și precum maica pune multă nevoie din fireasca dragoste ce are, de hrănește pre copiii săi ca să-i crească și-i ferește de toate, ca să nu li se întâmple vreo primejdie și-i va pierde, așa și smerenia hrănește bunătățile, de cresc, și le ferește de toate primejdiile, ca să nu piară; pentru căci păcatul cel dintâi și mai mare decât toate păcatele este mândria, care o au izvodit și o au născut singur Satana, carele eră inger și să numiă Luceafăr, pentru multa lumină ce aveă. Care mândrie l-a supărat și l-a pogorit cu toată ceata lui, întru cele mai de jos prăpăstii ale iadului, și dintr'atâta lumină ce aveă s'a făcut decât toate negrețele și decât toate întunericile mai negru și mai tulnecat și este să osândească în veci nesfârșit, pentru căci nu are tămăduială, nici vindecare rana lui, că fiind duh, nu are pocăință. Și cu acest păcat al mândriei, pentru multa lui zavistie, a înșelat și pre ticălosul Adam, de l-a surpat din cinstea lui și l-a adus la moarte și l-a pogorit și pre dânsul în iad. Și precum păcatul mândriei a avut puterea de au pogorit pre Luceafăr până la cele mai de jos prăpăstii ale iadului, așa și bunătatea smereniei are mai multă putere decât mândria, că a făcut pre singur Dumnezeu, carele este făcătorul Luceafărului, și s'a plecat atâta, cât a lăsat ceriurile și toată slava și lauda ce aveă de toate puterile cerești, de s'a pogorit pre pământ și s'a făcut om, și s'a smerit până la moarte, după cum zice fericitul Pavel, moarte de cruce; și s'a pogorit până la iad, de au scos pre Adam cu tot neamul lui, și l-a suit împreună cu dânsul la ceriu, unde a fost și mai înalt, e. Iară Luceafărul n'a putut să mai suie, căci îl atârână

păcatul în jos, că păcatul se aseamănă pietrei, și-i caută¹⁾ să meargă la matca ei în pământ, de unde și este, iar bună-tatea să aseamănă focului și este să meargă sus în văzduh, unde este matca, că Dumnezeu este foc mistuitor și pară de foc subțire, precum l-a văzut prorocul Ilie. Și precum un om are în casa lui aur, argint, scule și alte haine, și când iese din casă pune lacăt și incuie, pentru ca să nu meargă vreun hoț să i le fure, să să păgubească, așa și smerenia incuie ca cu un lacăt toate bunătățile, ca să nu meargă hoțul cel de obște, diavolul, să le fure, și să va păgubi de osteneala ce a făcut. Și iată că după puțină cu scurte vorbe v'am spus puterea și lucrarea acelor 4 bunătăți, carele trebuiește cu toții câți le-ați auzit să le însemnați în inima voastră, și să le păziți, și după puțină să le și faceți; și atunci veți fi fericiți, după cum zice Hristos: «fericiți cei ce aud cuvântul lui Dumnezeu și îl păzesc pre dânsul.»

SF. NICULAE. Pre aceste 4 bunătăți ce am zis mai sus, și v'am spus a fieștecăria puterea și lucrarea, ca pre o piatră în patru fețe, care nu să poate mișcă, și-a zidit toți sfinții și toți dreptii, ca niște înțelepți, casa bunătăților sale. Și după cuvântul Evangheliei: «să pogori ploaia, și veni răurile și suflară vânturile, și loviră casa aceea și nu căzû, că eră întemeiată pre piatră», care piatră este Hristos, după cum zice fericitul Pavel. Dintru care înțelepți, și sfinți, și drepti, este unul, și acest fericit și deapururea pomenit, marele Nicolae arhierul Mirelor Lichiei, făcătorul de minuni, a căruia pomenire săvârșim astăzi intru acest sfânt lăcaș, carele stă deasupra muntelui besericii, ca o cetate păzită de Dumnezeu, și întărită de toate patru părțile cu 4 tunuri duhovnicești: cu credința, cu nădejdea, cu dragostea și cu smerenia: și cu tunul credinței gonește departe pre vrăjmașii besericii, pre eretici; cu tunul nădejzii aduce pre cei desnădăjduiți cătră Dumnezeu; cu tunul dragostei ajută celor săraci și lipsiți; cu tunul smereniei suie pre cei păcătoși la cer; stă nemișcat în muntele

¹⁾ trebuie.

credinței și al nădejdei și nu să poată ascunde; stă întemeiat în muntele credinței și al smereniei și nu să poată pitulă; se vede de departe că este la loc înalt, luminează ca o făclie aprinsă în casa Domnului, în curțile Dumnezeului nostru; faptele lui cele bune strălucesc tuturor celor din casă, nu sunt ascunse supt obroc, luminează în toată lumea, ca lumina soarelui, minunile lui. Cunoscute-s de toți facerile lui de bine și milosteniile, primate-s de toți blândețile lui, și să bucură toți de pomenirea lui, după cum zice Solomon: «lăudându-se dreptul, să veselesc noroadele.» Îl mărturisesc pre dânsul adevărul lucrurilor, cum că este îndreptătoriul credinței, și chipul blândeței, și dascălul înfrânării, precum îl cântă biserica; și pentru aceea a agonisit prin smerenie cele înalte, și prin sărăcie cele bogate. Acesta a urmat dascălului și învățătorului Hristos, «păstoriului celui bun și adevărat, care și-au pus sufletul său pentru oi». Acesta a păzit porunca lui Dumnezeu desăvârșit și l-a iubit și pre dânsul și pre aproapele său, ca însuși pre sine.

FAPTELE SFÂNTULUI.

Îl dovedește ajutoriul ce a făcut din destul cu mulți galbeni celor 3 fecioare, carele sta în cumpănă să-și piarză fecioria lor, că înțelegând sfântul cum că acel ticălos de tată al fetelor, pentruca să gonească sărăcia din casa lui, a socotit să cheme în casa lui pre Afrodita, adică curvia; și pentru ca să câștige puțin aur și argint, ca să să poată chivernisi, a vrut să vândă fecioria fetelor lui; și oftând cu amar din mijlocul inimii lui, și plângând cu lacrimi fierbinți, zicea: 3 fecioare, carele să văd ca 3 bunătăți ale raiului, vor să să schimbe și vor să să prefacă spre 3 răutăți ale iadului; și pentru puțin câștig vor să piarză o avuție, care este mai cinstită decât toate avuțiile ce sunt ascunse sub munți, sau decât toate câte ocolește toată lumea; și acea frumusețe luminată ca a soarelui este să-și piarză lumina și podoaba și să să facă scaun, sau, să zic mai chiar ¹⁾, cuib întunecaților draci. Deci acestea ce am zis mai sus, înțele-

1) clar.

gându-le sfântul, au zis în sine: ba, diavole, nu voi lăsa să să lipsească ceriul de stele frumoase ca acestea; nu voi să câştige iadul suflete atâta de curate și flori așa de frumoase. Eu, o dragoste mincinoasă, voi să-ți sfărâm săgețile, carele fără de rană omor; eu, Luceafărul, voi să-ți sparg toate mreșile și-ți voi pierde tot vicleșugul. Așa au vorbit sfântul; apoi pre urmă, după ce au ascuns soarele toate razele lui și s'au stins de tot lumina zilei, între întunericul nopții și când ceriul de osteneală au fost închis spre somn, toți ochii lui, atâta că nici luna nu privegheă, nici una din stelele cele mai mici aveă deschise tâmplele lor cele de argint; atuncea, ca când ar fi fost nu făcătoriu de bine, ci ca un hoț, aleargă cu mare grabă la acea săracă de casă, și aruncând în lăuntru nu zic odată sau de două ori, ci de trei ori mulți galbeni, au gonit cu aceasta sărăcia și tot răul și tot cugetul necuvios și au mântuit fecioria acelor trei fecioare din cursele diavolului.

Auzit-ați fapta sfântului? Priceput-ați fierbințeala inimii lui spre a face bine? Înțeles-ați puterea dragostei către aproapele? Află-se acum vreunul, au din cei bogăți, au din cei săraci, după ce va cunoaște lipsa și sărăcia fratelui său, creștinului, carele este aproapele său, să-i facă ajutoriu la nevoia lui cu dragoste curată și fără de fățarie, de nu va aveă putere cu bani sau cu altcevași, măcar cu un sfat bun sau cu un cuvânt de mângâiere? Și nu numai eu, ci toți creștinii cei ce să tem de Dumnezeu il vor țineă întocmai cu sfântul Nicolae și cu alți sfinți. Că atâta este Dumnezeu de mulțumit și primitoriu cu multă dragoste de cel puțin al aceluia ce o va face cu credință și cu dragoste, ca și de cel mult al aceluia ce poate face. Și putem luă pildă după cei 2 fileri ai văduvei, că au fost foarte priimiți de Hristos și de pe plata celor ce au lucrat în vie la ceasul al 11-lea, că le-au plătit ca și celor dintâi. Că de am face cu acest mijloc bine vecinilor noștri, cum au făcut sfinții și cum ne învață Sfințele Scripturi, sau, mai vârtos să zic, cum ne învață singur Hristos, care le este începutul și sfârșitul tuturor, oare ce bine socotiți că am aveă, oare ce sporiu ne-ar da Dumnezeu în toate?

Că zice prorocul David : «voia celorla ce să tem de dânsul va face și rugăciunea lor va ascultă». Oare n'am fi noi drepți, n'am fi și noi sfinți ? Că așa ne poruncește Hristos : «faceți vă sfinți, că eu sfânt sunt». Cu faptele bune să face omul lăudat și sfânt, iar nu cu fapte rele ; nici nume vestit va putea să lase neștine după moarte cu reuțăți. Iar noi acuma de facem vreodată vreun bine sau vreo îndemână cât de puțin, o facem mai mult cu făjărie, pentru ca să ne laude oamenii și de nu să va supune întru toate după pohta noastră, vom să i scoatem binele acela pre nas, imputându-i totdeauna și blestemându-l îi zicem : să-l osândească binele ce i-am făcut, și ne lăudăm cătră unii și cătră alții. Dar dascălul nostru Hristos nu ne învață așa, ci zice : «când facem milostenie, sau alt bine, să nu știe stânga ce face dreapta».

DRAGOSTEA ȘI CREDINȚA.

Deci cine va vrea să isprăvească desăvârșit și precum să cade aceste ce zic, aibă în loc de pământ dragostea, că acolo să va înrădăcină credința ca un copaciu : «și-și va da roada sa la vremea sa», după cum zice David : «că toți copacii și toate ierburile, răzimând în pământ, cresc și să măresc și și dau roada, iar dacă nu razimă în pământ, să usucă și pier». Așa și credința, răzimând în dragoste, crește și să mărește și face toate roadele bunătăților ; căci pământul credinței este dragoste. La cele 10 porunci ce au dat Dumnezeu lui Moisi în muntele Sinai, porunca cea dintâi și mai mare este pentru dragoste, că n'au zis să crezi în Domnul Dumnezeuul tău, ci : «să iubești pre Domnul Dumnezeuul tău din tot sufletul tău și din tot cugetul tău, și din toată vârtutea ta, și pre aproapele tău ca însuși pre tine». Și oare pentru ce au zis să iubești pre aproapele tău ca însuși pre tine ? Pentru două lucruri : una, pentru ca să arăți dragostea, care au arătat și arată totdeauna Dumnezeu cătră tine ; și alta, pentru căci fleștecare om să iubește pre sine mai vârtos decât toate lucrurile, și-și pohtește cinstea și binele, și pentru aceea au zis :

să iubească cu acest mijoc ¹⁾ pre aproapele său, ca să ferească Dumnezeu, când ți să va aprinde casa, sau când te vor năpădi niscai hoji, vecinul tău cel de aproape va să vie să-ți ajute, iar nu fratele-tău, sau altcineva din ruda ²⁾ ta, că aceia sunt departe. Că cel ce iubește cu dreptate acela și crede, că zice sfântul Ioan Bogoslovul : «de va zice că iubește cineva pre Dumnezeu, și pre fratele lui îl urăște, mincinos este : că cel ce nu iubește pre fratele lui, că l-au văzut (și-l vede totdeauna), dar pre Dumnezeu, că nu l-a văzut, cum îl va putea iubi?» Pentru aceasta și Domnul Hristos au zis cătră ucenicii lui : «după aceasta vor cunoaște toți cum că-mi sunteți ucenici, de veți avea dragoste între voi». Dar acum tu, ticăloase om, te numești creștin și ucenic lui Hristos ?

Dar unde este dragostea ce ai către fratele tău ? Ce fel de ascultare faci dascălului și învățătorului tău ? Incailea zi că nu ești creștin, că-ți faci mai multă osândă ; nu te nădăjdui că numai cu numele ce ai, de te numești creștin, că te vei mântui ; că zice Hristos : «nu cei ce-mi zic mie : Doamne ! Doamne ! vor intra întru împărăția ceriului, ci cei ce fac voia mea». Voia lui Hristos nu este alta, fără numai dragostea, și cel ce are dragoste cătră aproapele său și-i pohtește binele, acela face toate poruncile lui Dumnezeu, «că cel ce rămâne în dragoste, rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu într'însul», după cum zice Ioan. Iar acum creștinii noștri atâta stau împotriva lui Dumnezeu, cât îl fac și mincinos ; și Sfânta Scriptură, zic, că sunt basne-și aflări omenești. Și zic : dar cum voi să iubesc pre vecinul meu, că-mi este vrăjmaș ? De vreme ce zici că este vrăjmaș, nu te numi creștin, ci zi că ești un păgân și un om fără de lege și fără de obraz, că stăpănu-tău Hristos îți poruncește : «să iubești pre vrăjmașii tăi și să le faci bine», și tu-i stai împotriva și nu vrei să-l ascuți ; dar nu iei seama că tu ești om și mâine poimâne vei să mori, și va să te mănânce pământul și viermii ? Și de să va întâmplă să-ți stea

¹⁾ în acest fel.

²⁾ neamul tău.

împotriva sluga ta sau argatul tău, nu te mâinii pre dânsul și-l bați? Dar Hristos, că este Dumnezeu cel adevărat și va să judece toată lumea, pentru neascultarea ce-i faci oare socotești că nu te va pedepsi și te va bate cu osânda în veci? Iată dar că nu-ți este vrăjmaș vrăjmașul tău, ci mai vartos prieten, că te duce la bine, dacă vei face cum te învață Hristos; iar de nu vei face așa, îți ești însuși tu vrăjmaș și pierzător sufletului tău; că de ar fi ascultat Adam porunca lui Dumnezeu, n'ar fi venit la atâta osândă neamul omenesc; și noi acum, de am ascultă pre Hristos, n'am fi într'atâtea munci și nevoi. Pavel apostolul zice la 13 capete către Corinteni: «de voiu grăi cu limbile ¹⁾ oamenilor și cu ale îngerilor și dragoste să nu aib, făcutu-m'am ca o aramă răsunătoare sau ca o tobă bătând (ca un chimval răsunătoriu); și de voiu avea prorocie și voiu ști toate tainele și toată înțelegerea, și de voiu avea toată credința, cât măgurile a le mută (să mut munții), iar dragoste să nu aib, nimic nu sunt; și de voiu da (împărți) toată averea mea și de-mi voiu da trupul meu să-l arză, și dragoste să nu aib, nimic, nu folosesc». Auzit-ai ce zice? Dar tu, căci urăști pre fratele tău atâta, cât nici în ochi nu vrei să-l vezi, ci-i porți pismă și-l zavistuești pre la unii și pre la alții, ca să-i faci pagubă și să-l supui și să-l sărăcești? Tu adevărat nu ești creștin, nici om pre pământ, ci ești singur satana, carele au pârît pre Dumnezeu la Adam.

Și care preot este acela de te ispoveduește și te lasă pre tine, cela ce pâri, de te cuminici? Acela adevărat nu este preot, ci este singur Iuda și vânzătorul lui Hristos; și nu să va mai țeră nici popei, nici aceluia, măcar de ar face câte alte bunătați, că zice Hristos: «milă pohtesc, iar nu jertvă».

Pentru aceasta dar, iubii mei întru Hristos frați și blagoslovii creștini, căți v'ați adunat astăzi ca să prăznuiți și să vă bucurați de pomenirea sfântului, trebuie, după cât va fi cu putința a fieștecăruia, luând pildă de pre faptele sfântului, să ne asemănăm lui și să iubim întâi pre Dum-

¹⁾ cetele.

nezeu, precum este scris la porunca cea dintâi și pre aproapele nostru; să iubim pre vrăjmașii noștri și să le facem bine; să cinștim pre părinții noștri, atât pre cei ce ne-au născut, cât și pre cei sufletești: cari sunt cuvioșii călugări și cucernicii preoți. Să ne ferim, din cât ne va fi puțința, de curvie, de beție, de zavistie (pâri), de vânzări, de apucări, de năpăști și de alte multe ca acestea; că sunt toate aflări ale începătorului de răutăți, ale diavolului, pentru ca să ne despărta de Hristos Domnul nostru și să-și bată joc de noi după pohta lui. Și dacă vom păzi acestea câte am zis, atunci vom fi creștini buni și adevărați ucenici ai adevăratului Hristos Dumnezeu; și fără de nici o îndoială să avem nădejde bună, că aici întru această lume vom petrece vieață pașnică și fără de turburare, iar în cea viitoare ne vom bucură și ne vom veseli împreună cu Sfântul Nicolae și cu toți sfinții întru împărăția ceriului, care cu toți să o dobândim prin darul Domnului nostru Iisus Hristos, a căruia milă rugăm să fie pururea cu voi, amin.

VIII.

LUNA LUI IUNIE 29 ZILE LA
SFINȚII APOSTOLI PETRU ȘI PAVEL

Atâta sunt de mari vredniciile ale slăviților apostoli Petru și Pavel, cari se prăznuesc astăzi, cât nu este cu puțință limba omenească a le grăi; atâta sunt de multe învățăturile lor cele vrednice de minune, cât întrec la număr nisipul mării și stelele cerului; atâta sunt de minunate vitejiile lor, cât nu e să le priceapă toată limba pământească și să nu să minuneze mintea omenească. Atâta sunt de slăvite faptele lor, cât covârșesc (și fac fără de graiu) toată mintea spre lauda lor și spre cinstea pomenirii lor. Deci nu mă pricep ce voi să fac astăzi, pentruca să împlinesc lauda prăznuirii lor. Să vorbesc? Dară ce cuvânt vrednic va putea să aducă mintea mea cea proastă și neștiința învățurii mele, ca să poată mări după cum să cade vredniciile lor cele mari? Să tac eu? Mă tem că mă voi osândi ca un nemulțămătoriu (nebăgătoriu de seamă) și ca cela ce ascunde facerile cele mari de bine, carele ei au arătat în politia ¹⁾ cea creștinească, în biserica cea pravoslavnică, și preste tot pământul ce este supt soare, luminând limbile ²⁾ cele întunecate, povățuind la credința cea adevărată oile cele rătăci.e, sporind și adăogând

¹⁾ cetatea, lumea.

²⁾ neamurile.

mulțime de credincioși în beserica lui Hristos. Și pentruca să biruesc drept aceea nepriceperea minții mele, îi voi asemăna cu cei doi luminători mari, adică cu soarele și cu luna; și așa, apropiindu-mă puținel de minunatele lor fapte, cu asemănarea acelor luminași luminători, voi da îndrăzneală neputinții mele, spre a face lauda lor, fugind cu aceasta împreună și de semnul nemulțămirii.

APOSTOLUL PETRE
ȘI APOSTOLUL PAVEL,
SOARELE ȘI LUNA.

La capul cel dintâi al *Facerii*, spune Moisi, cum că: «Dumnezeu au făcut doi luminători mari, unul mai mare și altul mai mic: și pre cel mai mare, adecă pre soare, întru stăpânirea zilei; iar pre cel mai mic, adică pre lună, întru stăpânirea nopții»; și pre aceștia i-au făcut pentru întărirea trebuincioasei chivernisiri a toată lumea. Și iarăși acelaș Dumnezeu, făcându-se om, au pus alți doi luminători pentru întărirea și întemeierea besericei: pre cel mai mare, adică pre Petru, pentruca să fie întru stăpânirea zilei, a dumnezeieștii cunoștințe întru jidovime; iar pre cel mai mic, adică pre Pavel, întru stăpânirea întunecatei nopți a închinării de idoli, la limbi¹⁾, pentruca să risipească cu strălucirea minunilor și cu lumina învățaturii norii cei întunecași ai înșelăciunii.

APOSTOLUL PETRE
ȘI SOARELE.

Și pentruca să începem dela luminătorul cel mare, dela soare, zicem: cum că este soarele vârf celorlalte stele și le covârșește cu lumina pre toate, și dela răsărit până la apus tot pământul și toate unghiurile lui luminează, încălzește, îngrașă și revarsă pretutindenea razele lui. Cine nu va mărturisi cum că vredniciile acestea să cuvin lui Petru? De vreme ce el au fost vârf cetei apostolești și mai întâi în rânduiala ucenicilor și au întins pururea, ca alt soare de taină preste tot pământul razele darurilor și a facerilor de bine, au încungiuat toată ludeia, Antiohia, Pontul, Galatia, Capadochia, Asia și Vithinia, gonind cu lumina dumnezeieștilor cuvinte întunericul necredinții, dând daruri de tămăduiri la toată

¹⁾ popoare.

neputința și vindecând pre cei ce rău să chinuiau de viclenii draci, și mai vârtos că numai singură umbra acestui soare alina eră la toți făcătoare de bine, precum să vede la *Faptele Apostolilor* la 5 capete : «cât și la uliță scoteă pre cei bolnavi și-i puneă în așternuturi și în paturi, ca viind Petru, umbra lui să umbreze pre fiecare dintre dânșii».

Căldura soarelui are lucrare firească a dărui copacilor, ierburilor, pietrelor scumpe și plodurilor (rodurilor) pământului viețuitoare, umejoasă și îngrășătoare putere spre creștere. Așijderea și căldura cea viețuitoare a soarelui celui de taină, a lui Petru, nemenea au stătut acestei puteri, că raza cea mai mică ce au trimis la acela ce au fost din pântecile maicii lui olog, care ședeă înaintea ușii bisericii ce să chemă frumoasă, îndată l-au tămădnit, pentrucă zicându-i : degrab caută la noi, îndată i s'au întărit talpele și gleznele. Cu această putere viețuitoare a lui Petru s'au ridicat sănătos din pat și oarecare om anume Enea, care zăceă de opt ani slăbănog ; cu aceasta și la Iopi, lucru de minune la toți, au înviat pre Tavitha ce murise.

Are soarele și altă a sa lucrare, că trece prin crăpăturile ușilor și prin găurile păreților, și cele mai din lăuntru ale caselor le iscodește și le luminează ; și dela Petru n'au fost lipsit această putere, de vreme ce, după cum zice Ieremia la 17 capete : «Adâncă este inima decât toate, și om este și cine-l cunoaște pre el». Inșă aceasta o au iscodit-o și au atins cu razele lui, precum să vede adevărat la Anania și la Samfira, a căroră mincinosul cuget cu moarte fără de veste i-au certat ; au iscodit cele ascunse ale inimii lui Simon vrăjitorul și i-au descoperit vicleșugul cel ascuns al inimii sale. Pentru care lucru in față l-au înfruntat zicând : «că întru amărăciunea fiu și întru legătura nedreptății te văz că ești, pocăște-te drept aceea de răutatea aceasta și te roagă lui Dumnezeu, cu doară ți s'ar iertă ție cugetul inimii tale».

S'au aflat înținăciuni la soarele cel simțitoriu, prin mijlocul ocheanurilor de astronomii cei după urmă, lucru necunoscut de cei vechi, și cu totul neadevărat. Deci să mărturisim și

noi cum că s'au aflat oarecare întinăciuni și la soarele nostru cel de taină, la Petru. Și oare nu eră mare întinăciune, când în curtea arhierelui s'au lepădat de 3 ori de învățătorul său? Nu eră mare întinăciune, când în grădină, fugind, au lăsat singur pre dulcele Iisus? Aceste întinături, cu lacrimile ce vărsă adeseaori din adâncul inimii le-au spălat și au rămas cu totul curat, atâta cât s'au arătat ca alt soare luminând în casa celui înalt. Zice de aceasta și cel cu gura de aur Ioan, la tâlcul psalmului 48, cum că : «mulți împărați au ridicat cetăți și au făcut zidiri minunate și puindu-și numele s'au dus, iar nimic nu s'au folosit, căci au încetat și uitării s'au dat pomenirea lor. Iar pescarul Petru, nici unele de acestea făcând, luminează mai mult decât soarele și după moarte».

APOSTOLUL
PAVEL ȘI LUNA.

Să trecem acum dela luminătorul cel mare la cel mai mic, dela soare la lună, dela vasul cel luminat la vasul cel ales, dela Petru la Pavel.

Multe feliuri de vrednicii, stăpâniri și puteri dau filozofii să aibă luna; și întâi zic: cum că luna este podoaba nopții, asemănătoare soarelui și stăpână mării; însă aceste vrednicii cu dreptate să cuvin vasului celui ales, și cu cale este să să numească podoaba nopții, de vreme ce s'au trimes dela Dumnezeu pentru ca să lumineze limbile ¹⁾ dintru întunericul slujirii de idoli, precum o au zis mai 'nainte Isaia : «te-am dat spre lumina limbilor, să fii spre mântuire, până la marginile pământului». Noapte întunecată au fost atuncea în toată lumea, când argintul și aurul, pietrele și lemnele să slujă ca niște Dumnezei și omul să abăteă cu toate puterile sufletului spre aceia ce iubiă Luțiferul și dracii, carii, ca niște nașteri ale iadului și ca niște fii ai însuși răutății, alta nu pohtă, alta nu iubiă, fără numai răutatea, păgânia, răsfătăciunile trupului, nerușinarea obiceiurilor, uitarea desăvârșit a celor sfinte, apucările dela străini, iubirile de argint și truțiile; când să călcă pravilele lui Dumnezeu și să hulă acelea ale firii,

¹⁾ neamurile.

Când eră lipsiți oamenii de suflet, sufletul de Dumnezeu și Dumnezeu de slujba și închinăciunea ce i să cuvenia. Deci, pentru ca să gonească această noapte întunecată și pentru ca să lumineze o întunecare imputită ca aceasta, au ales Dumnezeu pre Pavel, și, luminând ca altă lună luminată în lume, să risipească întunerecul închinăciunii de idoli, și pentru ca să adevereze aceea ce zice; «norodul care ședeă într-un întunecec au văzut lumină mare».

Să cuvine lui Pavel și a doua stăpânire a lunii, căci este asemănător soarelui; pentru că Pavel s'au arătat în toate de săvârșit asemănător lui Petru. Deci cu cuviință este și putem să zicem acel cuvânt al Isaiei: «și va fi lumina lunii, ca lumina soarelui». Și cine nu va mărturisi cum că Pavel nu s'au arătat asemănătorul lui Petru? Smerit eră Petru, de vreme ce după acea minunată vânătorie a peștilor, au zis lui Iisus: «leși dela mine, că om păcătos sunt, Doamne»; iară mai smerit la spălarea picioarelor, când cu răspuns desăvârșit au zis: «Nu-mi vei spăla picioarele în veci»; și încă și mai smerit s'au aflat la moarte, vrând ca să moară pre cruce cu capul în jos. Și Pavel au nu s'au asemănat lui Petru cu smerenia, chemându-să pre sine mai mic decât apostolii? Și cum că nu este vrednic a să numi apostol? Și să mărturisiă pre sine lăut și mai mare păcătos, (zicând): «Hristos Iisus au venit în lume să mântuească pre păcătoși, carele cel dintâi sunt eu». Răbdătoriu eră Petru, răbdător și Pavel, amândoi cu bucurie au răbdat lanțurile, bătăile, închisorile, goanele, ¹⁾ și bucurându-să mergea despre fața adunării, căci pentru numele lui Iisus se învredniciră a se necinsti. Au plâns cu amar Petru greșala lui, și Pavel câte lacrimi n'au vărsat? Că prin neștiință întâi eră hulitor și gonaciu și ocăritorul besericii lui Dumnezeu. Mare nevoie au fost lui Petru, când întrebându-se de 3 ori: «Petre iubește-mă», cu totul întristându-se au răspuns: «Doamne, tu știi că te iubesc», Și Pavel atâta eră de lăbinte în dragostea lui Hristos, cât verice feliu de muncă,

¹⁾ persecuțiunile.

toate zidirile cele văzute și nevăzute, nicidecum întru nimica nu le-au socotit zicând: «Cine ne va despărți pre noi de dragostea lui Hristos? Năcazul, au supărarea (îmbulzeala), au gonirea (goana), au foamea, au golătatea, au primejdia, au sabia? Pentrucă adevărate sunt, că nici moartea, nici vieța, nici îngerii, nici începătoriile, nici puterile, nici altă oarecare zidire va putea pre noi să ne osebească de dragostea lui Dumnezeu».

Cu umbra lui Petru să tămăduia mulțime de bolnavi și nu puțini din cei ce eră chinuiți de duhurile cele necurate; și măhrămile și ștergătorile lui Pavel gonia toată boala și duhurile cele necurate și viclene dela trupurile bolnavilor. Au ridicat Petru pre cel ce eră olog din pântecile măsii lângă ușa besericii (*Fapte*, ¹ 14); asemenea au făcut și Pavel în Listra. Au înviat Petru pre Tavitha, moartă fiind, și Pavel a înviat pre Eftih, tânărul care căzuse din a treia strașină (*Fapte*, 20). Asemenea au fost amândoi întru osteneli, întru necazuri pentru Hristos, în râvnă pentru mântuirea sufletelor, în minuni, în moarte și la îngropăciuni, pentrucă amândoi, în Roma mărturisind, s'au îngropat.

Vrednicia cea după urmă a lunii este să stăpânească marea, care lucru să cuvine și lui Pavel; pentrucă de 3 ori s'au sfărâmat corabia cu el, o noapte și o zi intru adâncul (mării) au zăcut; și de s'au și biruit de cumplitele valurile mării, iar pururea nevătămat s'au aflat în acea încătură.

Intre celelalte idiomata, adică alcătuirii ce are luna, are și aceasta, când este plină, să scoală asupra-i câinii ca niște vrăjmași cu luptă, și nu încetează a o lătră, neputând suferi lumina ei și cu toate acestea ea fiind curată și nevinovată, luminează și călătorește călătoria ei fără de zăticneală; câți câini sălbatici s'au sculat turbați asupra lui Pavel lătrând: au lătrat asupra lui Pavel tot Efesul (*Fapte*, 19), pentrucă învăța de față cum că acei (idoli), ce să fac de mâini, nu-s

¹) Faptele apostolilor.

ce sunt dea dreapta, pentru că soarele luminează ziua, că este și semnul darului; și celor păcătoși ce sunt deastânga, pentru că luna luminează noaptea, că este semnul păcatului. Săl-tează drept aceea cu glas de bucurie și te veselește, pentru că ai ajutori ca aceștia și folositori mari și biruitori fierbinți ca aceștia.

Voi dară, o dascăli mari ai lumii, văzând osârdua noro-dului ce stă împrejur și toată creștineasca politia ¹⁾ aceasta, spre lauda, spre cinstea și spre prăznuirea voastră, nu ne lipsiți de călduroasa voastră folosință și de puternicul vostru acoperământ; ci căutați din cer, ca niște luminători mari ai tăriei cei de sus, spre noi cari ședem intru întunericul și umbra morții; mijlociți pentru norodul Domnului, pentru pravoslavnică biserică, pentru preoția împărătească, și mai ales vă rugați lui Iisus celui răstignit, a căruia Evanghelia, cu atâtea ostenele și trude, goane și munci, închisori și bătăi, crucea și moartea în toată lumea o ați propoveduit, să păzească în ani mulți intru luminatul lui scaun prea cucernic rugător pre prăznuitorul neamului vostru, pre cinstitorul pomenirii voastre, pre creștinul nostru Domn, ²⁾ ca intru creștineasca întemeiere a Înălțimii sale să fim și noi cu toții cu liniște sufletească și trupească, mai presus decât toată ispita celora ce stau împotriva creștinătății, să propoveduim în mulți ani în numele vostru, să prăznuim strădania voastră, să serbăm cu luminată cuviință slăvita voastră pomenire, amin.

1) adunarea.

2) C. Brâncoveanu.

IX.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ
LA BOGOIAVLENIE¹⁾

Luminat și cinstit au fost praznicul ce au trecut, al nașterii Domnului Hristos, blagosloviților creștini! Iară mai luminat și mai cinstit este acest de astăzi, căci acolo au arătat steaua pre Hristos, cum că s'au născut; iar aici mărturisește Tatăl din ceriu pre cel ce să botează, zicând: «acesta este fiul meu cel iubit, întru carele bine am voit». Acolo vrăjitorii cu darurile lor i s'au închinat ca unui Dumnezeu și împărat; iar aici îngerii cerești ca unui Dumnezeu adevărat și om dasăvârșit îi slujesc; acolo eră ca un prunc mic și înfășat și pus în iesle, iar aici ca un Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit să botează în apa Iordanului, pentru ca să să spele tot neamul omenesc din spurcăciunea păcatului celui strămoșesc; acolo îngerul cel mare Gavriil slujia cu cucerie, iar aicea și înainte mergătorul Ioan slujește taina. Deci dar cu cât sunt lucrurile praznicului de astăzi mai luminate, cu atâta sunt și mai mari decât ale praznicului ce au trecut.

BOTEZUL NOSTRU.

Pentru aceasta dar de vreme ce să botează Hristos, să ne botezăm și noi; nu doară că nu suntem botezați cu sfântul botez, adică cu apă și cu duh, ci pentrucă am întinat cu păcatele noastre

¹⁾ Bobotează.

sfântul botez, trebuie să ne spălăm cu lacrimile pocăinții, ca să ne facem curați, după cum zice proorocul Isaia; «lăsând vicleșugurile dintre inimile voastre și faptele cele rele de care să bucură vrăjmașul nostru diavolul»; și să ne îmbrăcăm cu noul Adam, cu Domnul nostru Iisus Hristos, după cum zice fericitul Pavel, pentruca să ne putem sui și noi la cer curați și luminați, ca și Hristos. Și câți am priimit propoveduirea lui, de am și greșit, să alergăm, că ne va primi Hristos ca un bun și iubitoriu de oarieni. Botează-să Hristos, ca să să sfințească apele; botează-se Christos, ca să arate taina; mâna proorocului slujește, ca să boteze mâna Tatălui, adică pre Fiul și cuvântul lui Dumnezeu; om slujește și om să botează; însuși Ioan ca un rob slujește și Hristos ca un om se botează. Pentru aceasta dară și noi, ca niște robi adevărați și înțelepți, să slujim taina cu inimă curată, după cum zice proorocul David: «minte bună și credincioasă să avem, ca să pricepem taina drept». Și cine este credincios și drept, să alerge ca să auză ce zice David: «Veniți (aproiați-vă) către dânsul (adică către Domnul) și vă luminați, și fețele voastre nu să vor rușină»; ca să să albească păcatele noastre ca zăpada, dupre cum zice Isaia. Și cine este credincios și temător de Dumnezeu, să mărească și să laude taina; că mărire ca aceasta primește Dumnezeu ca o tămâie cu bună mireasmă; iar cine este păgân și ispititoriu de tainile noastre, să lipsească din biserică și să să depărteze, pentru ca să nu vie urgia lui Dumnezeu asupra-i, și să va bântui. Că și Moise, când s'a suit în muntele Sinaei, ca să primească tablele legii ce i-au dat Dumnezeu, așa au poruncit: ca să nu să apropie de muntele acela nici o hiară sau vreun dobitoc; iar de să va apropiă, să fie ucis cu pietre de mulțimea Jidovilor; asemenea este și acuma, taină avem de serbăm și prăznuim, și vom să ne suim sus, nu cu trupul sau în munte, ca Moise, ci cu mintea, la mari și la înalte gânduri. Ci numai câți sunt credincioși să să apropie cu mintea, ca să priceapă taina praznicului de astăzi.

VIEATA LUI ION
BOTEZĂTORUL.

După nașterea Domnului Hristos, rămând batjocorit și amăgit Irod-împăratul de vrăjitori, s'au mâniat foarte, și au trimis la Vitteem și în toate ținuturile lui, de au junghiat 14 mii de coconi mici de câte 2 ani și mai jos; între care coconi eră și cinstitul Ioan, prunc mic, în brațele mamei sale Elisaftei, și vrând ca să-l junghie și pre el, s'au desfăcut muntele din voia lui Dumnezeu și au trecut de cea parte mamei-sale cu dânsul, și îngerul lui Dumnezeu l-au luat de l-au dus în pustie, și-l hrăniă acolo, până au venit în vârstă de s'au făcut de 33 de ani și 3 luni; a căruia hrană eră vârstarele copacilor și miere sălbatică. Și au venit cuvântul Domnului de i-au zis: să lase pustia și să meargă în părțile Iudeii, să propoveduească noroadelor pocăință. Și acolo mergea mulțimea jidovimii de-și mărturisiă păcatele lor și să boteză dela el în apa Iordanului; și-l întrebară pre el zicând: «au doară ești proorocul»? Iar el au zis: «nu sunt»; nu că doară nu eră el prooroc, ci nu l-au întrebat de este prooroc, ci numai de este el proorocul acela de care au zis Moise: «că prooroc va ridica vouă Domnul Dumnezeul vostru dintre frații voștri»; adică este să vie un prooroc mare din neamul jidovesc, și socotiă Jidovii cum că este Ioan proorocul acela, și pentru aceea îl întreabă. Iar el le-au răspuns și le-au zis: «nu sunt eu acela, ci este să vie după mine, a căruia nu sunt eu vrednic să desleg curelele încălțămintelor lui», adică nu pociu pricepe cum s'au născut, adevărat mai pre urmă s'au născut decât mine ca un om; iară ca un Dumnezeu ce este, mai nainte decât mine s'au născut în anii dumnezeirii; și eu vă botez pre voi numai cu apă, iar el vă va boteza cu duh sfânt și cu foc; în mâna lui este lopata și vântură pleava de grâu»; adică este cunoscător de inimi ca un Dumnezeu și cunoaște pre cei păcătoși și pre cei drepți; deci pre cei păcătoși îi osândește în focul cel de veci, iar pre cei drepți îi adună la împărăția ceriului.

**IISUS HRISTOS LA
ION BOTEZĂTORUL.**

Și vorbind Ioan cu mulțimea Jidovilor, zise iară : «nu sunt eu cel ce socotiți, ci iată că vine». Și așa vorbind cu noroadale, sosi și Hristos, ca să să boteze; iar Ioan, dacă l-au văzut, zise către Jidovi : «iată mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatele lumii, acesta este Fiul lui Dumnezeu celui adevărat ce vă spuneam». Atunci au mers Hristos la Ioan și i-au zis ! «vino de mă botează, căci pentru aceasta am venit» : iar Ioan i-au zis : «Mie-îmi trebuie să mă botez de tine, sau să mărturisesc alt botez pentru numele tău, și tu vei să te botez eu ? Apa Iordanului, văzându-te, au fugit de frica ta înapoi, dar eu cum voi cuteza să te botez ? De vreme ce Moise, văzătorul de Dumnezeu și marele proroc, nu îndrăzniă să vază fața ta, dară eu cum voi să mă ating de sfântul tău creștet cu mâni păcătoase ? Iarba pământului sunt dară, cum mă voi apropiă de focul ce nesuferit ? Tu mă sfințește, Doamne, tu mă botează, stăpâne tu mă curățește de tina păcatului, mântuitoriule, că eu nu cutez, nici sunt vrednic să te botez. Zise Hristos : «Ioane, lasă cuvintele acestea acuma, că nu este vreme de a înmulți vorba, vremea purtării de grijă este ; pentru aceasta m'am făcut om, pentru aceasta m'am îmbrăcat în trup, pentru aceasta m'am arătat sărac și m'am arătat smerit, pentru ca să implinesc toată dreptatea ; ci vino de mă botează, ca să să îmi îndeplinească purtarea mea de grijă și toată plecăciunea mea». Atunci au apucat cinstitul Ioan și l-au botezat, și s'au pogorit duhul sfânt în chipul porumbului pre capul lui Hristos și glas din cer s'au auzit zicând cum că : acesta este Fiul meu cel iubit, cu carele am purtat de grijă pentru mântuirea omenească. Și atuncia au ieșit Hristos din râu botezat. Și cum că s'au botezat Hristos, așa ne învață dumnezeștii evangheliști.

Iar încăși avem la praznicul de astăzi câteva întrebăciuni, care sunt trebuincioase a le ști : și întâi este, pentru ce Hristos, fiind fără de păcate, s'au botezat ? a doua, pentru ce s'au botezat în apa Iordanului și nu într'alt râu ? a treia pen-

truce s'a pogorit duhul sfânt pre capul lui Hristos, și pentruce în chipul porumbului? a patra, câte botezuri sunt? a cincea, pentruce este botezul de apă și de duh? Aceste cinci întrebăciuni avem foarte de folos a le ști. Mai sunt și altele, și noi le lăsăm, pentru ¹⁾ lungimea vorbii; și vom zice numai pentru ²⁾ acestea foarte pre scurt.

Deci câți v'ați adunat astăzi la sfânta biserică, pentru ca să prăznuiți praznicul, deschideți-vă ochii, nu numai ai trupului, ci și ai sufletului, pentru ca să pricepeți ce vom să zicem, că nu sunt lucruri lumești, ci este taină mare și înfricoșată, care s'au făcut pentru mântuirea omenească :

DE CE S'A BOTEZAT MÂNTUITORUL ?

Întrebăciunea dintâi este : pentruce Hristos, fiind fără de păcate, s'au botezat ? Zicem (la aceasta) că botezul este mântuirea păcatelor omului și curățenie de păcatul cel strămoșesc ; iar Hristos, fiind fără de păcate, după cum zice proorocul Isaia : «că păcat n'au făcut, nici vicleșug în gura lui nu s'au aflat», pentruce dar s'au botezat ? Zicem la aceasta cum că sunt 4 stihii, dintre care s'au făcut omul și toată lumea, și iar între acele stihii va să să topească omul până la a doua venire a Domnului Hristos, dintru carele iar va să să închiage. Deci stihia cea dintâi și mai de treabă este vântul, că fără de resuflare nu poate trăi omul nici un ceas ; a doua stihie și mai înaltă este focul, nu numai acest ce vedem cu ochii, și ne slujim cu dânsul, ci și focul cel din văzduh ; a treia stihie este apa, și a patra stihie este pământul. Deci dintr'aceste 4 stihii este omul făcut ; și pentru căci sunt alcătuirile trupului omenesc, eră cu cale să să sfințească cu pogorirea Domnului. Deci vântul și focul s'au sfințit cu pogorirea cuvântului lui Dumnezeu ; iar pământul s'au sfințit, când au născut trupește în peșteră ; și să cădea să să sfințească și apa, de vreme ce este din cele 4 stihii, și într'alt chip nu să putea să să sfințească, de nu s'ar fi

¹⁾ din cauză.

²⁾ despre.

boteza: Domnul trupește în Iordan, arătându-ne mai vărtos și taina cea mai mare a credinței noastre, și alta pentru ca să sfărâme capetele șerpilor, adică ale dracilor ce eră în apă, după cum zice David: «tu ai zdrobit capetele balaurilor în apă».

**DE CE S'A BOTEZAT
MĂNTUITORUL ÎN IORDAN?**

A doua întrebăciune eră: pentru ce s'au botezat Hristos în Iordan și nu într'alt râu? Zicem și la aceasta, că fiind râul acela sfințit decât alte râuri, pentru minunile ce s'au făcut într'însul, au mers și Hristos iar la acela; care minuni sunt acestea: întâi, când au trecut Iisus Navi cu tot norodul jidovesc prin mijlocul apei și nu s'au udat nimeni, pentru că intrase 12 preoți de țineă chivotul pre spatelile (umerile) lor, și apa să dedese (întorsese) înapoi din porunca dumnezească, până au trecut tot norodul; a doua minune, când au lovit proorocul Iliie cu cojocul său apa, și s'au desfăcut, de au trecut el cu ucenicul său ca pre uscat; a treia minune, când s'au scaldat de 7 ori Neeman boiarul, sfetnicul împăratului dela Siria, după cuvântul proorocului Elisei și s'au tămăduit de bubele ce aveă: a patra minune, pe vremea proorocului Elisei, mergând niște oameni să taie lemne de casă pre lângă țărmurile Iordanului, fiind și proorocul împreună cu dânșii, au căzut toporul unuia din coadă și s'au înecat în apă, iar Elisei, luând coada toporului și mergând la țărmurile apei, întinse coada spre apă și să puse în coadă; care minune închipuește sfântul botez, după cum scrie sfântul Ioan Damaschin la un tropariu al canonului dela înălțarea cinstitei cruci la a patra peasnă. Deci pentru aceste minuni s'au botezat Hristos într'acel râu.

DE CE S'A COBORÎT SF. DUH? A treia întrebăciune este: pentru ce s'au pogorit Duhul sfânt? Și zicem: când să boteză Hristos, s'au deschis ceriurile și au mărturisit Tatăl pre Fiul zicând: «acesta este Fiul meu cel iubit întru carele bine am voit». Deci de vreme ce au mărturisit Tatăl, socotia Jidovii că pentru Ioan s'au făcut glasul acela, pentru că-l știa ca pre un proroc și fiu de

profec și sfânt, și pentru ca să nu zică norodul cum că lui Ioan îi zice fiu iubit, pentru aceasta s'au pogorit duhul pe capul lui Hristos, de l-au arătat și l-au mărturisit Tatăl de sus.

DE CE S'A COBORÎT SF. DUH ÎN CHIP DE PORUMB ?

Iar pentru ce s'au arătat duhul sfânt în chipul porumbului, să vă spuiau o istorie din Testamentul cel vechiu, măcar că o știți mai toți: Când au făcut Dumnezeu potopul și au șters tot faptul după fața pământului, din om până în dobitoac, s'au mântuit numai Noe cu toată casa lui, în corabia ce făcuse din porunca dumnezească, și împreună cu dânsul eră și din dobitoacele pământului și din pasărele ceriului, după cum scrie mai pre larg la cartea *Facerii*.¹⁾ Iar după ce au încetat apa potopului, au trimis Noe din corabie pre corbul să vadă ostoitu-s'au²⁾ apa potopului, au ba ? Iar el mergând și aflând stârvurile, s'au așezat pre ele și nu s'au mai întors înapoi să dea veste ; și văzând Noe zăbova corbului, au trimis pre porumb, iar el fiind pasăre curată, n'au vrut să șează pre tină, ci au luat o ramură cu frunză de maslin în gură și o au dus în corabie, și așa au cunoscut Noe cum că s'au ostit apa potopului. Deci pentru aceea s'au arătat și duhul sfânt în chip de porumb pre capul lui Hristos, arătând cum că s'au ostit potopul păcatelor omenesci, și alta că porumbul este întreg, adică fără de răutate, după cum zice Hristos la Sfânta Evanghelie : «faceți-vă înțelepți ca șerpii, și întregi ca porumbii».

CÂTE BOTEZURI SUNT ?

A patra întrebăciune este cum că am zis : câte botezuri sunt ? În zicem că sunt 8, precum scrie și sfântul Ioan Damaschin în a 4-a carte a bogosloviei lui : 1) Botezul dintâi este al potopului, spre tăierea păcatului ; 2) al doilea botez este al lui Moise, când au trecut pre Jidovi prin Marea Roșie ; 3) al treilea botez este al legii, că de se spurcă cineva, până nu-și

¹⁾ în *Biblie*.

²⁾ s'au întărit.

spală cu apă trupul și hainele, nu intră în tabără; 4) al patrulea botez este al lui Ioan, însă spre pocăință numai; 5) al cincilea botez este al lui Hristos, cu care ne-am botezat și noi creștinii; 6) al șaselea botez este al pocăinței și al lacrimilor, cu care curățim botezul cel dintâiu ce am întinat; 7) al șaptelea botez este al muceniei, care este și mai bun și mai cinstit, că nu se teme să să mai spurce cu păcate botezul acesta care l-au arătat întâi Hristos, că și-au vărsat prea cinstit și scump sângele său pre cruce, și toți mucenici: cu acest botez s'au botezat și s'au invrednicit împărăției ceriului; 8) al optulea botez, cel mai de pre urmă, este al focului celui nestins ce va să muncească pre cei păcătoși, după cum zice la un tropar al canonului de astăzi la a 6-a peasnă: «cu focul cel după urmă botează Hristos pre cei protivnici și neînțelegători de dumnezeirea lui».

**DE CE BOTEZUL ESTE
DE APĂ ȘI DE SPIRIT?**

A cincea întrebăciune este: botezul pentru ce este de apă și de duh? Și zicem că, fiind om indoit, adică cu trup și cu suflet, și fiind trupul simțitor, trebuiește, când îl întinăm, să-l spălăm cu apă, că apa încă este simțitoare; iar sufletul, fiind fără de materie, duhul îl curăță, și-l luminează, și-l mântuește de păcate.

Aceste întrebăciuni avem la praznicul de astăzi, precum le-ați și auzit. Deci pentru aceasta trebuiește, blagosloviților creștini, câți ne-am botezat în numele sfintei și cinstitei Troițe, să ne ferim de toate lucrurile și faptele drăcești, ca să nu ne întinăm sfântul botez cu păcatele, nici să călcăm făgăduințele ce ne-am făgăduit lui Hristos. Și pentru ca să primească Dumnezeu praznicile și sărbătorile noastre, trebuie să păzim poruncile lui, după cât ne-ar fi puțința, și să purtăm grije pentru mântuirea noastră și pentru împărăția ceriului, căci acolo ne este lăcașul, după cum zice fericitul Pavel: «petrecerea noastră în ceriuri este» (*Filip.* cap 3, stih 20). Să nu ne lunecăm cu firea spre lucruri acele deșarte ale lumii, pentrucă

sunt toate trecătoare și mincinoase; să ne ferim de ucidere, de curvii și de preacurvii, de beții și de apucări, să nu ținem pismă unul altuia, nici să ne vindem cu pâra unul pre altul, cu cruzie de inimă și cu nemilostivnicia, pentru ca să ne păgubim și să ne sărăcim unul pre altul, după cum vedem totdeauna că fac mulți, netemându-se nici de Dumnezeu, nici de păcat, nici își aduc aminte de moarte sau de osândă; să numesc numai cu numele creștini, iar cu inima sunt departe de Dumnezeu, după cum zice Isaia: «și faptele lor nu sunt creștinești» (*Isaia*, cap 19, stih 13); ci mai vârtos voiu zice că sunt drăcești, că numai diavolul nu pohtește binele omului, pentru că este vrăjmaș și mincinos dinceput, după cum zice Hristos: să nu ne trufim întru inimile noastre, veri pentru ce bine am face, că ne vom pierde plata ostenelei. Și în scurt, să ne ferim de toate lucrurile cele rele și necuvioase, carele ne vatămă la suflet, și se bucură vrăjmașul nostru, diavolul, de ele; ci numai să pohtim pururea să facem fapte bune și plăcute lui Dumnezeu, pentru că rămân fără de moarte, și vom lua plată la ceriuri pentru ele. Să alergăm la sfintele biserici, de nu în toate zilele pentru multe neputințe și nevoi ale noastre ce ne vin totdeauna din valurile lumii, măcar Duminicile și sărbătorile; căci că pentru aceasta s'au rânduit aceste sfinte zile: una, pentru ca să ne odihnim și noi și dobitoacele noastre, de trude și ostenele ce facem peste toată săptămâna; a doua, pentruca să mulțămim și să dăm laudă lui Dumnezeu pentru multele și nespusele facerile de bine ce ne arătat cătră noi și ne arată totdeauna, și ne ține și ne chivernisește ca un milostiv; a treia să auzim cântările și slujbele celea ce să fac pentru folosul cel sufletesc; că precum nu poate trăi trupul omului fără de hrană simțitoare, așa nici sufletul nu poate trăi fără de hrana cea duhovnicească, care este cuvântul lui Dumnezeu, după cum zice Hristos la Evangelhie: «nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul carele iese din gura lui Dumnezeu» (*Matei*, cap 4, stih. 4). Iar nu să mergem pe la hore, și pe la jocuri, și pe la cârlume, după cum ne este obiceiul, că în loc de a ne folosi,

ne păgubim și sufletește și trupește. Iar de ne trebuie să ne adunăm pre la hore ca să privim, mai bună horă decât aceasta a besericii și mai frumoasă priveală și mai cuvioasă adunare nu socotesc, nici cunosc a fi alta decât aceasta, că afară din mulțimea oamenilor ce s'au adunat, vedem cu ochii noștri pre domnul nostru Iisus Hristos, ca un împărat vecinic, și pre cinstita Maică-sa, pre sfinții ingeri, pre apostoli, pre mucenici și pre toți sfinții; iar cu urechile auzim faptele și lucrurile cele minunate ce au făcut pre pământ și ne bucurăm și sufletește și trupește, că nu păgubim nimic, ci mai vartos câștigăm sfințenie și milă dela Dumnezeu! Și când ieșim dela beserică, să nu ieșim deșărți, ci să facem cum face ariciul, că după ce merge la vie, întâi să satură el de struguri, și apoi scutură vița de cad broboanele jos și să tăvălește pre dânsule de se înfig (broboanele) în ghimpii lui și duce și puilor; așa să ducem și noi fieștecine pre la casele noastre copiilor și celor ce n'au mers la biserică din cuvintele ce am auzit din Sfânta Evanghelie și dintr'alte cărți, ca să-i hrănim și pre dânsii cu hrana cea sufletească; și după aceea să ne păzim mintea și cugetele cele viclene, și trupurile noastre să le ferim de toate spurcăciunile. Să avem dragoste cătră toți, să facem milostenie la săraci, să iubim pre cei streini, să căutăm pre cei bolnavi, și pre cei din închisori să-i cercetăm, să facem bine vrăjmașilor noștri, după cum ne învață Hristos, să avem răbdare la nevoi și la scârbe, să ne supunem celor mai mari, domnilor și stăpânilor noștri, să ne cucerim cu cuviință duhovnicilor noștri, și preoșilor, și călugărilor, că așa place lui Dumnezeu. Și acestea toate păzindu-le și făcându-le, să avem nădejde bună și fără de îndoială cătră Dumnezeu, că aici întru această vieață vom petrece vieața bună și fără de întristare, iar în cea viitoare ne va învrednici și ne va pune în numărul celor drepți, ca să ne bucurăm în veci nesfârșiți întru acea fericire, lăudând și binecuvântând numele Tatălui și al Fiului și al Duhului sfânt, a căruia este mărirea și ținerea în veci, amin.

X.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA PREOBRAJENIA ¹⁾ DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

*Luat-au Iisus pre Petru și pre Ioan
și pre Iacov fratele lui, și i-au suit
pre dânsii într'un munte înalt deosebi
și s'au schimbat înaintea lor, și a
strălucit fața lui ca soarele, iar hai-
nele lui să făcură albe ca lumina.*

De vreme ce soarele cest simțitoriu, când răsare și să înalță de pre pământ, să face pricină și mijlocitor a multor bunătați, că întinzându-și razele luminează pământul și marea, gonește și risipește toată ceața și negura, încălzește și hrănește toate neamurile dobitoacelor, și în scurt să zic, toate le însufletește și le înviază, și pre toate împreună le bucură și le veselește; dar cu cât mai vârtos soarele cel de gând al dreptății, Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu (Tatăl), Domnul nostru Iisus Hristos, (pentru carele zice prorocul Malahia la 4 capete: «va răsări vouă celora ce vă temeți de numele meu nourele dreptății»), carele s'au suit și au răsărit astăzi în muntele Tavorului, întinzând razele și strălucirile măririi dumnezeirii lui, n'ar fi dat vieață morților ca lui Moisi? N'ar fi luminat pre vii, ca pre Ilie? N'ar fi gonit prepusul și cugetul cel protivnic din mintea Apostolilor, n'ar fi înrădăcinat și n'ar

¹⁾ schimbarea la față.

fi crescut mai multă credință în inima lor? Nu le-ar fi dat să-l cunoască mai luminat, cum că este Mesia cel adevărat Hristos? Și cum că de voia lui merge spre moarte, ne-având vină de moarte, și să cunoască cum că numai pre dânsul să cuvine să-l iubească, iar celelalte toate să le aibă ca niște gunoaie. Drept aceea pohtesc pre înțeleptia voastră să-mi dați puținică ascultare cu dragoste, ca să înțelegeți de este cu cale și de să cuvine să avem și noi dragoste către Hristos ca apostolii.

**SCHIMBAREA LA FAȚĂ
A MĂNTUITORULUI.**

Vedem la al doi ea cap al prea înțeleptului Sirah că învață pre cela ce va vrea să slujească lui Dumnezeu, ce se cuvine să primească, zicând: «fiile, de vei vrea să te apropii a sluji domnului Dumnezeu, gătește sufletul tău spre ispită.» Pentru aceea dar trebuiețte cela ce slujește lui Dumnezeu să aștepte ispitele și rășboiul vicleanului diavolul, iar să nu să desnădăjduească, ci mai vârtos atunci să aștepte mai mult ajutoriu și mai multă putere dela Dumnezeu (numai să stea cu credință adevărată, cu nădejde bună, și să ție dreptatea, și să urmeze bunătățile și faptele cele bune), că nu-l va lăsa Dumnezeu să să ispitească preste puțința lui, ci fără de zăbavă îi va încetă scârba și ispita o va goni dela dânsul, precum o vedem aceasta luminat, că s'au făcut la mulți în multe locuri: că întâi lui Avraam i-au poruncit Dumnezeu să să suie în munte și însuși cu mâinile lui să junghie și să jârtfuească pre unul născut fiul său, pre Isaac: oare n'au fost grea această cerire ce au pohtit Dumnezeu dela dânsul? Oare n'au fost mare și nesuferită durerea de inimă aceasta? Iară văzându-i Dumnezeu credința și cum că nu s'au lenevit, nici au zăbovit a o face aceasta, îndată i-au ridicat întristarea și scârba prin mijlocul ingerului, zicându-i: «Avraame! Avraame! nu pune mâna ta pre copil». Și norodul cel jidovesc cât necaz petreceă în Eghipet, fiind robiți în mâinile lui Faraon, iar pentru ca să-i mântuească Dumnezeu din scârbe, câtă putere nebiruită cu cele 10 rane prin mijlocul lui Moisi au arătat? Așijderea și dreptul și mult pățimașul Iov, ca într'o clipă de

ceas, au pierdut nu numai mulțimea dobitoacelor, casele, feciorii, fetele și toată averea ce aveau, ci și trupul lui s'a umplut de bube și de viermi, și zăcea într'un gunoiu ; iar pentru aceia au răbdat ispitele cu mare vitejie de inimă, fără de zăbăvi i-au dat Dumnezeu îndoit ceea ce au pierdut.

Însă cu aceste vorbe ce am zis, socoteala noastră nu este alta, fără numai ca să arătăm taina de astăzi a schimbării feții lui Hristos, cu carea au dat mare ajutor apostolilor la nevoia necredinței ce eră să cază: că văzând apostolii pre Hristos într'atâta lipsă și sărăcie, cât nici capul nu avea unde să și-l plece, și într'atâta smerenie și într'atâtea hule ce-i făcea Jidovii, să turbură în cugetul lor, ca niște oameni proști ce eră ; și pentru aceia au început a nu-l crede, socotind cum că nu va fi acesta Mesia cel adevărat ; și mai vârtos că preste puține zile eră să moară cu moarte necinstită. Drept aceea ce alt ar fi trebuit la această nevoie a necredinții, fără numai ajutoriu dela Fiul lui Dumnezeu, dela Hristos, carele cu adevărat le-au dat mare putere și mare ajutor, că i-au suit într'un munte și s'au schimbat înaintea lor, arătându-le lumina dumnezeirii lui pre cât eră cu puțință să vază ochii omenești, luminând și mărind firea cea omenească (cu care) eră îmbrăcat, care luminează s'au vărsat și pre hainele lui, ca să dea cu aceasta apostolilor o îndrăzneală și un ajutor mare, și să-i adevereze și să-i încredințeze cum că acest sărac și smerit la vedere, carele eră hulit pentru multa a lui smerenie, măcar că preste puține zile să va da legat în mâinile Jidovilor să să hulească, să să batjocorească, să să scuipe, să să bată cu palma peste obraz, să să muncească, să să rănească, și la cea de apoi să să și răstignească, ca un făcător de rele ; iar să nu socotească că este numai om singur, ci este și Dumnezeu, și om desăvârșit, și adevărat ; și pentru aceasta s'au schimbat înaintea lor.

La 3 lucruri trebuia mare ajutor apostolilor, ca să scape de nevoia și de ispita cea mare a necredinței : întâi să covenia să crează cum că Hristos este adevăratul Mesia ; a doua, văzându-l pre cruce mort, le trebuia ajutor să nu-și

piarză credința, nici să socotească cum că acest nu este Dumnezeu; a treia, să le dea pricină să-l iubească cu dragoste fierbinte. Deci, la aceste câte trele să vede astăzi cum că au dat Hristos, cu schimbarea feții lui, mare ajutoriu apostolilor, pentru ca să-l cunoasă că el este Mesia cel adevărat; pentru aceea le aduce trei marturi vrednici de crezut: pre Moisi, pre Ilie, și pre Tatăl lui cel ceresc. Și iată, zice evanghelistul, să arată lor Moisi și Ilie grăind cu dânsul de ieșirea lui care vrea să să plinească în Ierusalim, și Tatăl cu glas îl mărturisește din nor: «și iată glas din nor zicând: acesta este Fiul meu cel iubit, întru carele bine am vrut, pre acesta ascultați». Și pentru ca să le ajute apostolilor să nu iasă din credință, văzându-l pre cruce, zice mai înainte că vorbește cu Moisi și cu Ilie pentru moartea cea după cruce carea vrea să ia, pentru ca să-i facă, după cum am zis, să-l iubească cu dragoste fierbinte; și pentru aceea au descoperit puținel slava dumnezeirii lui, cu carea au mărit firea cea omenească și va să mărească pre sfinții lui la a doua venire.

«Și să arată lor Moisi și Ilie grăind cu dânsul».

**DE CE S'A ARĂTAT MÂNTUI-
TORUL CU MOISE ȘI CU ILIE?**

Minunată vorbă și aleasă soție ¹⁾ are astăzi Hristos cu adevărat; și i să conveniă să aibă soții ca acestea, pentru că Hristos este Mesia, Moisi este făcător de lege, Ilie este proroc mare. Hristos este mântuitoriul lumii, Moisi este mântuitoriul Jidovilor, Ilie va să fie mântuitoriul celor drepti, mai înainte puțin de judecată. Hristos este dătător de lege, Moisi este învățător de lege și Ilie râvnitor de lege. Vedeți dar ce soții alese are și cum că să aseamănă în oarecare chip: Moisi a murit, Ilie n'a murit, și oare ce poate fi aceasta de s'au însoțit Hristos cu un drept din cei morți și cu un drept din cei vii? Pentru căci la judecata cea viitoare vor să să judece viii cu morții, și vor să să veselească la împărăția ceriului câți vii vor fi drepti și câți morți vor fi drepti. Și de vreme ce taina aceasta de

¹⁾ tovarășie.

astăzi a schimbării lui Hristos inchipuește și este ca un aravon a ceea ce va să fie împărăția ceriului, pentru aceasta au adus la mijloc unul din cei morți, pre Moisi, și unul din cei vii, pre Ilie. Și cum că vor să vie la împărăția ceriului împreună viii și morții, ne-o adeverează fericitul Pavel, la 15 capete către Corinteni, zicând: toți nu vor adormi, iar toți ne vom schimba, adică nu vom muri toți, iar toți ne vom schimba de trupul acest stricăcios și ne vom face nestricăcioși».

«Și să arată lor Moisi și Ilie».

Dare pentru ce? Pentru 4 lucruri: una, pentru ca să scoată dela norod acea socoteală mincinoasă ce aveă asupra lui Hristos: că unii îi ziceă că este Ilie, alții îi ziceă că este Ieremia, sau unul din proroci; a doua, pentru ca să cunoască Iudeii cum că Hristos nu este împotriva legii lui Moisi, și pentru aceasta stă cu dragoste de vorbește singur, făcătorul legii, cu Moisi, și cu râvnitorul legii, cu Ilie; a treia, pentru ca să arate cum că este domn și stăpânitor al vieții și al morții, și stăpânește pre cei vii și pre cei morți, și când îi cheamă vin, precum adeverează Poeticul la un tropar de asupră dela a opta pesnă, zicând: «ca celuia ce stăpânești ceriul și împărățești pământul și domnești cele de desupră, au stătut înainte ta, Hristoase de pre pământ apostolii, iar ca dela ceru Testiveanul Ilie și Moisi din cei morți»; a patra să vază apostolii în ce chip au cinstit pre acești 2 proroci, pre Moisi, căci aveă mare blândețe, și pre Ilie, căci aveă mare râvnă spre credință, pentru ca să să asemene și ei lor, să fie blânzi și râvnitori acolo unde vor vedeă că este în nevoie credința și închinăciunea lui Dumnezeu. Și pentru aceste 4 pricini ce am zis, au adus la mijloc pre Moisi și pre Ilie; iar mai vârtos să zic că i-au adus pentru ca să mărturisească apostolilor cum că este Mesia, măcar că n'ar fi trebuit această mărturie să o aducem la mijloc, fiind mărturia Tatălui din ceru mai vrednică decât a prorocilor: «și iată glas din nor zicând: aceasta este Fiul meu cel iubit, întru carele bine am vrut, pre acesta ascultați». O! ce mărturie credincioasă și adevă-

rată este aceasta ! o ! ce bunătate și fericire au câștigat acei ce au ascultat pre cel mărturisit și au urmat lui, după porunca Părintelui celui ceresc ! Că adevărat, de s'au și pedepsit într'această lume puțin, după cum zice prea înțeleptul Solomon, iară cu mari bunătăți și fericiri s'au dăruit : «căel Dumnezeu i-au ispitit pre dânșii și i-au aflat lui — și vrednici, ca aurul în ulceă, i-au lămurit pre ei și ca o jertfă de ardere întreagă i-au priimit pre ei». Puțin au ostenit adevărat, iar mare plată au luat ; în scurtă vreme au fost în scârbe, iar în vreme nesfârșită să vor bucură ; că nu-s vrednice patimile vremii de acum către mărirea cea viitoare, după cum zice fericitul Pavel.

CE ÎNSEMNEAZĂ „ASCULTAȚI PE MÂNTUITORUL“ ?

acesta ascultați».

Oare acest cuvânt, ce zice Tatăl : «pre acesta ascultați», numai apostolilor să fie zis să-l asculte au și nouă ? Mie mi să pare să-l fie zis și nouă să-l ascultăm, de vreme ce ne ținem creștini și ucenici lui Hristos. Acuma dar trebuie să înțelegem întâi lucrarea acestui cuvânt : «ascultați», ce va să zică, apoi celelalte le vom înțelege preă lesne. Aceasta : ascultați, aici nu să înțelege singur cuvântul cel gol ce iese din gura omului să-l ascultăm cu urechile, căci acela nu să numește ascultare, ci auzire, ci să înțelege sfârșitul faptului, adică ca cum am zice unei slugi : du-te de fă iată ce, și el auzind cuvântul, să supune ascultării și merge de face. Așu și Dumnezeu Tatăl ne zice nouă : «pre acesta ascultați», adică ce ne va porunci Hristos să facem, să ne supunem ascultării și să săvârșim lucrul după pohta lui pentru binele nostru.

ASCULTĂM NOI PE MÂNTUITORUL ?

Să vedem dar acum de ținem porunca lui Dumnezeu și de ascultăm pre Hristos la cele ce ne învață. Eu socotesc să fim departe de acea ascultare, cât e cerul de pământ, pentru căci Hristos zice la Ioan în 14 capete : «cela ce are porun-

ele mele și le păzește pre ele, acela este acela ce mă iubește». Avem dară, de vom zice că iubim pe Hristos, să vedem care poruncă ținem.

Hristos zice: «scârbe veți avea în lume»; noi nu pohtim să avem nici o scârbă; iar deși avem vreo scârbă, o avem pentru căci nu ni s-a împlinește pohta, iar nu pentru dragostea lui.

Hristos zice: «pacea mea o dau vouă»; iar noi nu dea Dumnezeu să avem pace intru noi, ci ne turburăm pururea pentru fieștece, ca valurile mării, când le suflă vântul.

Hristos zice: «nu judecați, ca să nu vă judecați»; iar deaputerea fi nu este nici zi, nici ceas, să nu judecăm de rău, nu numai pre cei ce-i știm, ci și pre cei ce nu-i știm.

Hristos zice: «precum pohtiți voi să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor»; noi pohtim să ne cinstească toți, să ne dea toți plocoane și daruri, să ne laude, să ne ferească, să ne grăească de bine, să ne facă toți după pohta noastră, să nu ne stea nimeni împotriva, nici să ne zică nimica, de am face orice rău; iară noi pohtim să osândim pre toți, să nu dăm nimăruî nimica, să nu facem nimăruî nici un bine, nici să ne folosească nimenea de noi; pre toți îi hulim, pre toți îi grăim de rău, pre toți îi pârăm, pre toți îi luăm în răs și în batjocură; tuturora le zicem că sunt nebuni și fără nici un socoteală; numai pre noi înșine, voiu cuteză a zice, ne facem mai înțelepți și decât Dumnezeu și nu ne aducem aminte că înțelepciunea lumii aceștia este nebulie înaintea lui Dumnezeu.

Hristos zice: «poruncă nouă vă dau vouă, ca să iubiți unul pre altul»; iar noi ne urim și ne căutăm ponciș unul altuia, ca când ne-ar fi ucis părinții, sau ne-am fi făcut alt rău ceva.

Hristos zice: «că cine să va rușină de mine și de cuvintele mele într'această rudă¹⁾ preă curvară și păcătoasă, și Filul omenesc să va rușină de el, când va veni intru slava Tatălui

¹⁾ neam.

său cu îngerii cei sfinți (cu sfinții săi îngeri)»; iar noi nici de dânsul ne rușinăm, nici cuvintele lui le ținem în seamă ca o nimica, nici cele ce ne învață spre folosul și mântuirea sufletelor noastre le păzim; ci aflăm pricini și zicem că nu putem să le facem acestea ce ne învață Hristos, că nu ne da îndemână, căci avem case grele și vremea nu ne slujaște, că suntem supuși supt jugul păgânului, și avem nevoi multe și supărări de toate părțile. Dar celea ce pohtim noi, cum le putem face toate deplin, fără de nici o zăticneală? Pre Dumnezeu nu voim să-l ascultăm la cele ce ne învață să facem pentru binele și folosul nostru cel sufletesc, ci ne par învățăturile lui grele și rele, și pentru aceea nu-l cinștim, ca când ne-ar fi vrăjmaș de moarte; iar pre oamenii cei ce nu să tem de Dumnezeu, nici să rușinează de fețele omenești, îi ascultăm la cele ce ne învață să le facem spre pierzarea sufletelor noastre și spre necinstea noastră, și spre a ne cleveti toți și a ne blestemă pentru nedreptățile ce facem; și prîimim învățăturile lor cu dragoste și le facem cu mare pohtă, și ne bucurăm de ele, ca de o mare avuție, și-i lăudăm cătră toți ca pre niște prieteni și făcători de bine, și-i cinștim, pentru căci ne răpun sufletele cu învățăturile lor, mai vârtos decât pre Dumnezeu, carele pohtește pre toți oamenii să să mântuească. Hristos zice: «după aceasta vor cunoaște toți că-mi sunteți ucenici, de veți aveă dragoste între voi»; iar noi ne piznuim, ne zavistuim, ne pohtim răul unul altuia și mijlocim în tot chipul să ne păgubim unul pre altul, nu numai de avere, ci mai vârtos de cinste; și facem cu aceasta păcat împotriva duhului sfânt. Dar Dumnezeu de-ar fi făcut lumea numai pentru un om, ce ar fi trebuit să mai facă și pre Eva, și apoi să-i blagoslovească și să le zică: «creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și domniți (stăpâniți) pre dânsul?» Iar deși este cineva să arate dragoste cătră altul, este mincinos și viclean, că o face au de vreo frică, au de vreo rușine, au pentru vreun câștig rău. Hristos zice: «dați ale Chesarului Chesarului, și ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu; iar noi nici mai marilor noștri, atâta celor bisericesti, cât și

celor mirenești, nu le dăm căzuta cinste, nici lui Dumnezeu ; nici ne supunem lor cu dreptate, ci cu viclenie și cu răutate ; și în loc de a-i iubi și a ne cuceri lor, noi îi grăim de rău și îi ponosluim. Dară să vedem ce zice Dumnezeu pentru danșii la cartea *Ieșirii*,¹⁾ la 22 de capete ? «Pre dumnezeii tăi să nu-i grăești de rău și pre boiarul norodului tău să nu-l vorbești de rău». Tâlcuitoarii Sfintei Scripturi înțeleg să fie dumnezeii : arhierii, păstorii și dascălii bisericii. Boiarul norodului înțeleg a fi : împărații, domnii și judecătorii.

Acuma dar asupra a căroră pornim limba noastră cea blestemată și-i grăim de rău, al căroră cinste ridicăm, al căroră nume ocărîm ? Pe semne al arhierilor, al domnilor și al stăpînitorilor noștri, pentru cari ne poruncește Dumnezeu să nu-i grăim de rău ; iar noi fără de nici o socoteală punem gura noastră, după cum zice David, la ceriu, cu atâta semeție și uluznicie, neaducându-ne aminte nici de cum de osândă. Și pentru căci este cugetul nostru viclean, și înaintea lui Dumnezeu, și înaintea oamenilor, pentru aceea petrecem o vieață blestemată și turburată, o vieață plină de frică și de uriciune, plină de nevoie și de necazuri. Și iată dară că ne vădesc lucrurile și faptele, că nici ascultăm pre Hristos, nici il iubim ; că de Dumnezeu iubim, am face poruncile lui, ci umblăm de capetele noastre, făcând fieștecarele ce ni să pare și ce ne place, neaducându-ne aminte nici de moarte, nici de judecată. Și de nu ne vom îndreptă, cu adevărat vom să greșim rău și vom să mergem întru rău (la rău, iar nu la bine). Drept aceea, iubiiții mei, trebuie să facem mintea noastră muntele Tavorului, ca să vie lumina cea adevărată, să o vedem cu ochii cei de gând ai sufletului, să ne arătăm și noi cu osârdie în dragostea lui Hristos ca apostolii, să ne asemănăm lui Moisi și lui Ilie, râvnitori și zelenevoși în poruncile lui ; pentru ca să ne putem sui și noi împreună cu Hristos în mintea cea oblăduitoare a sufletului ; să vedem cu gândul slava aceea și norul cel luminos și să auzim glasul cel părintesc : acesta este fiul meu

cel iubit i proci,¹⁾ și la cea după urmă să ne învrednicim să împărțim împreună cu el.

Așa, stăpâne Hristoase, te rugăm noi ticăloșii și nevrednicii robii tăi, cari ne-ai răscumpărat cu prea scump sângele tău din mâinile vrăjmașului celui viclean, să te milostivești pentru mulțimea îndurărilor tale, să luminezi ochii sufletelor noastre cei întunecați, cu lumina cunoștinții tale și să aprinzi în inimile noastre cele împietrite văpaia dragostii tale, și să ne învrednicești cu darul tău să te ascultăm și să facem cu pohtă câte ne poruncești, și să te iubim din tot sufletul, aici într'această vieță ticăloasă și plină de scârbe, iar in cea viitoare să ne învrednicești mării și luminii slavei dumnezeirii tale, cu deapurarea să te mărim, împreună cu cel fără de început părintele tău, și cu prea sfântul și bunul, și de vieță începutorul tău duh, în veci nesfârșiți, amin.

¹⁾ și celelalte.

XI.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA SFINȚII ȘI ÎNTOCMAI CU APOSTOLII ÎMPĂRAȚI CONSTANTIN ȘI ELENA

*Cu slavă și cu cinste l-al
încununat pre dânsul.*

Cei ce să cunosc pre sine avuți, aceea pot să dea daruri vrednice unui împărat; și cei ce să cunosc pre sine învățați, acela pot să-i facă și căzuta laudă; iar eu, cunoscându-mă pre mine foarte sărac de fapte bune și slab de învățătură, n'am să duc alt dar mai vrednic, nici altă laudă cuvioasă, de Dumnezeu încununatului marelui împărat și întocmai cu apostolii Constandin, fără numai cap plecat și cugetul meu cel cucernic.

Drept aceea întru cinstea lui am a zice inaintea dragostii voastre puține cuvinte, nu cu obrăznicie, ci cu multă cucerie, nu vorbe ritoricești și alcătuite, ci cu cuvinte smerite și proslătice, nu după cum să cuvine, ci după puțință. Ci vă pohlesc să ascultați cu dragoste.

ÎMPĂRATUL CONSTANTIN
CU ÎNTOCMAI CU
APOSTOLUL PAVEL.

Cu cucerie iscodesc să aflu tălcuitoarii (apărătorii) Sfintei Scripturi la Faptele Apostolilor, oare dintre atâtea daruri mari, cu care din dumnezeescul dar s'au îmbogățit fericitul Pavel, care dar să fie

cel mai mare și mai ales, cu carele în câte 4 părți ale lumii s'au arătat minunat și vestit? Și zic unii: cum că să fie învățătura cea cerească cu care au avut ¹⁾ toate limbile ²⁾, au desrădăcinat din toate lucrurile păgânătatea și au întins dela Răsărit până la Apus numele lui Hristos și credința; alții zic cum să fie descoperirile ce au luat, că, fiind încă în trup, s'au răpit până la al treilea cer, au văzut frumusețile cele cerești, au auzit cuvinte nespuse, carele nu este slobod omului a le grăi; alții iar zic: cum că să fie fost minunile cele fără-de asemănare ce făcea, cu carele au luminat credința, de vreme ce nu numai cu glasul vindecă și cu cuvântul făcea semne, ci și cu umbra și cu hainile făcea minuni; iar apoi cu toți să unesc la vorbă, și zic: cum că nici un dar mai mult nu l-au mărit pre Pavel ca chemarea lui. Și adevărat au stătut prea minunat, de vreme ce, pentru întoarcerea ³⁾ lui Pavel, nici învățătura apostolilor au lucrat, nici puterea minunelor, ci lucrul acesta l-au săvârșit însuși cuvântul lui Dumnezeu și au făcut fiul lui Dumnezeu numai pentru Pavel aceea ce au făcut pentru tot neamul omenesc; și de s'au pogorît acolo din sânul Tatălui pentru toți oamenii, aici iară însuși pentru Pavel au lăsat cerul și s'au pogorît trupește cu toată dumnezeiasca lui slavă, pentru ca să-l întoarcă.

Și de vreme ce acea chemare face pre Pavel atâta de minunat, cât nici apostol, nici mucenic nu este întocma măririlor lui; dar pentru vredniciile de Dumnezeu încununatului meu Constandin ce voiu putea zice, carele asemenea ca Pavel au luat întoarcerea ⁴⁾ lui, asemenea și chemarea; din ceriu fu chemat Pavel, din ceriu s'a chemat și Constandin, după cum îl cântă beserica: «chemarea nu dela oameni luând ⁵⁾». Pavel cu glas de lumină, precum spune Luca la Faptele Apostolilor: «văzui, zice, pre cale încunjurându-mă lumină», și Constandin cu slove alcătuite de stele și cu glas purtător de lu-

1) a stăpănit.

2) popoarele.

3), 4) la creștinism.

5) în original, și în grecește.

odnă, precum mărturisește istoria : «întru aceasta biruește». Acolo Pavel într'amiazăzi, aici Constandin într'amiazăzi ; acolo Pavel, de lisus ce s'au răstignit ; aici Constandin, prin crucea lui lisus. Și de vreme ce acolo mărturisește cel cu limba și cu inima de aur Ioan, cum că nu este limbă iscusită spre a spune măririle lui Pavel ; dar eu că n'am nici limba aceluia cu vorba de aur, nici bogăția graiului lui, ce voi putea să aduc spre lauda lui Constandin, cărele la chemare au luat darul lui Pavel ?

Drept aceea cunoscându-mi neputința neștiinții mele, îmi caută ¹⁾ și fără de voie a lăsa într'o parte toate celelalte mari vrednicii și lucruri minunate ce au făcut în toate părțile lumii acest minunat și sfânt împărat și voi zice puține cuvinte numai pentru un lucru ; ci ascultați să auziți.

DE CE CONSTANTIN CEL
MARE E NUMIT „DE DUM-
NEZEU ÎNCUNUNAT“ ?

Oare pentru ce Sfântului Constandin i s'au dat acest titluș, de-l numește sfânta beserică numai pre dânsul cu aceste 3 numiri : de Dumnezeu încununat, mare împărat și întocmai cu apostolii ? Și zicem întâi : cum că este de Dumnezeu încununat, în ce chip ? Una, pentrucă pre ceilalți împărați îi aleg oamenii de-i fac împărați și-i încununează cu cunună de aur și cu pietre scumpe ; iar pre marele Constandin, pentru bunătatea și curățirea inimii sale, însuși Dumnezeu l-au ales din limbi ²⁾, ca pre Pavel din Jidovi, și l-au chemat cu glas ceresc la vrednicia împărăției și l-au încununat cu cununa darului celui de sus, cu arma buneivoini, după cum zice David ; și alta, că peste noapte i s'au arătat în vis Domnul Hristos, zicându-i : acel semn, ce ți-am arătat astăzi pre ceriu, este arma aceea cu care am mântuit din mâinile diavolului tot neamul omeneș, acela să-l aibi și tu, ca un steag ridicat să meargă înaintea ta la toate războaiele, și cu darul aceluia vei birui pre toți vrăjmașii norodului ce ți-am încredințat să-l paști

¹⁾ trebuie.

²⁾ oameni.

și vei fi pururea biruitoriu și izbânditoriu. A doua, de vreme ce împărăția este un dar desăvârșit carele să pogoară de sus dela părintele luminilor asupra celor aleși și îmbunătățați, pentru vrednicia lui îi dete Dumnezeu de să făcū împărat, întâi al creștinilor ca să îndrepteze pre cei răzvrățiți, să păzească turma lui Hristos de lupii cei pânditori, și cu praștia duhului sfânt să-i gonească și beserica lui Dumnezeu, ce eră călcată și gemeă, de sub tirani să o ridice și să o veselească ; căci cununa cea împărătească are despărțeală de mitra cea arhierască, și împăratul carele să nevoește pentru binele și folosul norodului, atâta la cele trupești și trecătoare, cât și la cele sufletești și duhovnicești, măcar că nu are acea vrednicie (arhierască), iară plata îi este dela Dumnezeu, în-tocmai cu episcopii, cu carii ar fi mai râvnitor, și să face și el diadoh apostolilor, carii sunt împărați și preoți ai besericii, de vreme ce dimpreună lucrează cu Dumnezeu pentru mântuirea lumii. Drept aceea pre dreptate zice marele Constantin sfinților părinți dela soborul cel diutăiu : «voi în beserică, iar eu afară de beserică sunt pus de Dumnezeu episcop». Pentru aceea dar să nu socotească împărații și stăpânitorii pământului cum că i-au pus Dumnezeu să șază pre scaun frumos, numai spre vederea înaintea ochilor omenești, împodobiiți cu veșminte scumpe, cu cununa în cap și cu schiptrul cel de aur în mână, că numai singură dreptatea este de-i face cinstiți la norod. Pentru aceea ziceă și înțeleptul Isiod cum că împărații pentru două lucruri s'au rânduit de oameni să fie stăpânitori : unul, pentru ca să le facă dreptate ; și alta, ca să ridice strâmbătățile dela mijloc ; pentru aceea prorocul David, ca din gura norodului, ziceă : «Dumnezeule, judecata dă-o împăratului și dreptatea fiului împăratului» ; căci când într'o politie ¹⁾ strălucește dreptatea, sunt cei supuși pururea norociți ; că ziceă un filozof : «anul cel bun nu-l face atâta mulțumirea rodurilor, cât il face dreptatea stăpânitorului» ; și altul iar fu întrebat : care cuvânt

¹⁾ cetate, stat.

este mai bun, pentru ca să trăească omul mai bine și mulțumit? Au răspuns: «acela numai carele păzește dreptatea înlocmai la toți.»

DE CE CONSTANTIN E NUMIT „MARE ÎMPĂRAT“? Al doilea nume din tituluș este pentru ce să numește sfântul Constandin mare împărat? Și zicem: pentru căci este de Dumnezeu încununat, urmează drept aceea să fie și mare; și cum să nu fie mare unul ca acela, pe carele Dumnezeu l-au încununat? Iar nu zic prin aceasta că este mare, ci numai precum scrie Evsevie că lumea l-au numit pre sfântul Constandin mare împărat nu atâta pentru biruințele cele mari ce au făcut la războaie, cât pentru marile faceri de bine ce au făcut supușilor lui, și încăși adaoge de zice: cum că nici cu un mijloc nu se bucură, când vedeă pre vreunul trist înaintea lui; hrana și îmbrăcămintele nu le avea săracii dela alții, fără numai dela el; nenumărați eră mulțimea săracilor carii alergă la el să le ajute, și nici unul nu să întorceă deșert de dorita mângâiere; iar nici pentru aceasta îi vom zice că este mare, că mă uit la prorocia ce zice David pentru Hristos la psalm 70, zicând: «și să vor închină lui toți împărații pământului, toate limbile ¹⁾ vor sluji lui»; și socotesc că această prorocie numai pre vremea marelui Constantin s'au împlinit, în ce chip? Lui i s'au supus toți împărații pământului, și pentru căci eră el capul tuturor împăraților, și închinându-să el lui Christos, prin mijlocul lui toți s'au închinat, și cu pilda lui au luat frumusețea credinții. Și pentru aceasta s'au numit mare, pentru căci tuturor celor mai mari ai pământului el eră singur ținător. Și voiu zice că este mare, și pentru căci au stătut pentru beserica lui Dumnezeu și s'au arătat împărat credincios. Pentru plata creștinătății sale, au supus Dumnezeu supt picioarele lui toată lumea, atâta cât și dela India au venit soli cu daruri mari, de i s'au închinat lui, pentru ca să-l cunoască pre el că este împărat, de vreme ce vestea armelor lui și multa lui crești-

¹⁾ popoarele,

nătate îl mărturisiă preste tot pământul domn și stăpân a toatei lumi.

**DE CE CONSTANTIN E NUMIT
„INTOCMAI CU APOSTOLII“ ?**

Al treilea nume de titlu este pentru ce să numește Sfântul Constandin întocmai cu apostolii ? Că el să încunjure cetăți, orașe și sate, ca apostolii, n'au încunjurat, nici au umblat să propoveduească numele lui Hristos, și credința ca dânșii să ostenească cu călătorie pre jos, să asude să flămânzească și să inșetoșeze cu ei. N'au făcut să să închiză ca Petru în temniță cu lanțul de gât, să să bată cu toiage ca Pavel, să să spânzure de copac ca Andreiu, și să să pedepsească cu de toate feliurile de munci și de cazne, și la cea de apoi să-i taie capul ca celorlalți apostoli ; nicăiri nu să vede. Dar apoi cum și pentru ce să fie întocmai cu apostolii ? Pentru căci acelea ce au făcut apostolii cu osteneala lor și cu propoveduirea, el le-au făcut însuși cu a sa pildă ; căci puterea împăraților și a domnilor este să prefacă și să întoarcă voința norodului după cum vor vrea ei ; și aceasta nu o pot face cu alt mijloc, fără numai când vor face întâi ei aceea ce pohtesc să să facă de alții, precum au făcut Tumcuin împăratul Kitaiului, că puindu-și întâi el mâna pre coarnele plugului, s'au îndemnat toți supușii lui de s'au apucat de lucrul pământului. Așijderea și marele Alexandru, când ocolise ostrovul Tirului, pentru căci au luat el întâi pre umerile sale un braț de lemne, s'au îndemnat toată oastea lui de au luat pietre și lemne cu mâinile lor, de au umplut gârla și au făcut trecătoare și au mers de au luat. Așa și marele Constandin, cu a sa pildă și cu a sa creștinătate, au făcut pre toți supușii lui creștini, și aceia ce n'au putut să o isprăvească desăvârșit toți apostolii cu propoveduirea, fieștecarele unde i s'au fost dat soarta, el singur au isprăvit, cu porunci ce au dat în toată lumea, și au întins pământul și lumea. Drept aceea cu dreptate este să să numească întocmai cu apostolii, căci au plinit și slujba și numirea apostolilor.

Acuma dară, de vreme ce pentru smerenia, pentru marile lucrări de bine și pentru creștinătatea lui cea desăvârșită, au câștigat acest titluș, de să numește de Dumnezeu încununat, mare împărat și întocmai cu apostolii, cine să va îndoi cu firea cum că nu are și mare îndrăzneală către Dumnezeu? Drept aceea dară mă rog și eu, măcar că sunt și nevrednic, să mijlocească cu călduroasele lui rugăciuni pre mult milostivul și îndurătorul Dumnezeu, ca să te păzească pre Măria Ta ¹⁾, încununat cu slavă și cu cinste, întreg și sănătos, în mulți ani cu multă fericire, amin.

1) Constantin Brâncoveanu, în fața căruia s'a rostit predica.

XII.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA DUMINICA FLORIILOR

Pohta cea mare și dragostea cea curată, sau mai vârtosă zic datoria cea părintească, ce am cătră înțelepția voastră, mă îndeamnă pururea ca să nu lenevesc a vă cercetă, după putință, cu învățăturile cele sufletești; că după aceasta mă voi cunoaște cu adevărat că vă sunt părinte sufletesc și păstoriu, când voi pohti cinstea, folosul și spăsenia sufletelor voastre; și d-voastră iarăși după aceasta vă veți arăta, cum sunteți adevărați fii sufletești și turmă aleasă și sfântă, când veți priimi cu dragoste cele ce vă învăț, și după putință fiește carele dintru voi le va ține și le va face.

Drept aceea, iubiții mei ascultători, căți v'ați adunat la această cuvioasă și sufletească adunare, măcar că este astăzi Duminica ce să numește de obște a Floriilor, iar n'am a zice pentru dânsa nimic: una pentrucă fiind praznicul domnesc, și trebuind la dânsa multă materie și multă vorbă ca să descoperim cevași cât de puțin întru cinstea și lauda ei, neștiința ne contenește; și alta pentru căci știu, că într'această săptămână silește fieștecarele dintru voi să să grijească pentru ca să să învrednicească să să cuminece, unii la Joi mari, și alții Sâmbătă sau Duminecă, în ziua de Paște. Drept aceea, pentru acel lucru avem datorie mai vârtos și trebuie să zicem cela ce ne va lumina Domnul Hristos, dela carele

corem și ajutoriu; ci vă pohtesc să ascultați cu dragoste și ceea ce voiu să zic, și socotesc că de nu veți lua vreun folos din zilele mele, iară pagubă știu bine că nu veți avea.

Din cele 7 taine ce ține sfânta și dumnezeasca beserică a lui Arhiepiscopului, este cea dintâi la rândul ei și mai mare decât toate sfântul botez, și fără dânsul nu poate nimenea să intre într-o împărăția ceriului, că așa zice Domnul Hristos la Ioan în 13 capete: «de nu să va naște neștine¹⁾ din apă și din duh, nu va putea să intre într-o împărăția lui Dumnezeu»; care botez face pre om fericit, sfânt, desăvârșit și fiu lui Dumnezeu după dar. Iară eu îndrăznesc și zic cum că este taina pocăinței întocmai cu sfântul botez în cinste și în lucrare; și socotesc că nu voiu greși de aceasta, pentru că acele 4 dururi, ce dă sfântul botez omului, păcatul le strică și le înclină, și din fericit să face ticălos, din sfânt păcătos, din săvârșit să face netrebnic și de nimica, și din fiul lui Dumnezeu să face fiu diavolului, că așa zice Ioan în 13 capete: «ceia ce face păcatul dela diavolul este, că dinceput diavolul păcătuiește.» Și cum că taina pocăinței cu sfântul botez este întocmai în cinste și lucrare, o putem adevăra cu multe dovezi, dintru carele vom zice 1, 2. La al optulea cap al *Facerii* zice Dumnezeu către Noe: «nu voiu mai adaoge de acum a blestemă pământul pentru faptele oamenilor, pentru că zice cugetul omului spre cele rele din tinerețele lui; deci nu voiu mai adaoge a omori tot trupul viu, după cum am făcut», arătând cu aceasta multa a lui îndelungă răbdare. Pentru aceea potopul acela, după cum zic dascălii besericii, înseamnă sfântul botez; că precum apa potopului au spălat tot păcatul și toată fără de legea de pre fața pământului, cu aceea inecăciune ce au făcut de s'au conținut tot trupul viu; așa și sfântul botez au spălat și au șters tot păcatul cel strămoșesc și al voinții dela neamul omenesc. Iar apoi știind Dumnezeu că nu să va părăsi diavolul pentru răutatea lui cea multă, nici va conține de a zavistui și a vicleni pre ti-

¹⁾ cinevă.

călosul om și a-l îndemna cu o mie de mijloace, ca să strice haina sfântului botez și să o smolească cu smoala păcatului; pentru aceea ca un părinte al milelor și al îndurărilor, au dat omului această mare vindecare a pocăinței, ca prin mijlocul ei să vie iară la cinstea cea dintâi și din fiul neascultării și al pierzării să să facă iarăși fiul lui Dumnezeu, și din mort să să facă viu; și din pierdut, aflat; că așa zice la Luca în 15 capete: «fiul meu acesta eră mort și au înviat, și pierdut eră și s'au aflat». Zice Dumnezeu la Isaia la capul cel dintâiu: «spălați-vă și vă curățiți, scoateți vicleșugurile din sufletele voastre înaintea ochilor mei și veniți să ne întrebăm, zice Domnul, și de vor fi păcatele voastre cu mohorăciunea, ca zăpada le voiu albi; iar de vor fi ca rușala, ca lâna le voiu face albe.»

APA POCĂINȚEI.

Luați sama, rogu-vă, cu minte întreagă și înțelegeți aceste cuvinte ce zice Dumnezeu prin Isaia, că aceea ce zice: «spălați-vă și vă curățiți» nu că zice doară să ne spălăm cu apa această proastă ce bem și ne slujim cu dânsa, care nu are alt, fără numai a spăla pieile trupului; ci zice să ne spălăm și să ne curățim păcatele cu apa sfintei pocăințe și cu lacrimi. Și iarăși zice: «scoateți vicleșugurile din sufletele voastre înaintea ochilor mei»; adică zice să ne ispoveduim nu cu buzele, ci cu inima și cu gând cu Elaac, ca să nu mai păcătuim, că Dumnezeu fiind tot ochiu, le vede toate și le-cunoaște și nu să uită la mărturisirea buzelor, carele sunt scule spre slujba trupului, ci să uită la adâncul inimii; că el este acela ce ispitește inimile și rărunchii, după cum zice David la al 7-lea psalm: că de nu ne vom căi dela inimă, zice, și de nu ne vom întoarce cătră dânsul, «sabiisa o va luci, și arcul lui l-au încordat și l-au gătit pre el, și într'insul au gătit vasele morții, și săgețile sale celor arzătorl le-au lucrat»; că pocăința atuncea este pocăință, când merge neștine de bunăvoia lui, făr de nici un fel de pricină să să ispoveduească la duhovnicul lui cu umilință, cu înfrângere de inimă, cu lacrimi fierbinți și cu gând desăvârșit, ca să să

obănuască de păcate; căci acestea sunt temeiul ei; și atunci este cuvântul acela ce zice: «veniți să ne întrebăm», adică atunci vom avea îndrăzneală să mergem înaintea lui și să ne deschidem gura și să ne spunem jalba ce avem de vrăjmașul nostru, să-i spunem stricăciunea ce ne face; și el să fâgăduie că rușalile cele mai mari ce ar avea păcatele noastre, carele sunt ale sângelui, adică uciderile, el le va albi și le va torăți ca însuși pre sine, că zăpada este și oaia este omenia lui; precum hainele lui le-au arătat albe ca zăpada în muntele Tavorului, după cum zice la Marco în 9 capete. Drept aceasta ce altă mai mare bunătate sau mai multă iertăciune decât aceasta pohtiți? Să facă pre cei ispoveduiți albi și torăți ca trupul lui, «carele fără de lege n'au făcut, nici viclesug n'au aflat în gura lui». Iată dară că taina pocăinții cu sfântul Itez, după cum am zis, este întocmai în cinste și în lucrare, ca precum acela spală păcatul cel strămoșesc și face pre om fectit, sfânt desăvârșit și fiul lui Dumnezeu după dar, așa și sfânta pocăință face pre om, din mort viu, din pierdut aflat, din necinstit cinstit și sfânt, și din fiul neascultării și al pierării fiul lui Dumnezeu. Când au poruncit Dumnezeu lui Noe să facă corabia, spun istoricii cum să o fie făcut într'o sută de ani, le propoveduia dreptul Noe cum că va să facă Dumnezeu potop și va să înecă tot pământul, și tot trupul viu va să-l omoare; iar oamenii nicidecum nu-l credeă, ci-l luă în răs și în batjocură, zicându-i: că nu știe nici ce grăește, nici ce face. Așijderea și când au început a plouă, ar fi putut Dumnezeu numai într'o zi să facă potopul, dar n'au vrut, el nu plouat 40 de zile și 40 de nopți, arătând și cu aceasta multa a lui îndelungă răbdare, dând vreme oamenilor să să rădenscă, și nici cu aceasta nu și-au venit în fire. Iar apoi văzând oamenii că să înmulțește apa, și de ce mergeă, să umflă în sus, au început a să sui pre case, pre movile, pre munți și pre copaci, dară nu eră cu puțință să să folosească nimica; că corabia o închisese Dumnezeu pre din afară și luase cheile; și pentru căci nu mai eră nici o nădejde de mântuire, s'au conținut tot trupul, dela om până la dobitoc.

SPOVEDANIA ÎN VREMEA
LUI BRÂNCOVEANU.

Aşa şi nouă creştinilor, nu o sută de ani, ci 1710 de ani ni-au propovedit prin mijlocul lui Nou celui adevărat, Iisus Hristos, carele ne-au mântuit cu corabia trupului său de potopul păcatului celui strămoşesc cum că va să facă potopul cel cumplit şi amar, potopul cel plin de scârbă şi de întristare, potopul cel groaznic şi înfricoşător al judecăţii. Şi de nu ne vom veni în fire, ca să ne părăsim de răutăţile noastre şi să ne căim, ne vom îneca în veel nesfârşiji în noianul focului celui nestins; şi această veste ni sădă pururea prin gura besericii, prin propoveditura Evangheliei şi prin învăţătura dascălilor; dară nicidecum nu ne venim în fire să ne căim şi să ne părăsim de răutăţi, ci de ce ¹⁾ vedem mai vartos că să îmulţeşte apa potopului pierzării noastre, în loc de a alerga în corabia pocăinţii să ne mântuim, de aceea ²⁾ ne luncăm cu firea şi socotim că doară nu va fi nimica; şi îndelungăm vremea, ba astăzi, ba mâine, ba poimâne, până ne vine ceasul şi pierim cu totul, şi trupeşte şi sufleteşte. Şi putem cunoaşte aceasta, cum că este aşa, după cuvintele ce voiu să zic: De când au intrat săptămâna cea dintâi a sfântului post, din câţi ne aflăm aici de faţă, oare ispoveditu-s'au vreunul, după cum să cuvine? Făcut-au cu dragoste canonul ce i-au dat duhovnicul? Păzitu-s'au pre sine, după puţinţă, curat şi nevinovat? Petrecut-au creştineşte, după rânduiala şi porunca bisericii, cu posturi, cu rugăciuni şi cu alte faceri de bine? Mi să pare să nu fie făcut nici unul aceasta; iar pentru ca să nu minţ, poate că vor fi făcut vreunii din cei proşti ³⁾, iar noi cei ce ne şinem mai mari, mai vrednici, mai înţelepţi şi mai cunoscători, am mutat vremea din săptămână în săptămână, petrecând cu mâncări de toate felurile, cu băuturi îndestulate şi cu toate pohtele trupului nostru; iar de suflet n'am purtat grijă nicidecum, ca când am fi nesimţitori; şi tocma acum în săptămâna această de pre urmă ne ispoveduim, ca să ne postim 3 zile, şi la Joi marţ să ne cuminicăm; iar ce fel de ispovedanie facem, ştie Dum-

1), 2) azi zicem *dece... de ce*, — 3) simpli.

nezen, că mi-e rușine a o spune : unii să ispoveduesc de frica
strenor întâmplări, alții pentru un obicei, alții de rușinea
omenească, alții de frica stăpânilor ; alții iară au câte doi du-
hovnici, unul la țară și altul la oraș : la cel dela țară, ca la
un om prost, spune păcatele cele ce socotește el că sunt mai
mari, iar la cel dela oraș spune păcatele ce socotește că sunt
mai mici, neguțătorind și meșteșugind taina ispovedaniei. Și
în scurte cuvinte, nici unul din noi nu vom să ne ispove-
duim de bună voie pentru evlavie și cu gând desăvârșit, ca să
ne părăsim de păcate, ci numai în vederea oamenilor, pen-
tru pricinele ce am zis, până ne vom cuminică ; apoi iară ne
lutoarcem, să mă ierțați, ca câinele la boritura sa, și ca scroafa
la tăvăliturile de impuțiciune, după cum zice frunțașul (vâr-
ful) apostolilor Petru în două capete¹⁾ la a doua carte. Aci în
pripă ne ispoveduim și ne cuminecăm, și aci în pripă iarăși
ne apucăm de păcatele cele obicinuite ; și atâta ne bucurăm
de ele, și ne pare bine căci le facem, ca când am câștigă
mare bogăție și mare bunătate, și ne laudăm într'însele, după
cum cum zice David : «să laudă păcătosul întru pohtele su-
fletului său, și cel ce face strâmbătate bine să cuvintează».
Și la acea mincinoasă ispovedanie ce facem, cercăm să aflăm
duhovnic, om prost, pentru ca să să teamă de noi și să-i fie
rușine de fețele noastre, și ce vom zice noi, așa să fie, so-
cotind în gândurile noastre că, precum înșelăm pre dânsul,
vom înșelă și pre Dumnezeu ; dar Dumnezeu nu să înșală,
ci ne înșelăm noi înșine spre pieirea noastră cea sufletească.
Și când mergem să ne ispoveduim, nu spunem duhovnicu-
lui că mâncăm carnea și munca fratelui nostru creștinului,
și bem sângele și sudoarea feții lui, cu lăcomiile și cu ne-
sațul ce avem ; ci spunem cum că am mâncat la masa dom-
nească Miercuria și Vineria pește, și în post raci și unt de
lemn, și am băut vin. Nu spunem că ținem bălaurul cel cu
6 capete, zavistia, încuibată în inimile noastre, de ne roade
totdeauna ficații, ca rugina pre fier și ca cariul pre lemn, ci

¹⁾ la cap. al II-lea.

zicem că n'am făcut nimănuî nici un rău ; nu spunem strămbătățile ce facem totdeauna, clevetirile, voile veghiete, fășăriile, mozaviriile, vânzările și pârilor ce facem unul altuia, ca să-l surpăm din cinstea lui ; ci zicem : am face milă, ci nu ne dă mâna, că avem nevoi multe și dări și avem casă grea, și copilași cam gloată, și oameni mulți cari să ocrotesc pre lângă noi. Nu spunem că credem minciunile slugilor noastre mai vârtos decât adevărul celui ce să năpăstuește ¹⁾, carele, de s'ar și injură, nu-l credem, nici îi facem dreptate, ci-l pedepsim cu atâta cruzime de inimă, cât, de am putea, l-am stinge și de pre fața pământului ; ci zicem că fiind in valurile lumii, nu putem să ne căutăm de suflet ; și când dăm și câte un sărindar, iar din jafuri, iar din nedreaptă agoniseală. Nu spunem că pre care-l vedem că jefuește, și pradă, și căznește pre săraci îl laudăm și-i zicem că este om înțelept, îl ajunge mintea la toate și este vrednic și face dreptăți ; iar pre care-l vedem că nu să amestecă într'acelea, îl facem blestemat, moșic și nevrednic, și cum că nu-l ajunge mintea să facă judecăți drepte ; neaducându-ne aminte de cuvântul ce zice Isaia la capul 64 : «că pentru necurățenia noastră, dreptatea noastră inaintea lui Dumnezeu este ca cârpa muierii ce are pre sine (și suntem necurați)». Și pentru ca să nu mai lungesc cu vorba : toate răutățile câte facem, avem vreme și mijloace ca acelea de le săvârșim după pohta inimii noastre ; iar pentru cele sufletești nu putem află vreme.

Drept aceea, iubii mei, rog pentru numele lui Iisus Hristos, carele și-a vărsat prea cinstit și scump sângele său, de ne-au răscumpărat din robia diavolului, să ne venim în fire și să ne luăm seama, că acestea ce facem ne duc pre calea piericiunii ; și de vreme ce nu ne-au lăsat năravul nostru cel rău să lucrăm în via Domnului spăsenia sufletelor noastre, din ceasul cel dintâi al sfântului post, incailea să lucrăm acum la ceasul al 11 ; și el fiind milostiv, ca un stăpân îndurător, ne va da plata deplin, a căruia slavă este în veci, amin.

¹⁾ este năpustit.

XIII.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA DUMINECA LĂSATULUI DE BRÂNZĂ

VÂNĂTORII DE PEȘTE ȘI DE HIARE ȘI VÂNĂTORII DE SUFLETE.

Fieștecare vânător își gă-
tește sculele și cinii meșter-
șugului său : adecă cel ce

prinde păseri sburătoare face lațuri, curse și mreji, iar cel ce
vânează hiare sălbatici își face pușcă, cursă de fier, gropi și
oltele ca acestea ; așijderea și pescariul își face undițe, căr-
lige, plasă, sac și câte-l învață meșterșugul său (iscusia sa),
ca să dobândească și să câștige ceea ce pohtește. Iar cel ce
vrea să vâneze oameni, cu ce scule socotiți că ar putea să-i
vâneze ? (că oamenii încă să vânează și să prind ca și peștii,
după cum zice Hristos la Evanghelie, la al patrulea cap al
lui Matei : «veniți după mine și vă voi face pre voi pescari
(vânători) de oameni»). Nu socotesc cu alt nimic ca să-i
pontă vână, fără numai cu învățătura și cu cuvântul, căci
pentru om nu este nici undiță, nici vreun fel de mreje ca
învățătura cea împletită de cuvinte, cu carele să vânează și
să unește cu Dumnezeu, și să fericeste cu dânsul în veci.
Această mreajă a învățaturii, puindu se din dreapta și din
stânga, este foarte de folos și pentru aceste de acum și pentru
cele ce vor să fie. Această undiță a cuvintelor și cu mărtu-
rile duhului sfânt trage pre om dintru adâncul păcatelor, ca

pre peștele dintru adâncul apei, și-l scoate la lumina cunoștinței de Dumnezeu.

Deci pentru aceasta, blagosloviților creștini, câți v'ați adunat astăzi la această cuvioasă și sufletească adunare, am datorie, ca un pescar sufletesc ce m'au rânduit Dumnezeu ca pre un nevrednic, să întind mreaja învățaturii și să puiu undița cuvântului înaintea dragostei voastre; și ajutorind ¹⁾ iubitorii de oameni Dumnezeu, am nădejde bună și fără de îndoială cum că voi scoate dintru adâncul turburăciunii păcatului mult vânat, căci cunosc voința inimii voastre cea bună și dragostea ce aveți spre ascultarea celor de folos. Cu care vânat voi putea face masă cinstită și desfătăta lui Dumnezeu, că nu să bucură, nici să veselește Dumnezeu cu altceva și mai mult ca când s'ar întoarce cineva din cei păcătoși dintru greșalele lui la pocăință, după cum zice Sfânta Evanghelie: «că mare bucurie să face în ceriu pentru un păcătos ce să pocăește»; și iarăși prin rostul ²⁾ prorocului zice Dumnezeu: «că nu voesc moartea păcătosului, precum pohtesc să să întoarcă și să fie viu». Pentru aceasta dară vă pohtesc ca să vă deschideți urechile inimilor voastre și să ascultați cuvintele ce voi să grăesc, pentru ca să vă folosiți voi cu ascultarea și cu zisele; că zice Pavel apostolul: «fericiți cei ce grăesc în urechile celor ce ascultă». Și apoi trebuie să faceți roadă sufletească din cele ce veți auzi, pentru ca să nu vă fie ascultarea și osteneala în deșert; că arătându-vă că pomii cei fără de roadă și ca vitele cele sterpe, ce folos veți avea de ascultarea voastră și de osteneala ce ați făcut?

DATORIILE CREȘ- TINULUI ÎN POST.

Iată că au sosit cu ajutorii lui Dumnezeu să începem de mâine călătoria sfântului post; și pentru căci avem a merge la răsboaie asupra vrăjmașului sufletelor noastre, trebuie să ne gătim ca niște ostași viteji ai lui Hristos, «încingându-ne mijloacele noastre cu adevărul, după cum zice dumnezeescul

¹⁾ dându-mi ajutor.

²⁾ gura.

Pavel, și să ne încălțăm picioarele cu gătirea Evangheliei, și să ne îmbrăcăm cu zaoa dreptății, și să punem coiful mântuirii pe capetele noastre, cu care vom putea stinge toate așteptările celui viclean cele arzătoare și sabia duhului carele este graiul lui Dumnezeu, pentru că nu este lupta noastră spre sânge și trup, ci către domnii, către puteri, către țiitorii lumii întunericului veacului acestuia, spre duhurile vicleanului celui de sub ceriu». Și avem datorie cu toții din mână la mare, bărbați și muieri, copii și fete, bătrâni și tineri, însurați și neînsurați, să facem trei lucruri:

NA NE SPOVEDIM.

1. Intâi să ne ducem fieștecine la duhovnicul său, să ne mărturisim păcatele cu multă cucerie și cu înfrângere de inimă, spuind cu îndrăzneală și fără de nici o temere toate câte am făcut, sau în cuvântul, sau cu fapta, sau cu cugetul, de voie sau fără voie, prin știință, sau prin neștiință; pentru că spovedania este una din cele șapte taine ale sfintei beserici; și când ne ispoveduim, lui Dumnezeu ne ispoveduim, iar nu preotului. Iară ce va zice cinevâ în cugetul său, dară dacă ne ispoveduim lui Dumnezeu, preotul ce mai trebuiește? Că el încă este om păcătoș ca și mine? Adevărat, păcătoș este ca și mine, iar are dar dela Dumnezeu, prin lucrarea duhului sfânt, și are putere dela Domnul Hristos că ce va legă și ce va deslegă pe pământ, să fie legat și deslegat și în ceriu, după cum zice la capul cel dintâiu al lui Ioan: «cărora veți lăsa păcatele, lăsate vor fi; și cărora veți țineă, ținute vor fi». Și nu numai mirenii să cade să să ispoveduească, ci mai vârtos și noi cești besericești, adică diaconii, preoții, călugării, arhierii; căci noi încă suntem păcătoși și greșiți înaintea lui Dumnezeu mai cu mult decât cei proști; și ce greșale facem, mai mult prin știință le facem; și de nu ne vom pocâi, vom să avem mai multă osândă, decât cei ce greșesc prin neștiință, după cum zice Sfânta Evanghelie, la 12 capete ale Lucăi: «că cel ce cunoaște mult, mult să va pedepsi; și celui ce i s'au dat mult, mult i să va și cere». Și această taină a ispo-

vedaniei n'au făcut-o Dumnezeu cu acest mijloc pentru alta, fără numai pentru căci așa cum au făcut neștine păcatul cu om și s'au desvelit rușinea la curvă și s'au îmbrățișat cu diavolul și s'au spurcat trupul, așa iară trebuie să meargă la om, adică la duhovnic, să-și descopere toate păcatele lui pentru căci cu omul au făcut păcatul și iară cu omul trebuie să-l strice și să-l p'arză, precum a făcut și Hristos cu noi: «că pentru omul, adică pentru Adam, am ieșit din raiu, și pentru omul iară, adică pentru Hristos, am intrat în raiu». Că măcar de n'ai mărturisi tu lui Dumnezeu păcatele, el le știe; «căci înaintea lui sunt scrise cele nelucrate de noi». Au doară nu știă Dumnezeu unde este Adam, când s'a ascuns de fața lui pentru greșala ce a făcut? ci-l întrebă: «Adame, unde ești?», dându-i pricina ca doară s'ar căi și ar zice: «Doamne! greșit-am și am călcat porunca ta și m'am desgolit de darul tău; și fiindu-mi rușine să stau de față, m'am ascuns». (Dară unde vei să te ascunzi, ticăloase, dinaintea lui Dumnezeu? Că de te vei sui în ceriu, el acolo este lăcuiitoriu, de te vei pogori în iad, este de față; de te vei duce la marginea mării, îi ajunge mâna). Ci el așa l-au ajuns mintea și a răspuns într'acel fel, iar nu i-a folosit nimic, căci nu s'a căit. Au de uciderea lui Avel nu știă Dumnezeu? și întrebă pe Cain zicându-i: unde este fratele tău Avel? Și nici el n'a vrut să zică că a greșit, ci ca un blestemat a zis: «dar au păzitor sunt eu fratelui meu?» și așa a luat blestem. Și când eră Hristos pre pământ, ziceă către apostoli; «cine mă va mărturisi înaintea oamenilor, mărturisi-l voi și eu pre dânsul înaintea Tatălui meu; iar cine să va lepădă de mine înaintea oamenilor, mă voi lepădă și eu de dânsul înaintea Tatălui meu». Iată dar că cu aceste cuvinte să cunoaște chiar că pohtește Dumnezeu nu numai pre dânsul să-l mărturisi înaintea oamenilor, ci și pre noi să ne mărturisim cum că suntem greșiți lui Dumnezeu, pentru ca să ne iarte păcatele. Și când ne ispoveduim, să nu ne rușinăm de duhovnicul nostru și să ascundem cevași păcatele noastre, măcar cât de puțin, că nu ne vom folosi nimic; că vedem în sfintele cărți

în Sfânta Scriptură) că mulți nespunându-și păcatele toate la duhovnic, s'a osândit în munca iadului. Și pentru ca să nu cădem și noi în osândă, trebuie să spunem toate deplin, pentru ca să luăm și iertăciune desăvârșit. Și apoi, dacă ne vom ispovedui, ce canon ne va da duhovnicul, să-l priimim cu multă dragoste și să-l facem deplin; că precum un om, când este dator cuiva cu niscaivă bani, până nu-i va plăti, nu să-l iubească, așa și acela ce are canon dela duhovnicul său și nu-l face, nu să va putea mântui de păcate. Și de aceea să ne ferim veri¹ cu ce mijloc am putea de păcate.

SĂ POSTIM. A doua, trebuie să postim, pentru că postul acesta este zeciuală anulului, și l-a arătat singur Heristos, că sfinția sa încă a postit 40 de zile și 40 de nopți, precum să vede la Luca în 4 capete. Care post trebuie să-l facem cu rugăciuni, că precum nu sunt dulci bucatele fără de sare, așa nici postul fără de rugăciune. Zice sfântul Vasile la cartea lui cea dintâi, la al doilea cuvânt ce vorovește¹⁾ pentru²⁾ post: cum că sunt la fiește beserică îngeri, de scriu pre cei ce postesc; ei să căutăm și noi să nu ne păgubim de scrierea îngerului pentru pușintică dulceață a mâncării. Așijderea Sfântul Grigorie zice la a doua carte la începerea postului: cum că postul este pace de obște a sufletului și al trupului traiu (vieată fără de turburare, petrecere cu bună tocmire, vieată ce vorolește pre Dumnezeu și întristează pre vrăjmașul). Că precum sunt păzitori celor ce postesc sfinții îngeri și-i feresc de toate primejdiiile, așa sunt și celor ce nu postesc păzitori dracii și-i îndeamnă la multe păcate. Deci pentru aceasta trebuie să ne postim, ca să nu avem părtașie cu diavolul: că nu s'au făcut nimeni învățat sau înțelept din cei ce s'au răsăfătat în mâncare; nici din cei ce au alergat la veselii, s'au făcut ucenici luminașilor; nici iubitoriu de rasfățăciuni, sfânt; nici cel ce vorbește trupește, părtaș împărăției ceriului. Pentru aceasta dar tot omul credincios și iubitoriu de Dumnezeu, cu bu-

¹⁾ vorbește.

²⁾ despre.

curie și cu veselie să vie la zilele cele de post, pentru că nici unul din cei triști nu este viteaz la începutul stradaniei. Nu te face trist ca copiii ce-i duc la școală, nu rapști imediat potrivit zilelor celor curate, nu cercă sfârșitul săptămânii cu sfârșitul iernii cu venirea verii, nu pohti Sâmbăta pentru beții, ca Jidovii, nu numără zilele postului, precum așteaptă argatul cel rău plata simbriei, nu te întristă căci nu fumegeai cuhnia ta, sau bucătariul căci n'au stătut lângă foc. Mă rușinez a spune de posomorirea celor mândrețioși, în ce clipă să tânguesc în zilele cele de post, cască adese, să culc puțin și iar să scoală, dorm în silă și silesc să treacă zilele și să nu le priceapă, să îngreuează asupra soarelui, căci zăbovește a înopțâ, numesc zilele postului mai mari decât celelalte; să fac cum că au durere de stomah și amețeli de cap, și stricăciune obiceiului, carele nu sunt semne ale postului, ci ale nesafului; cu nepohtă să duc la masă, răpștesc asupra verzelor, injură legumile, zicând [că] în zadar s'au adus în lume, să fac și cunoscători de firi, iubitori de mâncări, beau apă fără de răsuflare, ca când ar fi luat dela doftori vreo băutură, mângâindu-și pohta lor, unii cu bragă, alții cu bere, alții cu șerbet, alții cu liverji, alții cu mied. Nu amestecă postul cu meștersugitele tale pohte, că nu vei rămâne nepedepsit; nu aduce mijloc¹⁾ boale mincinoase, nu zice minciuni asupra postului, cum că este făcătoriu de boale, pentru căci este făcătoriu de sănătate; numai pentru obiceiul tău cel rău să socotește postul la tine vrajmaș, dară nu este firește greu; obicinuește-te pre tine cu postul, și cu vreme ți să va face ție ușor, și va lăcuî întru tine; iar de vei avea soții²⁾ mâncările și băuturile, nu vei avea dragoste niciodată spre post, ci mai vârtos să va arată la tine și greu și neobicinuit, căci vieța cea postitoare este asemănare vieții cei nestrucate ce va să fie. Ci să fugim de iubirea de mâncări cât vom putea, pentru că nu este cu puțință nici de cum un om să fie și iubitoriu de mân-

1) pretext.

2) tovarășe.

mai și iubitoriu de Dumnezeu; și când ne postim, trebuie să nu postim numai de bucate, ci mai vârtos să ne postim de cele, căci ne vătămăm sufletește, adică de hule, de injurări, de zavistii, de mâinii, de urgii, de cleвете, de pârile ce acei obicei de vă pârâți unul pre altul, ca să vă sărăciți, care lucru îl face numai singur diavolul, că el este vrăjmaș nemulului omenesc; și cine are obiceiul de părăște pre fratele său creștin, pentru ca să-l păgubească și să-l sărăcească, să nu lase de acel lucru, că toate păcatele câte va face, după ce să va ispovedui și-și va face canonul ce-i va da duhovnicul, i să va iertă, iar acel păcat al pârrii nu i să va iertă nici cu un mijloc, că este mai mare decât uciderea. Și iată, vă vă poruncesc și vouă, preoților, cine ar veni la voi să să ispoveduească și va avea acel păcat al pârrii, de să va apucă acel om înaintea voastră cu cheazăse bună, cum că nu va mai pârri pre nimeni în vieța lui, voi să-i faceți iertăciune, dându-i și canon, apoi să să și cuminece; iar de nu va vrea să să părăsească, să-l lipsiți nu numai dela sfânta taină, ci și dela beserică, pentru căci stă împotriva lui Dumnezeu și să aseamănă cu diavolul.

**SĂ FACEM
MILOSTENII.**

Al treilea lucru, trebuie să facem milostenie. Ci acuma la acest cuvânt puteți să gândiți întru inimile voastre și să ziceți: dar noi suntem săraci și nevoiași, și cum vom putea să facem milostenie, că n'avem bani? Milostenia este de multe feluri, după cum scrie în Sfânta Evanghelie la 25 de capete ale lui Matei, stih. 35: «și carele dintr'acelea îți va da îndemână, fă, că aceea este milostenie, adică flămând am fost și mi-ați dat de am mâncat, am fost însetoșat și mi-ați dat de băut, strein am fost și m'ați primit, gol am fost și m'ați îmbrăcat, bolnav am fost și m'ați căutat, în temniță am fost și ați venit la mine.» Și afară dintr'acestea mai sunt și alte feluri de milostenii, că de vei îndemna pre cineva să luca vreun bine, milostenie este; de vei sfătui pre cineva la lucrurile cele sufletești, milostenie este; de vei mângâia inima

vreunui scârbit cu cuvinte, milostenie este; și în scurte cuvinte de vei da un pahar de apă rece cuivă în numele lui Hristos, adevărat să știi că nu-ți vei pierde plata, după cum zice la al nouălea cap al lui Marco. Iată dar că să pot face milosteniile și fără bani; ci numai pentru multa noastră mândrie, ce ne înălțăm și ne trufim ca când am ajunge tocma la ceriu și ca când niciodată nu vom să murim, așa hrăpim și lacomim și suntem porniți cu totul spre răutăți, cât nu ne putem opri; și nici cuvintele lui Dumnezeu ne domolesc, nici munca iadului ne înțelepțește.

**GREUTATEA DE A
INDREPTA PE OAMENI.**

Și nu știu ce voiu să mai zic, că de grăim vreodată câte vreun cuvânt, ca să folosim pre cinevă, și mai vartos pre înșine, pentru datoria ce avem, cei mai mulți răpștesc zicând: «acum acesta s'au aflat mai de treabă și mai învățat decât alții, să ne puie pre noi la cale; dela părinți așa ne-am pomenit și ne-am ținut și fără de aceste învățături, și tot acest fel de obicei am avut, și nimenea n'a zis că sunt rele, nici au silit să ne strice obiceiurile.» Ci de aceasta voiu zice și eu că este așa, precum ziceți voi, că viermele ce zace la rădăcina hreanului, de-i va zice cinevă să iasă de acolo să meargă la alte rădăcini mai bune, și el zice: că mai dulce decât hreanul nu este, căci acolo s'a născut și întru aceea s'a pomenit; așa și voi, pomenindu-vă intr'aceste fapte și lucruri și nefiind cinevă să învețe cu adevărat vă par amară acum vorbele mele, nefiind obicinuiți cu dănsese, iar când am sta cu mintea noastră la socoteala cea adevărată, după cum zice un filozof, să ne cunoaștem pre sine, adică să ne luăm seama, să vedem dinceput ce am fost și acuma ce suntem și după moarte ce vom să ne facem? Că sfârșitul a tot cuvântul, după cum zice eclesiastul la al 12 cap: «de Dumnezeu să ne temem și poruncile lui să le păzim, căci acesta este tot omul, că toată facerea (făptura) Dumnezeu o va duce la judecată intru tot ce e trecut cu vederea (ori bine, ori rău).» Și așa pricepând cuvintele acestea

ce vorovesc¹⁾, și de să vor lipi de inimile voastre, atunci știu bine că ați zice că nu vă învăț nici vă sfătuesc de rău, ci nenastă vină tot o dau să fie mai mult a preoților, pentru căci ei sunt sarea pământului, după cum zice Hristos: «și de să va impuți sarea, cu ce să va sără?», adică fiind ei proști și de carte și chibzuială, cu ce vor putea învăța ne-rodul? Că întâi temeiiul cel mai mare, frica lui Dumnezeu, nu este la dânșii, că de ar fi înțelepți, după cum zice Solomon: «Incepătura înțelepciunii, frica lui Dumnezeu;» și de nu-și vor veni în fire, ca să să îndrepteze spre cele ce au datorie să facă, vor să aibă mare osândă dela Dumnezeu; iară și voi încă aveți datorie să alergați la duhovnici de ispravă, la cari ați cunoaște că sunt mai învățați, ca să vă îndrepteze spre cele de folos, iar nu la fieștecare blestemați; că unul se ține doftor, și nu știe a vindecă rănilile, ce folos va să facă celui rănit? Așă și cel ce să ține duhovnic, dacă nu știe carte și tainele besericii și dacă n'are frica lui Dumnezeu, ce folos va să facă celui ce merge la dânșul să să ispoveduească?

Acestea toate câte am grăit, având datorie le-am grăit; iar Dumnezeu, cel ce înțelepțește pre orbi și îndreptează pre cei slăbămați, să vă înțelepțească și pre voi și să vă îndrepteze spre cele de folos, și să vă învrednicească și pre voi și pre noi, ca să trecem sfântul post cu pace, cu sănătate, cu iertare de păcate, să ajungem și la sfânta și purtătoarea de viață înviere a Domnului și Mântuitoriului nostru Iisus Hristos, a căruia e slava și cinstea, în vecii vecilor, amin.

¹⁾ vorbesc.

XIV.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ ȘI DE UMILINȚĂ ÎN DUMINICA FLORIILOR

PREDOSLOVIE.¹⁾ O! cât sunt de minunate semnele bucuriei ce arată astăzi Ierusalimul la intrarea Domnului Hristos! „Ca pre un biruitor îl priimește toată cetatea, iese intru întâmpinarea lui norodul și mulțimea, toată rânduiala i să închină cu cucerie și toată vârsta îl cinstește cu laude; unii aștern hainele lor pre pământ, ca să treacă, și alții cu frunzele copacilor îi împodobesc calea, alții merg înainte cu stâlpari și alții îl urmă cu ramuri, alții îl slăvesc ca pre un fiu al lui David: «osana fiiul lui David» și alții îl propoveduesc împăratul lui Israil. Blagoslovit e cel ce vine in numele Domnului, împăratul lui Israil. Și pentruca să fie bucuria mai mult minunată, până și pruncii cei fără de răutate cu ramuri în mâini și cu laude strigă: «osana celui dintru înălțime!» Dar oare de unde atâtea glasuri veselitoare? de unde atâtea măriri? din ce pricină atâta bucurie la norod și atâta cinste Mântuitorului Hristos? Ne-o spune, feții mei, evanghelistul Ioan, la Evanghelia de astăzi, zicând: pentru aceea îl și întâmpină pre el norodul, că auzise că a făcut el acest semn: învierea cea trupească a lui Lazăr a dat pricină norodului să facă lui Hristos o priimiță neobicinuită ca aceasta,

¹⁾ Subtitlul lui Ivireanu.

să alerge întru întâmpinarea lui cu stâlpari, să-l mărească cu laude: «osana fiul lui David». Și gândul cel de taină a acestei învieri îmi dă mie pricină să fac astăzi înaintea dragostei voastre această vorbă; însă voiu să vă arăt cui să închipuește acest Lazăr și a câtă milă are trebuință, pentru ca să învieze, cea ce zace ca Lazăr mort de 4 zile în groapă. Ci ascultați cu dragoste și pohtiți să vă folosiți sufletește.

**CE TREBUIE SĂ ÎNTELEGEM
PRIN MORȚII ÎNVIATI DE IISUS?**

Nu socotesc să fie nici unul din cei ce au puținică știință din Sfânta Evanghelle, carele să nu poată înțelege fără multe tălmăcitori cui să închipuește acest Lazăr, pentru carele pre larg povestește Evanghelia lui Ioan. Ajungă să știe cum că păcatul este moartea sufletului, pentru ca să cunoască îndată cum că mort ca acesta, carele face împușt în groapă, altul nu este, fără numai păcătosul, carele măcar că trăește, măcar că vorbește, măcar că să bucură și să răsfată pururea, iar este mort, pentru căci îi lipsește darul cel dumnezeesc, carele-i este vieța cea adevărată. Și dintru aceste puține cuvinte prea lesne a înțeles fieștecarele cui să închipuește Lazăr, dar nu știu de va înțelege așa prea lesne și celea pentru ale lui Lazăr; că fiind mijlociri ca acelea, dau pricină fieștecăruia să gândească și să să minuneze, pentru căci la acest Lazăr mort vedem atâta despre partea lui Hristos, cât și despre partea norodului, oarecari despărțeli, oarecari semne alese, carele la alți morți ce au înviat Hristos ni i să văd, nici vreunul din evangheliști o povestește.

Noi știm cum că Hristos, afară din Lazăr, a mai înviat și pre alți doi morți, precum să vede la Matei în 9 capete și la Luca în 7, adică: pre fata lui Iair și pre feciorul văduvei, pre cea la Capernaum și pre cela la cetatea Nain; pre aceea de 12 ani și pre acesta tânăr de vârstă; pre aceea singură născută și pre acesta singur născut; pre aceea în casa tătăne-său și pre acesta la ușa cetății; și cu toate acestea, nici la fata aceea, nici la acest fecior n'a făcut norodul vreo arătare, nici au ieșit cu stâlpari și cu ramuri întru întâmpinarea lui

Hristos, precum au făcut astăzi la învierea lui Lazăr, că și cei mici și cei mari strigă: «bine e cuvântat cel ce vine în numele Domnului, osana celui dintru înălțime». Dar (oare pentru ce) această despărțeață între cei doi morți și între cest de al treilea? Nu eră minuni și acelea două, precum a înviat și pre acest de al treilea? Dar apoi pentru ce la învierea lui Lazăr atâta bucurie, atâta cinste, atâta mărire, și la acei doi morți numai o mulțumită proastă către Dumnezeu și nu mai multă?

Pentruca să pricepem taina acestui cuvânt, să cuvine să socotim pre acești morți nu după slova evangheliceștei istorii, ci după duh și după taina gândului evanghelicesc. Dumnezeuții părinți să cunosc într'un gând și zic: «cum că și acești doi morți nu sunt închipuiri numai unuia singur păcătos, ci a mai multor păcătoși: pentru că alt păcătos să înțelege fata lui Iair, și altul feciorul văduvii, și altul Lazăr.

**CE TREBUIE SĂ ÎNTELEGEM
PRIN ÎNVIEREA FETEI LUI IAIR?**

Fata cea moartă a lui Iair, ce a murit în casă, închipuește pre păcătosul acela care păcătuiește cu mintea și cu voința, adică care să află în voință ca aceea să păcătuească, dară păcatul încă nu l-a isprăvit cu lucrul, sau pentru căci nu i-a dat vreme îndemână, sau pentru căci n'a avut putere să facă aceea ce pohtia; închipuește și aceluia carele au din nesocotință, au din nepricepere, au din pornirea tinerăților, sau, precum zice dumnezeescul Theofilact, din slăbiciunea firii omenești, fiind bănuît, cade fără de veste în cursele păcatului, încăși închipuește și aceluia ce a greșit adevărat, iar păcatul lui este, pentru ca să zic așa, ascuns în casă, nu s'a vădit în lume, nici s'a făcut cunoscut la oameni.

**CE TREBUIE SĂ ÎNTELEGEM
PRIN ÎNVIEREA FIULUI VĂDUVEI?**

Iar feciorul văduvei, carele să aduce în pat afară, să închipuește păcătosului aceluia carele a săvârșit cu lucrul păcatul și s'a îndulcit pre sine sau cu lăcomia, sau cu strâmbătatea, sau cu curvia și cu altele asemenea; să închipuește încă și celuia ce a adus

la păcatul cel dintâiu și al doilea, și călcând o poruncă a lui Dumnezeu nu s'a temut să calce și a doua și a treia, și aceasta nu în taină, ca cel dintâiu, ci de față, fără de rușine și fără de frică, în mijlocul cetății și în vederea tuturor oamenilor, cu scandală¹⁾ de obște și cu paguba vecinului său.

**CE TREBUIE SĂ ÎNȚELEM
PRIN ÎNVIEREA LUI LAZĂR?**

Al treilea mort, carele este Lazăr, ne adeverează pre cel ce a îmbătrânit în păcat; și obicinuit în răutate, și nu poartă grije niciodată pentru mântuirea sufletului său; toată ziua curvește, prea curvește, năpăstuește, apucă, nu să rușinează de oameni, nu să teme de Dumnezeu, nu ascultă învățături, nu priimește sfaturi, plâng înainte lui săracii și nu i să face milă de ei, strigă văduvele, pentru căci nu le face dreptate, și nimic nu grijaște; suspină vecinul, pentru căci îi ține al său și nu ascultă.

Acest păcătos nu numai că este îngropat în groapa păcatului, fără de graiu, fără de duh, fără de simțire, fără de nădejdea mântuirii, ci este încă, ca și Lazăr, legat de mâini și de picioare cu înfășături, adică strâns tare cu legăturile păcatelor lui, după cum zice sfântul duh la cele 5 capete ale pildelor: «fieștecare să strânge cu șirurile (legăturile) păcatelor sale, fără de a putea să săvârșească vreo bunătate sau vreun lucru plăcut lui Dumnezeu, are și fața lui cu giulgiu legată, fiind orbit de păcat; nu cunoaște ticăloasa lui întâmplare, nu vede adâncul întru carele să află, nu socotește muncile cele de veci ce-l așteaptă; zace și deasupra lui piatra grea, care este puterea obiceiului celui vârtos, care obiceiul apasă și îngreuiază sufletul lui atâta, cât nu-l lasă să să scoale din groapa ticăloșiei, nici lasă să răsuflă».

Deci precum pentru Lazăr zicea Martha: «Doamne, iată pute», așa mai cu cuviință putem să zicem și noi că acest păcătos este adevărat împuțit, de vreme ce nu patru zile, ci săptămâni și luni și ani vremi să află îngropat în groapa păcatului.

¹⁾ scandal.

Acum dară să vedem drept ce să face atâta bucurie la învierea celorlalți morți? Aceasta este pricina, pentru că măcar că înaintea puterii lui Dumnezeu nu este nici un lucru cu anevoie cu neputință, iar în socoteala omenească mai cu anevoie și mai de minune să vede învierea unui mort, pre carele l-a văzut în groapă de patru zile și împușit, precum eră Lazăr, decât învierea unui mort pre care-l duceă să-l îngroape, ca pre feciorul văduvei, sau altui mort carele numai atuncea în grab a murit ca fata lui Iair. Pentruca să cunoască păcătosul carele ș'a cheltuit toată vieța în păcat și a îmbătrânit în răutăți și s'a instrăinat de tot din darul lui Dumnezeu și s'a făcut slugă păcatelor și rob diavolului, cât este de cu anevoie întoarcerea lui și cum că din groapa obiceiului celui rău nu este cu putință niciodată să iasă, fără numai cu mare osteneală, cu neasemănată pocăință, și cu o milă a lui Dumnezeu mai aleasă. Și de vă prepuneți la aceasta, socotiți, rogu-vă, aceea ce a făcut Hristos, când a înviat pre cei trei morți și veți înțelege adevărul.

La mortul cel dintâi carele eră fata lui Iair, zice evanghelistul Matei: «când a mers Hristos să o învieze, n'a zis nici un cuvânt, numai a apucat-o de mână și s'a sculat fata». La al doilea mort, la feciorul văduvei, zise evanghelistul Luca: «cum că s'a atins de cosciug și numai atâta zice: «voiu nice (tânărul), ție zic scoală, și șezù mortul». Iar la al treilea, Lazăr, ce n'a zis și ce n'a făcut dulcele Iisus să-l învieze? Citiți la Ioan în 11 capete și vedeți întâi zice: «gemù (se măhni) cu duhul și să turbură pre sine»; a doua, din ochii lui cei dumnezești a curs lacrimi: «și lăcrămă Iisus»; a treia, a ridicat ochii în sus și s'a rugat pentru dânsul lui Dumnezeu Tatăl: «Părinte, mulțumescu-ți că m'ai ascultat»; și la cea de pre urmă cu glas groaznic, cu carele a turburat tot iadul, aduse pre Lazăr dintru întunericul morții la lumina vieții, cu glas mare strigă: «Lazăre, ieși (vino) afară, și ieși mortul». Acum spuneți-mi ce închipuește aceasta, ce ne învață această mijlocire despărțită cu care a înviat Hristos pre cei 3 morți: pre cel dintâi cu atingerea mâinii, pre al

doilea cu un cuvânt prost ¹⁾ și pre al treilea cu lacrimi, cu rugăciune și cu glas mare! Dumnezeuescul Zlataust și sfântul Theofilact și toți tâlcuitorii Sfintei Evanghelii zic cum că aceasta a vrut să învețe Hristos, Domnul vieții și al morții, că păcătosul carele este mort în darul lui Dumnezeu, pentru căci au păcătuț din nesocoteala și din slăbiciunea firii, înviază prea lesne, lasă păcatul și vine în pocăință cu atingerea dumnezeescului dar. Așijderea și celălalt, carele a căzut din dragostea lui Dumnezeu de două ori, iar încă fiind tânăr în căutate, și aceasta cu ajutorul lui Dumnezeu, cu învățăturile Evangheliei, de nu să va căi astăzi, să va căi mâine, lasă căutatea și iar să întoarce pre calea mântuinții, iar al treilea carele a îmbătrânit în păcat și s'a obicinuit în desfătări și în deșertăciunile cele lumești, în pohtele lui cele rele, nu este cu puțință să să întoarcă prea lesne, ci a rămâne fără de căință și moare în păcat, de vreme ce, după cum zice David: «departe e dela păcătos mântuirea», pentru căci intru toată viața lui n'a cercat îndreptățirile lui Dumnezeu, sau pentruca să vie în căință, trebuiește un ajutor tare de sus, un cuvânt viu al lui Dumnezeu, carele să va ²⁾ în tot chipul să-l ridică din păcat, precum a ridicat și pre Lazăr din groapă, și de vreme ce aceasta nu să întâmplă niciodată, sau să întâmplă foarte rar, pentru căci nu are Dumnezeu datorie să mântuească pre nimenea cu deasila, pentru aceasta când să va întâmplă să învieze un mort ca acesta, de patru zile, să să întoarcă în casa cea părintească un fiu ca acesta, prea curvar, să să afle oaie rătăcită ca aceasta și un filear ca acesta pierdut; adevărat bucurie să face în cer și pre pământ, a căruia bucurie este inchipuirea aceasta ce s'a făcut astăzi în Ierusalim pentru învierea lui Lazăr, pentru căci să bucură de Dumnezeu, să bucură îngerii, să veselește toată beserica, care a câștigat iară pre iubitul său fiu, a căruia eră desăvârșit desnădăjduită mântuirea. Iată dară câtă neinde-

¹⁾ simplu.

²⁾ dacă vrea.

mână, câte împiedicări și câte împotriviri are căința păcătoșului, care a îmbătrânit în păcat.

Dar putea-voi crede eu, iubii mei, cum că aici între turma mea cea cuvântătoare să fie oi ca acestea rătăcite? Lazăr! ca aceștia, păcătoși ca aceștia, împietriți la inimă și necăitori? Credința voastră cea multă nu mă lasă să o cred (aceasta), iar de să va întâmplă din depărtarea dumnezească să se afle cineva întru această nevoie ticăloasă și vrednică de plâns, cu multă scârbă de inimă îmi întorc cuvântul către dânsul și-i zic, precum zicea Hristos către Jidovi pentru Lazăr: «unde l-ați pus pre dânsul?» unde ți-ai pus, păcătoșule, sufletul tău cel iscusit, cel frumos, cel minunat, cel vrednic? Unde ți-ai îngropat partea cea mai aleasă a sinelui tău, zidirea cea mai iscusită a dumnezeștei puteri, soția¹⁾ cea iubită a ingerilor? Unde este frumusețea aceea a închipuirii cei dumnezești? Unde este podoaba a darului celui dumnezeesc? Unde este slava, unde sunt frumusețile lui cele minunate, carele îl arată mai luminat decât soarele? Așa fără de socoteală ai lăsat să le piardă păcatul și să le vânture cu țărâna vântul? Dar cum nu te milostivești asupra-ți? Cum nu-ți plângi nenorocirea? Plânge pentru tine beserica, plâng dreptii, plânge ingerul păzitoriul sufletului tău, pentru căci vede a avea pierzarea ta, și tu nu veși o lacrimă, tu nu te întristezi, nu vii în căință, o fiule, carele ești mort, Lazăre, îngropatule în groapa nesimțirii, ieși afară, vino îndată în sinești, vezi-ți ticăloșia ta, lasă acel obicei rău al păcatului, carele te-a omorât și te-a despărțit de Dumnezeu, carele te-a zidit: «întoarceți-vă către mine și mă voi întoarce către voi», zice Dumnezeu, prin rostul prorocului Malahiei, către toți păcătoșii.

Adevărat, feții mei, milostiv este Dumnezeu și îndelung răbdător și pohtește întoarcerea și mântuirea tuturor, că pentru aceea a primit crucea și moartea, ci numai un lucru trebuiește, fără de carele nu este cu putință să vie niciodată

1) tovarășa.

păcătoșul în căință, care lucru ni-l arată Hristos la învierea lui Lazăr. Putea adevărat Mântuitorul să învieze pre Lazăr, așa precum să află închis în mormânt, iar n'a vrut, ci întâi a poruncit să ridice piatra de pre mormânt și atuncea l-a înviat; dar oare știți pentru ce? Pentru ca să înțeleagă păcătoșii cum că de nu vor ridica deasupra lor piatra obiceiului celui rău, cu neputință este să învieze și să se căească. Luați piatra, această piatră trebuie să o ridice (de pre inima sa) iubitorii de argint, să dea înapoi lucrul cel strein, să nu facă strâmbătate, să nu jefuească, iar de nu, nu va învia. Această piatră trebuie să o ridice iubitorii de desfătări, să lase pohtele lui rele rele, voile trupului, iar de nu, nu să va sculă; această piatră să cuvine să o ridice zavistnicul, pre aceasta pizmăturul, pre aceasta trufașul, pre aceasta clevetnicul, să nu netrească cu clevetirea pre fratele său, să nu hrănească vrajba în inima lui, să nu voească răutatea altuia, să nu să trufească asupra altora, iar de nu, nici mântuire va află, nici să va sculă din groapa păcatului. De ce voiu zice? Mă tem că să va prinde la voi cuvântul Isaiei, ce zice la al 6 cap.: «s'a îngropat inima norodului acestuia și cu urechile greu a înțeles și ochii lor au închis»; și aceasta este pricina.

DAVID ȘI GOLIAT. — SEMNIFICAREA LUPTEI LOR.

Când a vrut David să să lupte cu Goliat, alte arme n'a luat cu el, fără o praștie și 5 pietre de piu, și ce s'a întâmplat? Indată cum a aruncat piatra cea dintâi, zice Scriptura, la întâia carte a împăraților la 17 capete, cum că a rănit pre streinul de fel în frunte și surpându-l jos l-a omorît: Goliat este păcatul, David, care să luptă asupra păcatului, este propoveditorii Evangheliei, pietrele sunt cuvintele lui Dumnezeu și praștia este puterea dumnezeescului har împotriva acestui Goliat. O câți Davizi, câți propoveditori Evangheliei s'au luptat cu puterea duhului sfânt! Și într'alte vremi și în aceste de acum a svârilit asupra păcatului, nu cu un cuvânt evanghelicesc, nu cu o piatră, precum a făcut David, ci cu multe și de multe feliuri de cuvinte și învățături,

nici încetează propoveduirea Evangheliei. Dar ce? oare căzuți cu aceasta Goliat, oare omoritu-s'a întru voi păcatul? dar unde sunt semnele mântuirii voastre, unde sunt semnele biruinții? Știu că astăzi ați luat cu toți din mâna besericii stâlpii și ramurile, carele, pentru că sunt semnele biruinții, vădesc că le-ați luat, pentru căci într'aceste zile ați biruit pre vrăjmașii voștri, pre diavolul și pre păcatul. Dar oare fi va această adevărat? Măcar de ar da Dumnezeu să fie așa, o câtă bucurie s'ar fi făcut în ceriu pentru voi! Ci mă tem că vă țineți semnele biruinții și biruitoriu este diavolul; pentru căci nu văz pocăință, nu văz ispovedanie adevărată, nu văz vreo bunătate care să veselească pre îngeri și să întristeze pre diavolul. Inșă aveți încă, iubiți mei, vreme de mântuință, v'au rămas și aceste zile ale patimilor celor mântuitoare, întru care Fiul lui Dumnezeu ș'a vărsat prea sfânt sângele său pentru mântuirea sufletelor voastre.

Deci întru aceste sfinte zile, faceți cele ce n'ați isprăvit în toată vremea (aceasta bine priimită) a sfântului post, sau din nesocotință sau din zătniceala vrăjmașului, lăsați jafurile, lăsați strâmbătățile, vrăjmașiile, curviile și scandelile¹⁾. Prorocul Iona, când propoveduia pocăință în Ninevi, zicea cătră norod «încă 3 zile și Ninevi să va strică», asemenea vă zic și eu astăzi: încă 3 zile v'au rămas: Luni, Marți și Miercuri; cine întru aceste 3 zile nu să va căi și nu-și va ispovedui păcatele creștinești cu umilință și cu înfrângere de inimă și să să cuminece la Joi mari cu sfintele taine, adevărat pentru unul ca acela rămâne puținică nădejde de mântuință; și fieștecarele să gândească cu socoteală acestea ce este de folos pentru sufletele voastre.

¹⁾ scandalurile.

XV.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA DUMINICA FLORIILOR

« Mergi în satul carele este înaintea voastră și numai decât veți găsi o asină legată și mînzul cu ea : deslegînd-o aduceți mte, și de va zice cinevî cevă, veți zice : că acestea Domnului trebuiesc, și numai decât va trimite pre ele.»

DE CE A INTRAT IISUS ÎN IERUSALIM CĂLARE PE ASIN ?

Cum va putea fi adevărat, Domnul tuturor făpturilor a-i fi lipsă de niște dobitoace ca acestea? Ba de i-a fost lipsă de cară și de căruțe, ca să meargă undevași, are el cu mult mai slăvite și mai laudate cară decât aceste; că zice David : «s'a suit pre heruvimi și a sburat, sburata pre aripele vînturilor» (*Psalms 17*). De sunt drept aceea carale lui Dumnezeu acestea, cum i-a fost lipsă a să purtă de niște netreabnice dobitoace ca acestea? Lipsă i-a fost nu numai pentru sine, ci mai vîrtos pentru mine, că mă îngrozîă pre mine mai de mult mărirea aceea de care este scris : «înfricoșat este cerul ce ia sufletele boiarilor, înfricoșat este mai mult decât împărații pămîntului», și iarăși zice într'alt loc : «Dumnezeul izbînditorilor Domnul, Dumnezeul izbîndirilor slobod a lucrat ;» de care totuși și groază fiind cuprins și începătătorul neamului omenesc, strămoșul nostru Adam, s'a ascuns și n'a cutezat ca să iasă înaltea înfricoșatei fețe lui Dumnezeu, pentruca acestaș Dum-

nezeu, precum este înfricoșat și groaznic, așa este de blând și de smerit, că n'a vrut neamul omenesc cu groază să-l întoarcă dela rătăcire și cu înfricoșare, ci cu blândețe și cu faceri de bine; pentru aceea zice că i-a fost lipsă tocmai de aceste dobitoace, pre care fu dus smerit și cu blândețe în Ierusalim; iar pentrucă mai dinainte arătase din destul mărirea îngrozirii și a dreptății, să cuvineă drept aceea a arătării celor muritori tocmai și mulțimea blândețelor și a milostivirii, vrând ca să se împlinească și prorocia prorocului Zaharia, care a zis: «spuneți fetei Sionului: iată împăratul tău vine la tine blând și șezând pre asină și pre mânz fiul celui de sub jug.» Cu care cuvinte duhul sfânt, groaza care o putea socoti norodul pentru numele cel împărătesc, făcând pomenire de blândețe și de smerenie, minunat au potolit, întru atâta cât nu eră nimic așa de sărac și de lepădat, carele să socotească că nu va putea merge la împăratul cel cu numele smerit și sărac. Deci spre arătarea acestei faceri de bine iubite, cu adevărat i-a fost lipsă lui Dumnezeu de acele dobitoace, că precum împărații cu un fel de haine când merg la vânat, cu alt fel când merg la îngropăciune, și cu alt fel de haine când merg la nuntă; așa și Dumnezeu după vreme să înfrumusețează, drept aceea cu altfel de poboabă va veni când va judecă lumea, că va veni pre noriul ceriului, cu putere și cu slavă mare, că așa să cuvine mai vârtos judecătorului; iar acuma pentrucă nu vine să judece, ci vine pentru ca să se cumpere și să întoarcă către sine neamul omenesc, precum însuși grăește: «n'a trimis Dumnezeu pre Fiul său în lume ca să judece lumea, ci pentru ca să mântuească lumea printr'insul.» Și tocmai pentru aceasta i-a trebuit să vie îmbrăcat cu blândețe și cu smerenie, ca nu doară viind cu altă slavă oarecare mai mare, să se sparie oamenii și să fugă de dânsul, «precum odinioară Jidovii în muntele Sinai, sperindu-se au fugit, neputând răbdă groaza și mărirea lui»; că de ar avea cinevă ochi ca aceia, cu cari ca într'o oglindă măcar cât de pușintel să poată vedea aceea fără desăvârșit și nespusa mare adâncime al facerilor de bine a lui Dumnezeu,

aceia adevărat n'ar putea să să oprească ca să nu să aprinză de dragoste și de bucurie, și ca să nu vestească deapănarea laudele cele dumnezeiești, și ca să nu să răpească în minte de minunea unor faceri de bine ca acestea. Și cari socotesc drept aceea aceste faceri de bine ziua și noaptea, oare de ce bucurie vor fi cuprinși și cu ce veselie să vor răsfăța, și ce sărbători vor prăznuți, ce psalm și ce cântări vor cânta? Cu adevărat nu numai cu psalmi și cu cântări de veselie trebuie să să prăznuim o facere de bine ca aceasta, ci și preste fire (putem a zice), oarecare lucru de bucurie mare să facem, și cu veselie din destul să prăznuim; și pentru ca să nu fie bucuria și veselia noastră în deșert, trebuie să cunoaștem cu ochii cei sufletești prăznuirea vremii aceștia, ca să nu ne zică și nouă prorocul: «uliul pre ceriu a cunoscut vremea sa, turtureaua, rândureaua și barza au cunoscut vremea venirii lor, iar norodul meu n'a cunoscut judecata lui Dumnezeu»; că urt lucru va fi și necuvios, când pasările vor cunoaște vremea lor, și după vremea aceea își vor și schimbă lăcașurile sale, iar noi vremurile rele rânduite de sfânta beserică spre spășenia sufletelor noastre nu le vom cunoaște; că precum trupurilor celor vii, așa sufletelor le este de lipsă schimbarea vremilor, că faptelor celor de multe feliuri, iară de multe feluri le lipsesc ca să le sporească. Care lucru băgându-l de seamă beserica noastră, ca o maică dulce și iubitoare de fii deapănarea priveghind și rugându-se pentru noi a rânduit schimbarea vremilor; pentru că cu această schimbare de vremi, nu numai urarea lucrurilor celor sufletești să o schimbe (câtele lucru mult a ne strică a putut), ci și spre faceri de bine și spre cuvântări dumnezeiești ne îndeamă; că pentru aceea vreme, care este dela Duminica Intrării Domnului Iisus Hristos în Ierusalim până la ziua patimilor, a rânduit beserica noastră, ca să fie vremea canonirii și a pocăinții, iar din ziua aceea până la Paști este a întristării și a amărăciunii, iar dela Paști până la Rusalii este vremea bucuriei și a veseliei sufletești; că acele taine le-a rânduit Dumnezeu ca pre aceste vremi să să săvârșească, care făcând ageră firea omului, a înmulți fap-

tele cele bune indeamnă. Iar acuma pentru că este vremea sau ziua Intrării Domnului nostru în Ierusalim, puteţi doară întrebă: ce va beserica noastră cu această sfântă vreme, sau mai vârtos să zic ce pohteşte dela noi? Pohteşte vremea aceasta cugetul cel bun al sufletului nostru cătră Dumnezeu Mântuitorul nostru, pohteşte dreptatea, pohteşte dragostea cea adevărată, pohteşte şi mărire din inimă smerită; pentru că toată mântuinţa omului dela Dumnezeu este, şi omul nu vrea să meargă cătră Dumnezeu, ci Dumnezeu s'a milostivit şi a venit la om.

DE CE A VENIT
MÂNTUITORUL ?

Iar de veţi întrebă la ce a venit? Venit-a (precum însuşi zice), ca să caute şi să mântuească pre cel ce eră pierit; «a venit ca să arate lumină acelora ce eră întru întuneric şi şedeă în umbra morţii», (*Isaia*, 61) venit-a ca să mântuească pre cei robiţi şi pre cei rătăciţi să-i aducă la cale, şi pre cei streini la moşile lor, şi pre cei morţi să-i învieze spre vieaţă, şi pre vrăjmaşii şi pizmaşii lui Dumnezeu să-i împace cu Dumnezeu Tatăl, şi făcându-i părtaşi duhului său celui sfânt, să-i facă moşneni împărăţiei sale; venit-a drept aceea robilor răscumpărare, morţilor înviere şi vieaţă, bolnavilor vraci, rătăciţilor cale dreaptă. Şi luând Dumnezeu trup mergea după cela care fugise dela dânsul, că fugise dela binele cel mare omul cel orb şi nebun, întru atâta cât nu l-a putut înturna cu nici un glas de strigare procească, ca să se întoarcă de pre calea rătăcirii.

Pentru aceea însuşi Dumnezeu întrupându-se s'a apropiat de cel ce fugia, ca să-l întoarcă cătră sine; despre care lucru învaţă apostolul, când zice: «că Domnul Hristos n'a luat din îngeri, ci din sămânţa lui Avraam a priimit.» A priimi, să zice: care prinde unul dintru vrăjmaşii săi, şi fiind volnic ca să-l omoare, nu-l omoară, ci-l face lui şi fiu şi mostean în casa sa. Aşa a priimit drept aceea şi Mântuitorul nostru sămânţa lui Avraam.

Iar de vrei vrea cu puşintele cuvinte, ca să înţelegi la ce a venit? Ascultă de vezi ce zice prin *Isaia* prorocul: «Duhul

Domnului preste mine, pentru care m'a uns, a binevesti să-mecilor m'a trimis, a vindeca pre cei sdrobiți cu inima, a propovedui celor robiți iertare, celor orbi vedere, a chema Domnului a priimit, ca să să mângâie tot jalnicul, și ca să puiu tărie tuturor celor ce jălucesc în Sion, și ca să le dau lor coroana pentru cenușă, untul veseliei pentru suspine, haina bucuriei pentru întristare.» Ce este drept aceea mai dulce decât cuvintele acestea? Ce este mai frumos și ce este mai iubit? De este drept aceea trimis Hristos dela Dumnezeu Tatăl spre săvârșirea acestor faceri de bine, să fie blagoslovită venirea lui în lume, și să fie blagoslovit și acela ce l-a trimis pre el la noi, și să fie blagoslovit și acela ce vine, a căruia facere de bine astăzi cu asemenea glasuri strigând pruncii, o propoveduesc: «blagoslovit este acela ce vine în numele Domnului, osana întru cei de sus.» Care cuvânt nu numai astăzi, ci în toată viața noastră, limbile, rosturile și gurile noastre să-l grăească.

Aceasta este dar taina aceea care începe a prăznui beserica noastră astăzi, și ne arată nouă vaetile, plânsurile, suspinile și durerea părinților celor din legea veche, cari cu atâta dragoste doriă de venirea lui Hristos, precum însuși zice cătră ucenicii săi: «fericiți sunt ochii cari văd cele ce voi vedeți, că adevăr zic vouă; mulți împărați și proroci au vrut să vădă cele ce vedeți voi și n'au văzut, și să vădă ce auziți voi și n'au auzit;» că aceștia toți au luat numai făgăduința acestei faceri de bine, iară nu moștenire, precum grăește și apostolul: după credință muriră aceștia toți, nepriimind făgăduința, ci de departe privindu-o. Frumos grăește: privindu-o; că precum fac aceia cari un lucru foarte iubit îl văd de departe, iar la el ca să meargă nu pot, cari cu ochii văzându-l, iar cu cugetul și sufletul dorind îl privesc, care lucru făcea sfântul acela Patriarh, carele cu atâția ani murind înaintea lui Hristos, zicea: «mântuirea ta voui așteptă Doamne, și oasele mele să vor odihni întru nădăjduire.» Pentru care lucru mie mi să pare a fi părinții cei de demult asemenea aceloră pre cari îi ia și-i învâluește furtuna cea de noapte pre mare, și văd lumina oare unde departe într'un loc de nă-

dejde pusă, spre care silesc ca să o ajungă cei învăluiți, și adesea cu ochii cătră dânsa privesc, și pânzele le îndreptează ca să meargă (din cât pot) într'acollo; și aceea de nu pot, într'alt chip cu ochii și cu sufletul o cuprind. Așijderea și părinții noștri cei de demult, întorcându-și ochii spre lumina cea adevărată, spre Domnul nostru Iisus Hristos (care cu lumina sa umbra și întunericul lumii aceștia au stricat), cu smerenie își tindeă mâinile sale, și spre aceea din tot cugetul doriă, și spre aceea degrab ca să sosească pohtia, strigând cu prorocul: «degrab să ne întâmpene pre noi milele tale, Doamne, că am sărăcit foarte;» spre care strigare îi îndemnă și de Dumnezeu cuvântătorul prorocul Isaia zicând: «carii vă aduceți aminte de Dumnezeu, nu tăceți și nu fiți muți, până când va pune lauda Ierusalimului pre pământ;» zice și într'alt pentru Sion nu voiui tăceă și pentru Ierusalim nu mă voiui odihni, până când va ieși ca lumina dreptatea lui și mântuitorul lui ca o făclie aprinsă; adică, pentru marea dragoste cu care iubesc beserica și adunarea celor credincioși nu voiui tăceă, nici mă voiui odihni, ci deapururea cu rugăciunile mele voiui strigă către urechile milostivirii dumnezești, până când va trimite pre dreptul acela, de carele toate neamurile doresc, carele ca răsărita soarelui și ca făclia cea aprinsă întunericul lumii va strică, și lumina cea adevărată, adică luminata cunoștință a lucrurilor dumnezești o va arată ochilor oamenilor celor muritori să făgădueste, și precum a făgăduit a și săvârșit, slobozind dintru adâncul inimii cu căldură cuvântul acela: râurați ceriurile de sus și norii să plouă dreptate, să să deschiză pământul și să arate pre mântuitorul. Ce zici prorocule? Ce pohtești? De pohtești ca să iasă din ceriu și dintre nori cel drept, cum zici pământului ca să arate pre mântuitorul, și cum poate fi ca ceriul cu norii să ivească pre cel drept? Și pământul să-l arate? Amândouă sunt adevărate din ceriu și de pre pământ deodată a să ivi; din ceriu, pentrucă este fiul lui Dumnezeu de pre pământ, pentrucă este fiul omenesc, pentru aceea strig cătră ceriu și cătră pământ, ca să ne arate nouă pre dreptul și mântuitorul acela al lumii.

Drept aceea aceste cuvinte, aceste strigări, și aceste dorințe ale sfinților părinți, biserica întru această vreme ni le arată celor mai dinainte făgăduindu-le, iară nouă dându-ne mila sa, căci ce doria sfinții aceia părinți noi avem, și ce milă așteptă ei, pre noi ne-au întâmpinat, și ce privia ei de departe, noi cu evangelistul avem astăzi: «carele eră dinceput, care am auzit, care am văzut cu ochii noștri, care am privit, și mâinile noastre am pipăit pentru cuvântul vieții, pre acela vestim și mărturisim vouă vieța cea vecinică, care a fost la Părintele, iar acum s'a arătat;» a căruia arătare, atâta bucurie ne aduce nouă, mai mult decât ce aveă părinții cei sfinți dedemult, a căruia așteptare cu drag și durere mă îndeamnă ca eu să zic acest cuvânt: «sărută-mă pre mine sărutarea gurii sale;» că toți câți eră din duhul cunoșteă câtă milă eră să verse pre buzele aceluia; dorind și el drept aceea ca să fie părtaș unei bunătăți ca aceștia, zice din tot sufletul, ca să mă sărute pre mine cu sărutarea gurii sale; care cuvânt atâta face, ca și când ar zice: pre Moisi nu-l auz, căci este la limbă împiedicat, buzele Isaiei sunt întinate, Ieremia a grăi nu știe, pentru că este prunc, și toți prorocii au amuțit, ce el înșuși să-mi grăească mie și să-mi deschiză voia părintelui său, și în ființa sa pre mine să mă învețe; a căruia prea iubită ființă pre mine să mă învească, și râurile învățăturilor lui să să facă în mine izvor de apă mântuitoare întru vieța cea veșnică.

Vedeți drept aceea, fraților, ce taină mare prăznuște biserica noastră întru această vreme; care taină cei dedemult întru atâția ani dela începutul lumii au dorit și n'au câștigat, iar noi întru această vreme avându-o o prăznuim. De aici lesne este a înțelege ce pohtește dela noi pricina acestei sfinte vremi. Pohtește nevoința sfintelor rugăciuni, laude dumnezești, mulțăminte pentru binele ce am luat dela Dumnezeu, împărțirea milosteniei, posturi, împreunare adesea cu prea sfintele taine, curățenia sufletului, care acestea toate gătesc sălaş întru inimile noastre, spre venirea Domnului; și ne îndeamnă spre faceri de bine, că cu aceste podoabe de fapte

bune logodnica chiamă cătră sine pre iubitul mire zicând :
«patul inimii mele înfrumusețat este cu florile doririlor dum-
nezești, și casa mea este ca lemnele¹⁾ cele mirositoare și ne-
tricate a facerilor de bine întemeiată.» Că pre acest fel de
sălaș și mirele bucuros pleacă, și rămâne acoloa până când
trece ziua și umbra pleacă. Spre prăznuire adevărată acestor
taine, trebuie ca să-și rânduească omul vremea în toate zilele,
iar de nu vom face nici unile din acestea, de ce folos vom
fi nouă aceste sfinte vremi? Trebuiește dar pentru aceasta
ca să ne facem și noi soți vremii și să ne nevoim spre prăz-
nuirea intrării trupești a Domnului nostru Iisus Hristos în
Ierusalim, și spre ascultarea patimilor Sfinției Sale să ne gătim,
ca să putem strigă și noi ca tâlharul : «adu-ți aminte, Doamne,
când vei veni întru împărăția ta ;» și cu moartea sa omorînd
moartea să ne dăruască vieța cea dorită, amin.

¹⁾ arborii.

XVI.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA SFINȚII ȘI ÎNTOCMA CU APOSTOLII ÎMPĂRAȚI CONSTANTIN ȘI ELENA

«Tot cel ce să smerește să va înălța».

Nu este cu putință să ajungă neștine la liniștea mântuirii, de nu va trece întâi prin ușa răbdării; nu este cu putință să să suie în cereasca cetate a fericirii, de nu va intra prin calea smereniei; nu este cu putință să să înalțe în ceata sfinților, de nu să va smeri cu duhul aici jos în orașul celor pământești, nu este cu putință să împărătească împreună cu Hristos la cer, de nu va urmări aici urmelor lui Hristos cu crucea, nu este cu putință să rămâneă cuiva nume vestit în lume, cu fapte rele și necuvioase.

CONSTANTIN ȘI MAXENTIU.

Aceasta cunoscând și marele Constandin, cine va putea să povestească smerenia lui cea mare? Cine va putea să scoață la arătare creștinătatea lui cea desăvârșită și cugetul lui cel creștinesc, pentru ca să să învrednicească dumnezeieștilor făgăduieli, pentru ca să să împărtășească bucuriei cei nespuse a împărăției ceriului? Căci, când a răsărit lumina lumii aceștia și a lăsat brațele cele părintești, ieșind din Vretania, de n'au fost încă creștin, iară fugiă de cugetul cel păgânesc, și urâciunea ce arată către lucrurile cele păgânești închipuia

procopseala ceea viitoare, ce eră să facă în creștinătate. Și oare n'a arătat mare creștinătate? că auzind nedreptățile cele păgânești ale lui Macsentie, ce făcea asupra creștinilor, a ridicat asupra-i războiu, și măcar că eră în nevoie, atâta cât eră să să biruească de Macsentie, iar l-a încredințat biruitor și i-a sporit bărbăția sufletului spre luptă neadormita pronia lui Dumnezeu, cu o inchipuire de cruce pre ceriu, care zicea cu slove de stele: «cu aceasta să biruești.» Dintru care arătare, întărindu-se bun credinciosul Constandin, atâta de tare s'a luptat cu păgânul Macsentie, cât l-a biruit desăvârșit și l-a înecat în apa Tiverului; luând drept aceea îndrăzneală de pre aceste semne cerești blagocestivul împărat, atâta a procopsit în creștinătate, cât face să să minuneze toți cei ce aud.

FAPTELE SFÂNTULUI
CONSTANTIN.

Omul este dobitoc iubitor de sine, că de ce nu să apucă? și de ce nu să ostenește? și cu ce nu să silește pentru odihna, liniștea și paza sănătății lui? Că fiind sănătos, ce nu face pentru ca să apere și să depărteze cele ce supără sănătatea? Câtă cheltuială face pentru ca să stea împotriva gerului iernii, împotriva arșiții verei? Fiind bolnav, cât să cheltuește, cât pătimizește, cât rabdă! Pentruca să-și câștige ce a pierdut, nu bagă în seamă a-și cheltui averea, a gustă doctorii amare, a să adăpă cu băuturi grețoase, a vărsă sângele, și nu este nici un lucru ca să nu-l facă pentru sănătatea lui și pentru mântuirea cea trupească. De pre aceste toate să priceapă fieștecarele cât este de dulce sănătatea și cât este de iubitoriu pre sine omul.

Deci acea pohtă a sănătății, care poate atâta la ceilalți să facă cele putincioase și cele neputincioase, n'a putut nici de cum să facă nimica blagocestivul Constandin, n'a putut, zic, măcar cât de pușintel să-l miște din călduroasa lui blagocestie; pentrucă fiind rănit iubitoriul de Dumnezeu de cum plite bube preste tot trupul, eră o minune celor ce-l vedeau. N'a putut meșterșugul cel doftoresc să afle mijlocire vindeătoare și doftorii iscusite pentru această boală nevindecată-

În zăvistia cea jidovească aceasta sfătuiă pre împăratul, să mîngăie atîtăia prunci, cât să-și poată spălă trupul într'acel sânge scump al pruncilor celor omoriți, și așa cufundând patima aceea în lăuntru, s'ar fi mîntuit împăratul. Ce socotiți oare, să fie primit sfatul acesta iubitoriu de Hristos ? Să să fie apucat de doftoria aceasta credinciosul ? Ba, nu s'a apucat. Dar ce ? el, credința cea desăvârșit a credinciosului împărat, a zis cu glas mare : « Mai bine să mor eu bolnav și pentru dragostea lui Dumnezeu, decât să-mi iau sănătatea mea și să-mi răscumpăr mîntuirea mea cu atîta sânge nevinovat ». Răspuns alevărat de împărat credincios ; mai bine a socotit vieața altora, decât a lui. Oare nu s'a arătat cu această faptă adevărat următoriu lui Hristos ? Mi să pare să fie săltat ceriul cu toți îngerii de acest glas blagocestiv al răspunsului, au săltat sufletele celor drepți și cetele cerești, heruvimii și serafimii s'au bucurat pentru această curată cunoștință a dragostei către Dumnezeu, a iubitoriuului de Dumnezeu Constandin : și aceasta o adeverez din săvârșitul cel de pre urmă, că preste noapte i-a descoperit însuși împăratul împăraților, prin rostul așteptătorilor apostoli Petru și Pavel, cum că pentru credința lui cea desăvârșit s'a săvârșit dela Dumnezeu întocmai cu apostolii, și i-a dăruit nu numai sănătatea trupului, ci și sufletului, botezându-se de Sfântul Silivestru ; s'a botezat drept aceea în baia a doua a nașterii și s'a curățit de toată boala, el, înălțimea credinții lui Constandin ! și cine poate măcar să te ajungă ! Și de vreme ce atîta credință a arătat credinciosul împărat mai înainte de a să îmbracă cu haina cea luminată a credinței prin botez, socotiți de vedeți la cîtă înălțime s'a suit după podoaba credinței. Să turbure liniștea cea besericească de dobitoceasca pornirea eresului arienesc¹⁾, și pravoslavia credinței să luptă de valurile necredinței ; și la atîta nevoie a strălucii steaua cea luminoasă, blagocestivul Constandin, și adunând la Nicheia săborul cel lăudat, a potolit turburarea besericii. Și precum firea naște iarba cea de

¹⁾ al lui Arie.

vindecare la locul unde răsare odrasla cea purtătoare de moarte, precum să vede : are otravă de moarte scorpia, în după moarte să prefacă trupul ei iarbă de vindecare ; mușca năpârca de moarte, iar din trupul ei să face tiriicacul, carele este împotriva veninului ; într'acest chip a rânduit dumnezeiasca pronie ca pe vremile necuratului Arie să strălucească blagocestivul Constandin, pentru ca să risipească cu lumina credinței norul eresului arienesc.

Aici adevărat se cuvineă să aibă minte îngerească, pentru că să scoț la arătare legile cele sfinite, ce însuși au scris spre sporiul creștinătății și al credinței celor credincioși, mulțimea besericilor, care în multe locuri în slava lui Dumnezeu cu mare credință a făcut, milosteniile către cei sărăci și dragostea cea creștinească către toți și toate, pentru întărirea și întemeierea credinței.

SMERENIA SFÂNTULUI CONSTANTIN.

Deci de a strălucit atâta marele și întocma cu apostolii în credință, socotiți cât s'a înălțat în smerenie, care este roada credinței ! Socotiți pe prea slăvitul împărat, că a numărat mai mult biruință și pohfale, decât zile a vieții lui ; socotiți îndestulata lărgime a stăpânirii lui, care începea dela răsărit și să sfârșie la apus și cu toate aceste pricini care-l îndemnă spre mândrie, ca pre un împărat și împărat înfricoșat, slăvit purtătoriu de biruință, vedeți cât este de despărțit de aceea ce să cuvineă să-l arate vrednicia. Să cuviniă ca un hironit întocma cu apostolii, nu de oameni, ci de însuși arhierul desăvirșit Hristos, să șează mai întâi în sfinitele soboară ; iar ca un smerit nu s'a arătat niciodată să șază, de nu va ședeă întâi toți părinții, și nu în scaun nalt împărătesc, ci în scaun stând și prost. Ajungeă ca un blagocestiv împărat să poruncească să să zidească beserici, să să ridice case de rugăciuni și alte zidiri plăcute lui Dumnezeu ; iar ca un smerit ce eră însuși să pogoră din scaunul lui cel înalt și lepădă schiptrul lui din mână și scoteă haina cea împărătească de pe trupul lui și-și goliă capul de cununa cea de mult preț, și aduceă pre umerile lui pietre și cu mâinile lui iubitoriu

de Dumnezeu săpă cu ceilalți lucrători la temeele beserice-
lor. O, smerenie de nesfârșită margine! Veniți aici voi
lucătorii pustiuului, care ați stătut pilde minunate și dascăli ai
smereniei, veniți, zic, și vă minunați de smerenia împăratului
celui ce este întocma cu apostolii; mărturisiți cum că a ajuns
până la cele mai înalte; pentru că voi de ați și înfrânat
dobitoceștile patimi ale trupului, de ați smerit trupul de ați
lepădat deșertăciunile pohtelor, de ați iubit ținerea, de ați
urtit mândria, de ați trăit în curățenie, de v'ați făcut cu
măsurăciune smeriți, nu este nimic, pentru căci despărțin-
du-vă de lume și iubind sărăcia, lesne ați găsit sufletul vostru
în smerenie, pentru căci bine știm cum că sărăcia smerește
pre om; iar marele Constandin, din luciul lumii aceștia,
pupărat mare, stăpânitoriu lumii, cu domnie lată cu stăpâ-
nure desăvârșit, cu mărire nespūsă și să nu să mândrească,
ci mai vârtos să să arate desăvârșit pildă smereniei. Nu este
minunea minunelor? Nu este dovadă a unui dar mare dela
Dumnezeu în ceriuri? Și pentru căci a strălucit în bunătățile
cele mai alese preste măsură, marele și întocma cu apostolii
Constandin învață cu a sa pildă toată adunarea credincio-
șilor, toate cetele oamenilor, cari dimpreună serbează și prăz-
nuiesc pomenirea lui, să călătorească cu îndrăzneală sfântă
pre calea mântuirii, pentru ca să să facă părtaș cereștilor
bucurii și fericirilor lor celor de pururea. Invață drept aceea
pre cei bogăți, pentru căci fiind el prea bogat, făcă comoară
în ceriuri, după evangheliceasca poruncă; învață pre cei de
neam bun, pentru căci fiind el prea de neam bun, a pohtit
viețuirea și petrecania cetății cei de sus; învață pre împă-
rați, pentru că împărăjind el cu atâta putere siliă pururea
să câștige moștenirea făgăduielilor lui Hristos: învață pre
săraci, pentru că de vreme ce bogăția și mărirea s'au biruit
de pohta bunătății, cum să nu sporească prea lesne sărăcia,
care este pricină spre faceri de bine, după cum zice David:
«bucură-te drept aceea acolo sus la împărățiile cele mari».

O, blagocestive împărate, suie-te la înălțimea dumnezeștilor
fericiri, cea desăvârșit smerenie te-a suit; culege rodurile cre-

dinței tale cei preste măsură în ceriuri, carele aicea jos pre pământ ai semănat tu ; iar să nu ue lași nici pre noi săraci de folosirile, de acoperământul și de rugăciunile tale cele fierbinți cătră Dumnezeu ; și mai vartos te roagă Fiiului și cuvântului lui Dumnezeu, să păzească întreg și cu fericire chipul cel viu al bunătăților tale, pre adevăratul moștenitor creștinătății tale prea iubitorul de Hristos și creștinul nostru Domn ¹⁾, supune supt picioarele credinciosului lui suflet, slab și fără de putere, pre vrăjmașii Măriei sale, precum au supus pre protivnicii credinței, pentruca să lumineze în mulți ani întru stăpânirea sa creștinătatea ; pentruca domnind, el să împărțească dreptatea, pentruca să fie cu slobozenie bună-tatea, să nu aibă obraz strâmbătatea ; și așa să mărească Dumnezeu, să cinstească dreapta credință, care nădăjduim să o câșigăm prin darul tău, pentru căci aceasta însuși având numele tău să face asemănător desăvârșit bunătăților tale, amin.

¹⁾ C. Brâncoveanu.

XVII.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA NAȘTEREA DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

*Că nu prin (din) îngeri cândva a
luat, din sămânța lui Avraam a luat
(zice fericitul Pavel în 2 capete către
Evrei).*

ASEMĂNARE DINTRE OM ȘI ÎNGERI.

Două firi mai alese și mai de cinste au făcut Dumnezeu, adică cea îngerească și cea omenească : căci ca pre îngeri și pre om l-au făcut Dumnezeu după chipul său, precum zice la capul cel dintâi al *Facerii* : «să facem om după chipul nostru și după asemănare» ; însă nu pentru trup, ci pentru suflet este făcut omul după chipul lui Dumnezeu căci Dumnezeu nu are trup, ci este duh, după cum zice Hristos : «duh este Dumnezeu» ; îngerul încă este duh, că așa zice prorocul David : «cela ce face pre îngerii săi duhuri» ; și sufletul omului este duh, că iarăși acești proroc zice : «lua-vei duhul lor și să vor sfârși și în țărâna sa să vor întoarce». Dumnezeu este nevăzut, îngerul este nevăzut și sufletul omului este nevăzut. Dumnezeu este nemuritor, îngerul este nemuritor și sufletul omului este nemuritor. Dumnezeu are înțelegere și voie, îngerul are înțelegere și voie și sufletul omului are înțelegere

și voie. Deci amândouă firile acelea eră căzute pentru trufie și ingerul, pentrucă a putut să fie asemenea lui Dumnezeu după cum zice la Isaia în 14 capete: «sui-mă-voiu deasupra norilor, și voiu fi asemenea celui de sus înalt», și pentru aceea lu imbeznat Dumnezeu întru prăpastiile iadului; și omul iară vrea să fie asemenea lui Dumnezeu, că auzind din gura șarpei; că în ce zi va mânca din lemnul cunoștinței, să va face Dumnezeu; și pentrucă a mâncat, fu izgonit și el din grădina desfătării și fu blestemat ca să intre în pământul dintru carele s'a luat.

Iar acum Dumnezeu dăruiește omului mila sa, că a luat spre sine firea lui cea căzută, iar ingerului nu va să-i arate aceea milă, și pentru aceea n'a luat spre sine firea lui, după cum zice fericitul Pavel: «că nu pre ingeri cândvă a luat ci sămânța lui Avraam a luat».

DE CE A LUAT DUMNEZEU FIRE DE OM?

Drept aceea am a zice înaintea dragostei voastre, în vorba ce voiu să fac astăzi pricinile pentru ce a luat Dumnezeu firea omenească și n'a luat cea îngerească, așijderea și pentru ce a luat spre sine Fiul lui Dumnezeu firea omenească și n'a luat (altă față a dumnezeirii adică) Tatăl său Duhul Sfânt.

Care pricini le vom spune foarte pre scurt, pentruca să nu vă dăm supărare, ci mă rog lui Dumnezeu să-mi dea ajutor și pre d-voastră vă pohtesc să ascultați cu dragoste.

Pricina cea dintâi pentru care a luat Dumnezeu spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească, este că îngerii n'au pierit toți, ci au rămas din ei mulți; iar oamenii eră căzuți pentru păcatul născutului celui dintâi, și ne putem încredința de această pildă ce zice Domnul Hristos la Luca 15 capete, zicând: «care om dintru voi, având o sută de oi și pierzând una dintr'însele, au nu va lăsa cele 99 în pustie și va merge după cea pierdută până o va afla, și aflând-o o pune pre umărul lui bucurându-se?» Omul acela să înțelege a fi Domnul Hristos, că așa zice prorocul David «ieși-va omul

la lucrul său și la lucrarea sa până seara»; iar cele 99 de ani să înțeleg cele 9 cete de îngeri, pre cari lăsându-i Hristos în ceriu, a venit pre pământ, ca să caute oaia cea rătăcită, adică firea cea omenească, care eră depărtată de Dumnezeu pentru păcat și eră rătăcită în lume, că așa zice David către Dumnezeu: «rătăcii ca o oaie pierdută, cearcă pre robul tău». Aflat-a Hristos pre acea oaie rătăcită și a luat-o pre umerile sale, adică a luat spre sine firea omului, după cuvântul apostolului Domnului, (care) zice: «să arată cu trup». Încă putem înțelege aceasta și dintr'altă pildă a lui Hristos, care zice: «câte muiare având 10 bani și va pierde unul dintr'inșii au să aprinde lumânarea și mătură casa și caută cu dinadinsul până-l găsește?» Muiarea aceea să înțelege a doua față a dumnezeirii, carele lăsând în ceriu 9 bani, adică 9 cete de îngeri, s'a pogorît pre pământ să caute banul cel pierdut, adică firea omenească, cu lumânarea aprinsă, adică cu învățăturile cele dumnezeiești, că așa zice David: «luminătoriu picioarelor mele este legea ta și lumina, cărărilor mele» aflat-a banul acela al doilea chip al dumnezeirii, adică Fiiul lui Dumnezeu, că s'a îmbrăcat cu trup omenesc, după cuvântul evanghelistului Ioan: «și cuvântul trup s'a făcut. Drept aceea îngerii n'au fost pierit toți, căci au mai rămas din ei 9 cete în ceriu, iar firea omenească eră toată pierdută, care să înțelege oaia și banul cel pierdut; și Hristos l-a aflat.

A doua pricină pentru care a luat Dumnezeu firea omenească, iar nu cea îngerească, căci omul a greșit din slăbiciune, având pre sine trup carele l-a aplecat pre lemne la păcat, iar îngerul a greșit din firea cea rea, neavând trup pre sine; că în trei chipuri greșește omul: sau din slăbiciune, sau din neștiință, sau din firea cea rea; deci păcatul din slăbiciune este împotriva lui Dumnezeu Tatăl, căci ca Tatăl să chiamă întru a tot puternic; păcatul dintru neștiință este împotriva Fiului, că Fiul lui Dumnezeu să chiamă înțelept; păcatul din firea cea rea este împotriva duhului sfânt, căci că duhul sfânt să chiamă bun. Deci care om va greși din slăbiciune, sau din neștiință, îl va jertă Domnul mai lesne,

de să vor pocăi, că așa zice David : «păcatul tinereților mele și al neștiinții mele nu-l pomeni» ; iar cine greșește din firea cea rea împotriva duhului sfânt, omului acelaia nu-i iartă Dumnezeu lesne păcatul, că așa zice Domnul Hristos : «cel păcatul și hula să va iertă oamenilor, iar hula care este spre duhul sfânt, nu să va ertă oamenilor».

Și sunt păcate de moarte 7, carele sunt și împotriva duhului sfânt, fără de nici o greșală, de vreme ce sunt neiertate, decât nu să va face la dânsule căzută vindecare. Păcatul cel dintâiu este trufia, dintru carele să naște semeția și neascultarea ; al doilea este zavistia, dintru carele să naște vrăjmășia și uciderea ; al treilea este iubirea de argint, carele să numește a doua închinare de idoli, și dintru carele să nasc toate relele ; al patrulea este călcarea de lege, adică nebăgarea în semnul celor hotărâte și așezate în legi și în pravile, dintru care să naște necredința, și lepădarea de Dumnezeu ; a cincilea este semănarea de vrajbă între frați și între prietini, care păcat l-a alflat singur satana, și cine are acel nărav, este asemenea diavolului ; al șaselea este nădejdea cea necuvioasă ce are neștine la multa mila lui Dumnezeu, și nu să părăsește de păcate socotind că-l va iertă, dintru carele să naște netemerea de Dumnezeu și toată necurăția ; al șaptelea cel mai de pre urmă și mai mare și mai rău decât toate, este oceaiania, adică desnădejduirea lui Dumnezeu, socotind că nu l va iertă nici cu un mijloc, dintru carele să naște moartea cea sufletească și munca cea veșnică a iadului. Și cine va aveă vreunul dintr'aceste păcate și nu va vrea să să părăsească de dânsul, mai bine să nu-l fie născut mămă-sa, căci este cerbicea lui vâna de hter și fruntea lui de aramă, după cum zice Isaia în 48 de capete. Și pentru aceea a luat Domnul spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească, căci că omul a greșit din slăbiciune împotriva lui Dumnezeu Tatăl, iar îngerul a greșit din firea lui cea rea împotriva duhului sfânt.

A treia pricină pentru care a luat Domnul spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească, este că îngerul a greșit din bunăvoia lui, iar pre ticălosul om l-a înșelat șarpele.

Că în două chipuri este păcatul, unul este chiar al nostru care-l facem noi înșine, iar altul este păcatul cel străin, care-l face alt om și rămânem și noi părtași aceluia păcat străin, și ceartă Dumnezeu și pentru păcatele cele streine; precum este și în trupul omenesc, că pentru un mădular, când este bolnav, pătimesc toate mădularile; așijderea și în lumea care să cheamă trup, adică beserica lui Hristos — creștinii — pentru un om rău pre mulți oameni buni îi ceartă Dumnezeu, precum se vede aceasta în multe cărți și în multe istorii că s'au făcut de multe ori în bogate locuri. Că după cuvântul apostolului ce zice cartea I cap. 6: «că puțin aluat toată frământătura dospește; așa și răutatea și păcatul unuia pricinuiește la mulți mare pacoste. Drept aceea prorocul David să rugă lui Dumnezeu să-l cruțe (ferească) de păcatul cel străin. Pentru aceea a luat Dumnezeu spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească, căci că îngerul a greșit de bunăvoia sa, iară omul a greșit dintru înșelăciune, a cărui păcat este părtaș și îngerul cel rău, adică diavolul, pentrucă el a înșelat pre om prin mijlocul șarpelui.

A patra pricină pentru care a luat Dumnezeu spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească, este căci îngerul eră mai de cinste decât omul; pentru aceea eră dator și mai tare să să ferească de păcat, că cine este mai de cinste i să eră să fie mai cu omenire; că îngerii sunt stele, iar omul este putrejune; că așa zice în cartea lui Iov, în 25 de capete: stelele sunt necurate înaintea lui, dar cu atât mai vărfos omul, fiind putrejune și feciorul lui vierme. Drept aceea să eră omului celui sufletesc, adică celui besericesc, să fie mai cu omenire decât mireanul, pentruca să ia pildă și învățătură fieștecine dela el, văzând faptele lui cele bune. Pentru aceea și Hristos pre oamenii cei sufletești îi numește sare, zicând: «voi sunteți sarea pământului, deci de să va strică sarea, cu ce să va mai sără?» li numește lumină, zicând: «voi sunteți lumina lumii»; și iarăși: «așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, că văzând faptele voastre cele bune, să mărească pre Tatăl vostru cel ceresc»; (ii nu-

mește cetate, zicând : «nu să poate ascunde cetatea în vârful muntelui»; îi numește făclie aprinsă, zicând : «nimeni nu aprinde făclie și o pune supt obroc, ci în sfeșnic, ca să lumineze tuturor celor ce sunt în casă»). Că nu să mânia Dumnezeu atâta pre omul cel prost, când face păcat, cât să mânia pre omul cel besericesc și pre omul cel de cinste, și pentru aceea li să cade să fie mai cu omenire și nu li să cade că facă păcat.

Deci pentru aceste 4 pricini ce am zis a luat Dumnezeu firea cea omenească iar nu cea îngerească. Iar pentru ce a luat Fiul lui Dumnezeu firea omenească, iar nu altă față a dumnezeirii, adică Tatăl sau Duhul Sfânt, încă sunt 4 pricini : una, pentrucă să chiamă Fiul lui Dumnezeu înțelepciune, a luat chipul omului ca să vindece nepriceperea omului prin care a căzut în păcat; a doua, ca acela ce este Fiul lui Dumnezeu fără de ani, să să facă și fiu omului supt ani; a treia, precum s'a făcut Fiul lui Dumnezeu fiul omului, să să facă și fiul omului fiul lui Dumnezeu, după cuvântul lui Ioan : «și deade lor putere a fi fiul lui Dumnezeu»; a patra, fiind Fiul față cea de mijloc, s'a făcut mijlocitor, de a făcut pace între Dumnezeu și între om, după cum zice felicitul Pavel : «că unul este mijlocitoriul lui Dumnezeu și oamenilor, omul Hristos Iisus».

Iar pentru nașterea Domnului Hristos, ce prăznuște astăzi luminat sfânta beserică, în ce chip s'a născut Fiul lui Dumnezeu din tată fără de mumă și cum s'a intrupat din mumă fără de tată, nu trebuiește iscoadă (să ispitim mai mult), de vreme ce este taină foarte mare, adâncă și preste fire, ci numai cu credință și cu măririi de cuvântări să ne închinăm lui, cu un soare al dreptății ce a răsărit din pântecel fecioarei nouă celor ce ședem întru întunec și umbra morții; și din călduroasa inimă să-i mulțămim pentru multa și nemăsurata milă ce a făcut cu noi, de a învoit firea noastră cea căzută cu nașterea sa; căruia și eu mă rog nevrednicul, ca unuia ce este unul născut Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu adevărat,

să dăruască prea luminatului nostru Domn ¹⁾ sănătate, viață
norocită și bună, întemeiere întru cinstit și luminat scaunul
Măriei sale, împreună cu d-voastră cu toții și cu tot norodul
creștinesc, ca deapănarea să prăznuiți în mulți ani luminat,
de toate cele bune și de folos, amin.

XVIII.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA OBREAZANIA LUI HRISTOS

«Și când s'au umplut 8 zile, cu un tanț pruncul împrejur, chemat-au numele lui Iisus, carele a fost zis de îngeri mai înainte, până a nu să zămislă în pântec».

Zice la cartea *Facerii* în 17 capete: cum că a locuit Dumnezeu cu Avraam împăcare, și spre semn de adevărînță, i-a poruncit Dumnezeu, zicându-i: «aceasta este făgăduința care vei păzi între mijlocul meu (mine) și între voi, și între mijlocul seminției tale, după tine între neamurile lor, să să taie vouă împrejur toată partea bărbătească, și va fi făgăduința mea preste trupul vostru întru făgăduința vecinică, și copilul carele nu să va tăia împrejur a opta zi, să va pierde sufletul acela din rudenia lui, căci a stricat făgăduința». Avraam tând cu această tăiere împrejur 4 lucruri: una, pentruca să să cunoască Jidovii dintr'alte neamuri cum că sunt oamենii cei crezuți întru Dumnezeu; a doua, pentruca să rămâie seminția lui Avraam slobodă de păcatul născutului celui dintâi; a treia, pentruca să să facă pre Avraam părinte a multe neamuri credincioase, pentru adevărata credință ce a arătat el către Dumnezeu; a patra, pentru căci din neamul lui Avraam a vrut să să nască Hristos.

**CE ÎNSEMNEAZĂ
„IISUS“ ?**

Deci pentru semnul împăcării aceea, care s'au tocmit cu noi, au priimit Hristos tăierea împrejur, după cum zice Luca evanghelistul : «și când s'au umplut 8 zile, ca să taie pruncul împrejur, chemat-a numele lui Iisus»; care nume este cu adevărat mai pre sus decât tot numele, după cum zice fericitul Pavel : că să înțelege mântuitor ; și să poate adevăra și după alte multe numiri cum că Iisus să chieamă mântuitoriu neamului omenesc, iar mai vârtos după aceste 8 nume ce voiu să zic ; întâi, să chieamă vieața de veci, după cum zice Ioan în 17 capete : «iar aceasta este vieața de veci, ca să te cunoască pre tine unul Dumnezeu și pre Iisus Hristos pre carele ai trimis»; a doua, să chieamă mărire, că așa zice David : «sătura-mă-voi cu când mi să va arătă mărirea ta»; a treia, să chieamă odihnă, că așa zice Hristos : luați jugul meu spre voi și vă învățați dela mine, că sunt blând și smerit cu inima, și veți află odihnă sufletelor voastre»; a patra, să chieamă veselie, că așa zice Ioan la Apocalipsis în 19 capete ; «să ne bucurăm și să ne veselim și să dăm mărire lui, că a venit nunta mielului (adică a lui Hristos) și muierea (mireasa) lui s'a gătit spre sine (adică beserica)»; a cincia, să chieamă împărăție, că așa va să zică la judecata cea înfricoșată cătră oamenii cei drepți : «veniți blagosloviții Părintelui meu și moșteniți împărăția care este gătită vouă mai înainte de începutul lunei»; a șasea, să chieamă coroană, că așa zice Ioan la Apocalipsis : «ține ce ai dobândit, ca că nu ia nimeni coroana ta»; a șaptea, să chieamă ban, că așa zice Matei în 20 capete : «și dacă veni seara, tuturor le dete plata tot întocmai câte un ban (dinar)»; a opta să chieamă cină, că așa zice Luca în 14 capete : «un om oarecarele făcu cină și chemă pre mulți și ei nu vrea să meargă, puind fieștecarele la mijloc pricini : unul că a cumpărat holdă și merge să o vază, altul că a cumpărat perechi de boi și merge să-i cerce (ispitească), altul că a luat muiare și pentru aceea nu pot să meargă»; cari să înțeleg a fi oamenii cei păcătoși și iubitori de cele lumești, care nu să vor

învrednici să mănânce din cina aceea, adică nu vor vedea fața lui Dumnezeu.

Deci după aceste nume ce au mântuit neamul omenesc din tirănia diavolului și le-a arătat calea vieții de veci și a primit de s'a tăiat împrejur, pentru două lucruri: una, pentruca să îplinească legea, ca un făcătoriu de lege, și să ne dea și nouă pildă să ne supunem legii; alta și pentruca să astupe toată gura hulitoare și clevetnică a ereticilor, cari zicea că n'a luat trup, ci s'a născut după nălucire. Iar pentruce s'a tăiat împrejur a opta zi, să înțelege ca la al 8-lea veac va să taie Hristos împrejur cu judecata cea înfricoșată, ca cu o sabie cu 2 rosturi (ascuțituri), toate răutățile și tot feliul de nedreptăți din lume, și pre cei păcătoși îi va arunca în marea focului nestins, iar pre cei drepti îi va aduna la împărăția cea vecinică, care și noi cu toți să o dobândim.

XIX.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA ADORMIREA PEA SFINTEI STĂPÂNEI NOASTRE NĂSCĂTOAREI DE DUMNEZEU ȘI PURUREA FECIOAREI MARIA

*«Că caută spre smerenia slujnicei
sule, că lată de acum mă vor ferici
toate neamurile».*

«Pomenirea dreptilor cu laude, zice prea înțeleptul Solomon, și blagoslovenia Domnului pre capetele lor». Drept aceea toți sfinții fără de nici un prepus sunt drepti înaintea lui Dumnezeu și sunt blagosloviți; iar mai dreaptă și mai blagoslovită în ceriu și pre pământ nu este alta decât Fecioara Maria, pentru căci s'a învrednicit de a născut, ca o sfântă ce este decât toți sfinții, pre sfântul și adevăratul drept, pre blagoslovitul Iisus; a căruia prea sfânta Adormirea prăznuște luminat astăzi sfânta beserică. Și măcar că eu nu sunt vrednic a zice nimica intru cinstea și lauda ei, pentru întunecarea ce are mintea mea de mulțimea păcatelor, iar însăși după putință vom zice celea ce ne va lumina, prin rugăciunile ei, lumina cea adevărată, Hristos. Ci vă pohtesc să ascultați cu dragoste; «că caută spre smerenia iproci¹⁾».

Fără de nici un prepus să cunoaște cu socoteala dreaptă

¹⁾ și celelalte.

cum că Dumnezeu este prea puternic, pentru căci are puterea întocma cu voința și poate să facă câte va vrea, după cum zice prorocul David : «toate câte a vrut Domnul a făcut». Drept aceea de ar fi vrut, ar fi putut și nefăcându-se om cu alt mijloc să mântuească pre om din mâinele diavolului, iar n'a vrut; și de veți întrebă pentrece? pentru căci a vrut să arate la această taină a întrupării 4 al-săuri¹⁾ firești : bunătatea, înțelepciunea, puterea și dreptatea. Și întâi a arătat bunătatea, pentru căci nu s'a îndemnat să mântuească pre om din niscai bunătăți ale lui, fiind rob păcatului, după cum zice fericitul Pavel : «nici dintr'altceva, fără numai dintru a sa singură bunătate, că precum s'a îndemnat din început dintru a sa bunătate de a zidit pre om, așa și acum s'a îndemnat să-l mântuească». A doua, a arătat înțelepciunea, pentru căci, ca unul ce numai singur este înțelept, a aflat mijlocire ca aceea, ca să mântuească pre om, și în ce chip? Să împreune dumnezeirea și omenirea și să să facă el însuși Dumnezeu și om, ca un om să să lupte pentru om cu vicleanul diavolul, și ca un Dumnezeu să biruească și să mântuească pre om, precum vom zice mai jos. A treia, a arătat puterea, pentru căci ca un Dumnezeu puternic a putut de a făcut un lucru mare și înfricoșat ca acesta, că zice Ioan Damaschin : «ce este mai mare decât a să face Dumnezeu om, ziditoriul să să facă zidire, făcătoriul facere (faptură), Dumnezeu cel fără de materie să se facă om cu materie, cel nevăzut să să facă văzut, stăpânul să să facă rob, și Dumnezeu cel înalt să să facă om smerit, și împreunând aceste două împotriviri de margine, să păzească a fieștecăreia firea neschimbată, să rămâie cel nezidit nezidit, și cel zidit zidit, și cel nevăzut nevăzut; și în scurte cuvinte să rămâie dumnezeirea dumnezeire, și omenirea omenire, și nici firea dumnezeirii să să prefacă în firea omenirii, nici omenirea să să prefacă în firea dumnezeirii. Care lucru este mai puternic și mai minunat, să poată păzi fieștecare fire al-săurile

1) însușiri.

el cele firești și după împreunare». A patra, a arătat dreptatea; în ce chip? pentru că n'a vrut să să lupte cu vicleanul diavol, cu dumnezeirea descoperită, ci s'a îmbrăcat cu trup, pentru căci că ar fi putut zice diavolul cătră Dumnezeu îndreptându-se: eu cu om mă lupt, iar nu cu Dumnezeu, și nu este cu dreptate, tu, Dumnezeu fiind, să te lupți cu mine, tu, ziditoriul și făcătoriul, să te lupți cu mine, zidirea și făptura, ci mă lasă pre mine ca pre o zidire să mă lupt cu altă zidire, carele este omul. Drept aceea Dumnezeu, carele pururea să îndreptează cătră toți și biruește la judecata lui, după cum zice David, ce face? pentru că să nu mai aibă diavolul cuvânt a să îndreptă și să zică cum că-i face Dumnezeu strâmbătate, pentru aceasta s'a îmbrăcat acestași Dumnezeu cu trup și să face om adevărat, pentru că să să lupte ca un om și să biruească ca un Dumnezeu pre vrășmașul firii omenești, pre care fire o a fost biruit diavolul, ca iarăși acea fire să biruiască pre diavolul; biruitul să să facă biruitoriu și biruitoriu să să facă biruit: cu mijlocirea ce a biruit să să biruească, a înșelat pre om, făgăduindu-l să să facă Dumnezeu, să înșeală și el, pentru căci vedeă om și a căzut în mâinile dumnezeirii, ce eră ascunsă în omenire. Drept aceea pentru ca să păzească Dumnezeu dreptatea, să face om, luând trup din prea curatele sângeuri ale prea Sfintei Fecioarei; și socotind adâncimea minunii, rămâiu fără de graiu și mă minunez, căci că nu aflu cuvinte întocma la cinste ca lucrul, pentru că să laud minunatul acest dar. Cum să măresc izvorul iubirii de oameni? Cum voiu să propoveduesc mulțimea îndurărilor? Cum voiu să îndrăznesc la noianul fecioarii și să ispitesc adâncimea tainei ce preste fire?

SF. FECIOARĂ.

Și cum voiu să povestesc pentru tine fecioară, nu căci ai născut din tine cu trup pre Fiul și cuvântul lui Dumnezeu, care naștere este mai pre sus de fire, ci pentru căci te-ai făcut maică și ai rămas fecioară, că din fire este unei muieri fecioară să fie fecioară, numai în câtă vreme va păzi fecioria, și mumă nu poate să fie, dacă este fe-

ccioară, și muierea care a născut prunc nu poate să mai fie fecioară. Iar la tine, vrând cel ce s'a născut din tine, a schimbat rânduiala firii, ca un f cător al firii, și a rămas și după naștere fecioară. Și lucru prea slăvit și tăiere de (preste) fire, o! Pântece sfânt și vas dumnezeesc! Intru tine cu adevărat s'a spart (rupt) zăpăsul păcatului, întru tine s'a făcut Dumnezeu om, fără de a-și schimba dumnezeirea. Drept aceea cu ce limbă voiu putea să măresc fecioria ta și nașterea ta cea preste fire? Că prin mijlocul tău ne-am învrednicit să câștigăm bunătățile cele mari. Cu ce flori de laudă voiu putea împlăti cununa fecioriei tale, ca una ce ești încununată cu toate florile bunătăților de Tatăl cel ceresc, pentru căci ai încununat neamul nostru cu slavă și cu cinste? Ce fel de daruri vrednice vom aduce? Că toate câte-s ale lumii nu sunt vrednice înaintea ta; că de te voiu numi ceriu, ești mai înaltă, că ai născut pre făcătorul ceriului; de te voiu numi mamă neamurilor, de te voiu numi închipuirea lui Dumnezeu, destoinică ești, de te voiu numi doamna îngerilor, întru toate a fi te adeverează și verice alt aș putea zice și aș putea să te numesc, nu este destul cătră lauda măririlor tale. Bucură-te drept aceea că tu singură ai prorocit că te vor fericii toate neamurile și adevărat că te fericesc, pentru căci cu smerenia ta cea fără de margine, ce ai arătat către ziditoriul tău, te-ai făcut pricină de s'a smerit cel ce este din fire nesmerit, și a primit de a lăsat sânul Tatălui și a venit de a sălășluit în preacuratul și sfântul pântecele tău. O! Fericită și sfânta smerenia a fecioarii, câtă putere ai! Că ai făcut de s'a smerit până la moarte cea de carele fuge ceriul de groaza lui și să smeresc toate, și ai înălțat pre omul cel din fire smerit și l-ai făcut de a câștigat lăcașurile și fericirile cele cerești. Fericit este cu adevărat și prea fericit cine a putut câștiga pre această blagoslovită smerenie, că s'a cinstit și de oameni și de Dumnezeu; și de vreme ce tu, fericită fecioară, după cum ai zis că a căutat Domnul spre smerenia ta și te-a înălțat de pre pământ la ceriu, pentruca să împărățești împreună cu el, caută spre noi robii tăi cu umilință și mângâiere pre jude-

edtoriu cel înfricoșat, pre Fiiul tău cu rugăciunile tale cele călduroase, să ne mântuească de scârbele și de nevoile ce ne-au impresurat. Și precum cu dumnezeiasca putere într'o mică de ceas adunat din toată lumea pre apostoli, ca să petreacă pre cinstit sfânt trupul tău spre îngropare cu laude și cu cântări, așa să adune și mintea cea împrăștiată întru deșertăciunile cele lumești și să o lumineze, ca deapururea pre dânsul să-l mărim și să-l laudăm, iară ție, ca unei adevărate Născătoare de Dumnezeu, să-ți cântăm cu cucerie cântarea cea îngerească: «Bucură-te ceea ce ești cu bun dar dăruită, Domnul cu tine».

XX.

INVĂȚĂTURA LA SFÂNTUL PĂRINTELE NOSTRU NICOLAE

*«Eu sunt păstoriul cel bun : păstoriul
cel bun sufletul lui pune pentru oi.»*

MOISE. Aducându-mi aminte de râvna cea mare și de dragostea cea multă ce are păstoriul cel bun către oile sale, foarte mă minunez și laud credința și dragostea inimii sale ce are spre paza lor ; precum vedem că eră fericitul acela și credinciosul rob al lui Dumnezeu Moisi, carele a fost păstoriu norodului israilitenesc, că văzând urgia lui Dumnezeu că eră foarte mare și groaznică asupra Jidovilor, atâta cât li să cuveniă și pierzare, iar n'au vrut pentru dragostea oilor să fugă să să mântuească el singur, ci mai vârtos, după cum zice la 22 de capete la *Ieșire*, a stătut împotriva lui Dumnezeu și cu mânie au început a-i zice: «rogu-mă, Doamne, greșit-au norodul această greșală mare și și-au făcut lor dumnezei de aur, și acum de vrei să lași păcatul lor, lasă-l, iar de nu, stânge-mă și pre mine din cartea care m'ai scris.» Auzit-ați râvna și dragostea cea mare a acelu păstor ? Cu adevărat, iubiții mei ascultători, stau de mă mir de acelea cuvinte mari și grele ce au grăit Moisi cu atâta mânie ; iar mai mult mă minunez de îndelunga răbdare și de multa iubire de oameni a lui Dumnezeu, cum nu l-au dat pierzării împreună cu Jidovii cei fără de lege ? Că lui Dumnezeu nu numai Moisi, ci și toată

lumea nu este nici de o trebuință, după cum zice la psalm 16: «bunătățile mele nu-ți trebuesc.» Iar pentruca să nu mă depărtez cu vorba, zic: cum că Dumnezeu nu s'a uitat la acelea cuvinte ale lui Moisi, ce-l îndemnă spre mărire, ci mai vârtos s'a uitat la dragostea lui cea mare ce aveă cătră oile sale, ca să nu pață rău, și cum că mai bine au priimit să moară împreună cu oile lui; și pentru aceea n'a vrut Dumnezeu să facă acea stricăciune mare, ca să-i piarză. Mare eră cu adevărat dragostea lui Moisi spre Jidovi, iar mai mare a fost dragostea lui Hristos spre tot neamul omenesc; căci Moisi numai pentru un norod pohtiă să moară, iar Hristos pentru toată lumea; și nu zice: pierde-mă numai pre mine și lasă pre Jidovi, iar Hristos această pohtă aveă, nefiind vinovat să moară, și toată lumea să trăească, precum zice și la Sfânta Evanghelie de astăzi! «Sufletul meu puiu pentru oi;» și într'alt loc iar zice: «că să cade să să înalțe fiul omenesc, cât tot cel ce va crede într'insul să nu piară, ci să aibă vieața vecinică.» Deci de pre acestea vorbe ce am zis, vom putea cunoaște dragostea cea adevărată și credința păstoriului cel bun. Ci mă rog să ascultați.

PĂSTORII CEI RĂI.

Sunt mulți în lume de să numesc că sunt păstori și zic cum că poartă grija de oi, ci o zic ticăloșii numai cu cuvântul, iar cu fapta sunt de parte, cât e ceriul de pământ; pentru căci nu poartă toată grija pentru folosul oilor, ci să nevoesc numai pentru folosul lor, cărora nu să cuvine să le zică neștine păstori, ci năimiți, sau mai vârtos să zic, furi și tâlhari, că lasă oile de le mănâncă lupii și ei sar pre aiurea în turmele streine să fure și să înjunghie și să piarză; pentru care zice Domnul Hristos la Matei în 7 capete: luați-vă aminte (păziți-vă) de proccii mincinoși, cari vin cătră voi în veșmintele (în piei de) oilor îmbrăcați, iar pre din lăuntru sunt lupi răpitori, pre cari din rodul lor, zice, îi veți cunoaște pre ei», adică după faptele lor cele necuvioase; și iarăși la 23 de capete: pre unii ca aceștia îi numește fațarnici, orbi, nebuni și morminte spoite

pe dinafară. Fațarnici îi numește, pentru căci să arată cu înșelăciune înaintea oamenilor și să fac pre sine cum că sunt sfinți și drepti; orbi îi numește, pentru căci nu vor să învețe pre oameni cele ce să cuvin și cele ce sunt drepte și adevărate, ci-i învață și-i îndeamnă pururea la lucrurile cele vătămătoare cele mari ale lui Dumnezeu și cearcă lucruri deșarte și de nimica; morminte spoite pe dinafară îi numește, pentru căci să fac ei mai învățați, mai drepti, mai huni și mai vrednici decât sfinții părinți și decât apostolii, și nu țin seamă intru nimica cele ce au zis ei și le-au așezat spre cinstea besericii, spre întemeierea credinței și a creștinătății și spre folosul cel de obște, ci, ca niște călcători de lege ce sunt, opresc și pre alții cu o mic de mijloace (cu mii de mijlociri) să nu le fie, pentru ca să osândească împreună cu dânșii, pentru binele cel mare ce le fac și milă ce le dau. Pentru care lucru vor să ia ticăloșii mai multă osândă dela Dumnezeu.

PĂSTORUL CEL BUN.

«Păstoriul cel bun sufletul lui pune pentru oi!» La cartea cea dintâi către Timotei la al 3 cap. zice fericitul Pavel: cum că episcopul trebuie să fie fără prihană, întreg la minte, cu bună rânduială, iubitor de streini, învățătoriu bun, nesfadnic, blând, neinvrăjbitor, neiubitor de argint, casei sale bine îndreptător, că de nu va ști a-și îndreptă casa sa, cum va purtă grijă de beserica lui Dumnezeu? Drept aceea nu cu, ci socoteala cea dreaptă află cum că păstoriului celui bun i să cuvine să aibă trei lucruri: una, credința curată, a doua, înțelepciune întregă și a treia, să aibă toiag în mână. Cu credința cea curată să caute și să pohtească pururea binele și folosul oilor lui, nu numai celor sănătoase și sdravene, ci și oilor holnave și sdruncinate; cu înțelepciunea să păstorească pre oameni, dând învățatură fieștecăruia după vârsta și rânduiala lui, că precum sunt boale de multe feluri și nu să pot vindecă tot cu un fel de doftorii, așa nici cu un fel de învățatură nu să pot odhni, nici să pot îndreptă toate firile omenești, ci unii cu un fel, alții cu altfel, că altă învățatura

trebuie bărbatului și alta tânărului, altă povățuire trebuie bogatului și alta săracului, altă mângâiere trebuie celui vesel și alta celui trist, altă vindecare trebuie celui sănătos și alta celui bolnav, altă infrumusețare trebuie stăpânului și alta slugii, altă îndemnare trebuie celui îndrăzneț și alta celui fricos, altă îmbunare trebuie celui blând și alta celui mânios, altă vorbă trebuie celui învățat și alta celui neinvățat; și în scurte cuvinte pre fieștecările după vârsta sa și după rânduiala sa, precum am și mai zis, trebuie să-l odihnească cu învățătura, cu toiagul ce ține în mână, adică stăpânirea, și cu darul duhului sfânt să pedepsească atâta pre oi, cât și pre lupii cei de gând și pre fiarele cele sălbatice ce vin asupra oilor; pentru căci adevărat că de ce rămân oile nepedepsite, de atâta cad în mai multe și nenumărate patimi; așijderea și lupii, când nu văd toiag în mâna păstoriului, răpesc oile iar de nici o frică și le mănâncă; pentru toiagul acesta zice David la psalm 22: «toiagul tău și varga ta aceasta m'au mângâiat.» Cu sfântul toiag a mântuit Moisi norodul cel jidovesc și pre Faraon l-a înecat. Drept aceea păstoriul care va vrea să păstorească pre lege și pre dreptate, trebuie pururea să ție toiagul în mână, adică dojana și infruntarea, și după vreme să pedepsească pre oi și să gonească liarele; căci aceasta este sfârșitul cel bun a păstoriei sale, ca să ție oile și să le păzească cu sănătatea cea duhovnicească, adică cu învățătura; această sănătate este pururea dator să o dea oilor lui; iar de va fi vreuna din oi beteagă, trebuie și fără voia ei să o lege și să o puie jos (trânțească), să-i taie carnea cea putredă, să o lepede și să-i puie căzută¹⁾ doftorie, neuitându-să nimeni la svârliturile picioarelor ei, cu care poate să-i mijlocească și vătămare, au la obraz, au la mână, au la picioare; și așa cu această faptă bună și cu această mijlocire va avea păstoriul cel bun despărțire de năimiți, pentru căci năimiții nu pasc oile pentru ca să le folosească, ci numai pentru plata ce apucă dela (ce ia pentru) ele, și când vede pre lup

¹⁾ cuvenită.

venind de departe, adică pre diavolul, ei lasă oile și fug, pentru căci sunt năimiși și nu poartă grija pentru ei; ci să ferească Dumnezeu și să mântuească toate turmele de păstor, ca aceștia, ca și de moartea ciumii.

«Păstoriul cel bun sufletul lui bun pune pentru oi.» Când a vrut Domnul nostru Hristos să să înalțe la ceriu, s'a făgăduit ucenicilor lui că nu-i va lăsa săraci, ci le va trimite alt mângâitor, pre Duhul Sfânt, carele-i va învăța pre ei toate și-i va povățui întru tot adevărul: care făgăduială a rămas necurmat la toți arhierii, ce au păstorit după vremi turmele sale până în ziua de astăzi și va fi până va sta lumea. Și aceea făgăduială să înțelege și la tot norodul creștinesc, că precum zice Sinesie: «Că nu vor lipsi împăratului niciodată ostași, așa nu vor lipsi nici păstori din beserica lui Hristos, pentruca să mângâie pre norodul cel ales al lui Dumnezeu cu cele bune și de folos».

SFÂNTUL NICOLAE.

Dintru care păstori au fost unul și Iericitul și minunatul Nicolae, episcopul Mirelor Sichiei, făcătoriu de minuni, a căruia prăznuim astăzi cinstita pomenire, carele s'a arătat adevărat următoriu dascălului și învățătorului său lui Hristos, și a îmulțit talantul ce i s'a încredințat, nu îndoit, ci întreit; că s'au nevoit de au săvârșit trei bunătăți mari: una spre cinstea și lauda stăpânului său Hristos, a doua întemeierea credinței cei de obște a toatei politiei creștinești, și a treia spre folosul turmei sale ce i s'au încredințat. Deci bunătatea ce a arătat spre cinstea și lauda stăpânului Hristos este credința cea adevărată, dragostea cea curată, rugăciunile neîncetate, posturile și vărsările de lacrimi, smerenia, vorbele curate cătră Dumnezeu și ostenelele cele de multe feliuri; carele acestea toate, fiind împreunate la un loc, arată o dragoste peste măsură cătră Dumnezeu și pentru aceea l-a iubit și Dumnezeu pre dânsul și l-a făcut vestit și lăudat în toată lumea. Iar bunătatea ce a arătat de obște este aceea ce a făcut înaintea credinciosului și marelui împărat Constandin și înaintea a tot săborului ce să adunase în Nicheia, de a înfruntat pre începătorul de eresuri, pre

Arie, ca pre un mincinos și hulitor împotriva dreptății l-a lovit cu palma preste obraz și i-a pecetluit spurcata și clevetnica lui gură cu amușeală, și au mărturisit de față spre Fiiul și Cuvântul Tatălui a fi de o ființă și în tocma cu Tatăl și cu Duhul Sfânt. Iar bunătatea ce a arătat spre folosul turmii sale, și în vieață și după moarte, este dragostea cea preste măsură, învățăturile cele cuvioase, milosteniile cele indestulate, tămăduirile cele de multe feliuri, blândețele cătră toți, mântuirile de morți, din inchisori, din mări și alte multe și nenumărate faceri de bine carele, nefiind ticăloasa mea limbă vrednică a le povesti după cum să cade, le las asupra celor mai aleși și mai desăvârșit întru știința învățăturii, ca să adevereze ei mai pre larg.

Iar eu plecându-mi capul cu cucerie, mă rog împăratului celui din nălțime și a toate Țitoriului Dumnezeu, ca cu rugăciunile cele fierbinți ale acestui prea cuvios și sfințit păstoriu să dăruească prea luminatului Domnului nostru ¹⁾ vieață pacinică și norocită cu întreagă sănătate și biruință asupra vrăjmașiiilor celor văzuți și nevăzuți, și pentru această puținică osteneală și cheltuială trecătoare ce a făcut întru lauda lui Dumnezeu și întru cinstea sfântului, de a împodobit această sfântă casă, după vieața a mulți ani fericiți să-i facă odihnă la împărăția ceriului și să-i dăruească bunătățile cele vecinice și deapururea stătătoare și dumneavoastră celor ce sunteți de față și celor ce lipsesc, tuturor să vă dea sănătate, vieață curată, spăsenie sufletească, sporiu și ajutoriu întru toate cele bune și de folos, așijderea și tuturor creștinilor, ca dimpreună să mărim și să lăudăm pururea numelui cel sfânt și prea sfânt, amin.

¹⁾ C. Brâncoveanu.

XXI.

INVĂȚĂTURA LA PREOBRAJENIE ¹⁾

Și iată glas din nor zicând : «acesta este Fiul meu cel iubit, întru carele bine am vrut, pre acesta ascultați».

N'a văzut pământul alt lucru mai slăvit decât acest de astăzi, nici a cunoscut lumea aceasta văzută altă minune mai luminat. Fiul și cuvântul lui Dumnezeu, carele a făcut semne și minuni nenumărate, n'a făcut altă faptă mai pre sus decât el sau asemenea. În vârful muntelui Thavorului a vrut să arate apostolilor prea luminata slava dumnezeirii sale; drept aceea și-a schimbat și fața și chipul, și într'o clipă deci s'a arătat precum eră mai înainte de veci, împodobit cu toate frumusețile ceriului, luminat cu toată lumina dumnezeirii; razele ce ieșią din dumnezeasca lui față biruică strălucirile soarelui, și albiciunea hainelor lui întreceă strălucirea luminii. Moisi și Ilie, mai aleșii prorocilor, eră marturii acestui prea slăvit lucru și privitori ai neapropiatei măririi eră Petru, Iacov și Ioan, mai marii apostolilor. În chip de nor luminat, ce umbriă și muntele și pre apostoli, s'a arătat duhul sfânt, și pentruca să cunoască fieștecarele cum că să află toată Sfânta Troiță la acest lucru prea slăvit, părintele cel fără de început a adevărat cum că este de față cu cuvintele ce a zis

¹⁾ Schimbarea la față,

entră apostoli: «acesta este Fiul meu, pre acesta ascultați». O! fericiți ochii apostolilor, cari s'au invrednicit de au văzut mărirea aceștii înfrumusețări. Că ce taine nu să meargă întru acest lucru prea slăvit sau ce învățături sufletești și mântuitoare nu ne dă această înfrumusețare a Mântuitorului? Nu ajunge cunoștința omenească să le priceapă, ori minte îngerească să le cuprinză. Și pentru aceasta, cunoșcându-mă și eu nevrednic și departe de toată știința, nu îndrăznesc să intru întru atâta adâncime; ci cinstind taina aceasta a dumnezeieștii înfrumusețări, cu cap plecat și cu curcubă tăcere trec cu cuvântul spre puținică învățătură, care socotesc să fie foarte folositoare de suflete și mântuitoare la ceace vor vrea să asculte cu dragoste.

Mă uit la această dumnezească și înfrumusețată înfrumusețare, când părintele cel fără de ani cu glas viu de sus a mărturisit cum că acest înfrumusețat Iisus este fiul său cel iubit; altă învățătură nu să vede ca să fie dat celor ce eră de față, fără numai aceasta, să-l asculte: «pre dânsul ascultați». Nu le-u zis să laude pre fiul său, nici să-l slăvească, nici să mărească lucrurile lui, nici să-i propoveduească numele, nici să minuneze de învățătura lui, nici să-și repuie vieța lor întru dânsul, nici să rabde scârbe, necazuri, nevoi și altele ca acestea asemenea, ci numai să fie ascultători, să aibă ascultare, să supuie voința lor supt voia acestuia, unuia singur născut fiului său, carele să înfrumuseță «pre dânsul ascultați». Și cercând cu dinadinsul ca să înțeleg pricina, am cunoscut din Sfânta Scriptură și din cea nouă și dela dumnezeieștii dascăli, cum că această poruncă este foarte tainică și nu să putea să dea apostolilor alta mai înțelesită, mai folositoare și mai de suflet mântuitoare, decât aceasta, adică decât ascultarea. Și pricina este că cine are ascultare, acela are împreună și toate darurile și toate bunătățile, acela este înțeleg la minte, acela este răbdătoriu, acela este smerit, acela este blând, acela este iertătoriu, acela este iubitoriu de străini, curcubă, pacinic, și în scurte cuvinte acela este lăcașul tuturor bunătăților și vasul tuturor darurilor. Și cum că este

adevărul așa, o dovedește dumnezeiasca Evanghelie: povestește evanghelistul Ioan la capul cel dintâiu «cum că văzându-l Ioan botezătorul pe Hristos, mergând către dânsul, fiind cu totul plin de bucurie, pentru darul ce luă, a început a mărturisi înaintea tuturor și-a zice: «Iată mielul lui Dumnezeu, carele ridică păcatul lumii». La care cuvinte ale lui Ioan stau de să miră dascălii besericii: oare pentruce fiind atâtea păcate în lume, carele trebuie să se șteargă de fiul lui Dumnezeu, n'a zis carele ridică păcatele lumii, ci păcatul, și iară zicând păcatul nehotărit. Carele eră acel păcat al lumii ce vrea să-l piarză Hristos și să lase celelalte? Dumnezeescul Theofilact, tâlcuind acest cuvânt al Evangheliei, zice că păcatul lumii este neascultarea, pre care a ridicat-o Domnul dela mijloc, făcându-să pre sine ascultătoriu până la moarte. Au numit-o Ioan păcatul lumii, ca când n'ar fi fost alt păcat mai mare în lume decât neascultarea. Și a zis păcat, iar nu păcate, pentru căci numai într-o singură, neascultarea, să cuprindă toate păcatele. Drept aceea, zicând cum că păcatul acela l-a șters Domnul nostru arată cum că a șters împreună toate și celelalte păcate. Și de vreme ce cu împotriva s'a vindecat împotrivirea, după cum zice Theofilact, adică neascultarea lumii cu ascultarea lui Hristos, urmează fără nici un prepus că precum neascultarea este izvorul și rădăcina tuturor păcatelor, așa și ascultarea este izvorul și muma tuturor bunătăților. Pentru aceea Dumnezeu Tatăl pre departe a dat apostolilor numai această poruncă a ascultării în vremea înfrumusețării, pentru căci într-o dânsu să alcătuesc toate bunătățile și toate darurile. Și adeverează mai mult cuvântul, mărturia lui Iacov, fratele Domnului, la al doilea cap, zicând: cum că numește jertva aceea lucrul, Iacov o zice multe: jertva eră una, iar nu multe; deci și lucrul unul eră, iar nu multe și să conveniă să o zică cu număr de unul, iar nu cu număr de mulți; taina este aceasta, lucrul acesta al jertvei lui Avraam eră lucrul ascultării, și de vreme ce unde este ascultarea, acolo sunt adunate toate bunătățile, acolo sunt toate lucrurile cele bune; pentru aceea

cu cale a zis Iacov cum că Avraam s'a îndreptat din lucruri, iar nu din lucru, pentru căci înaintea lui Dumnezeu i s'a ascultat ascultarea nu ca o bunătate, ci ca multe bunătăți, atâta este de minunată, atâta e de aleasă și dumnezeiască bunătatea ascultării. Pentru aceea și Duhul Sfânt, la cartea cea dintâi a Impăraților în 15 capete, zice: mai bună este ascultarea decât jertvele, mai bine place lui Dumnezeu ascultarea decât jertvele, pentru căci cine-l ascultă, supune voința sa lui Dumnezeu și slobözenia, dintru care ascultare ce altă jertvă poate să să afle mai plăcută lui Dumnezeu? Și dumnezeescul Efrem la cuvântul ce face pentru ascultare, zice: «o ascultare poate mai mult decât toate bunătățile și pentru aceasta vedem, în Scriptura veche cât și cea nouă, cum că câți s'au arătat ascultători lui Dumnezeu, toți au câștigat și plată mai aleasă: lui Noe i-a poruncit Dumnezeu să facă chivotul și l-a făcut, fără a-și prepune ceva rău în gândul lui sau deșert; lui Avraam i-a poruncit, zicându-i: «ieși din pământul tău și din rudenia ta și te du în pământul în carele-ți voi arăta», și nimic nu s'a îndoit; iarăși lui Avraam a doua oară i-a poruncit să junghe pre fiul său, pre Isac, și nimic nu s'a întristat, ci cu bucurie a priimit porunca; lui Isac, că s'a supus ascultării și a priimit să să jertvuească pentru dragostea lui Dumnezeu și nu s'a temut; lui Moisi i-a poruncit să meargă în Eghiptet să mântuească pre norodul lui Israil din robie, și măcar că eră gângav la limbă și vedeă și multe împiedicări, fiind la mijloc împărat tiran și crud la inimă, iar nu s'a îngrijit; lui Petre i-a poruncit Hristos să umble pre ape și vedeă că este lucru anevoie și cu neputință, iar n'a ieșit din poruncă; Pavel, mergând pre cale și căzând jos de pre cal de frica vedeniei ce a văzut, a zis: «Doamne! ce poruncești să fac?» Și ce i-a zis glasul a ascultat neîndoindu-se; și pentru aceea aceștia toți s'au cinstit, s'au lăudat și s'au mărit înaintea lui Dumnezeu și au luat dar pentru ascultarea lor: că Noe s'a arătat mântuitorul lumii, Avraam s'a făcut părinte a multe neamuri, Isaac s'a făcut fiu blagosloveniei și închipuirii lui Hristos, Moisi că-

petenie lui Israil și iubit lui Dumnezeu, Petru s'a făcut ver-hovnic apostolilor, căruia i s'a încredințat și cheile împărăției ceriului; și Pavel, dascălul limbilor, vas ales și văzător cereștilor bunătăți: și nu numai acestia, ci toți câți s'au supus ascultării lui Dumnezeu, și mai înainte de lege și după lege s'au făcut fiii darului și să bucură cu îngerii întru împărăția ceriului.

**NESUPUNEREA NOASTRĂ
FAȚĂ DE DUMNEZEU.**

Acum dar o poruncă folosite ca aceasta și mântuitoare, este cinevâ din noi să o păzească? Noi toată ziua, și la rugăciuni, și la împreunări, și la vorbe, și la fieștece lucru al nostru, chemăm pre Dumnezeu și-l numim Domn; și de-l numim Domn și stăpân, unde ne este supunerea ce arătăm ca niște slugi la Domnul nostru? Sluga face voia domnului său, dar noi care voie facem acestui Domn al nostru? Care din poruncile lui păzim? Care dragoste avem cătră dânsul și ce cinste-i facem? O zice însuși Dumnezeu prin rostul Malahiei, la capul cel dintâi: «și de sunt eu Domnul, unde este frica mea? cine este din voi să să teamă de mine, să mă cinstească, să să rușineze de mine?» «Nu este până la unul, zice David la psalm 52, toți s'au abătut, împreună netrebnici s'au făcut, nu este cel ce face bunătate, nu este până la unul». Drept aceea nu este minune de nu ne ascultă nici pre noi fiii noștri, nici nu ni să supun slugile și patimile noastre, care în toate zilele oștesc asupra sufletului, este aceasta dreaptă judecată a lui Dumnezeu, zice fericitul Pavel, la capul cel dintâi către Romani, stih 29: «să fim plini de toată nedreptatea, cu curvie, cu vicleșug, cu lăcomie, cu răutate, plini de zavistie, de ucidere, de price, de înșălăciune, de nărav rău, șoptitori, clevețnici, urîți de Dumnezeu, ocarnici, mândri, semeji, aflători de rele de părinți neascultători, și în scurte cuvinte zicem, să fim robi lumii, trupului și diavolului; pentru căci pre Dumnezeu nu-l cinștim ca pre un Dumnezeu, nu-l ascultăm ca pre un Domn, nu ne supunem lui ca unui stăpân, și cum că este adevărul așa, adeverează o dragoste și unirea ce avem.

XXII.

ÎNVĂȚĂTURĂ LA 26 A LUI OCTOMVRIE, LA SF. DIMITRIE

«Doamne, mântuește-ne, că pierim».
(Matei 8).

Pomenirea marelui mucenic Dimitrie, ce să prăznuește astăzi în toată lumea, ce alt așteaptă dela adunarea iubitorilor de prăznuiți, fără numai laude și cântări. Însă eu, cunoscându-mă nevrednic și slab întru știință, nu îndrăznesc să-i împletesc cununii de laude, nici să-i vestesc precum să cuvine măririle minunilor lui, căci altă învățătură cearcă muceniceștile lui luptări și alt prăznuitoar trebuie pentru luminatele lui nevoițe. Drept aceea las să laude alții lucrurile lui cele slăvite, alții să povestească cea preste firea omenească bărbăția sufletului său și alții să spuie vitejia cea mare, cu care a răbdat ranele și moartea; iar eu, ca un neputincios la vorbă, precum mă îndemn să mă minunez de ele cu mintea, așa și a le cinsti mă silesc cu tăcerea și mă întorc cu vorba iară la începutul cel dintâiu: «Doamne! mântuește-ne, că pierim». Pentru ca să arăt înaintea dragostei voastre nevoia ce au petrecut apostolii în corabie, și grabnic ajutor ce le-a dat Hristos în mijlocul mării; și nădăjduesc cu darul sfântului să vă folosiți sufletește, ci vă pohtesc să ascultați cu dragoste și cu socotință.

HRISTOS CU APOSTOLII
PE MARE.

Infricoșat lucru socotesc cu ade-
vărat să fie stătut turburarea mării
de astăzi, de vreme ce și Sfântu
Evanghelie o numește mare, (zicând:) «și iată cutremur mare
să făcū în mare». Mi să pare ca când aș vedeă înaintea ochilor
mei chipul ei, de toate părțile să sufle vânturi mari, să să
strângă împrejurul vântului nori negri și deși, toată marea
să spumege de mărire și pretutindenea să să înalțe valurile
ca niște munți; mi să pare că văz corabia apostolilor că să
luptă cu multă sălbătăcie în turburarea mării, deoparte o bat
valurile, de altă parte o turbură vânturile, deoparte o ridică
spre cer, de altă parte o pogoară la iad. Mi să pare că văz pre fe-
țele apostolilor zugrăvită de frică moartea, unul să să cutremure
altul să să spăimânteze, unul să să turbure, altul să strige, și
toți cu suspinuri și cu lacrimi să ceară cu rugămintă ajutoriu
dela Hristos ce dormiă: «Doamne, mântuește-ne, că pierim». Eu însă nu mă minunez nici pentru turburarea mării, pentrucă
fiind o stihie ¹⁾ nestatornică, așa-i este punerea de fire, când
să fie lină și când să să turbure, nici pentru turburarea apos-
tolilor, pentrucă nevoiă aduce pururea turburare și frică la
oameni! ci mă minunez cum s'a întâmplat, că îndată ce a
alergat și îndată ce s'a rugat, îndată au și luat ajutoriu și
să făcū liniște mare, zice Evanghelia; au încetat valurile, au
pierit întunericul, s'au împrăștiat norii, s'au smerit marea și
corabia întregă și fără de nici o vătămare au ajuns la adă-
postea. Cercând eu pricina acestei minuni ce s'a făcut, fără
de zăbavă aflu dela tâlcuitoarii Sfintei Evanghelii cum că alta
n'au fost, fără numai rugăciunea ce au făcut apostolii, cu un
glas și cu un suflet toți deodată au strigat, toți s'au rugat,
toți au cerut deodată ajutoriu: «Doamne! mântuește-ne că
pierim!» Și pentru aceea Domnul a ascultat îndată rugăciunea
lor și pre toți i-au mântuit, pre toți i-au păzit, nu i-au lăsat
să piară nici în turburarea mării. Drept aceea și dumnezeescul
Theofilact: «doarme, zice, Domnul, pentruca să alerge apos-

¹⁾ element.

«Illi ce eră înfricoşaşi la ajutoriul lui să-l roage şi să ia pri-
oară din rugăciunea lor cea de obşte să-i mântuească din
nevoie».

TĂLCUIREA CELOR

III. MAI SUS.

Cu adevărat mare învăţătură ni să
dă nouă cu aceasta, pentruca să luăm
pildă să ne rugăm şi noi lui Dumnezeu
în nevoile noastre cele de obşte. Lumea aceasta este ca o
mare ce să turbură, între care niciodată n'au oamenii odihnă,
nici linişte corăbiile, între valuri sunt împărățiile, crăiile, dom-
niile și orașele, mulțimea norodului, polițiile, supușii, bo-
ganții și sărații, cei mari și cei mici sunt cei ce călătoresc
și să află în nevoie. Vânturile cele mari ce umflă marea
sunt nevoiele cele ce ne supără totdeauna; valurile ce luptă
torabia sunt nenorocirile care să întâmplă în toate zilele;
norii ce negresc văzduhul, fulgerile ce orbesc ochii, tunetele
ce înfricoșează toată inima vitează sunt întâmplările cele de
multe feliuri, neașteptate pagube, înfricoșerile vrăjmașilor,
supărările, necazurile ce ne vin dela cei din afară, jafurile,
robiile, dările cele grele și nesuferite, care le lasă Dumnezeu
și ne înconjoară, pentruca să cunoască credința noastră și
să ne vază răbdarea.

CUM SĂ NE MÂNTUIM?

Acum dar pentruca să să mân-
tuească norodul de aceasta și să
lepede deasupra lor nevoia cea grea, oare care este mijlo-
cirea mântuirii? Acea mijlocire ne-o învață cu pilda lor no-
rodul cel israilitinesc, când să supără de oștile lui Hananeu
 împăratul Arad în pustiu. (*Numere*, cap. 21): ne-o învață
lăcuiitorii din Vetulna, când s'au ocolit în cetatea lor de oastea
cea groaznică a lui Olofern (*Iudit*, 4); ne-o învață Esdra,
când să întorcea cu norodul lui Israil în Ierusalim, mântuit
din robia Vavilonului; ne-o învață Ninevitienii, când au scăpat
de periciunea care despre partea lui Dumnezeu le-au fost
 spus Iona. Toți aceștia, pentrucă s'au rugat cu un glas și
cu un gând și au cerșit dela Dumnezeu ajutoriu, s'au mântuit.
Zice Sfânta Scriptură: «și să rugă Israil și deade pre Ha-
naneu sub mâna lui, și lăcuiitorii ce eră ocoliți în Vetulna au

strigat către Domnul cu toții deodată neincetat, și au ascultat Domnul rugăciunea lor, și i-a mântuit din mâinele lui Olofern». Zice Esdra : «am cerșut dela Dumnezeu nostru calea dreaptă nouă și coconilor (feciorilor) noștri și la toată agor nisita noastră și ne-a ascultat pre noi». Și iară Nineviteanu au strigat către Dumnezeu neincetat și s'au îmbrăcat în saci dela mare până la mic, și văzū Domnul lucrurile lor, și n'au stricat pre ei, nici dobitoacele, nici cetatea lor. Drept aceea zice David, la psalm 21 : «spre tine a nădăduit părinții noștri, nădăduit-au și i-ai izbăvit pre dânșii, către tine au strigat și s'au mântuit». Dar ce mai cerc eu din istoriile Scripturii și din pildele ei să învăț în ce chip să fugim de întâmplările și nevoile ce ne vin ? Insuși Dumnezeu ne învață prin rostul lui David la psalm 49, (zicând) : «și mă chiamă pre mine în ziua necazului tău și te voiu scoate, și mă volu proslăvi», și la psalm 90 : «striga-va către mine și voiu ascultă pre el cu dânsul»; și iarăși prin rostul prorocului Isaiel, la 41 de capete zice : «și să vor bucură lipsiți, pentrucă vor cere și eu voiu ascultă, Dumnezeu lui Israil, și nu voiu părăsi pre ei». Asemenea zice și la 29 de capete ale Ieremiei și la al 10 al Zahariei, și Domnul nostru Hristos aceasta ne învață în Sfânta Evanghelie : «carele, zice, și să va dau vouă», și pentru ca să ne încredințăm mai mult, cum că făgăduiala lui este nemincinoasă, adaoge la 11 capete ale lui Marco : toate câte veți cere rugându-vă, să credeți că veți lua, și vor fi vouă». Și după aceasta putem cunoaște cum că nu este alt lucru mai de folos și mai cuviincios decât a ne ruga împreună cu toții : să cerem dela Dumnezeu ajutoriu, și să alergăm la milostivirea lui. De am țineă acest sfat și această învățătură ce ne dă Domnul și să le facem, când ne înconjură întâmplările și nevoile cele mari, o! cât ajutoriu și câtă mângâiere am lua dela nemăsurata mila lui Dumnezeu ! Dumnezeu este tată de obște al tuturor, pre toți ne iubește ca pre niște fii adevărați ai lui, și nu poate răbdă milostivirea lui cea iubitoare de oameni să ne aflăm pururea în ticăloșii și în nevoi, ci numai așteaptă rugăciunea noastră, lu

aminte să auză glasurile noastre, stă pururea cu urechile deschise, pentruca să ne asculte, îndată ce vom chema numele lui cel sfânt.

**SĂ NE RUGĂM
LUI DUMNEZEU.**

Dar ce voiu să zic de nesimțirea cea mare a oamenilor acestui veac? Toți pățimesc, toți sunt în scârbe, toți suspină sub jugul cel greu al nevoiei; dar este cineva să zică împreună cu David: «cătră Domnul, când m'am necăjit, am strigat», sau zice cineva vreodată lui Dumnezeu, întru supărările lui: «mi-luește-mă, Doamne, și mă ascultă?» Noi pohtim să ne ajute Dumnezeu și să ne facă milă fără de a-l ruga. Dar cine este împăratul acela sau cine este stăpânitoriul acela, carele să împarță mila norodului său, sau să ușureze pre supușii lui de dările cele grele, fără de a-l ruga și fără de a-i dovedi nevoia lor? Sau să zic mai bine care este tatăl acela ce dă pâine feciorilor lui fără de a-i cere? Și aceea ce nu face un împărat cu norodul său și un tată cu feciorii lui fără de rugăciune, veși să o facă Dumnezeu cu noi netrebnicii, din voința sa, fără de a ne ruga lui? «Pre săracul trufaș au urit sufletul meu», zice Domnul la 26 capete ale lui Sirah. Nu poate răbdă Dumnezeu nici cu un mijloc pre acei ce sunt lipsiți, ticăloși, nenorociți, și apoi să înalță și stau îngânfați întru ale sale, și nu vor să arate cum că au trebuință. Și cine socotiți să fie aceștia? Noi suntem cu toții, cari pățimim atâtea scârbe nesuferite și stăm în cumpănă să pierim de nevoi, de nenorociri, și cu toate acestea nu ne smerim înaintea lui Dumnezeu, nu ne plecăm cerbicea de trufia cea multă ce o avem, nu alergăm cu suspinuri și cu lacrimi să cerem ajutoriu dela Dumnezeu. Și cum dar să va mântui norodul, cum să scuture această ticăloasă de țară sarcina cea grea a relelor ce o supără? Noi socotim numai cu puterea noastră, care este nebunie înaintea lui Dumnezeu, să chivernisim norodul și să-l apărăm de rele; dar în zadar ne trudim, că zice Hristos: «fără de mine nu veși putea face nimic», și David la psalm 126: «de nu va păzi Domnul cetatea, în deșert o păzesc păzitorii». Inșă mie mi să pare cum că mulți (din cei ce as-

cultă) pot să răspundă la câte am zis până acum : că noi și mult ne rugăm lui Dumnezeu, când ne vin scârbele și nevoile și cădem de mila lui, dar nu vedem nici o mântuire, nici suntem încredințați cum că ajung rugăciunile noastre la cer ; măcar că aceasta nu o crez să o facă nimeni. Iar să vă spui ce a răspuns Tiverie Chesarul unui tânăr, carele pentru multele lui răutăți să află la închisoare și să căznia ticălosul multă vreme în legături cu foame, cu sete întru întunerecul pușcăriei ; și de vreme ce cunoșteă că nu este pentru dânsul nici nădejde de mântuire, a cerșit dela împăratul cu mare rugămintă să poruncească să-i dea moarte, pentru ca să să mântuească de caznele ce pătima, căruia i-a zis Tiverie : «tu încă n'ai aflat har înaintea ochilor mei și-mi ceri o facere de bine ca aceasta». Și de vreme ce un vinovat n'are îndrăzneala înaintea împăratului celui pământesc, măcar să-i ceară moarte, dar noi că suntem vinovați înaintea atotputernicului împăratului Dumnezeu și încărcăți de grele păcate, cum pohtim să asculte Dumnezeu rugăciunea noastră și să ne dea bunătățile ce cerem ? Citiți la 59 capete la Isaia, să înțelegeți pricina pentruce rugăciunile nu află ascultare la urechile lui Dumnezeu, zice prorocul : «au nu poate mâna Domnului a mântui ? au îngreuiat-au urechea lui, ca să nu asculte ? Ce socotiți, zice, cum că nu poate prea puternica milă a lui Dumnezeu să vă mântuească din nevoile voastre, au doară socotiți că are astupate urechile lui și nu ascultă rugăciunile voastre ? Ba nu este așa, ci pentru păcatele voastre (zice) au întors fața lui dela voi, ca să nu vă miluească ; păcatele voastre cele multe sunt acelea ce opresc mila lui, și acelea nu lasă rugăciunile noastre să ajungă înaintea scaunului dumnezeesții mării ; căci mâinile voastre (zice) pângărite-s cu sânge, buzele voastre grăesc fără de lege, și limba voastră strâmbătate cugetă ; picioarele voastre aleargă pre calea răutății ; nimeni nu găsește drept, nimeni nu sfătuește bine, nimeni nu va să facă judecata adevărată, și cum dar să vă asculte Dumnezeu, cum să vă mântuească din nevoile voastre ? Și cum nu ziceți mai bine, cum îndelung rabdă, cum îngă-

duește, și cum poate suferi și nu ne cufundă pre toți ca pre Sodomleani. (Slavă îndelungei răbdării tale, Doamne, slavă ție). Vrea un filozof, carele mergea odată pre mare cu corabia și eră împreună cu el niște oameni răi, și apucându-i furtună mare, eră să piară? Iar oamenii cei răi au început a să rugă dumnezeilor lor să-i mântuească din nevoie, iar filozoful le-a zis: «rogu-vă tăceți, să nu vă priceapă care cumvă dumnezeii că sunteți aici, că adevărat vă va cufundă»; asemenea și eu cătră păcătoșii ce să roagă, că mai bine este să tacă, decât cu buzele lor cele spurcate să aducă rugăciuni cătră Dumnezeu la nevoile lor, că în loc de a află mântuire, poate să piară desăvârșit pentru păcatele lor. Să cuvine lntăi să lăsăm răutatea, jafurile, strămbătățile, urăciunea, vrajba, zavistia, și atuncea să ne rugăm, pentrucă atuncea vom află ascultătoare urechile lui Dumnezeu; că zice Sfântul Ioan Zlataust: «când din buze curate iese rugăciunea, atuncea ajunge și rugăciunea noastră la cer, însă afară de aceasta, trebuește și alta, pentruca să ne mântuim de nevoile noastre cu mijlocul rugăciunii; să cuvine, că precum este răutatea și întâmplarea de obște, să fie rugăciunea de obște; toți să ne rugăm, toți să cerem ajutoriu, precum au făcut și apostolii astăzi în corabie, de au strigat cu o gură și cu o inimă: «Doamne! mântuește-ne, că pierim!» Iar nu unul să să roage și altul nici să gândească, unul să plângă și altul să răză, unul să să întristeze și altul să să bucure; pentrucă atunci adevărat Dumnezeu nu ne ascută, zice Hristos la Matei în 18 capete: «că de să vor tocmi doi dintre voi pre pământ de tot lucrul carele ar cere, fi-va lor dela tatăl meu cel din ceriuri». Deci dar când doi uniți să vor rugă, câștigă mila; cu cât mai vârtos vor câștigă când tot norodul și toată mulțimea cu un glas și cu o gură și cu o inimă vor cere dela Dumnezeu ajutoriu? Pentru aceasta vă pohtesc, feții mei, așa să vă rugați pururea și toți deodată, și mai vârtos întru aceste vreme ce s'au înmulțit nevoile, și pre toți împreună de toate părțile ne-au încunjurat nenorocirile, necazurile și scârbele, că zice David: voia celor ce să tem de el va face,

și rugăciunea lor va auzi și-i va mântui pre dânșii». Ne va ascultă pururea Dumnezeu, când toți cu inimă curată îl vom rugă și ne va mântui de toate primejdiile și din toate nevoile, prin rugăciunea marelui mucenic Dimitrie, ce să prăznuește astăzi, a căruia rugăciuni să păzească pre înălțatul Domnul nostru și toată cinstita boierime și tot norodul creștinesc, amin.

XXIII.

INVĂȚĂTURĂ LA NOEMVRIE ÎN 8, ZIUA SOBORULUI SFINȚILOR INGERI

*«Socotiți să nu obdiți pre vreunul
dintre acești mici» (Matei 8).*

CEI MARI ȘI CEI MICI.

Nu să cuvine cinstea și lauda numai oamenilor celor mari și bogați, că sunt vrednici acestui dar și cei mici și smeriți; că măcar că cei mari strălucesc cu hainele cele de mult preț și cei mici alina cu ce să-și acopere trupul, cei mari să odihnesc pre slăbniciuri moi și frumoase, și cei mici să culcă pre pășăntul gol și pre paie; aceia însoțiți cu mulțime de slugi, cu aceștia lipsiți, pustii și de ajutor, și de prieteni; aceia între răsfățări și între bogății, și aceștia între primejdii și între întristăciuni. Inșă cu toate aceste măririi despărțite, nu să cuvine celor mici mai puținică cinste și dragoste, decât aceea ce să cuvine celor mari și bogați, nici este cu dreptate celor mari să li să închine lumea, și pre cei mici să-i batjocorească; de aceia să să teamă și pre aceștia să-i obidească, de aceea să să rușineze și pre aceștia să-i infrunteze; pentru căci măcar că cei mari cu sila și cu puterea răsplătesc sudalmele, iar cei mici au ingeri sprijinitori în ceriu, de pedepsesc pre cei ce-i obidesc. Drept aceea și Domnul nostru Iisus Hristos poruncește tuturor, în Evanghelia de astăzi, să să păzească să nu socotească pre unii ca aceștia batjocură no-

rocrii și necurății ale lumii. «Socotiți, zice, să nu obidiți pe vreunul dintre acești mici». Și pricina este pentru ce acești atâta să iubesc de Dumnezeu, că au dânșii ingeri, cari purure văd fața lui Dumnezeu în ceriuri? Dintru care cuvânt evnghelicesc luăm pricină astăzi să arătăm înaintea dragostii voastre măririle acestor mici, ce zice Evanghelia pentru să priceapă cei ce îndrăznesc de-i obidesc, cât păcătuesc de greu și ce răspuns vor să dea. Și lăsând la alți înțelepți învățați să prăznuească precum să cade săboriul fericitilor ingeri, ce prăsnuește astăzi beserica lui Dumnezeu, cu mă voi nevoi să-i veselesc cu această vorbă ce voiu să fac, de va lumina mila lui Dumnezeu pe vreunul din păcătoși să vină la pocăință, de vreme ce să face mare bucurie în ceriu pentru un păcătos ce să va căi. Ci să ascultați cu dragoste, de pohtiți să vă folosiți.

**CELE DOUĂ FELURI DE
MICI: SĂRACII, ȘI PREOȚII.**

De două feluri de mici să aflăm în lume și pre două feluri de mici obișnuiesc de obște oamenii de-i obidesc: cei dintâi sunt săracii și cei de a doua sunt preoții. Pentru cei săraci, zice înțelepciunea lui Sirah, la 13 capete: «scârba la cel bogat săracul»; și dumnezeescul Iacov, fratele Domnului, la poslania lui, la al 2-lea cap, zice: «iară voi ați necinstit pre săraci». Și pentru preoți mărturisește obiceiul ce de obște și mai vârtos acela al locului acestuia, întru care preoții sunt cei mai necinstiți și mai obidiți; însă aceștia, precum carii lumea-i socotește mici și proști, nu sunt mici; ci sunt a unei vrednicii și a unei măriri, că pot zice pentru dânșii prin rostul apostolului, cum că pentru aceștia nu este vrednică lumea. Cei săraci, sunt atâta de mari, cât este însuși Hristos de mare, de vreme ce pre aceștia nu-i numește slugi nici prietini, ci-i numește în Evanghelie frați, zicând: «că voi ați făcut unuia dintr'acești frați mai mici ai mei, mie să-mi fie făcut». Și preoții iară atâta sunt fără de asemănare, că după Dumnezeu nu să află nici în ceriu, nici pre pământ nimeni carele să poată să fie asemenea cu ei, cu Dumnezeu sau mai mici decât el, și cu oamenii sunt mai mari decât ei, nu

sunt firește ingeri, iar pentru darul ce au sunt mai mari decât ingerii. Drept aceea zice și dumnezeescul Efrem Sirianul, la cuvântul cel dintâi ce face pentru preoție : «prea slăvită minune este preotul și putere nespūsă de ceriu să atinge, cu ingerii petrece și cu Dumnezeu are mare împărtășire». Și pentruca să cunoașteți cu lucru și cu ispita măririlor acestor mici, adică a preoților ce-i batjocorește lumea, luați seama togu-vă cu socoteală întregă, și vedeți puterea cea mare ce au în ceriu și pre pământ, pre lângă oameni și pre lângă Dumnezeu.

Când Domnului nostru Iisus Hristos au iertat păcatele slăbănogului acelaia ce i-au fost adus înaintea lui să-l tămăduască, știți ce au zis cărturarii și fariseii ce erau acolo de față : «cine poate iertă păcatele, fără numai singur Dumnezeu unul ce poate iertă păcatele oamenilor ; cu adevărat au Dumnezeu este, au putere dumnezeiască are în sine». Deci dar de o fac aceasta preoții în toate zilele cu păcătoșii și au atâta putere să ierte păcatele, precum cu toții o credem, puteți să așteți cum că acești mici nu sunt alți dumnezei în lume ? Ascultați și alta mai mare : de ați vedeă aici de față, de o parte mulțime de Arapi negri, cari să fie răniți de vrăjmași cu rane de moarte și legați cu lanțuri tari, și de altă parte un om puternic, și să le zică : «să fiți sloboziți, să fie tămăduite ranele voastre, să fugă din trupurile voastre acea negreată ce vă întunecă» și zicând așa, de ați vedeă să cază din mâinele și din picioarele acelor ticăloși legăturile, să rămâie îndată sănătoși de rane și să să prefacă în albiciune acea negreală întunecată, oare ce ați puteă zice pentru acel om ? Cum s'ar părea puterea lui ? Eu sunt încredințat cum că ați zice și ați mărturisi, cum că acel om este preste toți oamenii, cum că este pogorit din ceriu și cum că este alt Dumnezeu și om. Acum dar socotiți cum că acest om este unul din cei mici ce nu-i bagă lumea în seamă ; Arapii negri, ticăloșii de păcătoși, pre cari păcatul îi face mai întunecați decât dracii ; aceștia sunt toți răniți, pentru căci de câte ori păcătuiesc, de atâtea ori să tipărește în sufletul lor rană de moarte,

sunt legați cu lanțuri grele, pentru căci păcatul îi face robii diavolului. Aici vine micul acela, netrebnicul preot, și cu un cuvânt al lui, cu un : «iertate să-ți fie păcatele», face la sufletele păcătoșilor mai slăvite lucruri decât acelea ce ați auzit mai sus : desleagă legăturile păcatelor, vindecă ranele, îi curățește de tina păcatului, îi mântuiește de mâinile diavolului, îi prietenește cu Dumnezeu, îi face de petrec cu îngerii. Acuma dară și acest mic cum vi să pare ? Socotiți să aibă pre pământ pre altul mai mare decât el ? Dar ce zic pre pământ, nici în ceriu, afară de Dumnezeu, nu are micul acesta asemenea lui în putere. Și voiu dovedi-o : luați seama pentru omul acela ce zice în Sfânta Evanghelie, că să pogoria din Ierusalim la Ierihon și au căzut în tâlhari, să fi fost ca noi creștin și drept în credință, mi să pare că-l văd mai mori de rane, să zacă pre pământ și să ceară ajutoriu dela toți, să să întristeze și să plângă, nu atâta pentru vieța ce răpuneă, cât pentru suflet, care pentru multele lui păcate sta în nevoie să-l piarză. Vie acum aici împărații cei mari și puternicii pământului, să vedem de au atâta putere să mântuească sufletul acelu ticătos din nevoia vecinicii morți ! Dar ce zic împărații și puternicii ? Vie îngerii raiului și heruvimii cei cu ochii mulți, serafimii cei cu câte 6 aripi, scaunile, domniile și toate cetele îngerești, să vedem de le va ajunge până într'atâta puterea. Lasă să ia împreună cu ei într'ajutoriu toate cetele sfinților, să alerge mucenicii, să năvălească apostolii, să grăbească cuvioșii, dreptii, prorocii, patriarșii, să să poaie împreună cu ei înseși prea curata stăpâna Maica lui Dumnezeu, împărăteasa îngerilor și a oamenilor ; ce vi să pare ? Socotiți că va putea toată ceata aceasta cerească și toți sfinții să deslege din legătura păcatelor ce-l atrag în iud sufletul acelu ce zăcă mai mort ? De o va zice cineva aceasta (că va putea), acela nu va crede drept așezământurile sfintei noastre credințe, nici este din turma lui Hristos, de vreme ce nu ține aceea ce ce zice Hristos pentru aceasta la Evanghelie : Ingerii toți să mijlocească, sfinții să să roage, dreptii să să cucere, maica lui să mijlocească, pentruca să

în ticălosul acela de păcătos deslegarea păcatelor lui ; iar să-l deslege de păcate cu puterea lor nu pot nici unul din sfinți ; și pricina este pentrucă puterea a legă și deslegă nu nu o au fericirii în ceriu ; ci au preoții pre pământ. Acuma dar aceea ce în ceriu nu pot face toate cetele sfinților, vedeți cum o săvârșește pre pământ unul dintre acești mici, lasă să să pogoare și aici după întâmplare un preot oarecarele și să vadă pre cel ce zăceă pre cale mai mort, carele cere ajutoriu și mântuire sufletească, lasă să vază lacrămile, să vază suspinurile, să să uite voinței și blagosovind cu mâna aceea, ce nu priimesc cei mari să o sărute cu evlavie, lasă să zică numai : «te slobod de toate păcatele tale», să vedeți străine, infricoșate și prea slăvite, îndată să mântuește sufletul acela din nevoia vecinicieii muncii, să deslegă legăturile păcatelor, fug dracii, să bucură fericirii îngeri, și aceeaș dumnezească dreptate, ce țineă goală sabia răsplătirii, o pune iarăși în teacă, și toată să îmbânzește. Nu este drept acel lucru înfățișat, că nici în ceriu nu este nimenea, afară de Dumnezeu, să aibă atâta putere, atâta stăpânire, câtă au pre pământ acești mici, acești preoți ? Iar să vedeți și alt lucru mai minunat a acestor mici : au rămas toată zidirea uimită, când Iisus al lui Navi au poruncit soarele să stea pre ceriu nemișcat până va birui pre vrăjmașii lui ; dar cu cât mai vârtos socotiți că s'ar minună, dacă acestaș Iisus ar zice soarelui, nu să stea nemișcat pre ceriu, ci să să pogoare pre pământ. Adevărat, infricoșat lucru ar fi acesta. Iar nu este nimica întru asemănare, ca aceea ce face preotul în toate zilele ; în sfântul jertvelnic, el nu poruncește soarelui acestui ce să vede, ci pune sub datorie cu cuvintele lui și cu rugăciunea lui pre soarele cel de taină al dreptății, pre însuși unul născut Fiiul lui Dumnezeu, să să pogoare din ceriu și supt întâmplările (feliul) pâinii și a vinului să să facă iar jertvă vie, pentru iertăciunea păcatelor noastre ; și aceasta nu odată sau de două ori, ci preste tot anul, în toate zilele când el vrea și în ce loc va pohti ; și nu este aceasta o putere de care să minunează și îngerii ? Pre Melhisedec il numește marele Pavel asemenea

cu Fiul lui Dumnezeu la al 7-lea cap către Ovrei, pentru căci aduceă pâine și vin jertvă lui Dumnezeu, carele eră închipuire dumnezezeștilor taine, și noi cum vom puteă numi cu vrednicie pre preoții noștri, cari în toate zilele aduc nu închipurile, ci adevărul, nu umbrele, ci acelaș trup și sânge a Mântuitoriului nostru Dumnezeu ?

CUM NE PURTĂM
CU PREOȚII ?

Cu cât mai vârtos decât Melhisedec, este acesta asemenea cu fiul lui Dumnezeu ? Cu adevărat nu poate află mintea gânduri, nici limba cuvinte, pentruca să vădească măririle acestor mici. Și cu acestea toate ce cinste le face lumea ? Au să zic mai chiar ¹⁾, care obide n'au dela oameni, dela creștini și dela fii lor cei duhovnicești ? «Cu tot sufletul tău teme-te de Domnul, poruncește Sfântul Duh la al 7-lea cap al lui Sirah, și pre preoți laudă, și iarăși teme-te de Domnul și slăvește pre preotul.» Și este cinevă să o facă aceasta ? Este cinevă să aibă cucerie cătră preoți, să-i cinstească, să-i slăvească ? În legea veche atât de mare socotiă necinstea preoților, cât însuși Dumnezeu au dat poruncă, precum scrie la a două lege în 17 capete, că de va îndrăzni cinevă cu semeție să necinstească pre preot și să nu asculte porunca lui, omul acela să să dea morții. Acum dară la câtă osândă socotiți că sunt vrednici cei ce îndrăznesc cu atâta semeție de fac necinste preoților a sfintei besericii noastre, cari covârșesc și în dar, și în vrednicie, și putere pre preoții legii vechi ? Pentru marele Antonie, scrie în vieța lui dumnezeescul Atanasie, cum că măcar că eră atâta de mare și vestit întru bunătăți, că să cutremură de el dracu și fiarele pustiului i să supuneă, iar când vrea întâmpină vreun preot, își plecă genuchiele înaintea lui și nu să sculă dela pământ până nu-i sărută întâi mâna și să ia dela el blagoslovenie. Și acum nu Antonie, nu sfinți, ci oameni netrebnici și păcătoși, nu numai să primească să sărute mâna de preot, ci se pornesc asupra lor cu atâta semeție a limbilor cele slobode, de-i do-

¹⁾ clar.

jenesc, de-i înfruntează și-i necinstesc ; și este aceasta credință dumnezească sau faptă creștinească ? Mi să pare însă să auz pre mulți de-mi dau răspuns : cum că preoții noștri nu sunt ca preoții acei vremi ; aceia, zic, eră cu fapte bune, aceștia sunt înrăutățiți ; aceia eră cucernici și aceștia leneși : aceia eră postnici, aceștia sunt bețivi, aceia eră fără răutate și aceștia vicleni ; aceia eră toți duh și aceștia toți trup ; și pentru aceia cu dreptate să și necinstesc. (Trebuie dară să nu avem preoție nicidecum, ci să fim ca dobitoacele cele necuvântătoare ?) Inșă eu voiu zice cum că cu adevărat bună pricină este aceasta, și așa să fie ; numai întâi voiu zice și eu cu Sfânta Scriptură fieștecăruia : cine te-au pus pre tine boieria și judecătoriu preste noi ? (*Ieșirea* cap. 2, stih 14), și iarăși împreună cu mine, zice sfântul Pavel, «tu cine ești cela ce judeci pre sluga streină», și la al 2 cap cătră Evrei zice : «și gândești, oame ¹⁾, cela ce judeci pre ceiace ca acestea fac, și făcând acestea, că tu vei scăpa de judecata lui Dumnezeu ?» Cine au dat volnicia aceasta mirenilor să înfrunteze pre preoți, să ia seama petrecania lor, să viclenească la faptele lor ? Nu eră împărat și împărat creștin marele Constantin ? Iar când i-au spus pentru un preot cum că petrece vieată rea și prea curvească, n'au vrut să-i cerce, nici să-i iscodească vieața și fapta lui, ci ca un iubitoriu de Hristos ce eră, au zis : de aş vedeă cu ochii mei pre preot să facă păcatul, l-aș acoperi ci cabanița ²⁾ mea. Și iarăși la soborul cel dintâi dela Nichea aducând oarecari o scrisoare împotriva unor preoți și episcopi, n'au vrut fericitul nici cum să o citească, ci îndată au rupt-o și au băgat-o însuși în foc de au ars și au zis și aceste cuvinte vrednice de pomenire «să nu dea Dumnezeu să judec eu vreodată pre preoții lui Dumnezeu». Deci acuma aceea ce n'au făcut un împărat atâta de mare și atâta de sfânt, cum intrăznește să o facă un om prost, un păcătos, nenorocit și nevrednic ? A doua, răspunz : aceste greșale ce ziceți că au

¹⁾ omule.

²⁾ mantia.

preoții, oare din copilărie le-au avut? au le-au câștigat după ce au preoția? De le-au avut din copilărie, vina nu este a lor, ci este a mirenilor, că n'au vrut să-i crească cu frica lui Dumnezeu, cu învățături folositoare și cu pilda lor cea bună; iar de le-au câștigat pre urmă, iar dela mireni le-au luat și dela dânșii au învățat răutatea, că ei n'au născut preoți, ci mireni; și pentrue nu clevețiți înșivă pre voi și să înfrunțați, că ați dat pricină rea, ci necinstiți pre preoți, cari, de s'au făcut ucenici răi, s'au făcut pentru căci au avut pre voi dascăli răi?

Însă eu mă voiu uni cu gândul vostru și acestea ce ziceți pentru preoți, zic și eu că este așa, însă să ascultați o piidă: Evdoxia, împărăteasa lui Arcadie, au fost înțeles cum că norodul dela Gaza nu petrece creștinește, de vreme ce cei mai mulți să închină idolilor, și zicea împăratului și-l îndemna să facă în tot chipul să-i supue sub creștinătate, pentrue să nu să necinstească împărăția și numele lui Hristos și al creștinței; iar împăratul Arcadie i-au răspuns: o știu eu aceasta de mult cum că acest norod pleacă mai mult la închinăciunea idolilor, dară ce voiu să fac? Să cuvine să mă fac cum că nu-mi este în știre și să-i las să trăească cum vor vrea, pentru căci are mare câștig împărăția noastră din dările lor. Acum dar dintr'acest răspuns iau și eu pricină, ca să astup gurile mirenilor acelor cari cu atâta îndrăzneală iscodesc cu tot dinadinsul faptele preoților. Ce ziceți voi râvnitorii cum că preoții sunt răi și păcătuesc? Adevărat, eu încă zic că păcătuesc; numai aceștia ce voi îi socotiți păcătoși, aceștia sunt cei ce vă dau blagoslovenie, aceștia sunt cei ce vă sfințesc de a doua oară în baia sfântului hotez, aceștia vă pecetluiesc cu darul Duhului Sfânt, aceștia sparg zapisul păcatelor voastre, aceștia vă împrietenesc cu Dumnezeu, aceștia vă fac părtași cu trupul și cu sângele Domnului, aceștia sunt ce vă folosesc, cu rugăciunile lor la boalele voastre, la nevoile voastre, în vieță, la moarte și după moarte. Și nu căutați la atâta câștig și bunătăți ce vă fac, la atâtea daruri, la atâtea faceri de bine ce vă impart, numai vă uitați cu atâta pismă și cu atâta

mâine la greșalele ce au ca niște oameni, ce poartă trup și creștesc în lume. Dar pe cine vatămă preotul, de greșește, nu de face ceva neplăcut? Și de nu vatămă pre nimeni, ci mai vârtos face folos norodului lui Dumnezeu și besericii, pentru ce vă îndemnați pentru un rău, carele nu vă face pagubă, să obidiți și să necinstiți un bine ce vă dă atâta folos? Dară ce voiu să zic, răutatea cea multă a lumii orbește ochii și fleștecăruia și nu lasă să se uite la păcatul cel mare ce face, când necinstește pre unul dintru acești mici. Inșă zice chiar marele Zlataust, la al șaptesprezecelea cap vorba ce face la Evanghelia lui Matei: «cei ce țin locul lui Hristos sunt preoții, și cel ce cinstește pre preotul lui Hristos pre Hristos cinstește, iar cel ce sudue pre preot, pre însuși Domnul nostru sudue și necinstește, că Hristos pre preoți au lăsat în locul lui ispravnici în beserica sa». Și de vreme ce un boiaru nu poate suferi să-i necinstească cinevă pre ispravnicul său, carele-l va lăsa la niscai case ale lui, dar Hristos cum va putea suferi? Și la cea de apoi ce dar socotiți că vor luă unii ca aceia și în această vieață și în cealaltă? N'ați citit vreodată în Sfânta Scriptură ce s'au întâmplat lui Noe, când au băut și s'au îmbătat? S'au desbrăcat de tot în casa sa și dormia, și au văzut fiu-său Ham goliciunea lui și în loc de a-l acoperi ca pre un tată, au ieșit afară și l-au grăit de rău cătră frații lui; iar aceia, ca niște înțelepți și cucernici, au mers de au acoperit goliciunea tatălui lor, fără de a-și întoarce feșile lor să-l văză. Și dintru aceasta ce au urmat? «Și să trezi (zice Scriptura) Noe din vin, și cunoscă câte-i făcū lui feciorul lui cel mai tânăr și zise: blestemat Ham feciorul, slugă va fi frașilor lui; și de vreme ce mi-au făcut aceasta Ham și m'au grăit de rău în lume, să fie blestemat și el și copiii lui și averile lui; stăpânire să nu ia în vieața lui, ci să să facă slugă supusă frașilor». Atâta au zis bătrânul Noe, și până astăzi și în veci va fi pururea blestemat neamul lui Ham. Și aceasta socotiți, feșii mei iubiți, că să va întâmplă și la cei ce obidesc pre unul dintre acești mici. Iar iubitorii de Dumnezeu și creștinii să să păzească de clevetirea cea preotească, pentru

ca să câştige blagoslovenia lui Sim și a lui Iafet, care rugăm să vă o dăruiească milostivul Dumnezeu și în această lume și în cea viitoare, amin. «Că cela ce să teme de Dumnezeu, zice Ioan cel cu rostul¹⁾ de aur, nu iscodește, ci crede, imblânzește, jertvuește, cinstește, mărește, cântă și laudă».

Însă precum nu lipsesc împăratului ostași credincioși, așa nu lipsesc nici lui Dumnezeu fii cucernici, cari să tem de el și-l cinstesc, dintre cari fii cucernici și credincioși cel mai ales ești Măria-ta, prea Înălțate Doamne²⁾, carele mai mult decât toți te temi de Dumnezeu și te închini lui și-l ascuți, mai mult decât fieștecarele, îl cinstești și-l lauzi. Pentru Măria-ta putem zice aceea ce zice Dumnezeu pentru David: «înălțat-am pre cel ales din norodul meu, aflat-am pre David sluga mea, cu unt sfânt l-am uns pre el». Măria-ta ești cel ales din zeci de mii, după cum zice Scriptura, carele cu faptele tale cele bune cinstești pre Dumnezeu, cu facerile de bine îl imblânzești și cu multa-ți credință îl mărești și lauzi numele lui cel sfânt. Drept aceea, precum pentru David s'au făgăduit să-l înalțe mai vârtos decât împărații pământului, să-i păzească în vecii vecilor seminția lui și scaunul lui ca zilele ceriului, așa mâna lui cea prea puternică a fi pururea spre paza Domniei tale, va tăia dela fața ta pre vrăjmașii tăi, va înfrânge pe cei ce te urăsc, și va păzi în veci seminția ta și scaunul tău. «Că voia celora ce să tem de el va face zice David, și rugăciunea lor va auzi și va mântui pre dânșii».

Acestui dar să va învrednici și fieștecarele din voi, feții mei, de veți ascultă cu cucerie și cu dragoste glasul Părintelui celui fără de ani și veți face învățăturile infrumusețatului Hristos fiului său, a căruia darul și mila cea bogată rugăm pururea să fie spre mântuirea sufletelor voastre, amin.

1) gura.

2) C. Brâncoveanu.

XXIV.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN 26 ALE LUI OCTOMVRIE, ASUPRA CUTREMURULUI ȘI A MARELUI MUCENIC DIMITRIE, IZVORÎTORIUL DE MIR

*«Și tată cutremur mare să faci în
mare, cât să acoperi corabia de va-
luri».*

Precum un tată diu cești pământești, fiind din sine bun și drept, are firească dragoste a iubi pre toți feciorii lui tot dintr'o potrivă și a-i cinsti întocma și a le împărți averea și bunătățile lui tot într'un chip, nedând unuia mai mult și altuia mai puțin, sau să iubească pre cel dintâiu mai vârtos decât pre cel de pre urmă, fără când numai însă feciorul să va face mai ascultătoriu sau mai neascultătoriu poruncilor tătâne-său, și cu acest mijloc poate a fi el pricina a inmulți dragostea tătâne-său asupra lui sau a o împușină; precum pentru ascultarea aceasta și neascultarea ni-o însemnează în pildă Matei evanghelistul zicând: cum că un om aveă doi feciori și unuia îi ziceă să facă voia lui, și să făgăduiă, iară nu o făcă; și celuilalt îi ziceă, și el nu să făgăduiă și făcă; așa este de bun și de drept tatăl tuturor Dumnezeu, cât toate zidirile, ca niște faceri ale lui, le-au născut, și bunătatea o face întocma la toate după vrednicia a fieștecăruia. Drept aceea va să cinstească pre ingeri ca pre niște zidiri

mai aproape și fără de trupuri, ce strălucesc cu nemurirea; va să cinstească pre oameni ca pre niște chipuri ale sale; va să cinstească și cele neinsuflețite, adică ceriul și pământul și toate câte sunt pre dânsul. Și este cinstea cea mai aleasă la acestea toate indoită: cinstea cea dintâi au fost la venirea cea dintâi pre pământ a lui Hristos, iar a doua cinste va să fie a înfricoșata a doua venire a lui.

Deci cu venirea lui cea dintâi au slăvit pre îngeri, căci au invrednicit pre Gavriil a fi slugă, întâi la taina purtării de grije, iar celelalte mulțimi de îngeri la nașterea lui cea sfântă din prea curata Fecioara, lăudând pre Dumnezeu și zicând: «Slavă Dumnezeului celui din nălțime și pre pământ pace». Pre oameni încă i-au cinstit cu dragoste, precum zice prea înțeleptul Pavel la 5 capete către Romani: «că vrăjmași fiind, ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului lui, cu mult mai vârtos, fiind împăcați, ne vom mântui într-o viață a lui». Așijderea și celelalte toate le-au cinstit Dumnezeu, ca toate să le aducă supt un cap în Domnul nostru Iisus, precum zice iarăși Pavel la capul cel dintâi către Efeseni: adică arătându-ne nouă taina voiei lui după bună plăcerea sa, care au pus mai înainte într-o dânsul spre isprăvnicia plinirii vremurilor, ca toate să le adune supt un cap într-o Hristos, cele din ceriu și cele de pre pământ într-o dânsul. Și iarăși una câte una le-au cinstit cu oarecare podoabă ce le-au dat: văzduhul l-au cinstit cu pogorirea îngerilor și a Duhului Sfânt, că au trecut printr'însul; apele cele dulci le-au cinstit cu sfântul botez pământul l-au cinstit cu cutremurul, cu deschiderea mormintelor și cu învierea morților.

CUTREMURUL ȘI MÂNTUITORUL.

Urma drept aceea să cinstească și marea cea sărată și au cinstit-o cu turburarea cutremurului: «și iată cutremur mare să faci în mare». Pentru cutremur spun filozofii Elinilor, cum să să fie făcând din amestecarea stihilor¹⁾, zicând unii într'un chip, alții într'alt chip, fie ștecare după puterea sa, scoțând însă dela

¹⁾ elementelor.

...pre Dumnezeu, carele este pricina cea dintâi. Ci noi acum în această dată vom lăsa într'o parte cele ce ce au zis Anaxagoras, Aristotel, Dimocrit și Anaxament, și vom crede mai vârtos în dumnezeescul filozof, pre David, carele zice (psalm 103): «Căutâ ce caută pre pământ și-l face de să cutremură, și întorcându-și fața să vor turbură». Drept aceea, socotind și noi că fi pricina cea dintâi a cutremurului Dumnezeu, avem să întrebăm la această vorbă trei lucruri: Intâi, pentru ce să să facă cutremur în mare? A doua, pentru ce să doarmă Hristos în grabie? A treia, pentru ce să lase pre ucenici să să turbure?

**DE CE S'A FĂCUT
CUTREMUR PE MARE?**

Și zicem la cea dintâi; Marele Dumnezeu în Sfânta Scriptura îndoite să zice a fi în lucrare spre chivernisirea lumii omenesc, certând și miluind: certând însemnează la tot în 9 capete, unde spune pentru urgia lui Dumnezeu cea multă asupra lui Israil, zicând: «și au luat Domnul dela Israil capul și coada, mare și mic într'o zi și miluind»; iar la Isaia mărturiseste mila lui Dumnezeu însuși Israil, zicând: «bine te ai cuvântat Doamne, căci te-ai urgisit asupra mea și ai întors mânia ta, și m'ai miluit pre mine». Pentru urgia lui Dumnezeu zice și prorocul David (psalm 97): «tinerii lor i-au mâncat focul și fetele lor nejelite eră, preoții lor de sabie au căzut și văduvele lor nu s'au tânguit»; iar pentru mila lui Dumnezeu zice la psalm 68: «ascultă-mă, Doamne, că e multă mila ta și după mulțimea îndurărilor tale caută asupra mea». Și de vreme ce am zis că Dumnezeu este îndoite în lucrare spre chivernisirea oamenilor, amândouă cu înțelepciune le lucrează, iar însăși zic și aceasta cum că de demult Dumnezeu mai mult să arată cercetătoriu și certă lumea cu amele stihilor, adică cu focul, cu văzduhul, cu apa și cu pământul acesta, carele este maica tuturor oamenilor. Cu apa au certat pre vremea lui Noe, când au făcut potopul și au omorât tot trupul dela om până la dobitoac, precum zice Moisi în al 7 cap,: cu focul au certat pre Sodomiteani în zilele lui Abraham, arzându-le cetățile lor, precum zice la cartea *Facerii*

la 19 capete; cu pământul au certat pre vremea lui Moisi pre Core, și pre Dahtan, și pre Aviron, pre cari crăpând pământul i-au înghițit și pre toți câți eră cu dânșii, precum zice la Cartea Numerilor (16); cu văzduhul au certat pre Faraon cel vârtos la cerbice, că prin sila vântului dela Austru l-au înecat în Marea Roșie cu toată călărimea lui, precum zice la 14 capete la *Ieșire*. Drept aceea de demult eră Dumnezeu mult mult dumnezeul răsplătirilor, iar acum este al milii și al îndurării. Și pentru aceea lucrează cu aceleași stihii, ca să arate mila lui cea bogată: apa, prin botez, pentruca să înecă păcatele; focul prin limbile cele de foc, la pogorîrea Duhului Sfânt asupra capetelor sfinților apostoli; pământul, prin sfânta nașterea lui din Fecioară în peșteră, și prin umbletul și prin moartea cea după cruce și prin îngropăciune și prin învierea din morți; văzduhul, prin înălțarea la ceriu. Acestea îndoite lucrări, vrând să le arate astăzi, face cutremurul cel mare ce povestește Matei evanghelistul zicând: «și iată cutremur mare să facă în mare». Cu cutremurul să dea puțnică certare, ca cum ar fi arătat însuși că au fos și de demult carele certă prin stihii, și cu cercetarea să arate mila lui; că zice: «atuncea certă vânturiie și marea și să facă liniște mare». În mare face cutremurul, pentruca să cunoască toți cum că a lui este marea și el a făcut-o pre dânsa, și uscatul mâinile lui l-au zidit (psalm. 94); și însăși să nu gândească lumea cum că numai pre pământ să ocolește puterea lui Hristos- Dumnezeul nostru, ci în toată zidirea neocoltă lucrează puterea lui, ca a unui stăpân. «Tu stăpânești puterea mării, și turburarea valurilor ei tu o îmblânzești» (psalm. 88).

**DE CE A DORMIT
MÂNTUITORUL ÎN CORABIE ?**

A doua, pentruca să doarmă în corabie. Zice Matei, cum că Hristos doarme, iar Marcu zice: «și el eră la cârmă dormind pre căpătâiu». Și oare pentruca dormind să să facă cutremurul? 3 lucruri socotesc că urmă să să facă: de-ar fi fost deșteptat: întâi urmă să nu să facă cutremurul; a doua, de ar fi fost deșteptat, urmă că, de ar fi

Început puțin oarece cutremur, îndată l-ar fi încetat, că de nu l-ar fi încetat, îndată ar fi zis cei de față, cum că nu poate; o treia, că de ar fi fost deșteptat, nu l-ar fi rugat ucenicii și să-l zică: Doamne, mântuește-ne, că pierim! Iar încăși să mai zică și alta, că doar s'ar mai cuveni: Domnul nostru Hristos, ca un Dumnezeu adevărat, este mai nainte cunoscătoriu și cunoaște împușinarea credinței ce aveă apostolii, și pentru aceasta nu dormit și s'au depărtat să să facă cutremurul, pentruca să arate împușinarea credinței lor ca să-i certe puținel și să înfrunteze; căci de ar fi crezut deplin, să cuveniă să nu zică cuvintele ce au zis, nici să să teamă, ci să socotească cum că Domnul nostru și când doarne mântuește, după cea desăvârșit puterea dumnezeirii lui: și să cuveniă să zică, de vreme ce Domnul este cu noi, ce rău poate să ni să întâmple? Că zice fericitul Pavel la 10 capete către Romani: «Că tot oricarele va chemă numele Domnului, să va mântui». Necum să-l aibă înaintea ochilor pre Hristos, ci numai având credință curată și chemând prea cinstit numele lui, să mântuește de nevoi; dară ei că-l aveă și cu lucru și cu numele? Deci pentru aceea Domnul nostru au înfruntat necredința lor, și drept aceea le-au arătat de față boala lor cea sufletească, adică puținica lor credință, cu acea puțină înfruntare, zicându-le: «ce sunteți fricoși, puțin credincioșilor?» Apoi sculându-se au certat vântul și marea. Socotiți, iubiții mei, de vedeți purtare de grijă vindecătoare a doftorului celui ceresc; doftorul cel desăvârșit întâi curățește ranele de carnea cea putredă, apoi pune ierburile cele vindecătoare. Nu voi u lenevi a zice cum că de n'ar fi tămăduit necredința, n'ar fi încetat cutremurul și să să facă liniște; și această taină ascunsă și acoperită o socotesc și după alte minuni ce au făcut Domnul nostru Hristos, ca și slăbănogului ce i-au zis întâi: «cutează fiinle, iartă-ți păcatele» (*Matei*, 9); au scos și dela el întâi putrezimea păcatelor, apoi, îi zice: «scoală, ia-ți patul tău și mergi în casa ta». Să nu vă pară lucrul de minune, căci am zis pentru apostoli cum că au avut puțină credință, căci aceea frică ce aveă ei le dovedește credința, precum și când

au intrat în corabie către Vitsaida, unde s'au și temut noaptea că-l vedeă pre Hristos ca pre o nălucă, și s'au spăimântat și pentruce, zice Marcu evanghelistul, că nu înțeleseră de pâine, căci eră inima lor împietrită; și aici eră iarăși frica și cuvintele ce ziceă cătră Hristos arătă necredința lor: «deșteaptă-te, zice, că ne încăm»; iar Hristos le zise: «ce sunteți fricoși, puțin credincioșilor? Oare ce socotiți, iubii mei, puteți dar zice cum că aceste cuvinte sfinte să fi fost goale numai dojenicioase? Ba, ci numai cuvintele acestea asemănă ierburilor celor amare ce dau doftorii cei aleși, carele la gură sunt amare și oțeroase, iar apoi au lucrare puternică, a trage veninul și flegmele și să curețe trupul de toate răutățile și să mijlocească sănătatea; așa eră cuvintele blagoslovitului Iisus cuvinte de sănătate și de vieată, măcar că eră și puțin amare precum zice fericitul Petru: «Doamne, cătră cine vom merge cuvintele vieții de veac ai» (Ioan, 6). Aceste cuvinte sunt încredințate, cum că au ridicat necredința dela ucenici; și cum au auzit necredința, au certat vânturile și marea și să făcă liniște mare. Stau puțin de mă mir de aceasta, oare pentruce să certe Hristos stihilele cele neînsuflețite și nesimțitoare, marea și vântul? Nu socotesc să fie certat Hristos stihilele, ci pentru dracii aceia cari din depărtarea lui Dumnezeu lucrează unele ca acestea spre ispita noastră. Și după ce mă încredințez, cum să fie așa? După cuvintele evanghelistului Marcu, că au zis vântului «taci»; cuvânt carele eră obicinuit Hristos să-l zică la draci, precum au zis în Capernaum la omul cel ce aveă duh necurat și la omul ce au adus pre fiu-său și aveă duh mut și surd, precum spune Matei cap. 8, că tot cu acel cuvânt au certat vânturile și marea.

DE CE A LĂSAT PE UCENICI SĂ SE TURBURE?

A treia întrebăciune, pentruce să lase pre ucenici să se turbure? Din început Iisus Hristos, Dumnezeul nostru, carele s'au făcut om, pre sfinții lui ucenici și cu cuvinte și cu fapte îi învăță să petreacă în strămătorime, în scârbe și în ispite, pentruca să le arate cum că aceasta este calea cea

adevărată, că întâi el din începutul vieții au pățimit goane și ispite până la moarte. Drept aceea le zicea și lor : că vor da pre voi în scârbe și vă vor ucide pre voi, și veți fi urțiți de toate limbile pentru numele meu (*Matei, 24*). Să să turbure i-au lăsat și să fie în nevoi, pentruca să facă minune mare și cu minunea să-i mântuească din puțina necredință ; așa adevărat, pentru căci pricina minunii este mare și numai lui Dumnezeu să cuvine că n'au făcut minunea numai cu toiagul, ca robul lui Dumnezeu Moisi în marea Roșie ; sau cu cocjocul, ca Elisei cu chemarea lui Ilie, de au trecut Iordanul ; sau cu chivotul, ca Iisus fiul lui Navi, de au stătut apele lui Iordan deoparte și de altă parte ; ci numai cu poruncă și cu certare, ca un stăpân slugii lui, zise mării și vânturilor : «taci», și îndată au încetat. Și atâta i-au plecat pre ucenici minunea aceasta, cât să temură, zice Marco, mare frică și zicea între dânșii : «oare cine este acesta, că și vântul și marea ascultă pre dânsul?»

SF. DIMITRIE Iar stau de mă minunez, cum putea fi aceasta, de s'au întâmplat astăzi să prăznuim 2 cutremuri deodată, unul ce s'au făcut în mare, din depărtarea lui Dumnezeu, de draci, pentruca să să îndepărteze puțina credință a ucenicilor ; al doilea cutremur ce s'au făcut pre pământ, din sălbătăcia și cruzimea inimilor lui Dioclițian și Maximian, perechea dracului, pentruca să să adevereze credința cea multă a sfântului marelui mucenic Dimitrie, a căruia prăznuim cinstita pomenire ; că atâta cutremur au făcut și atâtea valuri sălbătice au pornit asupra blagoslovitei corăbii lui Dimitrie, cât siliă să între întru cele mai din lăuntru ale fericitului său suflet să-l cufunde, neștiind turbații aceia de oameni, ca niște hiare sălbătice, cum că Dimitrie nu eră corabie deșartă, ci aveă catarg și corăbier vrednic și vetrele iscusite și cărmaciu foarte învățat : catargul eră cinstita cruce, întru care să laudă că este pururea tare și nou și poate să subde vânturile Duhului Sfânt întru inima lui, căci îi da atâta îndrăzneală fericitul Pavel, după cum scrie la 6 capete cătră

Galateni ; «mie să nu-mi fie a mă lăudă, fără numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos». Iar mai vârtos cuvântul Domnului Iisus, ce zice în Sfânta Evanghelie : «și cine nu va lua crucea sa și să vie după mine, nu este mie destoinic». Iar corăbierul este știut de toți, cum că altul nu eră fără numai însuși Hristos foarte învățat intru călătoria cetății cel cerești, căci de acolo este, și moșia lui este ceriul, precum zice Ioan în 18 capete : «impărăția mea nu este din lumea aceasta», și la al 6 cap. : «eu sunt pâinea cea vie, care s'au pogorit din ceriu». Acesta însuși eră intru adâncul sufletului lui Dimitrie lăcuițoriu, și când îl vedeă puțin că să înfricoșă, îi zicea : «Dimitrie, tu ești oaia mea, și foarte bine te cunosc că urmezi după mine, nu te teme, că nu te va răpi nimeni din mâna mea, și-ți voi da ție vieață vecinică ; și acolo unde vor să pătrună trupul tău cu sulilele eu sunt, loviturile tale le voi priimi eu, și nu te voi lăsa să aibi dureri ; aleargă curând, că ai vreme bună, eu am umplut vetrele credinței tale cei curate cu duhul meu cel sfânt ; Dimitrie, fă-te părtaș morții mele, că te voi face părtaș și împărăției mele ; cu duhul lui Dumnezeu petreci în patimi ; pentru aceasta Fiul lui Dumnezeu ești ; nu voi lăsa să aibi duhul robiei spre frică, ci-ți voi da duhul moștenirii fiești, carele să mărturisească cum că ești Fiul lui Dumnezeu, și ca un fiu al lui Dumnezeu vei fi și moștean lui, și moștean împreună cu mine iubitului tău Hristos. Fiul meu Dimitrie, vezi crucea în inima ta am înfipt-o ; pre crucea aceasta dorm somnul patimii, al morții, care au mijlocit vieța a toatei lumi, ce m'au așteptat mila prea puternicului Dumnezeu cu învierea ; pentru multa dragoste ce am cătră tine și cătră toată lumea, furtunile acestea și cumplitelile valuri voi încetă și pre tine te voi răpi din mijlocul lor : ci vino după mine, că am întors cărma din partea cea slobodă a deșertăciunii spre frumusețele cele nemuritoare ale împărăției mele. Vino prin moartea lui în vieța cea vecinică, să mă vezi și să te veselești».

Drept aceea și noi smeriții robii tăi, mare mucenice Dimitrie, te rugăm ; de vreme ce într'atâta cinste te-au învrednicit Dumnezeu, ca să te facă fiiul lui, și sfânta lui dreaptă să te ia și să te suie întru împărăția lui, ca să te răsfeți cu fericirii îngeri, cuvântul tău și rugăciunea ta poate mult. Drept aceea adă-ți aminte și de noi, cari ne turburăm în furtuna cea mare a vrăjmașilor și în valurile deșertăciunilor celor lumești, și de doarme Dumnezeu, adică de să face ca cela ce doarme și nu va vrea să ne asculte, tu ai multă îndrăzneală, ci-l deșteaptă și te roagă lui Dumnezeu pentru noi cei urâți, pentru neascultarea și nesupunerea poruncilor lui ; tu cel desăvârșit prietin al lui Dumnezeu, pentru noi vrăjmașii, pentru păcate, să înceteze furtuna și să alineze valurile, că este dator să facă voia ta, și fă această osteneală, ca să ne aduni în corabia ta cea blagoslovită, când va răspunde prea milostivul Stăpân, să stăm de față, în ziua cea dulce a răsplătirii, ca dimpreună să binecuvântăm prea lăudat numele Tatălui și al Fiului și Duhului Sfânt în veci, amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN DUMINECA FLORIILOR

«Bine e cuvântat cel ce vine în numele Domnului. Osanna întru cei de sus».

HRISTOS ASEMĂNAT CU ÎMPĂRAȚII.

Astăzi ne povestește Matei evanghelistul istoria zilei acestui sfânt praznic, întru care au intrat Domnul nostru Iisus Hristos în Ierusalim, într'această chip zicând: «Veni Iisus din Bethania la muntele Maslinilor și au trimis doi din ucenicii lui, zicându-le lor: mergeți în satul carele este înaintea voastră și numai decât veți găsi o asină legată și mânzul cu ea, deslegându-o o aduceți; și de va zice vouă cineva ceva, veți zice că aceștia Domnului trebuiesc, și numai decât le va trimite pre ele. Și acestea toate au fost ca să se plinească ce s'au grăit prin prorocul ce zice: «spuneți fetei Sionului: iată împăratul tău vine la tine, blând și șezând pre asină și pre mânz fiul celui¹⁾ de supt jug». Ci noi acum de această dată vom lăsa cuvintele evanghelistului într'o parte și vom zice numai pentru cuvintele prorocului, carele zice: «Iată împăratul tău vine blând»; și nu numai singur acest proroc, ci toată ceata profecească cu un glas mărturisesc pre Domnul Hristos a fi

¹⁾ celei.

împărat; și pentru această pricină îi zise Mesia (adică împărat miruit). Iar poate să zică cineva pentru Hristos cum câtă vreme au fost pe pământ, ce lucru de mărire împărătească au arătat sau ce poahfală au făcut? unde-i sunt curțile? unde-i este scaunul? unde-i sunt gloatele și slugile cele împărătești? unde-i este stema și podoabele și celelalte lucruri ce să cuvin împăraților? Adevărat nici unele de acestea n'au avut, căci împărăția lui Hristos este vecinică și nemutată, este nebiruită și fără de moarte, este cerească și sufletească, iar nu pământescă și trupească, precum însuși au zis înaintea lui Pilat: «împărăția mea nu este din lumea aceasta». Drept aceea, dascălul și împăratul ceresc toată lucrarea Evangheliei au numit-o a fi împărăția ceriurilor, adică acele ce sunt scrise în Sfânta Evanghelie sunt cerești și dumnezeești, că ne îndreptează pre noi pre calea cea dreaptă, ce merge la împărăția ceriului; și cu duh ceresc ne întărește, învățându-ne să petrecem vieață cerească, pentruca să câștigăm și lăcașurile ei și să ne facem desăvârșit dumnezeești și cerești. Și de vreme dar ce este așa, cu cuviință au numit Domnul Hristos Evanghelia cu numele împărăției ceriului, pentrucă nimic nu este într'însa alta, fără numai lucru ceresc și dumnezeesc. Drept aceea pre împăratul acesta, ca cu degetul ni-l arată astăzi Zaharia prorocul zicând: «iată împăratul tău vine la tine blând»; pre care împărat văzându-l Fariseii, de zavistie răpștia asupra lui, iar pruncii cei mici, fiind porniți de Duhul Sfânt, cu glasuri de veselie îl măria zicând: «bine e cuvântat cel ce vine în numele Domnului, osanna intru cei de sus»; care cuvinte să înțeleg, mântuește-ne drept aceea pre noi cela ce ai venit din înălțime.

**DUȘMANII PE CARI I-A
BIRUIT MÂNTUITORUL.**

Multe și alese lucruri trebuesc a le săvârși împărății cei buni și vrednici, iar mai vârtos au datorie să păzească pre norodul său de armele și de stricăciunile vrăjmașilor; care lucru și datorie, Domnul Hristos foarte din destul l-au săvârșit, căci noi fiind ocoliți de 5 vrăjmași nebiruiți, cari stau deapururea împotriva și ne aduce la mare și nevindecată

stricăciune cu prea puternicia dumnezeirii i-au biruit și i-au omorît; cari vrăjmași sunt aceștia: păcatul, moartea, iadul, diavolul și trupul.

Păcatul, prin vărsarea prea scumpului său sânge, l-au stâns, și nu poate nimic să ne strice, de ne va fi stăpânind vreo răutate. Moartea, care s'au născut din păcat, precum zice fericitul Pavel: «printr'un om au intrat păcatul în lume, și prin păcat moartea, ca un vrăjmaș nemilostiv ce este asupra noastră», cu moartea lui au omorît-o. Iadul, carele este plata cea desăvârșit a păcatului, prin pogorîrea lui într'insul l-au deșertat și l-au sfărâmat. Pre diavolul, ca pre un începătoriu tuturor păcatelor și muncitor sufletelor noastre, l-au legat și l-au înbeznat în prăpăstiile cele mai adânci ale iadului. Trupul, prin patimile sale și prin răstignirea cea de pre cruce, de patimi l-au domolit și l-au curățit. Și cum că ne-au mântuit Domnul Hristos de acești 5 vrăjmași nemilostivi, ce am zis, putem să ne încredințăm și din mărturiile Sfintei Scripturi: că întâi pentru păcat, Mihea prorocul zice: «lepăda-va toate strâmbătăjile noastre și va aruncă toate păcatele noastre întru adâncul mării». Aceștia sunt Eghiptenii cei sufletești, cari gonind pre fiii lui Israil, fură inecați și omoriți în marea Roșie, (adică intru sângele lui Hristos). Pentru moarte, zice apostolul Pavel la cartea cea dintâi către Corinteni în 15 capete: «în vremea cea nouă (adică în vremea învierii cei de obște a trupurilor), vrăjmașa moarte să va strică și dintr'aceă zi înainte nu va mai aveà loc intru oameni». Pentru iad, tot acestaș apostol luminat arată grăind: «nimica păgubitor nu este acelora cari sunt întru Hristos, cari nu după trup, ci după suflet umblă».

Pentru diavolul, însuși Domnul zice la Ioan în 12 capete: «acum este judecata lumii, mai marele lumii aceștia să va lepădă afară». Pentru patima trupului, puterea crucii minunat ne păzește, pre care omul nostru cel vechiu s'au răstignit, după cum zice la Râmleni ¹⁾ în 6 capete: «ca să să strice trupul, adică

¹⁾ Scrisoarea către Romani.

Arta și puterea păcatului, ca de acum să numai slujim păcatului», că prin moartea lui tuturor credincioșilor li s'au dat bunătațe, cu care prin duhul lui întărindu-să omul cel din lăuntru, pre omul cel din afară și vechiu să-l răstignească împreună cu greșalele și pohtele sale, și să îmbrace pre omul cel nou, carele este întru sfinția și dreptatea adevărului. Iar de vei pohti a cunoaște firea și năravurile acestui împărat, evanghelistul, tâlcuind cuvintele prorocului, le-au scris zicând: «vine ție blând». Oamenii pohtesc pre împărați a-i vedeă înălțați întru trufie, și să poruncească cu putere și cu groază mare, iar precum grăește Solomon: «mila și adevărul este paza împăratului și cu dragoste să întărește scaunul lui». Aceasta este dar lauda cea mare a împăratului nostru, bine nu grăit de dânsul. Zaharia zicând: «vine ție blând»; blând, zic, iar nu groaznic și infrișat, că n'au venit să ridice oști, sau să arunce dări preste noroade, sau să-i îngreueze cu lucruri mari și grele, nici ca să ia bunătăți pământesti cela ce dăruște podoabe cerești, ci au venit ție blând, adică spre ocări, spre necazuri, spre batjocuri, spre scuipări, și spre bătăi n răbdă, cu trupul său, (după cum zice Isaia): «l-au dat celor ce-l bătea, și obrazul său scuipătorilor»; și încă atâta au fost blândețile împăratului acestuia, și atâtea bunătăți ne-au adus nouă printr'insa, căci vrând ca să ceară apostolul ceva dela oameni cu dinadinsul, ii jură pre dânsii pre blândețile lui Hristos, zicând: «juru-vă pre voi, fraților, pre blândețile lui Hristos». Și de vreme ce toți urmează împăratului și ascultă de dânsul, căci să nu ne îndreptăm și noi vieța noastră spre blândețele acestui împărat? Ci ținem în piepturile noastre mânia hiarelor celor sălbaticе și polhta izbândirii, limba aspidei, gura șerpilor cu care toată ziua clevetim, batjocorim, ocărim, injurăm și ne pohtim unul altuia răul și paguba.

După aceea pomenește evanghelistul a fi și săvârșit uce-nicii porunca Domnului și a fi adus asina împreună cu mânzul ei; iar n'au lipsit aceea cari strigă și ziceă: «ce faceți, deslegând mânzul?» Care cuvinte nu s'au scris în deșert de Marco evanghelistul, că cu aceste au vrut să însemneze,

cum că niciodată de acum nu vor lipsi aceia cari vor sta împotriva apostolilor cu cuvinte grele și împotriva celor ce vor urmări lor, și tuturor celor ce ar vrea să petreacă întru Hristos cu dreptate, și să se nevoească a întoarce și a învăța pre norod spre bunătăți, că așa este scris: împotriva binelui, rău; și împotriva vieții, moarte; așa și împotriva dreptului, cel păcătos. După aceea Domnul șezând pre asină mergea în Ierusalim, și toată cetatea, pornindu-să de dragoste, să bucură de o intrare fericită ca aceasta, și cu ramuri de finic și de măslin l-au întâmpinat, cu acelea propoveduind nu numai biruință, ci și mila lui; și cei ce eră aprinși de dumnezeiască dragoste așterneă pre cale veșmintele sale. Care feliu de cinste și de întâmpinare nu aflăm nicăiri să se fie făcut nici unui împărat biruitoriu; iar acest feliu de cinste de pre urmă sufletește o dau lui Hristos, care pre omul cel vechiu lepădându-l, obiceiurile cele vechi pentru mărirea lui Hristos a le lepădată să nevoesc; care lucru, măcar că și într'altă vreme, mai vartos când este vremea pocăinții trebuiește a-l face, ca răstignind păcatul întru Hristos, împreună cu dânsul înviind întru înnoirea vieții să umblăm.

Drept aceea de pohtim să facem această cinste și întâmpinare Domnului creștinește, trebuie să lepădăm mânia, să scuipăm pisma, să stângem pohta izbândirii, să gonim dela noi gura cea vicleană, și buzele cele hulitoare să lepădăm dela noi, și de am luat cuivă ceva cu strâmbul, să dăm înapoi a cui este, și de suntem însoțiți cu vreo soție oarecare netrebnică și îndemnătoare spre lucruri rele și de aceea să ne lipsim, căci toate acestea sunt legăturile diavolului; că de nu vom face aceasta acum când avem atâte pilde înaintea ochilor noștri, și când ne îndeamnă atâta învățătură besericească, și în tocma și moartea, crucea, piroanele, sulita, bătăile, scuipările, ocările, legăturile, încă și sângele cela vărsat a lui Hristos, nu ne vom întoarce spre pocăință, dar apoi când ne vom mai întoarce? Și de vom vrea a prăznuii cu dragoste patima și învierea Domnului, și de pohtim a primi destoinicește (cu

destoinicie) pre Domnul cel ce vine spre mântuirea noastră, trebuie să lepădăm veșmintele omului celui vechiu, adică să ne schimbăm și să sfărâmăm obiceiurile și pohtele noastre cele vechi, și așa-i vom face întâmpinare priimită și cinstită și împreună cu pruncii cei mici, cari sunt fără de răutate să strigăm din inimă umilit, cu bucurie sufletească și cu cucerie : «Bine e cuvântat cel ce vine întru numele Domnului, osana întru cei de sus».

XXVI.

CUVÂNT DE INVĂȚĂTURĂ ÎN 25 ALE LUI DECHEMVRIE LA NAȘTEREA DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

*«Că iată vestesc vouă bucurie mare,
care va fi la tot norodul, că s'au născut
vouă astăzi Mântuitorul, carele este
Hristos Domnul, în cetatea lui David».*

Multă veselie sufletească ne aduc nouă celor credincioși și iubitori de prăznuire aceste cuvinte ale Sfintei Evanghelii de astăzi; dintru care cuvinte adunăm 2 lucruri minunate și peste fire: una, că înțelegem o veste bună, care din veci nu s'au auzit, nici nu să va mai auzi până în veci; și alta, că auzim o bucurie mare, care stânge toată jalea, toată întristăciunea și toată lacrăma de pre fața pământului. Inșă aș pohti ca aceste cuvinte să le întinz ca o masă desfătăată înainte dragostei voastre, și să vă fac un ospăț sufletesc după puțință, puind, în loc de bucate cu multe feliuri de bunătați drese, cuvântul cel de bună vestire; și în loc de băutură veselitoare, să dreg în paharul prea înțeleptelor capetelor voastre cuvântul cel de mare bucurie. Pentru care lucru cerem putere dela Hristos, carele înțelepțește pre cei neinvățați, ca să ne lumineze mintea și să ne dea ajutoriu, ca să putem îndulci cu ospățul vorbelor inimile și auzurile celor ce să vor ospăta sufletește.

**NUMELE DE „MINUNAT“
DAT LUI HRISTOS.**

Decât celelalte nume, cu carele zice Isaia să să numească Mântuitorul, decât toate este cel dintâiu «minunat»; și cu cuviință i să cuvine acest nume, că nu numai întru acest lucru, ci în toate faptele sale, minunat au fost, minunată zămislirea lui, minunată și nașterea, minunată și vieața, lucrămintura, moartea, învierea, înălțarea la ceriu: minunată au fost și pohfala înălțării lui, că toate întru dânsul au fost nouă lucrăntate și minunate. Iar ce este spre prăznuirea noastră această de acum este mai minunată decât toate carele pomenește evanghelistul zicând: «și au născut pre fiul său cel întâi născut, și l-au înfășat pre dânsul și l-au pus în iesle, pentrucă nu avea ei loc în casă». Că ce este mai minunat decât a zăceà în iesle Domnul tuturor, și nu fu lui alt loc în lume? Ce este mai minunat decât o mărire ca aceasta, să fie aruncat (pus) la locul dobitoacelor; și pentru căci văd ingerii pre Domnul ceriurilor aruncat în gunoaie, cântă mărire lui Dumnezeu, celui din nălțime. Și nașterea aceasta n'au fost numai mântuitoare, ci și minunată; că despre o parte trebuie să ne minunăm de sfatul cel minunat al înțelepției lui Dumnezeu, iar despre alta parte trebuie să mărim lucrul cel mare al bunătății lui, că am câștigat astăzi pre judecătoria ceriului și al pământului, carele rupând zapisul răutăților noastre s'au milostivit de au rupt și legăturile. Câștigat-am astăzi pre Domnul, carele, jugu cel vechiu al robiei noastre de pre grumazii noștri fărâmându-l, întristăciunea lumii o au veselit-o cu slobozirea cea vecinică; câștigat-am pre împăratul cel blând, carele, în toată lumea călcând cu pașii dreptății cerești, tirania vrăjmașului celui răpștitoriu au sfărâmat-o. Astăzi au strălucit noul Adam, carele nu este lăcuitor, ci Domn și stăpân raiului, pre carele frumuseșea pomului celui oprit nu-l va înșelă, șarpele nu-l va vicieni, muierea sa nu-l va amăgi.

Astăzi au răsărit lumina întru întuneric; astăzi pre acela carele să turbură (cutremură) ceriul și ceriul ceriurilor avându-l lumea, neștiindu-l l-au câștigat; văzut-au sfinții strămoșii noștri minuni mari și făr de număr; că marea Roșie

desfăcându-să în două, le-au făcut cale; focul, ca un stâlp, luminându-le noaptea, le-au slujit; norul de arsura (arșița) și zăduful zilei i-au umbrît; ceriul hrană îngerească le-au dat; piatra cea vârtoasă pahar dulce le-au deschis; Iordanul curgerile sale cele repede spre fugă (înapoi) le-au întors; zidurile cele tari ale vrăjmașilor de glasul trâmbițelor au căzut; soarele pre ceriu zăbovind cu călătoria au mărit ziua pentru izbândă. Iar minune ca aceasta nu s'au văzut niciodată, nici s'au auzit că cela ce este unul născut celui Prea-Înalt, pre care puterile arhanghelilor cu frică îi slujesc, a să arăta pre sine cu trupul oamenilor, și trupul carele l-a luat dela oameni să-l îndumnezeiască. Drept aceea decât (cu cât) este taina această mântuitoare, de (cu) atâta este și mai minunată, care limba omenească nu poate a o grăi, ce și îngerii care ne vestesc nouă astăzi bucuria cea mare și cântă mărirea lui Dumnezeu, nu este cu puțință ca să o adevereze.

CUM S'A NĂSCUT
MÂNTUITORUL.

leșit-au, zice, poruncă dela Chesarul August, să scrie toată lumea, adică ca fieștecine numele său la moșia sa și la locul nașterii sale să și-l spuie. Drept aceea cu pricină acestei porunci s'au suit și Iosif din Galilia, din cetatea Nazaretului la Iudea, în cetatea lui David, care să chiamă Vithleem, pentrucă eră el din casa și din moșia lui David, să scrie cu Maria cea logodită lui muiere, fiind grea. Iar osteneala și greutatea călătoriei aceștia prea lesne o va putea cunoaște fieștecine, de va vrea să socotească vremea, și cine au fost cei ce călătoria; că eră pre la miezul iernii, când pământul și toate apele sunt înghețate de ger și de vânturile cele reci, și fecioara tânără și rușinoasă, care nici din casă nu eră obicinută a ieși, și fiind aproape de a naște, purcede pre o cale grea și cu anevoie ca aceasta; și apropiindu-să de Vithleem, doar s'ar fi găsit vreo casă cuvioasă, ca să nască fecioara aceasta într'însa; iar însăși iubitorul de sărăcie. Domnul, au pohtit într'o coșare smerit ca să nască. Și fu

noaptea aceea (zice evanghelistul), fiind acolo s'au umplut ¹⁾ zilele zilei și să nască, și eră noaptea, care noapte eră mai luminată decât soarele, întru care au răsărit soarele dreptății.

Însă eu mai bine voi numi ziua aceea a fi noapte, întru care omul cel dintâiu Adam, au pohtit a fi asemenea lui Dumnezeu, și noaptea aceasta întru care a strălucit lumina cea cerească în lume noul Adam o voi numi ziua. Iar Sfânta Culoară așteptă cu mare pohtă ceasul acela, întru care pre Dumnezeu ca un prunc să-l ia în brațele sale și cu mâinele sale să-l cuprinză și cu țâțele sale să-l aplece.

Fiind drept aceea toate întru liniște și întru tăcere, făcându-și și noaptea calea sa jumătate, ieșit-au aici în lumina aceasta a noastră ca un mire din cămara sa; ieșit-au, zic, bucuria tuturor vecilor, bucuria îngerilor, mântuirea neamurilor, scularea celor morți, izvorul milii, rădăcina vieții; legi-au cuvântul Tatălui cu trup îmbrăcat din trupul Fecioarei; legi-au gol, pentruca să ne îmbrace pre noi, sărac ca să ne îmbogățească, smerit ca să ne înalțe la ceriu, ca un prunc, ca să ne facă pre noi desăvârșit și să ne dea nouă bucuria cea veșnică. Auzitu-s'au, rogu-vă, vreodată veste ca aceasta? Au socotiți că să va mai auzi? De aduce atâta bucurie la omeni o veste bună de aceasta trecătoare, dar această veste cu mult mai vârtos va aduce bucurie mare la tot norodul, după cum au zis îngerul. Precum căldura soarelui trage aburul de pe pământ în sus și de acolo să pogoară rouă și face pământul de rodește și să veselește, așa și prea curatul sângele Fecioarei cu puterea Sfântului Duh, fără de nici o sămânță de bărbat zămislindu-se, s'au făcut trupul Domnului Hristos, carele ieșind la lumina cea adevărată, minunat au veselit tot neamul omenesc; și născându-l s'au făcut mai frumos decât ar fi fost înfrumusețat cu tot felul de bunătăți, că el este izvorul bunătăților. Fără de nici o stricăciune a fecioriei sale și fără de nici o simțire de durere au strălucit în lume acest Sfânt prunc.

1) Implinit.

Obiceiu este în unele părți, ca tot cela ce aduce roadă nouă de vânzare, este iertat de toată datoria vămii lui; drept aceea vrednic lucru au fost să fie și Sfânta Fecioară mântuită de toată vama datoriei durerii nașterii sale, că numai ea singură a adus lumii roadă nouă. Că toate muierile, câte au născut în lume, au adus roade vechi, zămislite în tina păcatului celui strămoșesc; iar acesta pre carele l-au născut Sfânta Fecioară, cu adevărat este roadă nouă, că este om zămislit din Duhul Sfânt și nu numai om singur, ci și Dumnezeu. Că singură ea au adus în lumea aceasta roadă frumoasă, și pentru aceea a rămas mântuită de toată vama nașterii cea cu durere, precum și de toată stricăciunea fecioriei au rămas întregă; că cel ce venise în lume, ca să facă pre toți oamenii curați și fără de stricăciuni, n'ar fi fost nici de cuvîntă să facă stricăciune maicii sale. Drept aceea ea este mai minunat și mai slăvit decât această naștere, că să întunece mintea omului și nu poate a le pricepe acestea, cum poate ca să nască Fecioara fiu? Și prin venirea unui dar în lume să săvârșește taina a două daruri: că Ziditoriul să naște din zidirea sa, și muma cea neîmpreunată cu bărbat să minunează de rodul pântecelui său, și muieria să face începătoriului sau începătoare. Și nu știu de ce mă voiu minuna întâi, de zămislirea cea fără de sămânță, au căci prin nașterea aceasta mai mult s'au slăvit fecioaria? Și nu este minune de au născut și au rămas Fecioara curată; că au născut pre cela ce este începutul fecioriei și întru tot curat. Cine va putea spune cu ce dragoste și eu ce frică împreună va fi coprins Fecioara pre acest fiu al său? Că fiind plină de credință, îl cunoștea pre acesta a fi Dumnezeu, și-l cunoștea a fi și fiul său; să cunoaște pre sine a fi și mumă și slujnică.

Drept aceea ca o mamă cu dragoste îl coprindea și-l sărută, și ca o slujnică, ca pre un Dumnezeu înalt, abia cu prea curate mâinele sale cuteză a-l pipăi; căci știă că nici preoșilor nu eră slobod a să atinge de lada legii, care eră ca o umbră înaintea acestei taine; și știă a fi scris ca să să curățească cei ce purtă vasele Domnului; și de pohtia

omurile (vasele) besericii atâta curăție, cu cât mai vârtos poartăse acesta curăția, carele este începătoriul și izvoriul viații? Drept aceea prea înțeleapta Fecioară cu frică și cu dragoste împreună cu multe lacrimi, carele le scotea dragostea cea multă ce avea către cela ce să născuse dintru dânsa înăla trupul prea sfântului cocon¹⁾, și luându-l cu scutec l-au lufășat, și cu brațele l-au coprins, și țâțe fecioarești dându-i în gură, cu lapte curat l-au adăpat. Și ce s'au mai întâmplat, este lucru cu adevărat că covârșăște minunea minții omenestii; că zice: și-l puse pre dânsul în iesle, pentrucă nu avea al loc în casă, înfățișând drept aceea un lucru prea de jos cu un lucru prea înalt. Cum nu te vei cutremură de minune, că pruncul acesta carele să vârgulește (să sălășluește) în iesle, de ne vom ridică ochii credinței noastre il vom cunoaște făcând tunete și fulgere în nori, și pre ceriu umbletul stelelor rânduind, soarele și luna de raze implându-să, și mișcarea ceriului îndreptând și toată greimea lumii acest prunc înfășat o cărmuește? Cine este acela mic și așa mare, așa smerit și așa înalt, cât în iesle zăcând, în ceriu cu glasuri ingerești să mărește? Că ce este mai mic și mai smerit decât a să naște în iesle, care loc nu este al oamenilor, ci al dobitoacelor? Și ce este mai mare și mai înalt, decât tot întru această naștere, pământul cu mare lumină a străluci și mulțimea oștilor cerești a cântă, și cetele ingerilor a să veseli, cântând: «Mărire lui Dumnezeu întru cei de sus», și umplând văzduhul de glasuri dulci și mângâioase? Când dela începutul lumii s'au mai auzit la nașterea vreunui om glasuri și cântări ingerești?

De nu poți crede, omule, cu slăbiciunea ta, cum că s'au născut Dumnezeu din muiere, cunoaște că s'a născut din fecioară; de-ți pare lucru prost a fi scutecile acelea întru carele este înfășat, minunează-te de ingerii și de mulțimea oștilor celor cerești, cu ce cântări il măresc; și de te scârbești de iesle, ridică-ți ochi puțințel și vei vedeă pre ceriu

¹⁾ copil.

stea nouă, care mărturisește lumii nașterea Domnului. Și de vreme ce crezi altele mai mici, crede și cele minunate; și de te pripești de cele ce sunt ale smereniei, cinstește cele cerușii și înalte. Cine, drept aceea întru înălțimea mării acesteia, fiind împreună cu atâta smerenie, nu va cunoaște a fi două firi? dintre care una este vrednică mării, și alta priimința (priința) bunătății, carele amândouă le arată prorocul Isaia zicând: «prunc s'au născut nouă și fiu s'au dat nouă». Numindu-l prunc, însemnează smerenia omenirii, și numindu-l fiu dat, arată înălțimea mării; că s'au născut nouă cel ce lui-și eră. Dat este drept aceea din dumnezeu și născut din Fecioară; născut este cel ce simte apusul, dat este cel ce n'are început; năcut este cel ce este mai tânăr decât mulți; dat este decât carele nu este Părintele mai vechiu; născut este cel ce va să moară, dat este acela dintru care vieața să naște; și alta cel ce eră dat, este; și cel ce nu eră, s'au născut. Acela stăpânește, iar acesta să smerește; lui-și stăpânește, și nouă celor credincioși ne gătește moștenire. Și nimeni să nu socotească că luând s'au micșorat ceva din mărirea cea dumnezească. Nu s'au născut ingerilor, căci acei ce au rămas în dreptate nu le trebuie mântuire, și acei ce crezuse nu putea să să mântuească. Nouă este drept aceea dat Domnul acesta și născut; și de vreme ce ingerii îl măresc pre dânsul cu cântări, neîntorcându-i creștinii pre dânsii dela răutate, nici cetelor să le mai slăvească; dar noi cu cât mai vârtos să cuvine să-l mărîm și să-i mulțumim, pentru vestea cea bună a împăcaciunii, ce ne-au adus la Dumnezeu Tatăl! pentru bucuria cea mare ce au vărsat preste tot pământul! pentru mântuirea noastră din mâna vrăjmașului, pentru deschiderea ușilor raiului și pentru multele și nenumăratele faceri de bine ce ne-au făcut și ne face totdeauna! Pentru care trebuiește, cu bucurie sufletească și cu laude de mulțumiri și de blagoslovie, să-i zicem: «Slavă ție, Dumnezeule, slavă ție celui din înălțime». Și să ne închinăm nașterii lui, aducându-i cu dragoste, u frică și cu cucerie, împreună cu filozofii, și daruri de bunătăți, aur,

tămâie și smirnă. În locul aurului să-i aducem credință dreaptă ca unui împărat ce este al ceriului și al pământului și al tuturilor adâncurilor ; în locul tămâiei să-i aducem dragoste curată, ca unui Dumnezeu vecinic, și în loc de smirnă să-i aducem nădejdea cea bună, că el este toată nădejdea lumii. Și așa, cu acest mijloc făcând, vom fi adevărați prăznuitori și închinători nașterii Domnului Hristos, căruia ne rugăm ca unui mult îndurătoriu, măcar că suntem și nevrednici, ca să arate bunătatea lui cea desăvârșită ; și precum s'au milostivit de au surpat cu smerenia lui cea de margine (pre înaltă) pre mândrul Luțifer, să surpe și pre toți vrăjmașii cei văzuți și cei nevăzuți ai prea luminatului, înălțatului și iubitului de Hristos Domnului nostru Io Constantin Voevod ; și precum au învoit cu nașterea sfinției sale toată lumea și vieța omenescă, așa să inoască și anii vieții Măriei sale, ca să poată prăznuți în mulți ani, luminat și pre plăcerea lui Dumnezeu, acest luminat praznic, cu fericită și întreagă sănătate, cu lină pace și cu vieță norocită ; și să-l vrednicească Dumnezeu întru adânci bătrânețe să stăpânească înălțat scaunul Măriei Sale și să obladuească cu blândețe turma și norodul ce i s'au încredințat împreună cu toată luminata și de Dumnezeu blagoslovita casa Măriei sale cu luminata doamnă și cu luminatele odrasle, coconii și cocoane ale Măriei sale, și cu toată cinstita și blagorodnica boierime, cu cei mari și cu cei mici, cu cei ce sunt de față și cei ce lipsesc, cu toată creștinătatea și cu toată țara, cu blagoslovenia prea sfinților mitropoliți, și a iubitorilor de Hristos episcopi, cu rugăciunile cuvioșilor egumeni și a cucernicilor preoți și a tot cinului bisericesc ca cu o gură și cu o inimă, cu bucurie sufletească să zicem împreună cu îngerii : «Slavă lui Dumnezeu celui dintru înălțime și pre pământ pace, întru oameni bunăvoire».

XXVII.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA DUMINICA FLORIILOR

«Ziceți fetei Sionului: iată împăratul tău vine la tine blând și mînuindu-și», ne povestește Matei Evanghelistul în Evanghelia de astăzi.

La acest prea cinstit și sfânt praznic de astăzi aflu două lucruri împotrivoare care amîndouă deodată intru acestă ceas îmi pricinuesc și veselie și întristare. Văz deoparte pre Mântuitorul lumii că intră biruitoriu în Ierusalim însoțit cu de tot felul de rînduială și de vîrstă omenească, dintru caril unii mergea înainte și alții în urmă, alții tăia ramuri din copaci, și alții așternea hainele lor pre pămînt, alții îl laudă și alții îi cuvîntă măriri: «Osanna fiul lui David»; și de bucurie tot sufletul mi să veselește; de altă parte iară văz pre acestă Mântuitoriu Hristos, că apropiindu-să de Ierusalim varsă lacrimi mare pentru dînsul din ochii lui cei dumnezeiești: «și văzînd cetatea, zice evanghelistul, au plîns pentru dînsa»; și de multă întristăciune mi să amărăște inima, și stau de mă mir, cum poate aici de să unește lumina cu întunerecul, liniștea cu furtuna, săltările cu suspinul, bucuria cu întristarea, cîntările cu lacrimile, cum așa amărăște dulcele lisus cu plînsul bucuria biruinții sale, cum nu să veselește împreună cu norodul ce-l laudă, cum nu să bucură de cei ce-

propoveduesc pretutindenea împărat : « blagoslovit cel ce vine în numele Domnului, împăratul lui Israil ? » Plânge, feții mici, între bucurii Domnul nostru Iisus Hristos, pentru căci intră într-o nemulțămitoare de cetate, cu totul blând, pentru ca să o mântuească de păcatele ei : « ziceți fetei Sionului i proci ¹⁾ » ; și în loc de a afla într'însa pocăință și umilință, află sudălmii și necinstiri, află inima ei gata să-l osândească spre moarte. Acest feliu de plată sunt obicinuiți oamenii a da lui Dumnezeu, când cu milostivirea lui cea de margine (nesăvârșită) îi chiamă în pocăință și pohtește să-i mântuească. Și este cu puțință să aibă pricină să se întristeze astăzi Hristos și să plângă și pentru voi, fii mei cei sufletești ; cari cu stâlپări și cu ramuri ați venit cu toții veseli într-o întâmpinarea lui ; însă pentruca să se cunoască adevărul, vă pohtesc să-mi dăruiți puținică ascultare, pentruca să se mângâie și cuceria voastră și dorința mea.

La învățatura ce am făcut în a doua Duminică a postului, de veți țineă minte, ați auzit cât este fără de asemănare milostivirea lui Dumnezeu și cu câtă dragoste părintească chiamă pre păcătoși la pocăință, că numai pentru acest sfârșit au rânduit Dumnezeu în sfânta lui beserică aceste 40 de zile ale postului acestuia, pentruca să aibă păcătoșii pricină să se pocăiască de păcatele lor și Dumnezeu să-și arate cătră ei milostivirea lui. Au rânduit această vreme să fie ca o zăciuială a anului, nu pentru dânsul, ci pentru folosul nostru, pentruca să lăsăm răutățile, pentruca să înfrânăm patimile, pentruca să supunem trupul, pentruca să facem lucruri creștinești și plăcute lui Dumnezeu, să hrănim pre săraci, să miluim pre cei străini, să iertăm pre cei greșiți, să arătăm dragoste cătră Dumnezeu și cătră vecinul nostru, iar mai vârtos pentruca să ne curățim cugetele noastre de tina păcatului și să cerem iertăciune dela Dumnezeu, pentru necinstele ce i-am făcut preste tot anul, cu gândul, cu cuvintele și cu lucrurile cele fărdelege.

¹⁾ și celelalte.

Acum toate acestea oare făcutu-le-am ? Oare cine este sluga cea credincioasă și înțeleaptă ? (întreb și eu cu gura Mântului Hristos, după cum zice la 24 de capete a lui Matei : «pre carele viind Domnul lui, va află făcând așa ?») Cine este creștinul acela, carele într'acestea sfinte zile și-au plătit datoria ? Cine este acel drept în credință și îmbunătățit ? Carele să fie postit și sufletește și trupește ? Să să fi pocăit de păcatele lui ? Să fie alergat cu umilință adevărată la milostivirea lui Dumnezeu și să ceară iertăciune ? Cine este sluga cea credincioasă și înțeleaptă ? Marele Vasilie, la cuvântul al doilea ce face pentru post, zice : cum că îngerii a fieștecării beserici au câte o carte, întru care dela începutul postului scriu pre cei ce să postesc, pentruca să să știe cei ce nu-și fac datoria. Beserica încă are o carte, care au luat-o dela Hristos, după a căruia învățătură sunt să să întrebe toți câți să laudă a fi creștini, următori lui Hristos și fii adevărați ai sfintei beserici ; și oare ce carte socotiți să fie aceasta ? Este aceea ce stă înăuntru în sfântul jertfelnic, pre sfântul preastol, căreia ne închinăm cu toții și o credem, adică este sfânta și dumnezeiasca Evanghelie. În cartea îngerilor poate să fie mulți nescriși, sau pentru vreo nevoie lumească, sau pentru vreo boală trupească, cu cari li s'au zăticnit postul ; iar în cartea besericii este să să afle negreșit scriși toți, și cei tineri, și cei bătrâni, bogați și săraci, arhierii și preoți, boieri și stăpânitori, și toți câți mărturisesc dreapta credință, pentru căci cine nu să va află scris într'aceă carte, nu să va învrednici împărăției ceriului. Pentru această sfântă carte prorocind David cu duhul, zice un lucru prea slăvit la psalm 138, care mă pune la mare mirare, și cuvintele lui sunt acestea : «Și în cartea ta toți să vor scrie, zile să vor zidi și nimeni întru dânșii», adică zice cum că în cartea lui Dumnezeu toți să vor scrie și cum că să vor rândui niște zile despărțite, întru care nimeni nu să va află scris. Aceste cuvinte ale lui David foarte mi să par întunecate și nepricepute.

**CARTEA DE FAPTE
DUNE ȘI DE PĂCATE.**

Eu știu din Scriptură cum că în cartea lui Dumnezeu nu numai să scrie fieștecarele, ci să scriu încă și a fieștecăruia și faptele cele bune ce au lucrat, și păcatele ce au făcut, și zilele și ceasul, și locul întru care le-au făcut; că zice iarăși David: «Și cel nelucrat de mine au cunoscut ochii tăi». Dar oure care sunt zilele acelea, întru carele nici unul nu va fi scris? Multe sunt preste tot anul, iar mai multe sunt ale sfântului post. Întru aceste zile mă tem adevărat că nimeni nu să va fi scris în cartea lui Dumnezeu, căci așa mi să pare cum că nimeni n'au făcut pocăință adevărată. Cartea lui Dumnezeu este Sfânta Evanghelie, precum am și mai zis. Nu zic pentru celelalte zile ale anului, ci numai pentru acestea ale sfântului post; cine s'au scris într'însa? Cine au făcut acelea ce l-au învățat Evanghelia? În Duminica lăsatului sec de brânză, ne-au învățat Evanghelia să iertăm pre vrăjmașii noștri, pentruca să ne ierte și pre noi Părintele cel ceresc, să nu facem lucrurile noastre în fățarie, să nu adunăm comori pre pământ, ci comorile să le adunăm în ceriu, unde nici moliile, nici rugina nu o strică, și unde furii nu o sapă, nici o fură. Și acestea cine din noi le-au făcut? Au trecut acea zi, și în carte nimeni nu s'a scris: «în zile să vor zidi, și nimenea întru dânșii».

1. A venit și Duminica cea dintâi a postului, întru care a zis Evanghelia cum că fiul lui Dumnezeu ne-a văzut sub smochin; smochinul este semnul păcatului; și din noi cari creștini au lăsat păcatul? Cine s'a asemănat lui Nathanail, să alerge cu pohtă și cu dragoste cătră Hristos să-l mărturisească fiul lui Dumnezeu și să urască din tot sufletul pre blestematul de smochin, pre păcatul? A trecut ziua și în carte nu s'au scris nimeni care să să fi pocăit: «zilele să vor zidi și nimeni întru dânșii».

2. A venit a doua Duminică a slăbănogului, și cu pilda cărturarilor și a fariseilor, carii au clevetit pre Hristos și-l făcea hulitoriu, căci iertă păcatele zicând: «ce grăește acesta așa hule?» Ne-a învățat Evanghelia să părăsim clevetirile, să nu

grăim de rău pre vecinul nostru, să nu-i zicem cuvinte grozave, să nu-l necinstim, și cine a făcut aceasta? Cine și-a oprit limba dela rău și buzele lui să nu grăească vicleșug? A rămas și într'aceă zi cartea nescrisă: «zile să vor zidi, și nimeni întru dânșii».

3. Au venit a treia Duminică a închinării cinstitei Cruce, întru carea ne sfătuiă Hristos să ne lepădăm de lume, să fugim de deșărtăciuni și să ridicăm Crucea lui: «cine va vrea (zice), să vie după mine». Și carele din creștini au priimit sfatul lui? cine au făcut acest lucru plăcut lui Dumnezeu?: «în zile să vor zidi, și nimenea întru dânșii». Au trecut și aceă zi și nimenea nu s'au scris.

4. Au venit a patra Duminecă și ne-au pus Evanghelia de față pre fiul acelui om ce aveă din copilărie duh mut; și oare câți s'au învățat dintru aceasta să tacă păcatele cele străine și să-și ispovedească cu umilință, precum să cade, păcatele lor? «În zile să vor zidi, și nimeni întru dânșii». Câți eră obicinuiți să-și ascunză greșalele, să nu-și vădească păcatele lor la duhovnic, au rămas iarăși aceea, precum au fost și mai înainte. Au trecut și ziua aceea, și în carte nimeni nu s'au scris.

5. Au sosit și a cincia Duminică a fiilor lui Zevedeu; și cu dojana ce au făcut Hristos zicându-le: «nu știți ce cereți», au vrut să ne învețe, să nu fim trufași, să nu cerem măriri deșarte, să nu purtăm grijă pentru bogății și pentru slave trecătoare, ci pentru împărăția lui Dumnezeu; și cu aceasta ce am sporit? că au rămas și întru aceă zi cartea nescrisă și nimeni întru dânșii.

Și la ceea de pre urmă au venit și ziua de ieri a lui Lazăr, carele de patru zile zăceă în groapă, și au înviat; și cine, au din cei tineri, au din cei bătrâni, s'au sculat din groapa păcatului? Cine și-au deschis ochii să vază lumina darului? Cine au ascultat glasul fiului lui Dumnezeu, carele cu pilda lui Lazăr îi chemă la pocăință? Au trecut și această zi și cu dânsa s'au săvârșit și sfântul post, și unde să scrie cineva în Sfânta carte? «În zile să vor zidi, și nimeni întru dânșii».

Dară acestea sunt rodurile pocăinței? Acest folos ne-au mijlocit postul? Această dobândă au făcut zeciuiala acestui an? Precum văz eu, și pentru noi are pricină să să întristeze Hristos, precum să întristă și plângă și pentru Ierusalim, când intră cu ramuri și cu stâlparei. Dară când vor fi zilele acelea intru carele au să facă creștinii hotărîre să schimbe viața și să să facă îmbunătățiți, de nu vor fi acestea ale postului, carele să numesc zilele plîngerii și ale umilinții? Ci acestea iată că au trecut fără de folos, și nu este cu puțință vremea ce au trecut să să mai întoarcă înapoi. Acum dară ce altă vreme ne-au mai rămas, pentruca să ne putem să ne scriem în cartea lui Dumnezeu cu o pocăință adevărată și cu ispovedanie?

**ÎNȚELESUL UNEI FRAZE
DIN SFÂNTA SCRIPTURĂ.**

Văz în Sfânta Scriptură la *Ieșire* în 3 capete, când au chemat Dumnezeu din rug pre Moisi și i-au descoperit cum că va prin mijlocul lui să mântuească din robia lui Faraon pre neamul jidovesc, i-au poruncit să meargă să zică aceste cuvinte: «Așa să zici fiilor lui Israil, Domnul Dumnezeul Jidovesc ne-au chemat pre noi să mergem cale de trei zile în pustiu, să-i facem jertvă». Această poruncă este taină ascunsă, și trebuie să o descoperim, pentruca să să înțeleagă.

Aici vedem patru lucruri: Egipt, Faraon, Moisi și trei zile în pustiu. Egiptul este lumea această neascultătoare și vicleană, intru care este întins intunerecul păcatului, unde să omor toate cele întâi născute, adică sufletele cele cuvântătoare, unde să prefac apele în sânge, adică faptele omenești în sudălmi și în batjocură cătră Dumnezeu, unde stăpânește lăcusta și omida, adică: apucările, strâmbătățile, ura, zavistia și vrajba. Faraon este diavolul, carele cu înșelăciunile și cu vicleșugurile, adică cu desfătările trupului, cu deșărtăciunile cele lumești, cu pohtele cele rele, prinde pre oameni în cursă și ține robiți pre creștini, cari sunt noul Israil și norodul cel ales al lui Dumnezeu. Moisi sunt eu nevrednicul păstoriul vostru și câți alți arhieriei propoveduesc Evanghelia, cari suntem

trimiși de Dumnezeu să vă chemăm la pocăință, să faceți jertvă lui Dumnezeu, să-i jertviți cu tot sufletul vostru, cu tot gândul vostru și cu toată inima voastră; că așa zice David: «jertvă lui Dumnezeu duh zdrobit și inimă înfrântă»; și apostolul Pavel: «jertve ca acestea sunt plăcute lui Dumnezeu». Așa ne este poruncit la al doilea cap al lui Ioil: «trâmbițați, zice, cu trâmbița în Sion, sfințiți post, strigați slujbă, adunați norod, sfințiți adunare, alegeți bătrâni, adunați prunci».

SĂ POSTIM.

Și de vreme ce aceste 40 de zile ale sfântului post le-ați trecut în Eghiptul patimilor, întru grijele vieții, întru desărtăciunile lumii, Dumnezeu carele este tot cu totul milostiv și îndurătoriu, iar vă chiamă pre toți în pustiu, adică întru această sfântă săptămână, care să cuvine să fie pustie, adică slobodă de griji, de păneri lumești, de desfătări, de mâncări și de odihne trupești și vă rânduește cele de trei zile carele sunt aceste trei zile ce au mai rămas, adică sunt Luni, Marți și Miercuri, pentru ca să vă curățiți cu pocăința, pentru ca să vă îndreptați cu ispovedanie, pentruca să vă împodobiți cu lucrurile cele sufletești și pentruca să vă gătiți cu rugăciuni și cu milostenii, în ziua cea mare și înfricoșată a sfintelor taine; să aduceți lui Dumnezeu jertvă de laudă, să vă împreunați cu trupul și cu sângele Fiului lui Dumnezeu, să vă uniți toți cu Dumnezeu, și toți să vă scrieți în cartea lui. Acuma este cu puțință să să afle cinevâ atâta de vrăjmaș lui și, cât să lase să treacă și aceste trei zile și să rămâie nepocăit, să rămâie nemișcat din Eghiptul răutăților, să rămâie lipsit de darul și de milostivirea lui Dumnezeu? Aceasta este, feții mei, vremea cea bine priimită, ce zice marele Pavel; și zilele acestei sfinte săptămâni sunt zilele mântuirii, întru care să cuvine să rescumpărăm vremea care în deșert o am pierdut; pentrucă celelalte zile ce așteptăm sunt viclene, sunt zilele lumii, zilele trupului, zilele deșărtăciuni, întru carele nu s'au folosit cei ce au umblat; și întru acestea trebuie să vă vădă cuceria voastră, întru acestea să strălucească râvna creștinătății voastre, întru

acestea să cunoască lumea puterea credinții voastre. Norodul nu ieșit astăzi intru întâmpinarea lui Hristos mântuitorul, zice Sfânta Evanghelic la Matei în 21 de capete, cum că unii au așternut veșmintele lor pre cale, și alții frângea stâlpari de copaci și așterneă pre cale; și măcar că Matei nu zice ce feliu de stâlpări eră, iar Ioan zice că eră stâlpări de finic, și Luca zice că eră stâlpări de maslin. Și aceasta să cuvine să facă fiește-care creștin intr'aceste zile, pentruca să cinstească patimile lui Hristos și pentruca să priimească cu vrednicie dumnezeeștile taine, să aștearnă pre pământ veșmintele lui și să fie în mână stâlpări de finic și de maslin. Veșmintele, zice dumnezeescul Teofilact, cum că inchipuesc trupul, că trupul este veșmânt sufletesc. Drept aceea să cuvine să spue neștine trupul sufletului, să-l smerească cu posturi, cu țineri și cu strămtorime, pentruca să să facă lăcaș Dumnezeului celui viu și vas curat Fiului lui Dumnezeu. Stâlpările cele de finic inchipuesc răbdarea, iar cele de maslin inchipuesc îndurarea; și să cuvine aceste două bunătăți să le arate creștinul mai mult decât celelalte intru aceste sfinte zile, și cu acestea să priimiască pre Mântuitorul lumii, să rabde puținică scârbă pentru dragostea celui ce au răbdat crucea și moartea. Aceasta să să înțelepțească intru voi, care și în Hristos Iisus, ne învață marele Pavel (*Fi-listeni*, cap 2), la toate simțirile au pătimit Domnul nostru, la vedere, la auz, la miros, la pipăire și la gust, și la toate simțirile este cu cale și cu dreptate să pătimească cine este creștin și următoriu Mântuitorului. Ochii lui să verse lacrimi pentruca să-și plângă păcatele; urechile lui să asculte cu răbdare în toate zilele citaniile besericești, cântările și slujbele. Cu mirosul să nu mirosească alta fără numai mirosul cel duhovnicesc ce iese din sfintele cuvinte și din darul Duhului Sfânt. Gustul să păzească post desăvârșit și ținere cu pâine și cu apă, numai să îplinească trebuința, și nu cu bucatele cele de multe feliuri și cu băuturile cele multe. Pipăirea iară, pentru căci este decât celelalte simțiri mai vinovată, să cuvine să să smerească mai mult, decât celelalte cu neodihna, cu metanii și cu alte osteneli, cu câte să înfrânează trupul. Și acestea

sunt stâlپările cele de finic, dară nu ajung numai acelea, și trebuesc și stâlپările cele de maslin. Când au mers prietenii lui Iov să-l vază în nevoia cea mare ce i's'au întâmplat, zice Sfânta Scriptură cum că au stătut 7 zile numai uitându-se la el, fără de a-i grăi un cuvânt măcar; și aceasta să cuvine să facă și sufletele cele creștinești întru această săptămână; de iubesc pre Fiiul lui Dumnezeu, să să uite la el, să tacă și să să minuneze, să gândească pentru a cui dragoste pătimește un Dumnezeu fără de păcate, și dimpreună să simtă durerea pentru durerile lui, să să întristeze pentru întristarea lui, și dimpreună să pătimească cu dânsul, cu gândul și cu inima. Și așa făcând într'acest fel, veți răscumpără vremea postului, ce au trecut fără de folos, și vă veți face vrednici a vă împreună cu precuratele taine ale Mântuitoriului, vă veți scrie fără de nici o îndoială în cartea lui Dumnezeu; și Domnul nostru Iisus Hristos, viind blând și mântuind, va avea pricină, nu să să întristeze, nici să verse lacrimi pentru sufletele voastre, ci să vă blagoslovească, să vă sfințească și să vă îmbogățească cu darul lui cel dumnezeesc, a căruia noianul milostivirii să fie pururea acoperemânt, putere și mântuire sufletelor voastre, amin.

XXVIII.

ÎNVĂȚĂTURĂ ASUPRA POCĂINȚII

*„Întoarceți-vă către mine, din toată
inima voastră, cu post și cu plângere
și cu tănguiri, rupeți inimile voastre
și nu hainele voastre și mă voi în-
toarce către voi”, zice Domnul la Ioil
in două capete.*

ROTAȚIA SOARELUI ȘI MILA MÂNTUITORULUI.

Cine au văzut vreedinioară între zidiri atâta dragoste, cât este aceea ce arată soarele pre pământ? Că deși este luminătoriu mare al ceriului și împărat al tuturor stelelor, iur lăsând celelalte stihii ¹⁾, îndrăgește și iubește mai mult pre smeritul acesta de pământ, și pre dânsul are închinată (plecată) toată pohta lui, pre dânsul luminează cu razele sale, pre dânsul împodobeste cu toate feliurile de copaci, pre dânsul incununează cu florile, pre dânsul îmbogățește cu rodirile, pre dânsul hrănește cu lucrurile sale; și pentruca să nu să depărteze dela el niciodată, face pururea o învătejire împrejurul lui, cu un umblet necontentit.

Asemenea aceștea pohte, sau mai vartos să zic mai cu mult fără de asemănare, arată marele Dumnezeu, ziditoriul și făcătoriul a toate, spre sufletul cel smerit și păcătos al omului: măcar că are în mâinile lui cele dumnezești toate marginile

¹⁾ elemente.

pământului, măcar că bunătățile noastre nu-i trebuiesc, după cum zice David, iar spre acest suflet are pusă toată dragostea lui cea dumnezeiască, pentru dânsul poartă grijă să-l mântuească, pre dânsul cearcă, pre dânsul iubește, și ca cum ar avea vreo trebuință dela el, pleacă dumnezeiasca lui mână și pohtește dragostea lui, pohtește prieteșugul lui, pohtește să umble pururea împreună cu dânsul. Drept aceea trâmite cătră dânsul proroci, trâmite dascăli, il cearcă în toate părțile pământului, il cearcă în toate unghiurile lumii. Și pentru căci pohtește să fie pururea împreunat cu el și nedespărțit de împărăția lui, îi arată calea, îi spune mijlocirea, pentru că să mântuească de păcat și să se întoarcă spre dânsul, oarecare este mijlocirea aceea? Este aceea a pocăinții, care nu are greșală: «întoarceți-vă, zice, cătră mine și mă voi întoarce cătră voi». Deci pentru pocăința aceasta sunt gata astăzi să grăesc puținele cuvinte înaintea înțelepției voastre, feții mei, ce vă pohtesc să ascultați cu dragoste, căci aceasta este mai trebuincioasă decât toate și mijlociri fără de greșală pentru mântuirea noastră. Mare este cu adevărat darul acestuia al pocăinții, dintre care poate cunoaște fieștecare mai ales dragostea cea multă ce arată Dumnezeu spre noi creștinii, și pohta ce are ca să ne vază mântuiți; de vreme ce numai pentru noi au rădicat, numai pentru noi au dat, numai pentru noi au vrut să fie pocăință în lume. Și cum că este adevărul așa, o dovedește socoteala, pentru căci de ar fi vrut să orânduiească pentru alții și nu pentru noi credincioșii creștini, să cuveniă această rânduială să fie, sau pentru ingeri, sau pentru draci, sau pentru dobitoace, sau pentru celelalte ale lui făpturi. Și de vreme ce pentru ingeri nu este, căci ingerii cei buni nici au greșit, nici pot să greșească, drept aceea nici pocăință le trebuie, nici pentru draci, pentru căci ei dintru a sa voință, fiind împietriți în vicleșug, nu priimesc, nici vor pocăință; iar nici pentru dobitoace, pentru căci n'au nici minte, nici cuvânt, ci lucrează pururea fără de greșeală, precum îi învață firea lor, nici este pentru altă făptură din câte să află în lume, pentru căci sunt toate nesimțitoare și urmează a nu

la primitoare de pocăință. Și iată dar că numai pentru noi oamenii au dat îndurătorul Dumnezeu acest dar de mântuire al pocăinții, sau să zic mai bine, pentru noi creștinii; pentru căci păcătuiesc și Jidovii și Turcii, iar nu le folosește, nici le ajută pocăința nimic, pentru căci sunt afară de lege. Dar nouă cu adevărat ne ajută și ne dă mare folos, pentru căci avem credință, pentru căci avem nădejde, pentru căci prin mijlocul sfântului botez ne-am făcut fiii lui Dumnezeu, după cum zice Ioan la capul cel întâiu: «le-au dat lor putere, ca să fie fiii lui Dumnezeu, celor ce cred întru numele lui». Și adevărat ce alt ajutoriu mai mare, sau ce alt folos mai trebuincios poate să fie, decât acela al pocăinții: minunată este puterea ei, prea slăvite sunt lucrurile ei și darul fără de asemănare.

INVIEREA MORTULUI DIN SAMARIA. ÎNȚELESUL EI.

Un lucru minunat să vede în Sfânta Scriptură la a patra carte a împăraților în 15 capete, zicând:

omul să să fi întâmplat după moartea prorocului Elisei, de a fost murit un Jidov în cetatea Samariei, și după obiceiul ce aveă acolo să rădicat unii trupul mortului și-l duceă afară din cetate să-l îngroape; și mergând pre cale la locul cel rânduit, fără de veste a ieșit dintr'un crâng, ce eră acolo aproape, niște tâlhari Moaviteni, ca să-i omoare; și văzând îngropătorii o nevoie cu aceea neașteptată, de frică să făcură mai morți decât mortul ce ținea, și pentruca să-și mântuească vieța lor, au aruncat pre mort într'o groapă ce s'a aflat acolo, și îndată a fugit; întru care groapă eră îngropat prorocul Elisei, și îndată ce s'a atins trupul mortului de oasele prorocului, a înviat și a venit iar în vieță.

Frumoasă inchipuire a pocăinții înțelegem a fi acest lucru prea slăvit, ce s'a întâmplat, că după ce face omul păcatul, rămâne mort; mort, pentrucă pierde darul cel dumnezeesc, mort pentru căci să desparte de Dumnezeu, carele este vieța cea adevărată, și ca pre un mort, patimile lui, pohtele lui cele rele și îndulcirile trupului său il aduc să-l îngroape; unde? afară din cetate, afară din pământul cel fe-

ricit al raiului, în groapa vecinicii munci. Dar ce să întâmpla
 Indurătorul Dumnezeu, carele prin rostul prorocului zice
 «nu voesc moartea păcătosului, ci ca să se întoarcă și să fie
 viu», trimite în potruva lui fără de veste o năvală de tâlhari
 înfricoșați. Dar cine sunt tâlharii aceștia? Frica morții, tre-
 murul muncii de veci, ziua cea înfricoșată a judecării, dreapta
 răsplătire a lui Dumnezeu, «durerile iadului m'au încungiurat,
 întâmpinatu-m'au lanțurile morții»; să uite păcătosul la ne-
 voia cea de a avea, pierzarea lui, tremură, să îngrozește, și de
 frică fug îngropătorii, pohtele cele rele, patimele cele neîn-
 frânate, odihnilor, desfătărilor timpului; și unde îl aruncă? în
 groapa lui Elisei; groapa este pocăința, pentru căci precum
 groapa strică, risipește și pierde trupurile cele împuțite ce să
 pun într'însa, așa și pocăința șterge, strică și topește împu-
 țiciunea păcatelor, ce înfășură sufletul. Aici dară într'această
 groapă a pocăinții căzând păcătosul, află pre Elisei cel de
 taină, carele este Domnul nostru Iisus Hristos; că Elisei să
 tâlcuește Dumnezeu mântuitorul, și cu puterea acestuia și
 cu darul acestuia i să iartă păcatele, să îndreptează și să in-
 toarce iar la viață. Și trăi mortul, zice Sfânta Scriptură, și
 să sculă pre picioare.

După aceasta dar să priceapă fieștecarele câtă este puterea
 pocăinții, de vreme ce înviază sufletul cel mort al păcăto-
 sului, îi dă iară podoba dumnezeescului dar ce au pierdut,
 îi deschide ușile cerului, carele i l-au închis păcatul; îl face
 soție fericitilor ingeri, îl face moștean lăcașului lui Dumnezeu,
 și părtaș slavei lui cei dumnezești; dară nu săvârșește numai
 aceste prea slăvite această bunătate mare a pocăinții, ci este
 alta și mai minunată, care face mintea să se mire și inima
 să se uimească, biruește pre însuși Dumnezeu; și când este
 mândros de sudălmile, de necinstirile și de hulele ce-i fac în
 toate zilele păcătoșii cu faptele lor cele fără de lege, cu strâm-
 bătățile lor, cu jafurile lor, cu multa lor trufie, cu zavistie ce
 hrănesc în inima lor, cu atâta necurății cu carele spurcă și
 trupul și sufletul stă gata să facă asupra lor răsplătire, să
 arunce asupra lor trăsnetile urgiei sale, să-i piarză de pre fața

amântului ; aleargă atunci pocăința și cu o cucernică îndrăzneală, cu două lacrimi ce varsă din ochi, cu un suspin ce lăță la ceriu dintru adâncul inimii (citez a zice), că leagă mâinile lui Dumnezeu, îi ia armele a dreptei lui răsplătiri, proface urgia lui spre iertăciune, îl face blând, iertătoriu, îndelung răbdătoriu, milostiv iubitoriu asupra celui păcătos, ca-tele atâta l-au necinstit și nu l-au băgat în seamă.

AHAV. Și pentruca să nu socotiți, feții mei, cum că acestea sunt aflări ale mele, ascultați o pildă : La a 3 carte a împăraților la 21 capete, zice cum că au vrut dreptul judecătoriu, Dumnezeu, să pedepsească pre Ahav, împăratul lui Israil, pentru multele păgânătăți și nedreptăți ce făcea în toate zilele, și nu numai din răutatea lui, ci și din sfatul înrăutățatei femeiei sale, a Iezavelei, și i-au trimis cuvânt pre prorocul Ilie cum că va să-i ridice împărăția, să-i piarză casa lui, să-i risipească averea lui, să nu mai aibă după aceea nici vrednicie, nici cinste, și la cea de pre urmă să să facă mâncare câinilor și a păsărilor ceriului. Răspunse Ahav : atâta răutate să-mi vie mie și atâta pedeapsă ? eu să aflu mijlocire ca aceea, să prefac dreapta a lui Dumnezeu mânie ; și ce au făcut ? Cum au auzit Ahav cuvintele acestea, își rupse haina lui, încinse sac preste trupul lui și puse cenușă pre capul lui, și posti, și făcu pocăință ca aceea, cât au schimbat îndată Dumnezeu mânia lui, și au imblânzit urgia lui, și chemând iar pre Ilie, i-au zis : n'ai văzut ce smerenie au arătat înaintea mea Ahav, și ce pocăință au făcut ? deci pentru căci s'au smerit înaintea feții mele, nu voi aduce răutate în zilele lui, ci în zilele feciorului lui voi aduce răutate preste casa lui. Dar ce poate fi aceasta ? Până acum cu bătăi, cu urgie, cu mânie infricoșă Dumnezeu pre Ahav și ziceă să-l piarză, să-i ia și stăpânirea și vieța, și acum zice cum că nu poate să-i facă rău. Este cu puțință acea pușnică cenușă ce au pus Ahav în capul lui ? Ucel sac cu carele s'au imbrăcat ? cel puțin post ce au făcut ? Acea pocăință ce au arătat ? să fie slăbit dumnezeasca urgie și să îndemne pre Dumnezeu să facă aceea ce vrea păcătosul acela Ahav, și nu aceea ce cerea dumnezeasca drep-

tate? Adevărat, așa este. Pocăința au oprit mânia lui, pocăința i-au smuls din mâniile lui cele prea puternice sabla răsplătirii, pocăința au șters răspunsul cel înfricoșat și purtătoriu de moarte: «nu voi aduce, zice, răutate în zilele lui».

CUM SĂ FIE POCĂINȚA.

Insă pentruca să poată pocăința să săvârșască aceste lucruri prea slăvite, să cuvine să fie pocăința adevărată, iar nu mincinoasă, pocăință curată, iar nu vicleană, pocăință a inimii, iar nu a gurii, că precum este aur adevărat și aur minciunos, așa este și pocăință adevărată și pocăință mincinoasă. Mulți socotesc, pentru căci zic: «am greșit și, Doamne, iartă mie păcătosul», cum că adevărat să pocăiesc și nu știu ticăloșii că pocăința nu stă în cuvinte, că zice Hristos la Evanghelie «nu tot cel ce zice mie Doamne! Doamne! va intra întru împărăția lui Dumnezeu, ci cel ce face voia Tatălui meu celui ceresc». Intre ceilalți ce s'au pocăit, doi să află vestiți în Sânta Scriptură, unul este Saul și altul David. Greșit-au Saul, greșit-au David, și vin amândoi în cunoștința greșalei lor, am greșit, zice unul, am greșit zice și celalalt. Dar David au auzit acest fericit glas: «și Dumnezeu au lăsat păcatul tău, nu vei muri»; și pentru Saul să roagă Samuil prorocul cu lacrimi, și Dumnezeu îi răspunde cu urgie: «până când vei plânge tu pentru Saul, și eu l-am defăimat pre el». Dar pentruce pricină, drepte udecătoriule Doamne, arăți despărțea ca aceasta cu acești doi ce să căesc? De este adevărat, precum o recunoaștem, cum că înaintea ta nu este nici o fățarie și cum să priimești cu multă milă și dragoste pre cei ce să căiesc, pentruce aici priimești pre un David, și pre Saul il gonești? Nu este împărat și unul și altul? nu este Jidov și unul și altul? n'au greșit amândoi înaintea ta? Dară drept ce David, carele au făcut păcat mai mare și îndoit, adică prea curvia și uciderea, află milă înaintea ta, și Saul să desfaimă și să leapădă, carele s'au arătat numai neascultătoriu? Adevărat, feții mei, pre din afară așa să vede, iar Dumnezeu, carele este cunoscătoriu al inimii și vede din

Întru aceea ce noi nu o vedem, au văzut despărțea po-
căința și a unuia și a altuia; că pocăința lui David eră po-
căința adevărată, cu duh umilit și cu inimă înfrântă și smerită,
precum zice Sfânta Scriptură, iar a lui Saul pocăința eră min-
tuoasă și vicleană, din gură numai, iar nu și dela inimă,
că inima lui nu eră dreaptă cătră Dumnezeu, și pentru aceasta
aceea a lui David s'au arătat priimită, și a lui Saul s'au de-
falimat.

Drept aceea dară, pentru căci este pocăința lucrătoare și
bine priimită înaintea lui Dumnezeu, să cuvine să fie pocăința
adevărată ca a lui David; și pentruca să poată fieștecarele
să câștige această pocăință adevărată, desăvârșită, curată și
priimită, Duhul Sfânt în Scriptură ne arată în ce chip să
o facem, cu pedeapsa ce au dat lui Navuhodonosor, îm-
păratul Asirianilor. Pre acesta vrând dumnezeesca dreptate
să-l pedepsească într'această vieță, pentru multa lui trufie, și
iar să-l miluească, au făcut asupra lui acest răspuns, precum
să vede la al 4 cap al lui Daniil: «cu hiarăle partea lui în
burueanul pământului, inima lui dela oameni să va schimba,
și inimă de hiară să va da lui, și șapte vremi să vor pri-
meni preste el», adecă l-au osândit să pască împreună cu
hiarele, și ca o hiară să mănânce ierburile pământului, să i
să dea inimă de hiară, și să să afle întru aceasta până ce să
vor primeni șapte vremi, și atunci să i să dea iertăciune.
Și adevărat s'au întâmplat de au pătimit Navuhodonosor,
după cum au rânduit dreapta judecată a lui Dumnezeu, și
intr'acest chip s'au luat iertăciune desăvârșit. Să cuvine drept
aceea acestei trei lucruri să facă fieștecare creștin, pentruca
să arăte pocăință adevărată și plăcută cătră Dumnezeu:

Întâi să fie partea lui în iarba pământului; când păcă-
tuește omul, lasă trupul lui slobod, în desfătări, în pohte, în
beții și în mănări multe, și alta nu socotește, fără numai cum
își va desmierdă trupul, cum să-i dea odihne, cum să-l hră-
nească cu multe feliuri de bucate; dintru carele urmează be-
țiile, curviile, preacurviile și alte pohte neînfrânate, carele fac
pre suflet lăcaș diavolului; drept aceea să cuvine, când va

vrea să să ispoveduească adevărat, să schimbe frica, să schimbe viața, să supue trupul; cu ce? în iarba pământului, cu ținerea, cu posturile, cu ajunările, cu depărtarea mâncărilor și a desfătărilor; pentru căci, precum zice marele Vasilie: postul este stricăciune păcatului, instreinarea patimilor, omorirea trupului; și când slăbește cu postul omul cel din afară, atunci cel din lăuntru să întărește, atunci să face casa lui Dumnezeu și vas curat darului celui dumnezeesc.

Al doilea lucru este, să schimbe inima lui și să ia inimă de hiară (și inimă de hiară i să va da lui). Omul, precum are inima iscusită, așa o are mai mult pohtitoare, nu este pururea într'o stare, acum să prefacă spre bine, și acum să schimbă spre rău, acum pohtește un lucru și acum îl urăște, acum iubește, și acum vrăjmășuește împotriva acestora; hiară are pururea aceeași inimă neprefăcută, stătătoare și nemișcată. Și de vreme ce omul, când păcătuiește, pentru căci are inimă prefăcătoare, să depărtează dela Dumnezeu și de toată voința lui, și dragostea la zidiri; și pentruca să facă pocăință adevărată, trebuie să schimbe, zice Dumnezeu, acea inimă a lui vicleană și amăgitoare, care este nestătătoare și lesne mutătoare, și să ia inimă de hiară, adică inimă ațățătoare, neschimbătoare, o inimă care să rămâe pururea nemișcată dela bine, dela dragostea mea și dela paza poruncilor mele, care să nu mai pohtească răul, nici să să abată la păcat; și aceasta este aceea ce zice prorocul loil: «rumpeți inimile voastre».

Și la cea depre urmă, al treilea lucru carele să urmeze pocăinței cei adevărate este aceasta: «7 vremi să vor premeni preste dânsul». Păcătosul, când iese din calea lui Dumnezeu și să face pre sine rob pohtelor celor trupești, săvârșește toate păcatele cele de moarte, din carele cele mai mari sunt, precum ne învață legea lui Dumnezeu și Sfânta Evanghelie, adică: trufia, iubirea de argint, păcatul cel trupesc, zavistia, lacomia, mânia și lenea. Deci aceste păcate sunt cele 7 vremi, carele să cuvine să le schimbe cela ce va vrea să să pocăiească cu adevărat, adică să prefacă trufia în smerenie, iubirea de argint în milostenie, păcatul cel trupesc în curățenie,

invidiia în dragoste, lăcomia în post, mânia în blândețe și lenea în rugăciune și într'alte fapte bune; și precum când faceți aceste păcate să bucură, să desfătă și râdea, așa și când vă pocăește, să cuvine să să mâhnească, să suspine și să plângă, pentruca să facă primeneală vremilor, și să să arate prefacerea adevărată. Cu acest feliu de mijloace să face pocăința desăvârșit și plăcută, și câștigă păcătosul iertăciune deplin, să împrietenește cu Dumnezeu și să face iar vas dărilor celui dumnezeesc.

Drept aceea dară, feții mei, de vreme ce pocăința are putere ca aceasta, precum ați auzit, și nu este altă cale și altă mijlocire, pentruca să vă mântuiți sufletele voastre, fără numai cu pocăința, trebuie dară toți, și cei tineri și cei bătrâni, și cei bogați și cei săraci, să alergați cu osârdie la această pa-cinică liniște a mântuirii, pentrucă veți afla toți odihnă sufletelor voastre, după cum zice Hristos la Evanghelie: «și toți vă veți mântui».

Pocăința aceasta este cetatea cea minunată, în patru cornuri, ce au văzut sfântul Ioan la Apocalipsis în 21 de capete: «care aveă 12 uși, 3 despre răsărit, 3 despre miazănoapte, și 3 despre miazăzi și 3 despre apus, pentruca să poată intra printr'insele toți, și cei mici și cei mari, bătrâni și tineri și fieștecarele după rânduiala sa și după vârsta sa». Prin cele despre răsărit să intre cei tineri, ca cei ce sunt la răsăritul vieții; prin cele despre miazăzi să intre bărbații, cari să află la mijlocul vârstei; prin cele despre miazănoapte cei bătrâni, al căror le este sângele rece, și albiciunea zăpezii o țin în barbă; și prin cele despre apus să intre fără de nici o des-nădăjduire cei ce sunt la sfârșitul vieții, și au amândouă picioarele în groapă și sufletul în buze, al căror milostivirea lui Dumnezeu le va priimi pocăința.

Drept aceea, în toată vremea, iar mai vârtos în zilele acestea ale sfântului post, vă cheamă pre toți milostivul Dumnezeu, carele pohtește mântuirea tuturor, zicând: «intoarceți-vă către mine, și eu mă voi întoarce către voi».

Drept aceea nu învărtoșați inimile voastre, ci cu vitejie

creștinească lepădați lucrurile întunericului, adică strâmbătățile, jafurile, clevetirile, zavistia, urâciunea, vrajba, curviile și toate necurățiile și vă îmbrăcați cu armele luminii, cu credința, cu nădejdea, cu dragostea, cu frica lui Dumnezeu, cu cuceria și cu smerenia, ca să supuneți cu aceste bunătăți pe împotivnicul vostru, pe diavolul și pe trupul ce tirănește, și patimile cele ce strică sufletul, și să vă faceți moștenitori împărăției ceriului, căria să vă învredniciți toți; cu darul și cu mila lui Dumnezeu, amin.

CUVÂNTĂRI FUNEBRE

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

THE NATIONAL BUREAU OF STANDARDS

I.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA
POGREBANIA ¹⁾ OMULUI PRESTĂVIT ²⁾

SUFERINȚELE LUI IOV.

[Mult pățimașul acela și îngăduitorul Iov, piatra răbdării după luptele cele mari ce i-au făcut vicleanul diavolul, și l-au golit cu într-o clipă de ceas de toate averile lui și l-au lipsit de toată cinstea, de toată bogăția, de toată slava și de toate soțiile lui, și au rămas numai cu muierea, afară de casa lui, șezând într'un gunoiu cu multă ticăloșie, plin de bube și de viermi; iar încași la acestea toate, pentruca să rușineze pe vicleanul diavolul și să-l biruească cu bărbăția sufletului și cu răbdarea, precum zice mai pre larg istoria lui, n'au dat nebulnie lui Dumnezeu, nici au greșit cu buzele lui, măcar că cu acestea toate, socotind și el deșertăciunea și ticăloșia acestei vieți, și multe învățețuri și prefaceri ale lucrurilor omenești, plângea și [să tânguiă, și suspinând zicea: pre moartea a chemat-o să-mi fie tată, adică ca cum ar zice: moartea este tatăl carele mă naște.

Oare ce poate fi aceasta, iubii mei, ce zice dreptul acesta Iov. Nu este lucru împotrivă? nu este lucru neunit? Moartea taie și strică ca o secere; iar tatăl naște. Dar cum poate naș-

1) îngropare.

2) mort.

terea și stricăciunea să să unească, fiind amândouă împotriva? Poate că de ispitele cele multe ce i s'au întâmplat, și de pagubele cele multe ce l-au ajuns, își va fi pierdut mintea, de zice că moartea îi este tatăl; sau de multele dureri, poate că nu va fi știind ce grăește? Ba, iubii mei, ba nu și-au pierdut mintea și știe ce grăește, ci numai socotind cum că cu alta nu să poate mântui omul, nici să poate odihni de patimile și ticăloșiile acestei vieți, fără numai cu moartea, precum și într'alt loc zice: «moartea este odihna omului». Dar stau de mă mir, pentrucă nu zice pre moartea am chemat-o să-mi fie mântuire, ci zice pre moartea am chemat-o să-mi fie tată?

CELE TREI NAȘTERI.

Ascultați, iubii mei, socoteala și învățătura cea creștinească, au cunoscut și au priceput, cum că este la fieștecare creștin trei nașteri: una trupească și alta sufletească și alta mântuitoare. Deci nașterea cea trupească este aceea ce să naște neștine trupește, din tată și din mumă, precum o vedem aceasta totdeauna, nu numai la oameni, ci și la dobitoace, și pentru aceasta să numește naștere trupească, precum zice și Domnul Hristos: «că ce e născut din trup, trup este».

A doua naștere este cea duhovnicească și nu este la toți oameni, ci numai la cei ce s'au născut duhovnicește din baia sfântului botez, pentru care iarăși acestaș Hristos zice cătră ucenicul cel ascuns, cătră Nicodim: «de nu să va naște neștine din apă și din duh, nu va putea să intre întru împărăția ceriului».

Iar a treia naștere ce am zis că este mântuitoare, este aceasta ce zice dreptul Iov: cum că este tată moartea, pentru căci că, precum la nașterea cea dintâi trupească, născându-să omul iese dintru întunecatele închisori ale pântecului maicii sale și vede strălucita lumina soarelui, și precum la a doua naștere a baiei cei duhovnicești a sfântului botez iese omul dintru întunericul necredinții și vine la lumina cunoștinții de Dumnezeu, strălucindu-se și luminându-se dintru lumina cea cu trei străluciri a Sfintei Troițe; într'acestaș chip și la nașterea cea de a treia, care este mântuitoare, să naște sufletul omului și iese dintru întunericul și tina trupului, ca dintr'o pușcărie

intunecată, și merge să vadă lumina cea strălucitoare și slava cea fericită a vieții cei deapănarea. Această naștere a mântuirii poartă să vadă și prorocul David, și pentru aceasta zice: «scoate, Doamne, din temniță sufletul meu, ca să mărturisească numele tău». Așijderea și fericitul Pavel zice: «pohtesc să mă sloboz din trupul acesta și să fiu împreunat cu Hristos». Această naștere este a treia cu mult mai bună și mai de folos decât celelalte, pentru căci nașterea cea trupenskă să numește naștere intunecată, iar nașterea cea duhovnicească a sfântului botez să numește luminată, și pentru aceasta sfântul botez să zice luminare, și cei botezați să numesc luminați. Iar a treia naștere a morții, carele este mântuitoare, este fără de greșală și fără de primejdie la omul cel credincios și drept, căci nu poate să mai păcătuească după moarte. Drept aceea alergăm toți credincioșii și mergem împreună cu prieteni noștri și cu rudeniile, petrecându-i până în groapă (sau beserică), cu adunare de preoți cucernici, cu mulțime de creștini credincioși, cu cântări sfinte, cu făclii aprinse și cu tămâieri și cu toate alte slavoslovii și podoabe luminate.

Dintr'această naștere s'au născut astăzi și sufletul cel curat acestui fericit frate ()¹⁾ ce au murit; și de vreme ce s'au dat obștească datorie după rânduiala cea creștinească, și-l petrecem la groapă și să desparte de noi dintr'această viață, pre carele nădăjduim și noi să-l avem în cealaltă viață, trebuiește să-i dăm cu toți o iertăciune, și mă rog să zicem cu toți din tot sufletul vostru: Dumnezeu să-l ierte. De vreme ce au viețuit ca un om și au petrecut cu noi într'această lume, poate că va fi amărit, sau va fi scârbit pre cineva, sau cu cuvântul, sau cu fapta, și pentru aceasta să-i zicem cu toți: Dumnezeu să-l ierte. Și pentru ca să putem câștiga și noi după moarte această plată a iertăciunii dela cei vii, pentru aceasta să zicem și a treia oară: Dumnezeu să-l ierte, și pre noi să ne miluească, ca un bun și iubitoriu de oameni, amin.

¹⁾ loc lăsat de scriitor, ca să pună numele mortului la îngroparea căruia s'ar rosti cuvântarea.

II.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ IARĂ LA PRESTĂVIREA¹⁾ OMULUI

Intristat, jalnic și amar să vede a fi răspunsul morții la om, de vreme ce Dumnezeu pre strămoșul nostru Adam, pentru păcatul neascultării l-au osândit spre moarte, zicându-i : «pământ ești, și în pământ vei merge». Însă de va sta neștine să ia seama cu tot dinadinsul socoteala aceei osânde și sfârșitul acelu răspuns a lui Dumnezeu, nu o va află să fie muncă și pedeapsă, ci mare facere de bine și mare dobândă ; pentru căci de n'ar fi hotărit Dumnezeu moartea la om, eră să să facă răutatea nemoartă și păcatul necurmat, și pentru aceasta zice Sfânta Scriptură : «și acum ca nu cumvâ să întinză mâna sa și va lua din lemnul²⁾ vieții, și va mânca și va trăi în veci».

Priceput-ați pricina, cum că după ce au mâncat din lemnul cunoștinții și au căzut în păcatul neascultării, l-au oprit Dumnezeu să nu care cumvâ să mănânce și din lemnul vieții și va trăi în veci, și să să facă răutatea nemoartă, și va semăna omul cu păcatul făr de moarte ; și apoi ce altă nevoie mai rea și mai cumplită ar fi putut fi la ticălosul om decât aceasta ? Drept aceea dar mare folos și mare dar și

¹⁾ moartea.

²⁾ pomul.

milostivnică vindecare s'au dat omului dela Dumnezeu, că să moară și să strice acest trup al păcatului, și să învieze la învierea cea de obște alt trup duhovnicesc, fără de stricăciune, și fără de moarte; că mare dobândă să face omului moartea, după cum zice și Sfântul Grigorie bogoslovul: «că să înie păcatul, pentruca să nu rămâie răutatea nemoartă, și să face munca milostivire și iubire de oameni». Pentru aceasta (s'au zis în Scriptură): «pământ ești și în pământ vei merge». Pentru aceasta l-au scos Domnul Dumnezeu din raiu, să lucreze pământul, dintru care s'au luat. Pentru aceasta i-au zis: «Intru sudoarea feții tale vei mânca pâinea ta, până ce te vei întoarce în pământul dintru carele te-ai luat». Pentru aceasta s'au învălit cu foi de smochin. Pentru aceasta s'au îmbrăcat cu îmbrăcăminte de piei, care îmbrăcăminte nu este alta, după cum zice iarăși sfântul Grigorie, fără numai pentru acest trup gras și muritoriu.

Drept aceea acest trup gras, o! iubiți ascultători, ca un trup al păcatului l-au desbrăcat astăzi și l-au aruncat la pământ, ca o haină veche și stricăță și acest fericit răposat fratele nostru ()¹⁾; s'au desbrăcat, zic, de trupul acesta, pentruca să îmbrace cu altul fără de stricăciune, nu lăsat lăcașul cel pământesc, pentruca să câștige alt lăcaș în ceriuri, precum mărturisește fericitul Pavel, zicând: pentrucă știm că de să va surpă (strică) casa noastră cea pământescă a trupului, avem zidire dela Dumnezeu casă vecinică în ceriuri, nefăcută de mână». Și de vreme ce petrecem fericitul lui suflet în mâinile lui Dumnezeu, cu adunare de preoți cucernici, cu mulțime de creștini credincioși, cu cântări sfinte, cu făclii aprinse, și cu tămâieri și cu toate alte slavoslovii și podoabe luminate; și de vreme ce au dat obșteasca datorie după rânduiala cea creștinească, și-l petrecem la groapă și să desparte dintru această vieață, pre carele nădăjduim și noi să-l vedem în cealaltă vieață, trebuiește să-i dăm cu toți

¹⁾ loc lăsat de scriitor, ca să pună numele mortului la îngroparea căruia s'ar rosti cuvântarea.

o iertăciune, și mă rog să zicem cu toți din tot sufletul
Dumnezeu să-l ierte. De vreme ce au viețuit ca un om și au
petrecut cu noi într'această lume, poate că va fi amărit, sau
va fi scârbit pre cinevâ, sau cu cuvântul, sau cu fapta, și
pentru aceasta iar să-i zicem cu toți : «Dumnezeu să-l ierte» ;
căci această călătorie este să o facem cu toți. Și pentru că
putem câștiga și noi după moarte această plată a iertăciunii
dela acei vii, pentru aceasta să zicem și a treia oară : Dum-
nezeu să-l ierte, și pre noi să ne miluească, ca un bun și
iubitoriu de oameni.

III.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ ASUPRA OMULUI MORT

«Nu plângeți, că n'au murit, ci doarme», așa au zis Fiiiul lui Dumnezeu, când au văzut moartă în pat pre fata lui Iair, mai marele Sinagogului; și așa zic și eu către înțelepția voastră, blagosloviților ascultători, și către dumneată (cutarele¹⁾ și către celelalte iubite rudenii, cari cu tânguiri și cu lacrimi vă întristați pentru aceasta de bun neam și cinstită cocoană, care s'au odihnit în Domnul: «nu plângeți, că n'au murit, ci doarme». Fericitul ei sfârșit este adormire, iar nu moarte. Drept aceea nu cere dela voi lacrimi, nici pohtește suspinuri, nu priimește întristăciune, nici plângere. Vrednice, de plâns sunt limbile, limbile cele păgâne, că n'au credință, Jidovii că n'au botez, ereticii că sunt despărțiți de brațele besericii; pentrucă aceștia adevărat mor, aceștia iau vecinica moarte, precum zice fericitul Pavel la al 7 cap către Romani: «că cel ce au murit, păcatului au murit odată». Iar o cocoană creștinească ca aceasta, ce s'au născut în baia Sfântului Botez, ce au supt laptele credinții, ce s'au hrănit în casa învățaturii dumnezeescului dar, ce s'au întemeiat cu putere cinstitelor Taine, ce eră îngrădită cu bunătăți, cu faceri de bine, cu lucruri plăcute lui Dumnezeu, una ca aceasta adevărat

¹⁾ soțul moartei.

n'au murit, ci doarme. Așa ni-o adeverează nemincinoasă gura lui Hristos la Sfânta Evanghelie: «cela ce crede întru mine, nu va muri în veci»; și de vreme ce credinciosul nu moare, este lucru adevărat că sfârșitul lui nu este moarte, ci adormire, o mărturișește marele Vasilie la cuvântul ce face asupra morții: «moartea dreptilor este (zice) adormire»; și iarăși la molitvele Rusaliilor: «că nu este, Doamne, moarte robilor tăi, când ieșim noi din trup, și venim la tine, Dumnezeuul nostru; ci schimbarea dintr'acelea mai cu grijă la cele mai vesele, și la odihnă, și la bucurie». Și adevărat cât este de dulce această adormire și cu cât este mai dorită decât adormirea cea firească de toate zilele. La adormirea cea firească rămâne omul fără de simțire, nu vede, nu aude, nu cunoaște, să uită pre sine, uită pre fiii lui, pre rudeni, pre prieteni, rămâne lipsit de toate răsfățările vieții și de lumina acestei lumi; iar la adormirea aceasta de pre urmă, o! cât să bucură, cât să răsfăță și cât înviază; în loc de a-și pierde lumina, își deschide mai vârtos ușa ceriului și a luminii cel adevărate, o zice Isaia la al nouălea cap: «celor ce locuiesc în locul și umbra morții, lumina îi va lumina pre ei»; în loc de a să lipsi de răsfățări și de bogății, câștigă frumusețele, carele pot singure să sature toate pohtele lui; o adeverează la psalmul 17: «sătura-mă-voiu, când mi să va arată mărirea ta»: în loc de a rămânea de cunoștința rudeniilor și a prietenilor întru strălucirile luminii cei neapropiate, vede în toate zilele pre părinți și pre fii și orice alt au avut dorit în lume; o mărturișește marele Pavel cătră Corinteni în 13 capete: «acum cunosc din parte; iar atuncea voiu cunoaște, precum și cunoscut sunt». Și de vreme ce aici după adormirea cea firească să întoarce iară omul la ostenele, la scârbe, la supărări, la patimi; acolo după adormirea cea de pre urmă, care o numim noi a morții, trece din scârbe, la bucurie; din stricăciune, întru nestricăciune; din orașul lacrimilor, la locul veseliei; din turburarea vieții, la adăpostirea cea lină a mântuirii; din patimile Egiptului, în pământul cel fericit al făgăduinții; din robia lumii, la mântuirea ceriului; din petrecanie,

omenească, în ceata fericiților îngeri; și cealaltă nenorocire este mai mare decât aceasta; ce altă adormire mai dorită decât adormirea morții. Drept aceea zice și Duhul Sfânt la Ecclesiastul în 7 capete: mai bună e ziua morții, decât ziua nașterii; că nașterea este începutul durerilor, iar moartea este începutul vieții cei fericiți. Drept aceea zic iară: «nu plângeți, că n'au murit, ci doarme». Și cu mine împreună voi zice și cel cu rostul de aur Ioan: «să cuvine la moarte să ne bucurăm, iară să nu plângem; și pricina este, zice sfântul, de va fi tânăr, s'au mântuit curând din mijlocul rețelilor; iar de va fi bătrân, aceea ce i să părea mai dorită a fi, cu sațiu luându-l s'au dus». Și noi să nu vărsăm lacrimi niciodată, când ruda și prietenii dorm, ci mai vartos (să ne) liniștim, tăcem și ne nevoim ca să nu-i dăm vreo supărare; măcar cum că știm că adormirea este moarte trecătoare, sfârșitul a unei zile, precum zice dumnezeescul Zlataust: «dară pentru ce să vărsăm pentru cei morți lacrimi, pentru ce să ne întristăm de sfârșitul vieții fraților noștri, ce să odihnesc în Domnul, ce să veselesc în slava cerească, ce locuiesc în locașurile celor vii?» Adevărat moartea, ca o nemilostivă ce este, au secerat fără vreme pre această floare aleasă și au răpit prea timpurie podoaba și frumusețea neamului omenesc. Iar pentru aceasta nici lacrimile sunt cu cale, nici întristarea cu dreptate; că precum este mai norocit corăbierul acela pre carele vântul cel mare îl aduce în grabă la liniște, decât acela ce cu mare liniște, fără de vânt, călătorește, așa mai fericit este și acela ce fără vreme de moarte grabnică să mută la liniștea dumnezeiești fericii. Zice înțeleptul Solomon: «sfârșindu-să peste puțin, au împlinit ani mulți; că plăcut eră Domnului sufletului lui».

Au stătut cu bună mulțumită la Dumnezeu și sufletul acestei cinstite cocoane, pentru multa ei credință, pentru bunătățile ei cele creștinești, pentru curățenia cea fără de asemănare, pentru cuceria cea mare la cele dumnezeiești. Drept aceea s'au sfârșit preste puțin, pentruca să câștige rodirile lucrurilor ei, celor plăcute lui Dumnezeu, sau să zic mai bine,

s'au săvârșit, pentruca să câștige zilele ei și să-și facă vieața vecinică. O pasăre, ce să numește finix, de ce să săvârșește făr de vreme, de aceea mai mult își adaugă zilele vieții lui pentrucă moartea îi înoțește vieața și-i dăruțește ani mulți.

Deci această cocoană, de ar fi murit pentruca să să săvârșească, ar fi fost vrednic de plâns sfârșitul ei, pentrucă s'ar fi pierdut un chip minunat ca acesta, al darurilor și al bunătăților. Dar de vreme ce s'au săvârșit, pentruca să trăească în veci, pentruca să se bucure împreună cu îngerii, pentruca să să nască de a doua oară în ceriu ca finixul, ce trebuie lacrămile? Să cuvine (zice fericitul Pavel) acest trup stricacios să să îmbrace cu nesticăciune, și acest muritorlu să să îmbrace cu nemurirea. Inceteze drept aceea jalea, sfârșască-se întristăciunea : «că n'au murit, ci doarme». Și precum zicea apostolii cătră Hristos pentru Lazăr, așa zice și eu pentru dânsa : de au adormit, mântui-să-va, va așeză făr de nici un prepus marele Dumnezeu sufletul ei cel creștinesc în sânul lui Avraam și al lui Isaia și a lui Iacov, în lăcașurile celor vii, în corturile celor drepți, unde străluțește lumina cea deapărarea a dumnezeștei lui măriri. Și de vreme ce între celelalte faceri de bine, sunt folositoare cererile Sfintei beserici și rugăciunile celor credincioși, pentruca să câștige fieștecare creștin fericirea cea neschimbată, pentru aceasta vă pohtesc pre toți, prea sfințiților arhieriei, cuvioșilor ieromonahi și cucernicilor preoți, cinstiților boieri și pre tot norodul ce vă aflați de față, să ziceți cu un glas și cu o inimă toți deodată : Dumnezeu să o ierte și să o fericească, pentruca să să învrednicească și ea și noi toți (când va fi voia lui Dumnezeu), să ne veselim împreună întru împărăția ceriului, unde este vieață făr de moarte și mărire nedespărțită și bucurie stătătoare, amin.

IV.

INVĂȚĂTURĂ CÂND SĂ FACE PARASTAS

Un lucru preste fire văz în Sfânta Scriptură la a doua parte a împăraților în 12 capete, și foarte mă face de mă minunez. Împăratului David i-au fost bolnăvit copilul cel dintâiu ce aveă din Virsavia, și pentru căci să află în nevoia morții, eră pururea trist și mâhnit, și nici mână, nici bea, nici puteă nimenia să-l mângâie. Iar după ce au murit, zice Sfânta Scriptură, îndată s'au spălat și s'au uns cu mirosoari și s'au îmbrăcat în haine luminate și mergând în casa Domnului, au dat mulțămită lui Dumnezeu și ieșind afară s'au ospătat și s'au veselit. De care lucru stau de mă mir, cum pută fi aceasta. Că până eră viu și bolrav, plângea și să intristă; și după ce au murit, s'au veselit. Răspunsul acesta mi-l dă însuși David: până eră, zice, bolnav, mi să convenia să mă mâhnesc pentru el, căci aveam nădejde că mi-l va lăsa Dumnezeu; iar de vreme ce au murit, apoi nu pociu să-l întorc; ci-mi caută ¹⁾ mie a merge după el; și pentru aceea mă bucur că s'au odihnit în Domnul și s'au mântuit de grijile lumii.

Drept aceea zic și eu cătră dumneată cutarele și cătră celelalte iubite rudeni; să încetați întristarea și părăsiți lacrimile, de vreme ce s'au odihnit în Domnul această cinstită

¹⁾ trebuie.

cocoană ¹⁾, ce să pomenește astăzi ; căci lacrămile și întru
ciunile nu dau nici un folos morților, nici pot să-i întoarcă
din viața cea vecinică, nici să-i scoată din gropi. Și pentru
aceea au pus lege dumnezeiești apostoli, să nu plângeți pe
morți, ci să-i pomenim la înfricoșatele taine, și să facem
milostenie și alte faceri de bine pentru ei ; căci este plăcut
înaintea lui Dumnezeu, și li să face mare folos, și aduc
multă dobândă și mântuință sufletelor. Precum adeverează și
sfântul Dionisie Ariopaghitul la cuvântul ce face asupra morților
rugăciunile, zice, ce să fac la sfintele jertvelnice, sunt de folos
nu numai celor vii, ci mai vârtos celor morți. Și pentru
aceea și sfânta beserică să roagă neîncetat bunătății lui
Dumnezeu, să lase toate greșalele celui mort pentru neputința
omenească și să-l odihnească în locul celor vii, în sânul lui
Avraam, și al lui Isaac, și al lui Iacov, de unde lipsește toată
durerea, grija și suspinarea și să nu să uite puterea lui Dum-
nezeu, să lase toate greșalele celui mort pentru neputința
omenească și să-l odihnească în locul celor vii în sânul lui
Iacov, de unde lipsește toată durerea, grija și suspinarea și
să nu să uite puterea lui Dumnezeu, pentru multa și nespusa
a lui bunătate, spurcăciunilor ce s'au făcut de cel mort pentru
neputința omenească ; de vreme ce nu este nimenea curat de
spurcăciuni, după cum este zis. Și de vreme ce și această
cinstită cocoană, ce să pomenește astăzi, cu cuvioasă slujbă
besericească, au viețuit în lume ca un om, să roagă, prin
mijlocul meu, tuturor câți vă aflați de față, ca ce va fi greșit
înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor, să ziceți toți cu
un glas și cu o inimă : Dumnezeu să o ierte, pentru ca să
ne învrednicim și noi a lua această iertăciune după pretre-
cania noastră, amin.

¹⁾ copilă.

A D A U S

ÎNCEPĂTURĂ ȘI ÎNVĂȚĂTURĂ PENTRU ISPOVEDANIE

Pre cel ce vrea să să ispoveduească, să-l aducă să stea înaintea icoanei Domnului nostru Iisus Hristos, și să înceapă duhovnicul carele va fi: Blagoslov. bog. naș. sfetii bje. gospodi pomilui 12. Priideate poclonimsia. ¹⁾

După aceea : Pomilui bje ²⁾ : să-l zică ce-l ce va vrea să să ispoveduească (de va ști carte); iar de nu va ști carte, să-l zică duhovnicul.

Și după aceea să grăească duhovnicul cătră cel ce va vrea să să ispoveduească.

SFATURI DUHOVNICILOR PENTRU CEI CE SE SPOVEDESC.

Iată, fiul meu, că nevăzut stă înaintea noastră Domnul nostru Iisus Hristos, ca să-ți prîimească ispovedania ta. Deci nimic să nu te sfiești, sau să te rușinezi, nici să te spăimântezi, sau să ascunzi ceva de cătră mine, ci cu îndrăzneală să-mi spui toate câte ai greșit ; ca să prîimești iertăciune dela Domnul nostru Iisus Hristos.

Iată chipul sfinției sale, aici înaintea noastră ; iar eu numai ce sunt mărturie, ca să mărturisesc înaintea sfinției sale toate câte vei grăi cătră mine. Iar de vei ascunde ceva de cătră

¹⁾, ²⁾, formule slovonești.

mine, vei să aibi indoit păcatul și osânda. Deci ia-te aminte dacă ai venit la doftor, să nu te duci netămăduit.

Și așa să-l întrebe pre acela foarte cu denadinsul, una după alta, și să îngăduască până ce-i va răspunde.

Deci iar să grăească duhovnicul cătră dânsul: Spune-mi, fiule, au doară ți-ai stricat curăția ta cu malahia? Și iar îmi spune au doară ai căzut în păcatul sodomiei cu cinevâ? sau cinevâ cu tine? Au doară ai căzut în păcat cu muiere? sau și cu câte ai căzut și ce chipuri au fost? de cele vânduve? au de cele cu bărbat? Pentrucă cela ce cade în păcat cu muierea ceea ce are bărbat, acela să chiamă preacurvar. Așijderea și muierea care va cădeă în păcat cu altul, având bărbat, să cheamă preacurvară.

Și iar întreabă pre acela, pentru amestecarea de sânge. Spune-mi, fiule, au doară ai căzut cu rudeniile tale? sau cu fină-ta? sau cu nașă-ta? au ce chipuri au fost? Că acestea să chiamă amestecare de sânge. Spune-mi, fiule, au doară ai căzut cu dobitoc sau cu pasăre?

Iar de va fi însurat acela ce să ispoveduește, să-l întrebe: spune-mi, fiule, au doară ai căzut cu femeia ta preste fire? afară din fire? au doară mai înainte de nuntă, fiind logodit, cu dânsa ai căzut în păcat? sau au doară ai căzut în păcat cu altfel de oameni, cari sunt de altă lege? Că acel păcat să canonește mai greu cu un an. De alte păcate care sunt:

Spune-mi, fiule; au doară ai omorit pre cinevâ? cu voia ta sau fără de voia ta?

Și iar îmi spune: au doară ai furat ceva, și mai pre urmă s'au făcut afurisanie? sau au furat altul și au adus la tine? Și de vei fi furat ceva, să întorci. Și îndată cum vei întoarce, să alergi la arhiereu și să-ți iei canon dela dânsul, și să te ierte de afurisanie. Să întorci, adică să plătești.

Spune-mi, fiule, au doară ai jurat cu strămbul, și în ce chip te-ai jurat, cu voia ta, sau fără de voia ta? Au doară ai băgat vreun sărac în nevoie? Au doară faci năpaste cuivă? au ai făcut, au ai oprit simbria cuivă? De vei fi năpustit pre cinevâ, sau năpăstuești, să întorci.

Spune-mi, fiule, au doară ești cinstitoriu de stele? au faci farmece? sau ai vărsat ceară sau plumb? au doară ai adus în casă fărmecătoare, de te-au izbăvit de farmece? au doară le faci tu însuși? sau le-ai făcut vreodată? sau ai făcut farmece spre stricăciunea cuivă? au doară legi¹⁾ dobitoacele ca să nu le mănânce lupii, sau ai pus pre alții de au făcut de aceste lucrări? au doară ai legat pre bărbat cu femeia? au altă legătură pentru vreo boală? au porți niscari baere, au ierburi?

Și de să va află cum că au făcut el de acestea sau îi va fi făcut lui alții, unul ca acela să canonește 7 ani, precum este porunca sfintelor canoane. Iar meșterul acela carele le face astfel de lucruri să canonisește ca un ucigaș, adică ani 20, precum poruncește marele Vasilie.

Și iar îi zice: spune-mi, fiule, au doară ai ocărit pre părinții tăi? sau pre vreun om? sau călugăr? au doară ai vrajbă cu cinevă? Pentrucă de vei avea vrajbă cu cinevă, daturile tale și pravila ta nu este priimită înaintea lui Dumnezeu, și nici altceva, orice vei face, nu sunt priimate.

Spune-mi, fiiule, au doară ai mâncat carnea mortăciuni sau sânge de cel oprit? sau de lupi mâncat? sau de vulturi omorit? sau te-ai spurcat cu altceva? sau pre prosturi, Miercurea sau Vinerea, te-ai fi spurcat? Au doară ai închinat pre cinevă diavolului, sau ai hulit, sau ai jurat sfânta lege? sau credința? sau altceva hulă? sau anaftimit²⁾ pre om? sau grăești minciuni și te juri în minciuni? au doară ești trufaș? sau doară te îmbeți? Pentru care este această piericiune și trufeste și sufletește. Deci [de] acestea toate de acum înainte este să te păzești foarte și să te iei aminte; pentrucă iată că de a doua oară te botezi, după cum este taina credinții creștinești, și de acum înainte să pui începătură bună cu ajutoriu lui Dumnezeu. Și de glume să te ferești, să nu faci pre oameni să răză, că acestea nu sunt creștinești, ci cu dreptate și cu curăție, și cu smerenia să-ți petreci vicața, pentruca să-ți ajute Dumnezeu.

1) de-cânți, 2) ai blestemat.

Și după ce va zice el acestea toate cătră dânsul cu amarul, și acela iar să va făgădui de acestea de toate să să părăsească, atuncea îndată să pleacă în genunchi ce să ispo-veduește, și să-i citească duhovnicul molitvă. Deci după ce-i va citi molitvă, să zică «dostoino est slava» ¹⁾ și «otput» ²⁾.

Atuncea îl canonește duhovnicul pre dânsul, după cum îl va fi greșala lui; și de va avea acela multe păcate, îl canonește în care păcat este mai mare din celelalte, adică care păcat are ani mai mulți și celelalte păcate toate într'acel canon să iartă.

Deci atuncea iar zice duhovnicul cătră dânsul: iată, fiul meu, că atâția ani poruncește sfânta pravilă, ca să nu te pricestuești tainelor sfinte. Numai când va fi la praznicile cele mari, când va fi vremea de priceștanie, în loc de priceștanie să iai aghiazmă. Și de te vei țineă, adică te vei opri de sfânta priceștanie, precum îți dau canon, și să vor iertă păcatele; iar de te vei trece, adică de nu vei băga seamă, ludă te vei face.

Al doilea, și să păzești de și să va întâmplă boală grea de moarte, atuncea să te pricestuești, și de te vei sculă, iar să stai într'acel canon, care și s'au poruncit și să pui măsură, iar să fii mai înainte cu un an, în care te-ai pricestuit, să priimești măsura anilor, carii sunt porunciți.

Și tu, care ești duhovnic, ia aminte și aceasta, că de să va părăsi omul de păcat, atuncea să canonește și să priimește, precum poruncește marele Vasilie la canon. Iar în câtă vreme va fi el în păcat, nimic nu să socotește canonul lui; iar de va țineă câtăvă vreme, să nu să pricestuească, și apoi iar să va tâmplă de va cădeă în păcat, iar să pue începătură canonul dintru'ntâi. Iar după ce să va părăsi el de păcat, și să va fi oprit din voia lui și de priceștanie, sau de porunca altui duhovnic, atuncea i să socotesc lui și acei ani în canon; iar de să va află vreun om cucerit, și de să va nevoi el să facă câtăvă seamă de mătani în zi și în noapte, să-i pogori lui un an mai jos de măsura anilor de priceștanie; iar de va nevoi el să dea milostenie, precum îi va fi puterea, iar să-i

1), 2), formule slovonești.

lasă lui și alt an ; iar de va posti el Miercurea și Vinerea, precum poruncește sfânta pravilă, lasă-i lui și alt an. De va pucea Lunia, de dulce să nu mănânce, lasă-i lui și alt an. Iar de va fi omul de treizeci de ani, sau și mai jos, și alt an să-i lase lui. Iar de va fi de douăzeci de ani, sau și mai jos, mai puțin să să canonească. Iar de nu va suferi aceasta, care zicem mai sus, să plinească toți anii care am zis mai sus desăvârșit, precum i s'au poruncit întâi.

De acestea semuiiri, adică tocmire, este a sfântului Ion post-nicul. Și mai mult acei 15 ani ai prea curviei și ai sodomiei și ai dobitoacelor, îi pogoară până la trei ani, însă adevărat de-i va posti acești trei ani necurmat, adică desăvârșit cu post, în zi odată să mănânce, și metanii să facă cum i să va porunci dela duhovnic, afară osebit de Sâmbătă și de Duminică. Iar alți părinți de acestea n'au poruncit, numai de sfânta priceștanie să fie oprit, după greșala lor. Iar de păcatul curviei până la patru ani să-l pogoare, dimpreună să fie cu ce i să va porunci, precum s'au zis mai sus.

Iar Miercurea și Vinerea să cuvine tuturor creștinilor să postească, ca și cei ce au canoane, și cei ce n'au ; pentrucă aceasta este obicinuită creștinilor.

Iar după căderea în păcate, de va vrea acela să să călugărească, două părți să fie și o parte să-i ierți. Iar de va vrea să meargă la obște jitie, lasă-i lui canon jumătate ; iar după ce au luat cinul călugăresc, și au căzut în păcat, câți ani s'au poruncit să-i plinească.

Așijderea și muierile să le întrebă, au doară vor fi purtând ierbi, sau vor fi băut ierbi să nu facă copii, sau de să va află să fie făcut ele lucru ca acesta, ca ucigașii să să canonească. Iar de va fi lepădat ca copilul de vreo nevoie, un an să să priceștuească. Iar ceea ce va fi purtat ierbi, sau va fi purtând să le lepede. Iar de face farmece, ca să știș ce copil va face, sau să știe alte lucruri, șase ani să nu să cuminece. Așijderea să fie întrebate ele de toate păcatele, ca și partea bărbătească ; și în câți ani să vor află în canon să n'aibă voie a frământă prescuri.

CUVÂNTAREA MITROPOLITULUI ANTIM LA SUIREA PE SCAUNUL MITROPOLITAN

În original, titlul acestei cuvântări este «Aceasta o am zis când m'am făcut Mitropolit».

*«Veniți după mine și voiți face pre voi
vânători de oameni».*

MÂNTUITORUL ASEMĂNAT CU DOCTORII.

Doftorii cei desăvârșit și înțelepți atunci mai mult măresc lauda meșteșugului lor, nu când cu hier și cu foc luptă patima să o supue, după cum este legea războiului; ci numai când aceia ce pătimește cu apăsări mângâioase și cu doftorii dulci vor află leacul bolnavului; și cele înfricoșate porunci ale meșteșugului doftoresc să le oprească în oarecare zile, cu mâncări doftorești și hrănitore potolind durerile, să arate pre acela ce pătimește mântuit de boală.

Așa și prea înțeleptul doftor al sufletelor și al trupurilor noastre, împăratul împăraților Hristos Dumnezeu nostru, văzând lumea că bolnăvia cu patimele necredinții și să umflă ca o rană cu înșelăciunile cele lumești spre închinăciunea idolilor, a socotit cu multe feliuri de mijloace, și a purtat de grije pentru mântuirea oamenilor și a neamului omenesc, de vreme ce acesta este lucru cel dintâiu al bunătății lui, a mântui pre omul din mâinile vrăjmașului și a-l aduce la frumusețea cea dintâi și la vrednicia dela care au căzut pentru păcatul neascultării al strămoșului Adam; și nu trimete ploaie de foc

spre îngrozirea lumii, nici pornește mare ca o oaste împotriva pământului, nici inarmează puterile stihțiilor împotriva necredinții, ci numai o spune cu blândețe, cu minuni, și o vorbește spre dânsul cu faceri de bine, și cu cuvinte cerești o prefăce să să mute de pre dânsa patimile cele sufletești ce să umflau ca o rană otrăvită.

**TRIMITEREA
PROROCI OR.**

Și vrând Dumnezeu Cuvântul ca să să arate în lume, mai nainte până a nu să întrupă și a să face om, au trimes în lume prooroci să propoveduească la oameni venirea lui cea înfățișată, și pentru aceasta n'au ales împărați și crai să facă prooci, n'au luat filozofi și ritori să trimează propoveduitori venirii lui, n'au pogorît din ceriu intunerece și mulțime de îngeri, ce are pre lângă dânsul mii de mii nesocotiți și nenumărați, ci a trimis oameni proști, și mai vârtos păstori de oi, ca pre Moisi, ca pre David, ca pre Samuil, și toată mulțimea proorocilor, prin mijlocul a căroră au semănat buna credință nu în toată lumea, ci numai la un neam, la Jidovi, cari locuiau într'o parte a pământului, în Iudea.

Dar de vreme ce Dumnezeu va pre toți oamenii să-i mântuească și la cunoștința adevărului să vie, căci aceasta este mare sete la Dumnezeu a pofti și a iubi să să mântuească oamenii; pentru aceasta nu să odihniă Dumnezeu să fie numai la Jidovi buna credință, și celelalte limbi să fie lipsite de darul lui. Pentru aceasta au vrut să răsără lumina dumnezeirii lui în toată lumea, și viind împlinirea vremii, după cum zice fericitul Pavel, vrut-au Dumnezeu să vie Fiul lui, să să nască din muiere, să să facă supt lege, ca pre cei de supt lege să-i răscumpere; s'au făcut om din Născătoare de Dumnezeu și pururea fecioara Maria, au petrecut în lume împreună cu oamenii, și vrând să tragă limbile ¹⁾ la cunoștința dumnezeirii lui și să-i invețe lucruri prea slăvite și poruncă nouă și vieată cerască, cercă să afle slugi acestor porunci, și n'au căutat cetății, nu s'au uitat la mulțime de oameni,

¹⁾ popoarele.

n'au socotit slujba împăraților, s'au scârbit de puterea avuției, au urit biruința ritorilor, nu i-au trebuit limbile filozofilor, nu s'au slujit cu arme, după cum e obiceiul ostașilor, nici cu alte meșteșuguri asemenea acestora; pentruca să nu aiba putere nimeni din cei necredincioși să zică că au tras la sine Hristos mulțimea cu unele ca acestea, ci numai s'a slujit iar cu mijlocul cu carele au ales pre proroci.

APOSTOLII.

Și ce face? au luat iar propoveduitori Evan-gheliei, nu păstori ca pre proroci, ci pescari și vânători de pește, și i-au trimes să propoveduească lumii buna-vestire, și le încredințază în mânilor și în limbile lor doctoria lumii, zicându-le; «veniți după mine și voi face pre voi pescari de oameni; încetați de a vă trudi deasupra mării cei neînsuflețite, mutați pentru dragostea mea meșteșugul cel pescăresc pre pământ; acoloa pre dânsul trimeteți, și vă întindeți mreșile, vânați pentru mine vânatul credinții; veniți după mine, urmați-mi mie, ucenicii mei și învățătorii lumii; lucrați pentru dragostea mea meșteșugul vostru pentru ceriuri. Vărsată este ca apa mării pre pământ închinăciunea idolească, zidirea este acoperită cu norul a mulți dumnezei, adâncul necredinții îneacă toată lumea, oamenii să cufundă de valurile drăcești, lumea pute de impuțiciunea sânghiurilor și să strică cu jertvele cele stricăcioase. Voiu pune asupra lor ispravnici și doctori, pre voi, pre pescari. Patima aceasta chiamă meșteșugul vostru; să slujim cu iară mântuitoare zidirea ce este in nevoi, veniți după mine», iar, ei lăsând mreșile, merseră după dânsul; într'un gând eră ceata ucenicilor cu pohta stăpânului. Și ca niște oameni drepți și proști de răutate, n'au viclenit în mintea lor, nici și-au prepus în inima lor de acea chemare, ci ca niște oameni blânzi și fără de răutate au mers după dânsul, ca hierul după piatra magnetului și ca părul după chihribarul cel curat, și cu puterea Mântuitoriului Hristos au rușinat pre cei ce i-au văzut, și ca pre niște pești cu mreaja blagosloviei au prins mulțimea și au vânat auzurile noroadelor și au înduplecat inimile tiranilor și sufletele împăraților

le au supus; și au făcut o izbândă și o biruință atâta de frumoasă, cât n'au putut-o face toate împărățiile lumii: oameni fără de arme și nedechișiți de ale ostirii, săraci de avuție, proști de învățătură, slabi de post, blânzi pentru nevățute, au înălțat nu steaguri de oaste, ci numai crucea, semnul păcii, propoveduind nu cu sunete de tobe și de surle, ci numai cu neputincioasă limbă și neinvățată, pe Hristos și credința; fulgerând nu zic cu fulgerile săbiilor celor ascuțite, ci numai cu strălucirile unei vieți bune, neumplând pământul de oști, nici să acopere marea de corăbii cu vântrele, ci numai fără de rane, fără de sânge, fără de vătămare, calcă și supun toată păgânătatea, biruesc iadul, sting înșelăciunea, izgonesc minciuna, întind numele lui Hristos și credința, cât este întins pământul și lumea.

ANTIM MITROPOLIT.

Pentru aceea dar nu este minune, iubiiți mei ascultători și cinstiți și de bun neam boieri, de m'au rânduit și pre mine Dumnezeu și m'au pus, om mic fiind și smerit, păstor mic la mică turmă, la dumneavoastră, pre care eu nu vă am, nici vă știu turmă mică, ci mare și înaltă: mare pentru buna închinăciune și dreapta credință, care o păziți curată și nespurcată, fiind încunjurați și îngrădiți între hotarele celor streini de feliu, și împresurați de atâtea nevoi și scârbe, ce vin totdeauna neincetat dela cei ce stăpânesc pământul acesta; înaltă, pentru buna beserică și cătră arhieru; de vreme ce aceste două întemeiază și întăresc beserica, și măcar că eu am fost mai mic și mai netrebnic decât toți, precum au fost și David mai mic între frați și în casa tatăneșău, dar Dumnezeu n'au căutat la micșorarea și netrebnicia mea, nu s'au uitat la sărăcia și la streinătatea¹⁾ mea, n'au socotit prostia și neștiința mea; ci au căutat la bogăția și noianul bunătății sale; și au acoperit de cătră oameni toate spurcăciunile și fără de legele mele, care sunt mai multe decât perii capului meu și decât nisipul mării, și m'au învățat, nevrednic fiind, la această stăpână și mare vrednicie a arhieriei, și m'au trimis

¹⁾ nu eră Român.

la Dumnezeu voastră să vă fiu păstoriu, părinte sufeltesc, rugătoriu
 către Dumnezeu pentru buna sănătate și spăsenia dumneavoastră
 și a cinstitelor dumneavoastră case: purtătoriu de grije la cele
 ce ar fi spre folosul mântuinții, și să vă fiu de mângâiere
 ca și scârbele robiei cei vavilonești a lumii aceștia, ca Ieremia
 și Ierodului lui Dumnezeu, și ca Iosif, al unsprezecelea fecior
 al patriarhului Iacov, Egiptenilor; și dinpreună cu dumneavoastră
 să pătimesc la toate câte va aduce ceasul și vremea; pentru
 care lucru am datorie să priveghez cu osârdie și fără de lene
 ziua și noaptea și în tot ceasul, pentru folosul și spăsenia
 tuturor de obște, învățându-vă și îndreptându-vă cu frica
 lui Dumnezeu pre calea cea dreaptă. Și dumneavoastră încă
 aveți datorie cele ce veți cunoaște — că vă învăț fără de fățarie
 și fără de vicleșug — vă indemn să le priimiți și să le faceți
 pentru folosul cel sufletesc al dumneavoastră, și să vă supuneți
 ascultării, că această ascultare ce o faceți mie, o faceți lui
 Hristos, că zice la 10 capete ale Lucăi: «cel ce ascultă pre
 mine ascultă, și cel ce să leapadă de voi, să leapadă
 de mine și cel ce să leapadă de mine, să leapadă de cel ce
 m'au trimis pre mine». Așisderea zice și fericitul Pavel la 13
 capete către Ovrei: «fraților, plecați-vă povățuitorilor voștri și
 vă cuceriți lor, că ei privighează pentru sufletele voastre,
 cum ar fi să dea cuvânt ca cu bucurie aceasta să facă, iar
 nu suspinând, că nu este de folos vouă aceasta». Și mă rog
 bunătății lui și iubirii sale de oameni să-mi lumineze mintea,
 ca să pot cu pociu propovedui cuvântul adevărului, și să-mi întărească
 inima întru frica lui, ca să pociu păstori cuvântătoarea turma
 lui cea aleasă, care o a răscumpărat cu prea scump sângele
 său din mâna vrăjmașului, după cum adeverează Petru apos-
 tolul, zicând: «știind că nu cu putrede, cu argint sau cu aur
 v'ajă răscumpărat din cea deșartă vieață a voastră, ce eră
 dată de părinți, ci cu cinstit sânge ca a unui miel fără de
 prihană și nespurcat Hristos». Iar Dumnezeu cel mare și înalt,
 carele este închinat de toate făpturile, izvorul prea înțelep-
 ciunii, a dăruicel cel neurmat al bunătății întru adevărat, și adân-
 cimea cea nephotărită a bunei îndurări, însuși ca un stăpân

subitoriu de oameni, să trimiță darul Duhului Sfânt preacinstit și cel de Dumnezeu incununat cap al prealuminatului Domnului și al nostru de obște de mult bine făcătoriu lo Costandin Basarab Voevod, și să-l blagoslovească dintru înălțimea lăcașului său, ca pre Avraam imulfindu-i seminția din neam în neam, și să-l păzească cu întreagă sănătate și cu lină pace până la adânci bătrânețe la preal înălțatul scaunul Măriei sale împreună cu toată luminată casa Măriei sale. Mâna cea tare și puternică și brațul cel înalt al preal înălțatului Dumnezeu să sugure pre toți vrăjmașii cei văzuți și nevăzuți podnojie ¹⁾ picioarelor Măriei sale, și să vă întărească și pre dumneavoastră delamie până la mare, împreună cu toți ai dumneavoastră, întru credința cea bună și dreaptă, întru cunoștința adevărului și întru nădejdea vieții cei de veci, care este fâgăduită de nemincinosul Dumnezeu mai înainte de vremile vecilor aleșilor lui și să vă povățuească la tot lucrul cel bun și folosul spre plăcerea lui, ferindu-vă în toată vremea, și în tot ceasul, și în tot locul de vicleșugurile diavolului; să vă îngrădească cu sânții ingerii săi, și să vă inarmeze cu arma dreptății, și să vă dăruească pacea lui ceea ce covârșește toată mintea, ca să petreceți vieța cinstită și curată; cu pace, și cu sănătate; să păzească inimile voastre și gândurile voastre în Hristos Iisus, după cum zice Pavel, ca să faceți câte sunt adevărate, câte sunt cinstite, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt iubite, câte sunt cu nume bun și laudate, cu rugăciune și cu blagoslovenia preasfinților arhieriei și întru Hristos iubiți frați, și întocma slujitori; și după petrecania vieții aceștia să ne învrednicească pre noi pre toți milostivul Dumnezeu la împărăția ceriului, ca să auzim fieștecările din noi glasul acela: «slugă bună și credincioasă, peste puțin ai fost credincios, preste mai multe te voi pune, intră întru bucuria Domnului tău».

1) ștergători de picioare din papură.

DOUĂ ÎNTÂMPINĂRI CĂTRE BRÂNCOVEANU

I.

Mitropolitul Antim a fost părît la Brâncoveanu ca să fie scos din scaunul mitropolitan. El s'a apărat cu două întâmpinări trimise domnului. Cea dintâi e intitulată în original «la feat 7220¹⁾, în luna lui Ghenarie în 13 zile».

Duminică la vreme de chiudie, Prea luminatul Domn Ioan Constandin B. C. Voevod, având prepus pentru niște lucruri ce le-au adus întâmplările vremii de s'au făcut, cum că să fie făcut cu învățatura și indemnarea noastră, și fiind Măria Sa indemnât de niște obraze mari besericești și mirenești, pline de zavistii și de răutate, au trimis la noi cu poruncă mare pre duhovnicul lui, pre episcopul Nisis chir Mitrofan Thasitul, carele eră sfetagoreț²⁾ dela mănăstirea Dionisiului, de ne-au zis, au să fac paretisis³⁾ de bunăvoia mea și să-mi las scaunul să ies, au să mă scoață Măria Sa cu sila și să scrie la Țarigrad să mă și caterisească. Pentru care lucru mergând eu la curte Marți seara, și vorbind în taină cu Măria Sa, i-am zis: cum că mă las de vlădicie, de voia mea, și într'acel ceas i-am dat și scris aceste 12 capete, carele însemnâm aici, să să afle la cei de pre urmă spre aducerea aminte și să cunoască fieștecine și nevinovăția noastră. «Domnul a fost luminarea mea și Mântuitorul meu» (*Psalm 27*). Această

1) 1712, — 2) dela Sf. Munte, — 3) demisiune.

multoare ce o inchin întru înțeleapta socoteala Măriei Tale, mă rog ca unui Domn milostiv și iubitoriu de Hristos să o iertești când vei avea îndelete cu blândețe pentru dragostea prea blândului Hristos ¹⁾, și cele scrise să le socotești toate cu amănuntul, cu judecată dreaptă, că le vei afla adevărate; și scoate din inima Măriei Tale ghimpul (că nu sunt, știe Domnul, precum mă socotești Măria Ta, și precum mă vorbesc²⁾ de rău împotrivicii mei, și am nădejde pre Dumnezeu că mă va descoperi dreptatea mea fără de zăbavă, căci eu în nerăutatea mea m'am purtat, iar tu Doamne iartă-mă³⁾). Știu că vrăjmașii mei cuvânt fără de lege au aruncat asupra mea ⁴⁾ înaintea făcătorului meu de bine, carele ești Măria Ta, și la neastă ce alta pot zice întâi, fără numai :

**INVINUIRILE ADUSE
MITROPOLITULUI.**

1. De am viclenit pre Măria Ta, au casa Măriei Tale, au am vreun gând rău (în cât va îndelung răbdă Dumnezeu să trăesc pre pământ), au în vieța Măriei Tale, au după petrecania a mulți ani a Măriei Tale, să fiu eu sub legătura cea grea a afurisaniei; iar de nu, să fie cei ce au grăit rău cătră Măria Ta (asupra nevinovatului) fără de lege în trufie și în defăimare.

2. A doua, de am grăit, au în beserică (propoveduind cuvântul lui Dumnezeu), au afară în taină, sau de față înaintea Măriei Tale, au și pe după dos, vreun cuvânt carele să nu fi fost pre plăcerea Măriei Tale, l-am grăit din datorie, ca un păstoriu sufletesc, iar nu cu vicleșug, să te vatăm au trupește au sufletește.

3. Eu aici în țară n'am venit de voia mea, nici de vreo sărăcie sau lipsă, nici mănăstirea Snagovului nu o am luat-o cu deasila; iară ce am lucrat în 7 ani ce am fost acolo (nu atâta din venitul casei, cât din sudorile feții mele), lucrurile acelea mărturisesc la toți, și măcar că Măria Ta nu

1) ultimele 3 cuvinte sunt în original și în grecește.

2) ultimele două cuvinte, și în grecește.

3) dela *căci* înainte și în grecește.

4) dela *cuvânt* înainte, și în grecește.

pohtiai să ies de acolo, iar cine au fost pricinuitoarii ieşirii mele vor da seama înaintea lui Dumnezeu; iar încaileă am ieşit cu cinste, şi nimenea nu mi-au luat seama, căci să vedea că am făcut şi am adaos, iar n'am stricat, iar nici datorie am lăsat.

4. La Episcopia Râmnicului puii martor pre Dumnezeu care cunoaşte ascunsurile inimii ¹⁾, că nici în visul meu nu mi-am închipuit ²⁾ să mă fac arhiereu, cunoscându-mă pre mine mul păcătoş şi mai nevrednic decât toţi oamenii pământului. Iar de vreme ce Dumnezeu, cel ce iconomiseşte toate spre mal bine ³⁾ aşă au vrut să ridice din pământ sărac, şi din gunoii să înalţe measer ⁴⁾ pentru a-l pune pre el cu boierii poporului său, eu ce puteam face? m'am supus Domnului şi l-am rugat pre el ⁵⁾. Am şezut şi acolo 3 ani fără două luni; ce am lucrat acolo (nu atâta din veniturile casei, cât iară din osteneala şi sudoarea feşii mele) este vederat tuturor ⁶⁾. Ieşirea mea de acolo n'au fost cu voia mea; eram odihnit cu atâta, şi-mi ajungea din destul necazurile ce petreceam. Iar apoi am ieşit cu cinste şi nici seama mi-au luat nimenea, nici datorie am lăsat, că aşă ne-au slujit vremea.

5. Mitropolia n'am luat-o cu sila, nici cu mite, nici cu rugăciuni. Facă-mi Dumnezeu răsplătire, de va fi urmat vreuna de acestea, ci aşă au fost plăcut înaintea stăpânului Dumnezeu, şi au luminat pre Măria Ta şi te-au făcut instrument ⁷⁾ la mijloc, de mi s'au făcut mutare dintr'un scaun într'altul. Şi ştiind că această urmare ⁸⁾ este duhovnicească, am pus ostenele peste ostenele întru toate, şi am trudit din zi din noapte să înmulţesc talantul Domnului, pentruca să nu mă număr în rândul leneşei slugi, şi am silit după putinţa mea, şi după proasta ajungerea minţii mele, de am lucrat în via Dom-

1) dela *pe* înainte, şi în greceşte.

2) în original şi în greceşte.

3) dela *Dumnezeu* înainte, şi în greceşte.

4) dela *pentru* înainte, şi în greceşte.

5) dela *m'am supus* înainte, şi în greceşte.

6) *vederat tuturor* şi în greceşte.

7) în original şi în greceşte, — 8) idem.

ului, de nu ca cel de al nouălea ceas, măcar ca cel de al unsprezecelea ceas, și nădăjduesc că voi luă dela stăpân plata deplin, că este volnic pre al său. Și acestea câte am grăit cu limba, cine va vrea să le socotească cu cuget drept fără părtinire și după Dumnezeu¹⁾, nici una nu va află, ca să nu fie spre slava lui Dumnezeu, spre cinstea Măriei Tale, și spre folosul țării.

6. Răutatea și zavistia din lume nici au lipsit, nici va lipsi, pentru căci este pornit omul din tinerețile lui spre cele viciene, și nu să părăsește a nu zavistui binele și cinstea altuia, și pentru aceea știu că să nevoesc mulți ca să strice cu vorbele lor cele otrăvicioase bunele tale moravuri²⁾, și silesc cu viclesug ca să te îndemne pre Măria Ta să faci cele ce n'au făcut în tinerețe spre sufleasca vătămare și spre clevetirea oamenilor.

7. Pre cei ce sunt pricina răutății îi știu cine sunt, ca cum mă știu insumi pre mine, unii de aicea și alții dintr'altă parte, cari sunt neschimbători³⁾ din rău. Iar aş pohti să stau de față cu dânșii înaintea Măriei Tale și înaintea a mult norod, să arate⁴⁾ cele neadevărate cu carele mă lupt în zadar; și măcar că mie nu mi să cuvine, ca unui arhieru, să grăesc pre nimeni de rău, nici să părăsc, iar mi să pare că cu ajutorul lui Dumnezeu foarte s'ar rușină.

8. Intre celelalte mozavirii și vânzări ce-mi fac, ca luda pre Hristos, au zis cătră Măria Ta cel ce au zis, cum să fiu făcut 24 de capete asupra Măriei Tale împotriva, ce și ce voi să fac, întreabă pre părintele Nisis, să-ți spue acele capete ce zic că i le-am citit într'acel ceas, ce au pomenit de ele, fiind de față și Odrianul; care capete eu vream să le arăt Măriei Tale tocma de atunci și să-ți cer voie să mă lași să-i afurisc de față pre cei ce le scornesc, dar n'au vrut să mă lase unii; iar de vei pohti Măria Ta să ți le trimeț să le citești, să vezi ce cinste îmi fac fiii mei cei su-

¹⁾ dela cu înainte și în grecește.

²⁾ bunele tale moravuri și în grecește.

³⁾ în original și în grecește.

⁴⁾ Idem.

fletești, și ce vorbesc pentru mine. Ci zicând eu acelaia ce ți le-au spus, cum că s'au lunecat și el cu firea ca toți oamenii, și cum că toate le am însemnate capete, și nevrând să i le citesc, că nici aveam vreme, nici îmi este drag să le mai auz, au zis cătră Măria Ta contrariul¹⁾. Dumnezeu să facă plată fieștecăruiă dintr'inșii după faptele lor, eu sunt gata.

9. Iară pentru paretisis ce mi-au venit poruncă dela Măria Ta ca să fac, zic cum că nu îndrăznesc pentru făgăduelile care dăm noi arhieriei înaintea lui Dumnezeu, când ne hirotonim (precum și cu mâna scriem în condică, după cum este rânduiala besericească, și iscălim înaintea celor ce vor să hirotonească) să facem paretisis înșine noi de voia noastră, căci călcăm porunca și făgăduiala; și Dumnezeu nu glumește, că zice Pavel: fiecare unde au fost chemat acolo să rămâe²⁾; iar pentru dragostea Măriei Tale, de ne vei porunci, vom face, pentruca să nu socotești că-ți stăm împotrivă; numai fă Măria Ta socoteală dreaptă și cu frica lui Dumnezeu, de este cu dreptul să zică cineva unui om cu sila: desparță-te de muierea ta, și lipsește din casa ta și din agonisita ta, fără de nici o vină; pentru carele este zis (măcar că este împreunarea trupească) unde Dumnezeu au împreunat, omul să nu desparță; dar cu cât mai vârtos să îndemne cineva pre un arhieriu să-și lase eparhia fără vină și fără de judecată, că este împreunare duhovnicească, carele are datorie până la vărsarea sângelui să nu-și părăsească turma, după cum zice Hristos: «păstoriul cel bun își pune sufletul pentru oi»; iar însuși eu pohtesc să fac voia Măriei Tale, iară nu a mea.

10. Judecă Măria Ta, ca un Domn creștin, de este cu cale și de să cuvine să fiu lipsit, acuma la bătrânețele mele, de amândouă, și de turma ce mi s'au incredințat de Dumnezeu, ca unui nevrednic, și de munca și osteneala tinereților mele, că zice Sfânta Scriptură: nu vei pedepsi de două ori pentru

¹⁾ în original, în grecește.

²⁾ dela fiecare înainte. și în grecește.

această¹⁾. Și de vei afla Măria Ta că este cu dreptate, fie numele Domnului blagoslovit de acum până în veci.

11. Iară de vei zice Măria Ta pentru ce am îndatorit casa de am făcut cele ce am făcut; am multe, de mi s'ar țineă în seamă, carele nu sunt fără de cale, numai le las să zic că am cheltuit ca la o casă a mea, cum cheltuește fieștecine la casa sa, și ca un păstoriu adevărat, iară nu ca un năimit carele junghe și strică; și alta pre aceste vremi aș pohti să știu, cine nu este dator din câți ne fierbem într'această ticăloasă de țară? Că întâi și pre Măria Ta te auz totdeauna zicând: cum că este datoare țara cu două sute și mai multe de pungi. Oare acea datorie Măria Ta o faci, au întâmplările vremii. Și aceasta au adus și pre alții, și pre mine la datorie: iar mă rog Măriei Tale să nu rămăiu într'aceasta, nici să fiu lipsit de mila Măriei Tale.

12. Intre altele să cuvintează și aceasta, cum că sunt strein și nu s'au cuvenit să fiu eu mitropolit. În Hristos suntem toți una; și apoi n'am fost numai eu episcop și mitropolit strein în Țara Românească, ci au fost și alții mulți, precum să văd în condice, și precum să politicește în toată beserica, precum au stătut și alți Domni de țară și streini, ca și în toată lumea; că Dumnezeu au făcut lumea slobodă pentru toți și un lucru ce nu să face, nici să strămută la o beserică de cele proaste, sau la o mănăstire pentru carele nu este hotar besericesc, iară de să va întâmplă vreo pricină sau dreaptă sau nedreaptă²⁾, răpștesc cei mai mulți și zic că este păcat, dar cu cât mai vârtos să să strămute capul besericii a vreunei eparhii și să nu să vateme multe suflete, și să nu urmeze multe lucruri necuviincioase, precum vedem că să fac în bogate locuri: și cum că poți Măria Ta să faci ce vei vrea după pohta Măriei Tale, este lucru adevărat, iar eu încă zic să fac și după pohta lui Hristos. De mă ții cu tot dinadinsul greșit Măriei Tale, lăsați și să va lăsă vouă. Aceasta

¹⁾ dela *nu* înainte, și în grecește.

²⁾ dela *primul sau* și în grecește.

spre îndreptarea mea le scriu, în dreptate și în adevăr, iar din ce am zis înaintea Măriei Tale nu voi ieși. Fie după cum pohtești, și Dumnezeuul păcii să fie cu Măria Ta.

II.

În original poartă titlul de «Duminică la Fevruarie 3 zile — respunsul ce am dat a doua oară».

În toate cuvintele tale adu-ți aminte de cele de pre urmă ale tale, și în veci nu vei greși ¹⁾.

Iarăși și a doua oară fac supărare Măriei Tale cu această puținică a mea cucernică scrisoare și zic cuvântul lui David: «Mâniați-vă și nu greșiți cele ce ziceți întru inimile voastre»; și ia seama (pentru dragostea lui Hristos) acestor scrise cu gând drept. Și de pohtești ca să fii Măria Ta odihnit și fără vătămare sufletească, și să fiu și eu mulțămit, mă rog, ține cumpăna judecății drept și nu lăsa să-ți spurce unii și alții auzirile cu vorbele lor cele otrăvicioase, că zice David: mincinoși fiii oamenilor în cumpene a face strâmbătate. Măria Ta, când ai trimes la mine pre părintele Nisis, mi-au zis chiar în față, au să fac, după cum îmi poruncești Măria Ta, paretisis de voia mea, au preste 15 zile vei face Măria Ta, precum vei ști, de mă vei scoate cu paguba mea și cu rușine.

Eu încă, pentru ca să nu mă arăt cătră Măria Ta iubitoriu de scandele ²⁾, și să potolesc mânia Măriei Tale, am zis cătră sfinția sa că voi face după cum îmi poruncești și voi veni la Măria Ta, precum am și venit. Și într'acel ceas mi-am dat cu cucerie toată voința mea înaintea Măriei Tale și prin glas viu și în scris. Socotind că după ce vei ceti Măria Ta acelea 12 capete ce am scris într'aceă foifă ce ți-am dat, te vei răsgândi ³⁾ și vei lăsa pre Irod (pre carele te

¹⁾ în original, și în grecește.

²⁾ scandaluri.

³⁾ în original, în grecește.

îndeamnă să faci aceasta), ca pre un mincinos că nu știe a
 să-l aluia, și nu vei intră în păcat cu mine și în cleve-
 lirea a toatei lumi; iar de vreme ce văd că te nevoiești Măria
 Ta cu tot dinadinsul să o isprăvești aceasta, iarăși zic că nu
 voi ești din porunca Măriei Tale. Numai mă rog Măriei Tale
 să-ți faci milă de bătrânețele mele și de neputințele ce am,
 și precum te-au luminat Dumnezeu de ai aflat chiverniseala
 a celor trei pungi (precum mi-au zis Nisis), să afli și celor-
 lalte 4, și să-mi iai zapisele dela datornici, să mi le dai în
 mîna mea, și așa voi face și eu scrisoare dela mîna mea a
 demisiunii¹⁾ și aceasta nu pentru alta, fără numai ca să ia sfârșit
 scun delile, carele vei fi socotind Măria Ta că doară să trag
 despre mine; și așa vei fi și Măria Ta fără păcat și eu mul-
 țumit și odihnit; și cel ce va fi în urma mea, va fi pre lege
 și nu fără de lege; pentru căci atuncea mă voi lăsa de voia
 mea, iar într'alt chip ori cu ce mijloc voi ieși, nu va fi, nici
 să va putea numi cel de pre urma mea pre lege, că de să
 va face și catherisis²⁾, după cum înțelegem, va fi că aceea
 nu este catherisis ci batjocură besericii lui Dumnezeu și
 sfintelor taine; pentru care lucru cel ce lăcuește în ceriuri
 va râde de dâșii și Domnul va batjocori pre ei. Iar Măria
 Ta fă ca un Domn creștin și milostiv, și nu mă lăsa să ies
 obidit și cu lacrămile pe obraz, că va fi păcat; și precum nu
 te pripești la cele politicești a face răsplătire pentru cinstea
 domniei, așa nu te pripi nici la cele besericești, pentru cinstea
 lui Dumnezeu, că răul a face este lesne, iar a să desface
 este cu nevoie. Îți mai ia seama de aceasta, și Dumnezeu să
 te lumineze să faci ce ar fi mai cu cinste și mai de folos,
 a cărui nespusă milă rugăm să fie pururea cu Măria Ta.

Obiditul rugătorlu al Măriei Tale, A. UNG³⁾.

¹⁾ în original, numai în grecește.

²⁾ caterisire.

³⁾ Ungro-Vlahiei.

...the
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

ÎNDREPTĂRI

Pag.	<u>In loc de</u>	<u>Să se citească</u>
7	fiul	<i>fiul</i> ¹⁾
7	mângâitor	<i>mângâtoriu</i> ²⁾
7	judcătorul	<i>Judecătoriu</i> ²⁾
7	bagată	<i>bogată</i>
10	poftă	<i>pohtă</i>
12	locuim	<i>lăcuim</i> ⁴⁾
12	locui	<i>lăcui</i>
26	biserică	<i>beserică</i>
62	ce	<i>cel</i>
81	încununat	<i>încununat</i>
104	tinerărilor	<i>tinereților</i>
108	primit	<i>priimit</i> ⁵⁾
112	către	<i>cătră</i> ⁶⁾
114	moșneni	<i>moșteni</i>
116	într'acolo	<i>într'acolo</i>
118	mulțăminte	<i>mulțămite</i>
119	Constantin	<i>Constandin</i>
133	ca că nu	<i>ca să nu</i>
171	cercetătoriu	<i>certătoriu</i>
175	vetrele	<i>vintrele</i>

1) peste tot trebuie citit *fiu* și *fiul*.

2), 3) peste tot trebuie citit *-toriu* și *-toriu*.

4) peste tot unde e *locul* trebuie *lăcui*.

5) peste tot trebuie citit cu doi *i*.

6) peste tot trebuie citit *cătră*.

INDICE DE CUVINTE ȘI FORME

- a**cei (acelei), 165.
acestaș, 36, 112, 187, 163, 178, 180,
192, 214.
acolea, 47.
adaoge (a), 20, 83, 87.
aevea, 204.
agonisită, 32.
aib (să), 49, 176.
ajunare, 208.
ajutoriu, 87.
albiciune, 13, 209.
al-său (subst.), 136.
apucare, 67.
arsură, 186.
asămănă (a se), 2.
asămănare, 2.
aspidă, 181.
așijderea, 126.
au, 143, 227.
- B**asnă, 19.
beserică, 25, 26, 35, 36, 37, 39, 44,
52, 82, 83, 86, 94, 97 și peste tot.
beteag, 143.
beznă, 11.
blagoceștie, 18, 120.
blagoceștiv, 120, 121, 122, 123.
blagorodnic, 191.
blagoveștenie, 11.
bogat (mult), 18, 129, 172.
- bogorodită, 35.
bogoslov, 217.
boiariu, 64, 167; boieriu, 165.
- C**abaniță, 165.
cap (capitol), 10; capete (capitole),
5, 19.
cară (care), 119.
carea (rel. fem.), 37.
carele (rel. masc.), 1, 9, 10, 13,
25, 34, 35, 39, 49, 55, 69, 73, 82,
83, 103, 104, 127, 128, 132.
catarg, 175.
caută («imi caută» = trebuie), 39,
44, 81.
cătră, 13, 21, 30, 47, 47, 48, 88, 108,
și peste tot.
căzut (cuenit), 14, 128, 143.
cei (cele), 11, 98, 119, 144, 176,
178, 215.
cerbice, 172.
ceriu, 7, 11, 12, 13, 21, 36, 36, 43,
51, 72, 87, 170 și peste tot.
cevași, 86, 96.
chiar (clar), 164.
chivernisi (a), 15.
ci, 14, 81, 178.
cin, 191.
ciur, 17.
clevețe, 99.

devetnic, 109, 134, 145.
 cocoonă (copilă), 39, 40, 219, 221,
 222, 224.
 cocou (copil), 37, 61.
 colbă, 6.
 comandare, 19.
 Constandin, 80, 81, 83, 84, 119, 120,
 123.
 conteni (a), 33, 86, 87, 89.
 copaciu, 47.
 coșare, 186.
 creștinesc («cocoană creștinească»),
 219.
 cuceri (a se—a fi cucernic), 16, 162.
 cucerie, 164.
decât — de atâta (cu cât — cu atât),
 186.
 desăvârșit (invariabil), 23, 121, 180,
 191, «creștinătatea lui cea desă-
 vârșită», 119.
 diadoh, 82.
 dintru, 86, 114.
 drept, 213.
 divan, 33.
 doftor, 225, 230.
 dojenicios, 174.
 dovede (dovezi), 87.
eres, 144.
 Evsevie (Eusebius), 83.
făr, 97, 102, 104, 107, 124, 188, 200,
 204, 216, 217.
 fără (decât), 7, 20, 83, 88, 93, 136,
 190, 209, 214.
 fărâcă (a), 185.
 fățarie, 195, 206.
 feliu, 9, 17, 18, 21, 54, 55, 84, 99,
 109, 182.
 fieștecarele, 84, 86, 195.
 fiu, 1, 32, 58, 82, 102, 112.
 finic, 182, 199.
 flegmă, 174.

gaoană (persecuție), 55, 57, 175.
 greime, 13, 189.
 grijaște, 105.
har, 10, 18,
 hiară, 12, 93, 175, 181, 207, 208.
 hier (fier), 128, 230.
 holdă, 16.
 hrăpi (a), 100.
 hulă, 6, 14, 33, 37, 71, 195, 204.
iară, 87.
 idiomata, 56.
 ieromonași, 222.
 iertăciune, 17, 33, 34, 97, 194, 205,
 207, 225.
 lisus, 81.
i proci (și celelalte), 18, 135, 193.
 iscusie, 93.
 ispovedanie, 19, 30, 198.
 ispovedui (a), 49, 88, 90, 206.
 israelitenesc, 180; israilitenesc, 153.
îmbeznă (a), 126, 180.
 îmbunătățați, 82.
 împistrit, 14.
 improtivnic, 210.
 incailea, 32, 92.
 încăși, 35, 38, 83, 173.
 încungiuură (a), 52, 204.
 îndemână (înlesnire), 17.
 însărcinat (îngreuiat de sarcini) 24.
 întinăciune, 6, 54.
 întocma, 123, 137.
 întrebăciune, 63, 64, 65, 66.
 întristăciune, 13, 192.
 întru, 32, 36, 81, 87, 91.
 învățejlre, 213.
jelanie, 23.
 jertvă, 5, 164, 197, 198.
 jertvelnic, 163, 224; jertvenic, 24.
 jertvui (a), 5, 149, 168, 198.

jiție, 229.

Joi-mari, 86.

juru-vă (vă jur), 181.

lăcaș, 39, 42, 113, 138.

lăcui (a), 39, 98.

lăcuioriu, 96, 123, 153.

lege (religie), 4, 19, 22.

lemn (pom), 28, 118, 126, 216.

lîmbă (neam), 26, 51, 52, 57, 81.

lipsă (a fi de lipsă = a trebui), 111, 112, 113.

liverji, 98.

materie, 86, 136.

measer, 238.

meștersug, 21, 93.

meștersugit, 98.

mîed, 98.

mîjloc (pretext), 98.

milostivnic, 217.

mohorăciune, 88.

moștean, 114, 176, 204.

mozavirii, 92, 239.

mucenicesc, 151.

muiare, 127.

muțămîit, 83.

muncă (chin), 6.

năimit, 141, 144, 241.

năstrapă, 36.

negrețe, 43.

nemilostivnicie, 67.

neritoricit, 9.

nesfadnic, 142.

neștine, 19, 29, 42, 43, 67, 88, 96, 119, 128, 199, 214, 216.

netrebui (a se), 20.

neunit («lucru neunit»), 213.

nevoință, 16.

niscai, 48, 167.

niscavă, 97.

noian, 201.

norod, 36.

oame (omule), 165.

obidă, 164.

obidi (a), 159, 160, 167.

oblădui (a), 191.

obrazе, 35.

obreazanie, 132.

obroc, 45, 130.

obște (de), 2, 31.

ocarnic, 150.

oceanie, 128.

orație, 33.

osărdie, 58.

ostoi (a se), 65.

oști (a), 150.

oțeros, 174.

paretisis, 236, 240, 242.

patriarși, 162.

părtășie, 32, 97.

părtinitor, 18.

până când (cât timp), 22.

pedepsit (învățat), 9.

pentru (despre), 5, 63, 97.

pentru (din cauza), 63.

pescariu, 93.

pesnă, 73.

petrecanie, 31, 165, 224.

piericiune, 227.

pitulă (a), 45.

plin (a), 7, 84, 178.

plod, 53.

pociu, 16, 27, 35, 36.

podnojie, 235.

pogori (a se), 18, 44, 63, 187.

pogorire, 63, 180.

pogrebanie, 213.

pohfală, 36, 39, 122, 179, 185.

pohtă, 6, 7, 9, 16, 32, 38, 47, 50, 86, 91, 92, 98, 107, 120, 181.

pohti (a), 5, 7, 16, 27, 36, 38, 41.

17, 40, 54, 67, 86, 87, 89, 94,
101, 104, 114, 123, 135, 151, 181.
politoriu, 208.
polovală, 24.
politie, 51, 82, 144, 153.
politnic, 165.
poștă, 1 și peste tot.
preaputernicie, 12.
preantol, 194.
preaslovie, 102.
preobrajenie, 1, 69, 146.
preote (preotule), 39.
prepus, 135.
prestavire, 216.
prestăvit, 213.
preste, 3, 57, 71, 84, 113, 138 și
peste tot.
preștanie, 228.
prilhană, 142.
prilui (a), 6, 13, 25, 30, 32, 37,
102, 105, 114, 115, 133, 163, 176,
196, 225.
prilmință, 102, 190.
pripi (a se), 190.
privindu-o, 115.
promie, 15.
putrejune, 129.
puținel, 1, 173.
puținică, 172, 173.
puțintel, 120.
puțintică, 97.
rane, 161, 162.
răpști (a), 98, 100, 241.
răpșitoriu, 185.
răsărită («răsărita soarelui»), 116.
răsfătăciune, 54, 97.
rădică (ai), 203.
Râmleni (Romani), 180.
rândurea, 113.
rîtor, 23.
rost (gură), 94, 168.
rotocolime, 12.

sămă, 88.
să (reflexiv), 1 și peste tot.
săboriu, 160.
săltare, 192.
sămăna (a), 16.
său («lăcașurile sale»), 113, 136;
v. și al său.
sângiuri, 137.
sârgui (a), 39.
scandela (scandal), 105, 110, 242.
schiptru, 86, 122.
scuipare, 5.
scuipătoriu, 181.
sfînția-sa (pentru Iisus), 97, 118.
sine: «in sine-ți», 108; «a sinelui
tău», 108.
sirep, 20.
slavoslovie, 215, 217.
slobozi (a), 5.
slobozire, 5, 6.
sminteală, 2.
sminti (a), 2.
soboară (soboare), 122.
soroc, 38.
soție (tovărășie), 72.
spășenie, 86, 92, 113.
stătătoriu (statornic), 222.
stălpări, 193, 197, 200.
stânga (a), 184.
stâns, 180.
stihie, 63, 152, 170, 172, 174, 201.
strâmătorime, 174, 199.
sudalmă, 159, 193, 197, 204.
sudui (a), 167.
talant, 144.
tătâne-său, 103, 169.
temeie (temelii), 123.
ticăloase (ticălosule), 48, 96.
tipări (a întipări), 22.
tirănie, 134.
tirilac, 122.
tituluș, 10, 81, 83, 84, 85.

tocma, 100.

-toriu : ajutoriu, 35, 41 ; făcătoriu, 44, 98 ; hulitoriu, 55, 195 ; ispititoriu, 60 ; iubitoriu, 34 ; îndreptătoriu, 45 ; judecătoriu, 165 ; luminătoriu.

tropariu, 64.

turburăciune, 94.

șiiitoriu, 83.

▼impleă (a— a implini), 187.

unicieune, 15.

urăciune, 37.

▼va (vrea), 114.

vârguli (a se), 189.

vârtute, 47.

veghiet, 92.

verhovnic, 57, 150.

verice, 17, 42, 55.

verze, 98.

vlădicie, 21.

volnic, 114.

volnicie, 29, 165.

vorovi (a), 97, 101.

vovedenie, 35.

▼zavistui (a), 49, 87.

zăbavă, 39, 70.

zăticeală, 110.

zăticii (a se), 194.

CUPRINSUL

	Pag.
<i>Prefață</i>	V
I. — <i>Constantin Brâncoveanu și mitropolitul Antim</i>	V
Curtea lui Brâncoveanu locul de întâlnire al diplomației	V
Rolul lui Brâncoveanu de informator al Turcilor	VII
Brâncoveanu nu eră cu Turcii	VII
Bogăția lui Brâncoveanu	X
Sprijinitor al culturii	XII
Mișcarea de apărare a ortodoxismului	XIV
Aducerea lui Ivireanu în țară	XVI
Mitropolitul Antim ca om. — Testamentul lui	XVI
Mitropolitul Antim ca om politic	XX
Mitropolitul Antim ca orator religios	XX
Obiceiul predicilor	XXII
Predicile lui Ivireanu	XXIV
Mitropolitul Antim ca moralist	XXVI
Predicile ca izvor de informații	XXVII
II. — <i>Lămuriri privitoare la edițiunea de față</i>	XXXVIII
Textul	XXVIII
Ordinea bucăților	XXIX
Alte predici atribuite lui Antim Ivireanu	XXIX
<i>Prefața lui I. Bianu</i>	XXXI
<i>Prefața lui C. Erbiceanu</i>	XXXIII
<i>Episcopul Melhisedec despre Antim Ivireanu</i>	XXXVI
Antim călugăr	XXXVI
Antim egumen	XXXVII
Antim episcop	XXXVII
Antim mitropolit	XXXVIII

	<u>Pag.</u>
Calomnierea mitropolitului Antim	XI
Mitropolitul Antim sub Ștefan Cantacuzino.	XI
Moartea mitropolitului	XI 1/2
<i>Ovid Densușianu despre Predicile lui Antim Ivireanu.</i>	XII
<i>N. Iorga despre Predicile lui Antim Ivireanu.</i>	I
PREDICI	I V
I. — <i>Cazanie la Preobrajia Domnului.</i>	1
II. — <i>Cazanie la Adormirea Prea Sfintei Născătoarei de Dum-</i> <i>nezeu.</i>	0
Harul Sfintei Marii	9
Numele Sfintei	11
Cu ce se poate asemăna Sfânta ?	12
Datoria credincioșilor către Sf. Maria	14
III. — <i>La Dumineca vameșului.</i>	16
Nădejdea.	17
Dragostea	17
Necredința noastră	18
Sfaturi credincioșilor	21
IV. — <i>Cuvânt de învățătură la Stretenia domnului nostru Iisus</i> <i>Hristos.</i>	23
Darurile aduse de mântuitor în biserică	24
Mântuitorul în brațele lui Simeon	25
Necredința noastră	26
V. — <i>Cuvânt de învățătură la Duminica lăsatului de brânză .</i> <i>Explicarea fructului oprit</i>	28
Postul.	29
Spovedania	30
Rugăciunea	31
Postul.	31
Milostenia	32
Dragostea	33
VI. — <i>Cazanie la Vovedenia Bogorodiței</i>	35
Maica Domnului și Sfânta Sfintelor	36
Ioachim și Ana.	37
Ducerea Maicii Domnului la biserică.	39
VII. — <i>Cazanie la sfântul Nicolae.</i>	41
Credința.	41
Nădejdea	42

	Pag.
Dragostea	42
Smerenia	43
Sf. Niculae	44
Paptele Sfântului	45
Dragostea și credința	47
VIII. — <i>La sfinții apostoli Petru și Pavel.</i>	51
Apostolul Petre și apostolul Pavel, soarele și luna	52
Apostolul Petre și soarele	52
Apostolul Pavel și luna	54
IX. — <i>Cuvânt de învățătură la Bogoiavlenie</i>	59
Botezul nostru	59
Viața lui Ion Botezătorul	61
Iisus Hristos la Ion Botezătorul	62
De ce s'a botezat Mântuitorul	63
De ce s'a botezat Mântuitorul în Iordan	64
De ce s'a coborît Sf. Duh ?	64
De ce s'a coborît Sf. Duh în chip de porumb ?	65
Câte botezuri sunt ?	65
De ce botezul este de apă și de spirit ?	66
X. — <i>Cuvânt de învățătură la Preobrajenia domnului nostru Iisus Hristos</i>	69
Schimbarea la față a Mântuitorului	70
De ce s'a arătat Mântuitorul cu Moise și cu Ilie ?	72
Ce însemnează «ascuțați pe Mântuitorul» ?	74
Ascultăm noi pe Mântuitorul ?	74
XI. — <i>Cuvânt de învățătură la sfinții și întocmai cu apostolii împărați Constantin și Elena</i>	79
Împăratul Constantin cel Mare comparat cu Apostolul Pavel	79
De ce Constantin e numit «de Dumnezeu încununat» ?	81
De ce Constantin e numit «Mare Împărat» ?	83
De ce Constantin e numit «întocmai cu Apostolii» ?	84
XII. — <i>Cuvânt de învățătură la Duminica Floriilor</i>	86
Apa pocăinței	88
Spovedania în vremea lui Brâncoveanu	90
XIII. — <i>Cuvânt de învățătură la Duminica lăsatului de brânză</i>	93
Vânătorii de pește și de fiare și vânătorii de suflete	93
Datoriile creștinului în post	94

	Pag.
Să ne spovedim	96
Să postim	97
Să facem milostenii	99
Greutatea de a îndreptă pe oameni	100
XIV. — Cuvânt de învățătură și de umilință în Duminica Floriilor	102
Predoslovie	102
Ce trebuie să înțelegem prin morții înviați de Iisus ?	103
Ce trebuie să înțelegem prin învierea fetei lui Iair ?	104
Ce trebuie să înțelegem prin învierea fiului văduvei ?	104
Ce trebuie să înțelegem prin învierea lui Lazăr ?	105
David și Goliat. — Semnificarea luptei lor	109
XV. — Cuvânt de învățătură la Duminica Floriilor	111
De ce a intrat Iisus în Ierusalim călare pe asin ?	111
De ce a venit Mântuitorul ?	114
XVI. — Cuvânt de învățătură la sfinții și întocma cu apostolii împărați Constantin și Elena	119
Constantin și Maxențiu	119
Faptele Sfântului Constantin	120
Smerenia Sfântului Constantin	122
XVII. — Cuvânt de învățătură la nașterea Domnului nostru Iisus Hristos.	125
Asemănare dintre om și ingeri	125
De ce a luat Dumnezeu fire de om ?	126
XVIII. — Cuvânt de învățătură la obreazania lui Hristos.	132
Ce însemnează «Iisus» ?	133
XIX. — Cuvânt de învățătură la Adormirea Prea Sfintei Stăpânei Noastre Născătoarei de Dumnezeu și Pururea Fecioarei Maria	135
Sf. Fecioară	137
XX. — Învățătură la sfântul părintele nostru Nicolae	140
Moise	140
Păstorii cei răi	141
Păstorul cel bun	142
Sfântul Nicolae	144
XXI. — Învățătură la Preobrajnie	146
Nesupunerea noastră față de Dumnezeu	150

XXII — <i>Învățătură la 26 a lui Octomvrie, la Sf. Dimitrie.</i> . . .	151
Hristos cu apostolii pe mare	152
Tălcuirea celor de mai sus	153
Cum să ne mântuim?	153
În ne rugăm lui Dumnezeu	155
XXIII — <i>Învățătură la Noemvrie în 8, ziua soborului sfinților Ingeri</i>	159
Cel mari și cei mici	159
Cele două feluri de mici: săracii și preoții	160
Cum ne purtăm cu preoții?	164
XXIV. — <i>Cuvânt de învățătură în 26 ale lui Octomvrie, asupra cutremurului și a marelui mucenic Dimitrie, izvoritorul de mir</i>	169
Cutremurul și Mântuitorul	170
De ce s'a făcut cutremur pe mare	171
De ce a dormit Mântuitorul în corabie?	172
De ce s'a lăsat pe ucenici să se turbure?	174
Sf. Dimitrie	175
XXV. — <i>Cuvânt de învățătură în Duminica Floriilor.</i>	178
Hristos asemănat cu împărații	178
Dușmanii pe cari i-a biruit Mântuitorul	179
XXVI. — <i>Cuvânt de învățătură în 25 ale lui Dechemvrie la nașterea domnului nostru Iisus Hristos</i>	184
Numele de «minunat» dat lui Hristos	185
Cum s'a născut Mântuitorul	186
XXVII. — <i>Cuvânt de învățătură la Duminica Floriilor</i>	192
Cartea de fapte bune și de păcate	195
Înțelesul unei fraze din Sfânta Scriptură	197
Să postim	198
XXVIII. — <i>Învățătura asupra pocăinții</i>	201
rotația soarelui și mila Mântuitorului	201
Învierea mortului din Samaria. — Înțelesul ei	203
Ahav	205
Cum să fie pocăința	206

CUVÂNTĂRI FUNEBRE	211
I. — <i>Cuvânt de învățătură la pogrebania omului prestăvit</i>	213
Suferințele lui Iov	213
Cele trei nașteri	214
II. — <i>Cuvânt de învățătură iară la prestăvirea omului</i>	216
III. — <i>Cuvânt de învățătură asupra omului mort</i>	219
IV. — <i>Învățătură când se face parastas</i>	223
V. — <i>Incepătură și învățătură pentru ispovedanie</i>	225
ADAUS	225
<i>Sfaturi duhovnicilor pentru cei ce se spovedesc</i>	225
<i>Cuvântarea Mitropolitului Antim la suirea pe scaunul mitropolitan</i>	233
Mântuitorul asemănat cu doctorii	233
Apostolii	235
Antim mitropolit	236
<i>Două întâmpinări către Brâncoveanu</i>	239
Înviniuirile aduse mitropolitului	240
<i>Îndreptări</i>	245
<i>Indice de cuvinte și forme</i>	246
<i>Fașsimile din scrisul lui Antim Ivireanu</i> .	